

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ—ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ—ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκῶν τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΛΟΓΟΙ**

ΤΟΜΟΣ 4

**ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΒΑΒΥΛΑΝ
ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣ
ΕΛΛΗΝΑΣ
(Β' Μέρος)
ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ
Α' — Δ'**

Εισαγωγή—Μετάφρασις—Σχόλια
ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ
Κείμενον **B. Montfaucon**

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΒΑΒΥΛΑΝ
ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

559 A 14. Κατ' ἀρχὴν λοιπὸν ἐφαίνετο ὅτι ἐπινοοῦσεν ὁ Ἄ-
πόλλων, ἐπειδὴ δὲν τοῦ προσέφερον θυσίας, ὅπως ἀπαδείχθῃ ἡμῶς
μετέπειτα ἦτο δεμένος με δυνατὴν ἀνάγκην. Εἰς ἐξανγκαστικὸς
ἐπικρατῆ φόβος τὸν συνεκράτει· σὺν χαλινάρι καὶ τὸν ἡμιόδιζε νὰ
διαπράττῃ τὰς συνήθεις εἰς ἕλεος τῶν ἀνθρώπων ἀπάτας. Ἀπὸ
ποῦ φανερῶνται αὐτό; Μὴν ἀγγαρχήτε, διότι θὰ προχωρήσω ἑ-
μέπως εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόδειξιν, μετὰ ἀπὸ τὴν ὅποιαν οὐτε αὐτοὶ
ποῦ σχεδιάζουσι νὰ ἀσχημονοῦν δὲν θὰ ἤμποροῦν νὰ τὸ κἀνοῦν, οὐ-
τε ὡς πρὸς τὰ παλαιὰ θεήματα οὐτε ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ μάρ-
τυρος, οὐτε ὡς πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ δαίμονος. Καὶ διὰ νὰ
δικασθῆσιν τοῦτο δὲν χρειάζομαι συλλογισμοῦς καὶ εὐλογαφα-
νεῖς ἀποδείξεις, ἀλλὰ θὰ σὺς φέρω τὴν ἴδιαν μαρτυρίαν τοῦ
Ἀπόλλωνος περὶ αὐτῶν. Αὐτός ὁ ἴδιος ἐπικρατῆ σὺς ἐτραυ-
μάτιος θανάσιμος B καὶ σὺς ἀφίκεται ἐλθὼν τὴν παρηγορίαν.
Μὴ ἐξοργίζεσθε ἡμῶς ἐναντίον τοῦ, διότι δὲν κατεστρεφέν ἐκουσί-
ως τὴν λατρείαν τοῦ, ἀλλ' ἐπράξε τοῦτο ἐξανγκασθεὶς ἀπὸ ἄλλην
ἰσχυροτέραν δύναμιν. Πῶς ἡμῶς ἔγινεν αὐτὸ καὶ με ποῖον τρόπον;
Ἀπὸ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς ποῦ εἶχε μεταφέρει τὸν μάρτυρα, ἐπα-
ρουσίασεν ὡς διάδοχον τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως, αὐτὸς ποῦ καὶ
εἰς ἐκεῖνον εἶχε προσφέρει τὴν ἐξουσίαν. Καὶ γίνεται οὗτος βασι-
λεὺς χερὶς ἡμῶς νὰ στεφθῆ καὶ αὐτοκράτωρ, διότι τότεν ἐξουσίαν
εἶχε καὶ ὁ ἀποθνήσκων ἀδελφός τοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀπιστῶν καὶ
ἀναίσχυτος, κατ' ἀρχὴν ὑπεκρίνετο ὅτι εἶπεν ἦτο Χριστινός, διὰ
νὰ εὐχαριστῆ αὐτὸν ποῦ τοῦ προσέφερεν τὴν ἐξουσίαν.¹¹ Μετὰ τὸν
θάνατον ἡμῶς ἐκεῖνου C ἔρριψε τὸ προσωπίον καὶ με πολλὴν
ἀναίσχυτιαν ἐφάνησε τὴν εἰς τὰ εἰδῶλα πίστιν τοῦ, ποῦ ἀπὸ

Γραμματεὺς Συντάξας
Γερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ, Θεολόγος

11. Τὴν μεταφορὰν ἐτήρησον τὸ 351 εἰς ἀνεγερθέντα εἰς τὸ προ-
στειον ἄγγον καὶ ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παλατίου καὶ ἄλλοι ἱε-
ρεῖς, τὸν ὅστιον εἶχεν ὄψει συναυτοκράτορα ὁ ἀδελφός τοῦ αὐτοκράτορος
Κωνσταντῆος, υἱὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντῆος. Διὰ τοῦτο λέγει· ἰδοὺ ὁ

παλαιά τὴν εἰρη ἀλλὰ τὴν ἐκρούει. Τὴν ἐναντίον αὐτῶν εἰς δόλους καὶ ἐξαπέλους διατάγματα εἰς ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν νὰ ἐπισυναχθῶν οἱ καὶ τῶν εἰδῶλων, νὰ ἀνοικοδομηθῶν οἱ δομοὶ, νὰ ἀποδίδωνται εἰς τοὺς θεοὺς αἱ παλαιαὶ τελεαί, καὶ νὰ ὀργανώωνται προσφοραὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ παντοῦ. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ αἱγοὶ καὶ ἀπατεῶνες καὶ μόντες καὶ οἰκονομικοὶ καὶ μηχανικοὶ¹² καὶ χαλκευταὶ κόβει εἰδους ἱππῆας κατέβαλλον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Καὶ ἔβαλλον ἕτοι καὶ τὴν χώραν νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀνθρώπων αἰσχρῶν καὶ ἐκδουλημένων ἀπὸ τὰς χώρας τῶν. **Δ** Αὐτοὶ ὁμοίως ποὺ προηγουμένως ἀπέθνησκον ἀπὸ τὴν πείναν ἢ ποὺ εἶχον σιλικήνῃ δι' ἀπείρας καὶ ἐγκλήματα καὶ κατοικοδοσαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐργάζοντο εἰς τὰ μεταλλεῖα ὡς κατέβηκε ἢ ἄλλοι ποὺ μέλι καὶ μετὰ εἰς ἐξορίαλίζον τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπὸ τὰ αἰσχρά τῶν ἐπαγγέλματα ἐνεργησθήσαν ἔξωθεν ὡς ἱερεῖς καὶ μυσταγωγοὶ τῶν εἰδῶλων περιβαλλόμενοι διὰ πολλῶν τιμῶν. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐνρ ἐξεδίωκε στρατηγούς καὶ ἀρχοντας, χωρὶς νὰ διδῆ λόγον εἰς κανένα, με' αὐτοὺς τοὺς αἰσχρῶς ἀνδρας καὶ τὰς πόρνας γυναῖκας, τὰς ὁποίας ἐπέθρον ἀπὸ τὰ αἰσχρήματα ποὺ διηρῆσαν. περιεφέρετο εἰς ὀλόκληρον τὴν πόλιν καὶ εἰς τὰ στενά. Καὶ ὁ μὲν βασιλικὸς ἵππος καὶ ὅλη ἡ βασιλικὴ ἀκολουθία ἠκολούθησαν ὁμοίως εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. **Ε** Ἄνδρας σωματέμποροι δημοῦ καὶ γυναῖκες ματροποὶ καὶ ὅλοι οἱ διαφθαρμένοι ἐκκλησιακῶν τῶν βασιλέα καὶ ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον περιήρχοντο τὴν ἀγοράν. Ἐξαστάμιζαν δὲ τῶν αὐτῶν λόγους καὶ ἐκάρχαζον κατὰ τὸν τρόπον ποὺ συνήθουν αὐτοὶ ποὺ ἀνήκουσιν εἰς αὐτὰ τὰ ἐπαγγέλματα. Γνωρίζω δὲ ὅτι αὐτὰ θὰ φανῶν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἀπίστατα λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ἀπορίας. Διότι οὕτω εἰς ἀπλοῦς πολιτῆς, ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ διεήλθον τὴν ζωὴν τῶν μέσων εἰς τὴν αὐτέλειαν καὶ αἰσχρότητα. ⁵⁶⁰ **Α** θὰ ἐτόλμα δημοσίως ν' ἀσχημονῆ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Δι' αὐτοὺς ὁμοῦ ποὺ ζοῦν ἀκόμη δὲν χρειάζεται νὰ εἴπω τίποτε, διότι ἤσαν παρόντες καὶ αὐτὰ ποὺ εἶδαν νὰ γίνωνται αὐτὰ ἀκούσων καὶ πύρα. Ἀκρίβως δὲ αὐτὰ τὰ γράφω τώρα ποὺ ζοῦν ἀκόμη οἱ μάρτυρες, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι, διηγουόμενος τὰ

¹² Χριστόφορος εἶπε μετὰ τὴν θάνατον τοῦ Ἰλλίου, τὸν ὅποιον σκηματιστὴν ὁ ὄμιλος ὁ Κωνσταντῖνος τὸν θύνασε, εἶδεν ἡ ἡρωσία του ὡς αυτοκρατορτορας εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰουλιανόν, ὅστις, ἐν ὄντι ἔην ὁ χριστιανός, σφεδρὸς ἡμῶν ὑποστρατιῆς τῶν Ἀρειανῶν. Κωνσταντῖνος, δὲν ἐξεδίωκε πύρρος τὸ θῆνατον τῶν Χριστιανῶν νέων του.

¹³ Μηχανικοὶ δὲ ἱερεῖς τῆς Μήνης, ὁμοίως τῆς Κιθέλης, ἡ κατὰ μῆνα περιεργημένοι καὶ συναθελοῦν δοθῆναι.

παλαιὰ εἰς ἀνθρώπους ποὺ δὲν τὰ γνωρίζουν, ἤμπορῶ με πολλὴν εὐκολίαν νὰ ψεύδιμα. Διότι ἐξ αὐτῶν ποὺ τὰ εἶδαν ζοῦν ἀκόμη καὶ γέροντες καὶ νέοι, καὶ ζῶσι ἀπ' ὄλους αὐτοὺς νὰ προσέθωσιν καὶ νὰ ἐλέγξουν. Ἐν ἑγὼ προσέθεσα κατὰ περισσώτερον. Καὶ δὲν ἠδ' εἶδον μὲν προσθήρας, ὁμοιωθήσασθε ἡμῶν θὰ εἶδον παραλείψαι. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιάσῃ κανεὶς με' λόγους τὸ μέγεθος τῆς ἀναισχυντίας του. **Β** Δι' ὅσους δὲ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων δὲν ἠδ' τὰ καταύουν θὰ ἤμπορούσα νὰ εἴπω τοῦτο, ὅτι ὁ δαίμων ποὺ οἱ οἱ Ἕθνηκοὶ τὸν ὀνομάζετε Ἄφροδίτην, δὲν αἰσχύνεται νὰ ἔχη αὐτῆς τῆς παιότητος λάτρες. Δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου παράξενον τὸ ὅτι καὶ ὁ τοιαύτως ἑκείνος, ποὺ παρεδόθη ὀλοκαυρωτικῶς εἰς τὴν ἀπάτην τῶν βασιμῶν, δὲν αἰσχύνεται δι' αὐτὰ ποὺ οἱ θεοὶ του κουχόνται. Τί δὲ νὰ εἴπω κανεὶς διὰ τὰς νεοκραμαντείας καὶ τὰς σφαγὰς τῶν παιδιῶν; Αἱ θυσιαὶ αὐτὰ ποὺ ἐτολμῶνται πρὸ τῆς ἐλευστικῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ καταργηθῆσαν μετὰ τὴν γέννησίν του. ἀπετολμήθησαν καὶ πάλιν, ἔχῃ ὀδοῦς εἰς τὰ φανερά. Διότι ἐν καὶ ἦτο βασιλεὺς καὶ ἤμυροσε νὰ κἀνγ τὰ πάντα, ἦτο τῶν μεγάλῃ ἡ ἀνοσιότης αὐτοῦ ποὺ ἐγένετο. **Γ** Ὅσα ὀπαρέθαινε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας. Παρὰ ταῦτα ἡμῶς ἀπετολμῶντο.

15. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ βασιλεὺς ἀνήρχετο συχνὰ εἰς τὴν Δάρφνην με' πολλὰ ἀφιερῶματα καὶ πολλὰς θυσίας. Ἐσφαζοῦ δὲ τῶσα ζῶα ὅσα νὰ σχηματίζεται χειμῶρος αἵματος. Δι' αὐτῶν δὲ πιστικῶς ἐξήκει χρογμῶν ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα με' τὴν ἀξίωσιν μάλιστα νὰ προφητεύσῃ, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθεμίαν του. Ὁ σπουδαῖος ὁμοῦ ἑκείνος δαίμων.

«Ποὺ γνωρίζει πόσους κόκκους ἔχει ἡ ἄμμος καὶ πόσα μέτρα ἡ θάλασσα καὶ συννενοῖται με' τὸν κιοφὸν καὶ ἀκούει τὸν ἄλιον.»

16 ὅπως λέγουσιν, ἀπέφυγε νὰ εἴπη ἀπεριφράστως καὶ σαφῶς ὅτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐμυλήσῃ, διότι τοῦ ἑκείνου τὸ στέμα ὁ ἅγιος Βασίλειος, ἡ δύναμις τοῦ ὁποῦ ἦτο ἐκεῖ εἰς τὴν γαλιθαίαν του, ἐπειδὴ ἐφοδόθη μῆπως γαλιθαίνῃ εἰς τοὺς πειτούς του. Ἐπειδὴ δὲ ἦθελε καὶ νὰ συγκαλιθῇ τὴν ἡτῶν του, εἴπε μίαν δικαιολογίαν διὰ τὴν κενήν του, ἡ ὁποία τὸν ἐνεφάνισε περισσώτερον γαλιθαῖον ἀπ' ὅτι ἡ πτωχὴ του. Διότι με' τὴν κενήν ἀπεκάλυψε μόνον τὴν ἀδυναμίαν του, τώρα ἡμῶς με' τὴν νὰ προσπαθῇ νὰ κρῆθῃ ὅσα δὲν κρῆθονται ἀπέδειξε καὶ τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἀκαθίαν καὶ τὴν ἀνα-

σχετίαν του. Ποία ήτο λοιπόν ή δικαιολογία; Είναι λέγει τὸ χωρίον τῆς Δάφνης γεμάτον ἀπὸ νεκρῶν καὶ αὐτὸ ἐμποδίζει τὸν χρι- στιανόν. Ἐ δὲν θὰ ήτο ἕως προσιότερον, καὶ αὐτῶς, νὰ ἐμολογήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ μάρτυρος ἀπὸ τὸ νὰ προσηλάσῃ τὸσον ἀδελφόν- τωκα; Καὶ ὁ μὲν Ἀπόλλων αὐτὰ εἶπεν ὁ ἀνόητος ἄλλως βασιλεὺς θεῶν νὰ ἐπαύξην εἰς τὸ θέατρον δραματικῶν ἔργων, ἦλθεν ἄλλως εἰς τὸν τόπον ποῦ εὐρίσκειτο ὁ ἅγιος Βασίλειος. Ἄν ἄλλως, ὀδωλοῦροι καὶ μολυσματικοί, δὲν ἐξπατανοῦσατε ἐκτανειδῆτως ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ δὲν ἐπαύξαιτε ἀπὸ κοινοῦ θέατρον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἄλλων, διατί οὐ μὲν ποῦ ὑποδέσκει τὸν δαίμονα λέγεις ἀνοήτως καὶ ἀο- ρίστως ὅτι οἱ νεκροὶ εὐθύνονται, οὐ δὲ βασιλεῦ, θεῶν νὰ ἤκουσας ὀνομαστικῶς 561 Ἀ καὶ μὲ προσδιοριστὸν ποῖος ήτο ὁ ὑπαίτιος νε- κρῶν, ἀφίρεις τοὺς ἄλλους νεκρῶν καὶ ἐνοχλεῖς μόνον τὸν ἅγιον; Διότι συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόρασιν τοῦ δαίμονος ἔπρεπε νὰ κατα- σπέρῃς θλας τὰς ἐν τῇ Δάφνῃ λειψανοθήκας, καὶ νὰ ἀπομακρύνῃς ἔτσι τὸ φόβητρον αὐτῶν θεῶν. Θὰ ἀντείπῃς ὅτι δὲν ἀνεφέρθη εἰς θλας τοὺς νεκροὺς. Μήπως ἄλλως δὲν τὸ ἐμολόγησα κατηγορημα- τικῶς; Φαίνεται ὅτι εἰς σέ, βασιλεῦ, ποῦ παύξαις θάλας θέατρο ἀπε- κάλυψε αὐτὸ τὸ αἶνιγμα. Ἐγὼ, λέγει, ὁ δαίμων, εἶπε δι' ἑαυτοῦ τοὺς νεκροὺς, δὲ νὰ μὴ φανερώσῃ τὴν ἡττάν μου. Ἄλλωστε φοβόμην νὰ προφέρω τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου. Σὺ ἄλλως, βασιλεῦ, πρέπει νὰ κα- ταλάβῃς τὸ νόημα τοῦ χρηματιοῦ, καὶ ἀντὶ θλας νὰ μεταφέρῃς μόνον τὴν λειψανοθήκην τοῦ μάρτυρος. Β διότι αὐτὸς μὲς ἐκλεῖσε τὸ σῶμα. Ἐγνώριζεν ὁ δαίμων τὴν ἀνοήθειαν αὐτῶν ποῦ τὸν ἐλά- τρουσαν, ὅστε ἐπίστευον ὅτι τὸσον φανεράν ἀπάτην δὲν θὰ ήμποροῦ- σαν νὰ τὴν ἀντιληφθῶν. Ὅμως, ἀκόμη καὶ ἐὰν ἔχωναν θλας τὰ λογικά των, ἀν ἄγνοοντο θλας ματαιαί, καὶ πάλιν δὲν θὰ ήμποροῦ- σαν νὰ ἀποκρύβουν τὴν ἀνοήθειαν τῆς ἡττῆς. Τὸσον φανερά καὶ σαφῆς εἶναι εἰς θλας. Διότι, ἀν, ὡς λέγεις, τὰ σῶματα τῶν νε- κρῶν ἀνθρώπων εἶναι μίασμα καὶ ὀδωλοῦμα, ποῦ περισσότερον εἶ- ναι τὰ σῶματα τῶν ζώων, καὶ μάλα τὰ τὸσον ἔσον ἀτιμιώτερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι τὰ ζῶα. Ἐπειδὴ λοιπὸν πλησίον τοῦ νεκροῦ ἔχουν ταφῆ πολλὰ ὀστέα σκύλων καὶ πιθήκων καὶ ὄνων, ἔπρεπε νὰ μετακινήσῃς; καὶ αὐτὰ, ἀν δὲν ἐθεώρεις τοὺς ἀνθρώπους ἀτιμιώτερον τῶν πιθήκων. Ποῦ εἶναι λοιπὸν αὐτοὶ ποῦ ἐξυβρίζουν τὸ ὄρατον ἐπιμωρῶγμα τοῦ Θεοῦ, τὸν ἅγιον. C ποῦ ἐξηγουρήθη διὰ νὰ μὲς ὑπερητῆ, μὲ τὸ νὰ ταυθίζων τὸν Ἀπόλλωνα μὲ τὸ ἄστρον καὶ μὲ τὸ νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι ὁ Ἀπόλλων; Ὁ ἥλιος, ἐνθ' ἡ γῆ εἶναι κατάσπαρτη ἀπὸ νεκρῶν, ἔρχονται εἰς ὀδωλοῦτρον τὴν αἰ- κουμένην, καὶ πούθενά δὲν σημαδεύει τὰς ἀκτίνας του οὕτε τὴν

ἐνέργειάν του ἐξ ἀτίας τῶν μολυσμῶν. Ὁ Θεὸς σὰς ἄλλως, ἐνθ' δὲν ἀποστρέφεται τὴν ἀλαχρὰν ζῶην καὶ τὰς μαγείας καὶ τοὺς φόνους, οὕτε τὰ μισαί, ἀλλ' ἀντιθέτως τὰ ἀγαπᾷ καὶ τὰ ἀσπάζεται καὶ τὰ φιλεῖ, ἐν τούτοις ἀποστρέφεται τὰ σῶματά μας. Ἡ ἀμαρτία θε- βαίως καταδικάζεται ἀκόμη καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ τὴν διαπράττει, D τὸ νεκρὸν ἄλλως καὶ ἀνίγνωσ σῶμα διὰ τίποτε δὲν κατηγορεῖται οὕτε κακολογείται. Αὐτὴ ἄλλως εἶναι ἡ θέλησις τῶν θεῶν σὰς, νὰ ἀποστρέφονται αὐτὰ ποῦ δὲν εἶναι ὀδωλοῦρα, νὰ τιμῶν δὲ καὶ νὰ ἀποδέχωνται αὐτὰ ποῦ ἀεῖζον κάθε μῖσος καὶ ἀποστροφήν. Κανεὶς ἀγαθὸς ἀνθρώπος δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ νεκροῦ σῶμα νὰ σαφῆς κἄτι χρησίμων ἢ νὰ πράξῃ τὸ πρῆστον, ἀλλ', ἀν ἡ ψυχὴ του εἶναι ἁγία, ἀκόμη καὶ ἀν κατοικῇ πλησίον τῶν μνημάτων, ήμπορεῖ νὰ ἀσκήσῃ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ κάθε ἀρετὴν. Κάθε τε- χνίτης ἐπίσης ήμπορεῖ νὰ ἀσκήσῃ τὴν τέχνην του, χωρὶς κανὲν ἐμπόδιον, καὶ νὰ παραγάγῃ δι' αὐτοῦ ποῦ ἔχουν τὴν ἀνάγκην του. Ἐ ὅχι μόνον καὶ ἀν κάθεται πλησίον τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἀν χρειασθῇ νὰ οἰκοδομήσῃ τὰ μνημάτα αὐτῶν ποῦ φεύγουν ἀπὸ τὸν κόσμον. Εἰς τὴν οἰκοδομήσῃν δὲ συμβάλλουν μὲ τὴν τέχνην των καὶ ὁ ζωγράφος, καὶ ὁ γλύπτης, καὶ ὁ κτίστης καὶ ὁ χαλκοουργός. Μόνος δὲ ὁ Ἀπόλλων λέγει ὅτι ἐμποδίζεται ἀπὸ τῶν νεκρῶν νὰ μαντεύσῃ τὸ μέλλον. Ὑπερήσαν ἄλλωστε καὶ εἰς ἡμᾶς μεγάλοι καὶ θαυμαστοὶ ἄνδρες, ποῦ προσηλάσαν διὰ γεγονότα ποῦ συνέβησαν μετὰ ἀπὸ τετρακόσια καὶ χίλια ἔτη. 562 Ἀ Ὅταν ἄλλως προσηλά- ταν δὲν ἐξήλθον τίποτε δι' αὐτὰ, οὕτε κατηγορήσαν κανένα οὕτε ἔβησαν ἐπιτόλην νὰ καταστραφῶν οἱ τάφοι καὶ νὰ πεταχθῶν οἱ νεκροί, ἐπινοήσαντες ἕνα αὐτῶν τὸν παρέβησαν καὶ ἀνελάκωντον τρό- πον τῆς τυμβωρυχίας. Ἐνθ' δὲ ἄλλοι δι' αὐτοῦς ἔχων πλησίον ἐ- θνήν ἀθέων καὶ ἀκαθάρτων, ἄλλοι δὲ μεταξὺ βαρβάρων, ὅσαι διε- πρᾶττοντο ὀδωλοῦρα καὶ μιαιφαί, πράξαις, ἐν τούτοις παρέβησαν πρᾶ- γματι τὰ πάντα, καὶ ὁ μολυσμῶς τῶν ἄλλων δὲν τοὺς ἡμιόδιος κατὰ τίποτε εἰς τὴν προφητείαν. Διατί ἔφαγε; Διότι ἐκείνη μὲν ἔλεγον δοκ ἔλεγον κινούμενοι, πράγματι ἀπὸ θεῶν δύναμιν, ὁ δαίμων ἄλλως ἐπειδὴ ἐσταρέλτο παρομοίως δυνάμει, δὲν ήμποροῦσε διὰ τίποτε νὰ προφητεύσῃ. Διὰ νὰ μὴ φανῇ δὲ ὅτι εὐρίσκειται εἰς δύσκολον θέσον, B ἡμαρτία νὰ κἄτι ἀπλῶς ὑποθέσῃς καὶ νὰ προβάλλῃ γελίας προφάσεις. Διατί, πῆς μου, προφητεύοντις δὲν εἶπε ποτὶ κἄτι τέ- τοιο, οὕτε ὀμιλήσῃς; Διότι τότε εἶχεν ὡς δικαιολογίαν τὸ ὅτι δὲν ἐλατρεύετο, ἀπὸ τοῦ ἀρηρόθῃ ἄλλως αὐτὴ ἡ ἀπαλογία, κατέφυγεν εἰς τοὺς νεκροὺς, ἐπειδὴ ἐστενωκυρήθη μὴ πάθῃ τίποτε. Δὲν ἤθε- λεν ὁ Ἀπόλλων νὰ ἀσχημονῇ τὸν ἡμαρτίασας ἄλλως οὕτως, διότι μὲ

τήν πολλήν λατρείαν τοῦ ἀπαρέσθαι τὴν δικαιολογίαν καὶ δὲν τὸν ἀφῆρατε νὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ ὅτι ἦσαν ὀλίγοι αἱ προσφερόμενοι θυ-
σίαι.

16. Ὅταν ἦκουσε λοιπὸν αὐτὰ ὁ ὑποκριτὴς βασιλεὺς, διέταξε νὰ κατεδόκουν τὴν λεοφανθήρη, διὰ νὰ γίνῃ ἔτσι εἰς θεοῦς ἢ ἦ-
τα φανερά καὶ ἔμπανθ. Διότι, ἐν ὁ θαύμων ἔλεγεν δεῖ εἶς αἰτίας τοῦ ἁγίου δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐπιλήθω, ἀλλὰ μὴ τὸν μεταμνήσαστε, ὅτε νὰ τὸν ἐνοχλήσαστε, C θὰ γίνετο γνωστὴ ἡ ἦττα μόνον εἰς τοὺς πιστοὺς τοῦ, διότι ἀπὸ ἐντροπῆν δὲν θὰ ἀνεκρίνοιναν τοῦτο εἰς ἄλ-
λους. Τώρα ὁμοίως ὅταν νὰ ἤθελε νὰ διακομπέσῃ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ, ἐξηγάσασκε νὰ γίνουσι διὰ κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ συγκαλύψῃ τὸ γεγονός οὔτε αὐτὸς ποῦ θὰ ἤθελε. Διότι δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ διαποθῆ ἡ ὑποκρισία, ἐπ' ὅσον κανεῖς ἐκ τῶν ἄλλων νεκρῶν ἀλλὰ μόνον ὁ μάρτυς μετακινήθη ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ. Καὶ οὐ μόνον αὐτοὶ ποῦ κατοικοῦν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὸ πρόσκαιον καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς ἤκουον ἀπὸ μακρινῶς τόπων, ἀπειθῆ δὲν ἔδλεπον τὴν λεοφανθήρην εἰς τὴν θέσιν τῆς, ἐξήταζον ἀμέσως καὶ ἐμύθησαν τὴν αἰτίαν, δεῖ δη-
λαθῆ ὁ θαύμων, ὅταν τοῦ ἐξηγήθῃ ἀπὸ τὴν βασιλέα νὰ μαντεύσῃ, D εἶπαν δεῖ δὲν ἦμπορεῖ νὰ πράξῃ τοῦτο, μέχρις ὅτου εὐρίσκειται καν-
τὰ τοῦ ὁ ἅγιος Βασιλεὺς, θὰ ἤμποροῦσε ὁμοίως, γελῶσι θαύμων, νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς ἄλλας προσφάσεις, ὅπως συχνὰ κανεῖς, χαλκικῶν ἄπειρα τεχνάσματα, ὅταν σοὶ ὑποβάλλουσι ἀπορίας. Εἰς τὸν βασιλέα τῆς Λυδίας λέγουσιν χάριν εἶπεσθε, ἀφοῦ διαβῆ τὸν ἄλυσον ποταμὸν, θὰ καταστρέψῃ μέγα βασιλείαν, καὶ τελικῶς τὸν ἐδειξες θανατού-
μενον ἐπὶ τῆς πυρᾶς.¹³ Εἰς τὴν περιπέτειαν δὲ τοῦ χρησμοῦ τῆς Σα-
λαμίνος ἐχρησιμοποίησας πάλιν τὸ σοφὸν αὐτοῦ τεχνάσμα, προσθέ-
σας καὶ τὴν γελῶσαν ἐκείνην προσθήκην. Διότι: τὸ λεχθέν.

Ἢθὰ κανεῖς νὰ χεῖσθαι τέκνα γυναικῶν· E

ἦτο ὁμοίον μὲ τὸν χρησμὸν τοῦ Λυδοῦ βασιλέως, ἢ προσθήκη ὁμοίως.

13. Πρόκειται περὶ τοῦ Κρόνου, τοῦ φημιμένου διὰ τὸν μῦθον, πλοῦ-
τόν τοῦ βασιλέα τῆς Λυδίας. Σκεψθεῖς ὅπως νὰ ἐπιτείνῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ
καὶ πέραν τοῦ ἄλυσον ποταμοῦ ἔλαβε παρὰ τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, ὅπου
ἀπορῶν, τὴν διαφορεμένην ἀπάντησιν, κρούσας ἄλυσον ποταμὸν μεγάλην
ἀρχὴν καταλάσαι. Καὶ κατέλυσε πρῶτον τὸν Περσὸν ἡγετῆν ὑπὸ τοῦ βασιλέως
αὐτοῦ Κρόνου. Καταδικασθεῖς δὲ εἰς τὸν δὲν ἄλυσον ποταμὸν ἐσθῆθι λόγῳ τῆς
περιεργείας τοῦ Κρόνου νὰ μὴ τὸ νόημα τῆς ἐπιλήσεως τοῦ νόμου τοῦ
Ἀθηναίων νομοθέτου Σόλωνος.

Ἢθὰ ὅταν διασκοπίζεσθε ἡ ἀλήθεια
ἢ ὅταν συγκεντρώνεσθε.¹⁴

ἦτο περισσότερο γελῶσαν καὶ ὁμοίον μὲ αὐτὸ ποῦ οἱ ἀφῆραται λέ-
γουσιν εἰς τοὺς ὁμοίους. Δὲν ἤθελες ὁμοίως οὔτε αὐτὸ. Ἠμποροῦσε
μὲ ἀπαφείας νὰ ἀποκρύψῃς τὴν αἰτίαν, διότι αὐτὸ πλέον εἶναι εἰδι-
κότης σου. Θὰ σὲ ἐπιέξον ὁμοίως πάλιν διὰ, διότι δὲν θὰ τὸ κατα-
νόουσι καὶ θὰ ἐξήτουν τὴν λύσιν. Ἠμποροῦσε ἀκόμη νὰ καταφύγῃς
εἰς τὰ ἄστρα.¹⁵ A τὸ κανεῖς ἄλλωστε συχνὰ αὐτὸ, χωρὶς νὰ ἐν-
τρέπασαι καὶ νὰ κοκκινήσῃς. Διότι δὲν ὁμοίως δυστυχῶς εἰς μα-
λακίαν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰς ζῆλον ἢ μῆδον εἰς περισσότερο ἀνο-
ήτως ἀπὸ τῆς ζωῆς. Δὲν ἦσαν δηλαδὴ σοφώτεροι τῶν ζῶων οἱ ἐκ
τῶν Ἑθνικῶν ἦκουσιν αὐτὰ καὶ δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὴν πλά-
νῃ. Μήπως ὁμοίως ἐγνώριζον τὴν ἀπάτην; Ἦτο ἀρκετὸν λοιπὸν νὰ
εἶπῃς τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν ἑστέρα μόνον καὶ αὐτὸς θὰ εὐρίσκει καλὸ-
τερον ἀπὸ σὲ τρόπον νὰ συγκαλύψῃς τὴν ἦτταν. Τώρα ὁμοίως ποῖος
σὲ ἐπεισε, ταχίσταρε, νὰ θέσῃς τὸν καιρὸν σου μέσα εἰς τὸσον φαι-
νερὰν ἀνεπιστημίαν; Ἰσως ὁμοίως νὰ μὴ διεπράξῃς σὺ σφάλμα καὶ
νὰ ἐπιέξῃς ὁ βασιλεὺς ἄσχημα τὸν ρόλον τοῦ, διότι, ἐνθ' ἦκουσεν
ἀορίστως περὶ νεκρῶν, ἐπέτεθῃ ἐναντίον τοῦ ἁγίου μόνον. B Αὐτὸς
σὲ ἀπεκάλυψε καὶ ἔσπευσε τὴν ἀπάτην, χωρὶς ὁμοίως νὰ τὸ θέλῃ
διότι δὲν εἶναι δυνατόν ὁ βίος καὶ νὰ σὲ τιμῇ μὲ τόσο ἀφιερόματα
καὶ νὰ σὲ ἐξευτελίξῃ. Τοῦ μάρτυρος ἡ δύναμις ἐθέλωσε τὸν νοῦν
ἄλλο καὶ δὲν ἄρσας νὰ κατανοήσουσι τὰ συμβαινόντα. Καὶ ἐνθ' ἐνό-
μιζον δεῖ οὐ εὐρίσκεισθε ἦσαν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, ἐν τοῖσι
ὁ ἐξευτελισμὸς ἤλλασε πορεῖαν καὶ ἀντὶ νὰ στραφῇ εἰς αὐτοὺς ποῦ
τὰ ὑψίστατο ἐστράφη ἐναντίον αὐτῶν ποῦ τὰ διεπράττον. Κάπως
ἔτσι καὶ οἱ μακαρίοι νομίζουσι δεῖ ὑπερασπίσουσι τοὺς ἐκείτους τῶν
ἐκ τῶν συνανθρώπων τῶν μὲ τὸ νὰ λακίζουσι τοὺς τοῖτους καὶ νὰ
ἐκστομίζουσι ὕβρεις ἐναντίον τῶν παρόντων, ἐντροπιάζουσι ὁμοίως μὲ
οὐα πράττουσι δεῖ ἐκείτους ἀλλὰ τοὺς καιρούς τῶν. Αὐτὸ ἀκρεβὸς
πυθέβαινε καὶ τότε. Διότι: ἐσφῆροτο μὲν ἡ λεοφανθήρη κατὰ μήκος
τοῦ ὁρῆμα, εἰς τὴν πραγματικότητος C ὁμοίως ἐπανήρχετο ὁ μάρτυς,
ὡς ἀλλήτης σκεφανημένος διὰ δευτέραν φοράν, εἰς τὴν πάλιν τοῦ,
ὅπου εἶχε στεφανιοθῆ καὶ τὴν πρώτην φοράν. Ἄν λοιπὸν κανεῖς

14. Ὁ χρησμὸς ἐδόθη εἰς τοὺς Ἀθηναίους πρὶν ἀπὸ τὴν κοίμησιν
τῆς Σαλαμίνος ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν Ἀριστομένη. Ση-
μαίνει δὲ δεῖ ἡ καταστροφὴ θὰ γίνῃ εἴτε τὸ φθινόπωρον, ἢτε ἀκαρπῶν εἰς
τὴν ὁρᾶν τῶν καρπῶν, εἴτε τὸ θέρος, ἢτε τὸν συγκεντρῶν. Ἠλ. Ἠρόδο-
του, Ἱστορίαν 7, 141.

δὲν παραδέχεται τὴν ἐνάστασιν, πρέπει νὰ αἰχμῶνεται, ὅταν ἴδῃται
 νὰ διαπράττει ὁ μάρτυς λαμπρότερα ἔργα μετὰ τὸν θάνατόν του,
 καὶ νὰ προσθέτῃ ὡς πρωταθλήτης νίκας ἐπὶ νεκρῶν, εἰς τὰς μεγά-
 λας μεγαλυτέρας καὶ εἰς τὰς θαυμασιότατας θαυμασιωτέρας. Διότι τότε
 μὲν ἠγωνισθῆναι μόνον ἐναντίον τοῦ βασιλέως, τώρα ἡμεῖς ἐναντίον
 καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ ἐνθ' ὅσα ἐξεδίωξεν ἀπὸ
 τὸν ναὸν τὸν ἰσχυρὸν βασιλέα, τώρα ἀπεμάκρυνεν ἐπ' ἄλλην τὴν
 περισχὴν τῆς Δάφνης τὸν Ἀπόλλωνα. **D** ἔχει διὰ τὸν χειρῶν του,
 ὅπως προηγουμένως, ἀλλ' ἀντιμετωπίζων τὸν ἄδαρτον δαίμονα μὲ
 ἄδαρτον βίαν δύναιμι. Καὶ ὅταν μὲν ἔξη ὁ μάρτυς δὲν ἠνέχθη τὴν
 παρηγοίαν τοῦ ὁ ἐγκληματίας βασιλέως, ὅταν δὲ ἀπέθανε δὲν ἀν-
 ταξε εἰς τὴν δύναμιν τῆς σπένης τὸν ὄσιον τοῦ ὄσιου ὁ βασιλεὺς,
 οὗτε ὁ δαίμων ποῦ παρεκίνησε τὸν βασιλέα νὰ πράξῃ ταῦτα. Ὅτι
 δὲ μὲ αὐτὰ τὰ δεύτερα ἐπέκρινε φόβον μεγαλύτερον ἀπὸ τὸν πρῶ-
 τον, φαίνεται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Διότι, ἐνθ' ὁ πρῶτος βα-
 σιλεὺς, ἀπὸ τὸν συνέλαβε, τὸν ἐπέκρινε κατόπι καὶ τὸν ἐφό-
 κησε, αὐτοὶ μόνον τὸν μετέφερον. Διὰ τὸ ἄραγε οὗτε ὁ Ἀπόλλων
 παρήγγειλε νὰ κατασφραγῇ ἢ λειψανθῆναι, οὗτε ὁ βασιλεὺς τὸ
 ἤθελυσε; **E** Διὰ τὴν ἐπιπέφυε καὶ δὲν τὴν κατέκασε; Διὰ τὴν
 δὲν διέταξε νὰ μεταφερθῇ εἰς ἔρημον καὶ ἀκατοίκητον μέρος; Διότι
 ἐν ἦτο πράγματι ἐδάδιγμα καὶ μίσημα, καὶ τὴν μετέφερον ἀπὸ
 ἐκεῖ, ὅχι ἐπειδὴ ἐφοβείτο, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἀπεστράφη, ἔπραξε
 νὰ μὴν εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν τὸ μίσημα, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐξορίσῃ εἰς
 τὰ βουνὰ καὶ εἰς τὰ λαγκάδια.

17. Ἐγνώριζεν ἡμεῖς καλύτερον καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἀπό-
 λωνα ὁ ταλαίηνος βασιλεὺς τοῦ ἁγίου τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνό-
 κιον τοῦ θεοῦ παρηγοίαν, καὶ ἐροῦσθῆναι μῆπως, ἂν διαπράξῃ τοῦτο,
 προκαλέσῃ ἐναντίον του κινῆνα κεραιῶν ἢ καμμίαν ἀσθένειαν.
 564 **A** Διότι εἶχε πολλὰς ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, ἢ
 ἵπποτα ἐρανισθῆναι καὶ εἰς τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντας καὶ εἰς αὐ-
 τοὺς ποῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐκωδύησαν μαζὶ του. Ἐκ τῶν πρὸ
 αὐτοῦ βασιλευσάντων δηλαδὴ βουὶ ἐτάξιον νὰ διαπράξουν παρό-
 μοια, μετὰ ἀπὸ πολλὰς καὶ ἀσφαλεῖς συμφορὰς, ἀπέθανον κατὰ
 αἰσχρὸν καὶ ἄκαιρον τρόπον, ὅπως τοῦ ἐνὸς μὲν ἐνθ' ἔξη ἀόλιμη ἐ-
 πετάχθησαν αἱ κέραι τὸν ὀφθαλμὸν πρὸς τὰ ἔξω (αὐτοὺς ἦτο ὁ Μα-
 ξίμνος) ἄλλος δὲ παραφρόνησα, καὶ ἄλλος ἔπαθε ἀνόλογον συμφο-
 ράν καὶ ἔτα μόνον ἔφυγον ἀπ' αὐτὴν τὴν ζωὴν. Ἐξ αὐτῶν δὲ ποῦ
 ἦσαν τότε μαζὶ του ἄρχοντες; ὁ μὲν ἐκ πατρὸς θεοῦ του, ὁ ὅποιος
 μὲ περισσῶν ζῆλον ἐχρησιμοποίησε τὴν βίαν ἐναντίον μας, ἐτάξιμος
 νὰ ἐγγίσῃ μὲ τὰ μαυρισμένα χέρια του τὰ ἱερὰ σκεῦη. Δὲν ἤρκεσθῆν

δὲ εἰς αὐτό, ἀλλ' ἐπροχέροντος περισσώτερον εἰς τὴν διασφρημίαν του
 (τὰ ἐξεδίωξε ἐγλαδῆ, **B** τὰ ἔβαλεν εἰς τὸ ἕδαφος, τὰ ἤπλωσε καὶ
 ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῶν) ἐτιμωρήθη ἡμεῖς διὰ τὸ παράνομον αὐτὸ κάθι-
 σμα. Διότι ἐδοκίμασεν τὰ γεννητικὰ του ἔργα καὶ ἐγέννησεν σκό-
 ληρας. Καὶ διὰ νὰ φαῖνῃ ὅτι ἡ ἀσθένεια ἦτο θεοσταλάτη, οἱ ἱερεῖς
 ἔπαυσαν παχίως ὀρθῶς εἰσαχθεῖσας ἀπὸ ἕνας χύρας, καὶ τὰς ἐπο-
 ποιήσαν παχίως τὸν σπογγίον μελὸν διὰ νὰ προσελκύσων τοὺς
 σκυλίνας. (Ὁ σκύλινας ἡμεῖς δὲν ἀπεχώρουν ἀλλ' ἦσαν ἰσχυρῶς
 προσκεκολλημένοι εἰς τὰ ἀσθενῆ μέλη, καὶ ἔτσι, ἀπὸ τὸν κατέ-
 φαγον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, τὸν ἀδήγησαν εἰς κακὸν θάνατον. Κά-
 ποιός ἄλλος ποῦ εἶχε τοποθετηθῆ ὑπάλληλος **C** εἰς τὰ βασιλικά θη-
 σαυροφυλάκεια, πρὶν προλάβῃ νὰ διαθῇ τὸ κατώφλιον τῶν ἀκατέ-
 ρων, ὅπως γαστρορραγίαν, τιμωροῦμένος καὶ αὐτὸς δι' ἀνόλογον
 παρανομίαν.¹⁵ Αὐτὰ λοιπὸν καὶ περισσώτερον ἀπ' αὐτὰ (ποῦ δὲν εἶ-
 ναι τώρα κενὰ νὰ τὰ διηγοῦμαι) ἐπέφεθῃ ὁ θεαυρὸς καὶ ἐρο-
 ῦσθῃ νὰ προχωρήσῃ περισσώτερον εἰς τὸ ἐγγειρῆμα του. Καὶ ὅτι
 αὐτὰ δὲν εἶναι πλάσματα τῆς φαντασίας μου, θὰ γίνῃ φανερόν ἐξ
 ὅσων ὁ ἴδιος ἐταξε εἰς τὴν συνέλειαν. Τώρα ἡμεῖς ἔς μένοντες εἰς
 τὴν συνέλειαν τῆς διηγήσεως διὰ νὰ ἴδωμεν τί ἔγινε κατόπι. Αὐτὸ
 ποῦ συνέθῃ εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ καὶ θαυμάσιον ὅχι μόνον τὴν δύ-
 ναμιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνέκραστον φιλοπρωτοίαν τοῦ θεοῦ. Ὁ μάρ-
 τυς λοιπὸν ἐπέθεθῃ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὅπου ἦτο καὶ προηγουμέ-
 νως, **D** πρὶν μεταφερθῆ εἰς τὴν Δάφνην. (Ὁ δαίμων ἡμεῖς ἐμάνθη-
 νεν ἡμεῖς ὅτι εἰς μάτην κατέφυγον εἰς τὰ τέχνιασμα τῆς ἀπάτης
 καὶ ὅτι δὲν ἠγωνίζετο ἐναντίον νεκροῦ, ἀλλ' ἐναντίον ζῶντος καὶ
 ἐνεργούντος προσώπου, τὸ ὅποιον ἦτο ἰσχυρότερον ὅχι μόνον αὐτοῦ,
 ἀλλὰ καὶ διὸν μαζὶ τῶν δαιμόνων. Διότι παρεκάλεισε τὸν θεὸν νὰ
 τυρπαλήσῃ τὸν ναόν, καὶ ἔτσι κατέκασε καὶ τὴν ὄροφον ἐξ ἀλο-
 κλήρου, κατέστρεψε τὸ εἶδαλον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ τὸ
 μετέβαλεν εἰς σπένθη καὶ σκόνην, καὶ μόνον τοὺς τοίχους ἄφησεν

15. Ἀμφοτέρω τὰ περιστασιακὰ διασφίξει καὶ ὁ θεοδύμωνος. Εἰς τὸν πρῶ-
 τον πρόκειται περὶ τοῦ ὄπαρχου Ἰουλιανῶν, ἐκ πατρὸς θεοῦ τοῦ Ἰουλι-
 ανῶ τοῦ Παροδῆτου, ὅστις εἰσελθὼν εἰς ναὸν ὄρθων ἐπὶ τῆς ἁγίας Τρα-
 κίας. Αὐτὸ ἔνοσε καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγων ὅτι δὲν ἤρκεσθῃ ἀπλῶς εἰς τὸ
 εἶναι ἐτάξιμος νὰ ἐγγίσῃ τὰ ἱερὰ σκεῦη, ἀλλὰ καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐ-
 τῶν, ἐνοσῶν διὰ τῆς παρανομίας ταύτης καθέδρασε τὴν ὄροφον. Βλ. Θεο-
 δωρήτου, Ἐκκλ. Ἱστορίων 3, 8 P G 82, 1100 A καὶ C. Ὁ δὲ Ἰουλι-
 ανῶς ὄρθων μὲν κατὰ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἐπέκρινε. Τὰ περὶ τῆς τιμωρίας
 τοῦ ἐξιστοροῦνται εἰς τὴν συνέλειαν. Ἐξ πρὸς τὸ ἄλλο περιστασιακὸν ὁ θεο-
 δύμωνος πληροφορεῖται εἰς ὁ τιμῆς ἀναμάρτητος φίλις, Χρυσόστομος δὲ ἐν κρι-
 νομένοις ἀπέστη τῆς εἰσελθῆς χωρὶς ἡμεῖς τὸ βασιλεῖ. Τὰ τῆς τιμω-

δρθίους.¹⁶ Ἄν δὲ ἐπισκεφθῆς κάποιος τὸν τόπον τῶρα, Ἐ θὰ εἶπῃ ὅτι ἡ καταστροφὴ δὲν εἶναι ἀπλῆς ἔργον τοῦ πυρός. Διότι ἡ πυρπόλησις δὲν ἐγένεν εἰς ἡμᾶς ἀλλ' ἄλλ' ὅσων νὰ ὠδήγηται τὸ πῦρ κάποιον ἄρατον χερί που εἰδείναι τι ἔπρεπε νὰ κατῆ καὶ τὸ εἶ. Μὴ πῶσιν τὰς ἡμᾶς ἔχει κατῆ ὁ ναῖς, ὥστε δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ ὅποσιν ἔμπρησθῆν, δὲ Ἄ δμοιάζει δὲ μὲ σκῆμα τὸ ὅποιον εἶναι ἄριστο κατὰ τὰ ἄλλα, τοῦ λείπει δὲ μόνον ἡ στέγη. Διότι διεσπάρθησαν μαζί μὲ τὰ ἄλλα καὶ οἱ κίονες που συγκρατοῦν τὴν ὄρασην καὶ τὰ προπύλαια, πλην ἑνὸς εἰς τὸ ὁρισθῆν μέρος τῆς οικοδομῆς· ἑπείραξεν δὲ νὰ μὴ θρηνηματιώθῃ ὁ ἔν λόγῳ κίον ὅχι χωρὶς λόγου, ἀλλὰ εἰς αἰτίαν τὴν ὅποιαν κατὰ πιν θὰ ἐξηγήσω. Μετὰ τὸν ἔμπρησθῆν λοιπὸν ὠδήγηθη ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐπέζητο νὰ κατακομάσῃ τὸν ἔμπρησθῆν. Ἐπειδὴ δὲμος δὲν ἐγνώριζε τίποτε τὸν ἔδωκεν ἐπιστάθην καὶ τὸν ἐγέμισεν μὲ πληγὰς ἀπὸ τὰ κτυπήματα. Κατόπιν, ἀποὸ τὸν ἐκέρμασαν, τοῦ ἐγδερῆν τὰ πλουρὰ, χωρὶς ἔρωσι νὰ μάθουν τίποτε περισσότερον. Β Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν πρῶτον ἐγένετο κατὰ παράμονον πρὸς αὐτὸ που ἔγινε καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τότε δηλαδὴ διεταχθῆσαν οἱ στρατιῶται νὰ φρουροῦν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, διὰ νὰ μὴ σιμῆθ', ὡς ἔλεγον, νὰ διαπράξουν τὸ κακούργημα τῆς κλοπῆς τοῦ οἱ μαθηταί. Τὸ πρᾶγμα δὲμος ἔλαβε τέτοιαν ἐξέλιξιν, ὥστε νὰ μὴ ἀπομείνῃ οὐδέμια ἀναίσχυτος πρόστασις εἰς αὐτοὺς που θὰ ἔθελον νὰ ἀπαθῆ-

ρίας του ἱστορικῶς ὡς εἶρη· «Ὁ δὲ Φιλίππος ἔραπινος θεήλατου καὶ αὐτοῦ δεδαμένως μέστωρα, ἔφη πανημέριον τε καὶ πανόχιον ἐκ τοῦ στόματος ἔφαρε, τὸν ἄγγελόν του σῶματος πᾶντοθεν εἰς ταῦτο σφραγίστην τὸ μέρος. Ὅθεν δὲ παντὸς ἀπανηθέντος τοῦ σῆματος, ἀπόσθ' καὶ αὐτοῦ καὶ τῶ αἰωνίῳ παροπέμψῃ, θανάτω». Αὐτόθι.

16. Τὸν ναὸν ἔκτισεν ὁ Σέλευκος Νικάτωρ, στρατάρχης τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἱερωτῆς τοῦ κράτους τὸν Σελευκίδων καὶ πατῆρ Ἀντιόχου τοῦ Σωτήρος. Ὅπως ἔγραψε περί τοῦ 300 π.Χ. καὶ τὴν πόλιν, τῆ, ὅποιον ἀνάστασιν Ἀντιόχου πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς του Ἀντιόχου. Πρὸς. Σωφρομένου, Ἐκκλ. Ἱστορίας θ, 19, Ρ Γ 67, 1273 C. Τὸ περικαλλῆς δὲ ἔγαλμα τοῦ Δαρκίους Ἀπόλλωνος τὸ ἐφιλοτέχνησεν ὁ Ἀθηναῖος γλύπτης Ἡρόδοτος. Ἐπὶ τὸ ἴστο γινάτιον, φθῶν σκεδὸν μέχρι τῆς ὄραφῆς τοῦ ναοῦ, καὶ ἀπεδέχον, δηλαδὴ σπένδατο μόνον κατὰ τὰ γυνὰ μέση καὶ ὅτι τὰ ἄκρα ἐκ μαρμάρου, κατὰ τὰ νὰ ἄλλα ἐκ μεταλλοῦ. Ὁ Ἀπόλλων, παρὶστατο ἔρσιος, μὲ μακρὸν ἐμφαλὰ κρομῆσθῆν γινάτιον, μὲ μακρὸν κνήμην καὶ ἐπ' αὐτῆς χρυσοῦν σφραγιδὰ κρομῆσθῆν γινάτιον, μὲ μακρὸν κνήμην, εἰς δὲ τὴν δεξιὴν κνάδον (κρομῆσθῆν) χρυσοῦν. Περὶ τοῦ ἁγάλματος ὁ Θεοδώριτος λέγει· «Σκηπτὸς γὰρ ἀφανῶθεν καταπεμφθεῖς, τὸν σκεπὸν ἀπέσπασεν ἅπαντα καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Πιθίου ἔγαλμα κινῶν λεπτοτάτην ἀπέσπασε. Σέλιων γὰρ ἦν, ἐξῆθεν ἠλασμένον χρυσοῦ». Ἐκκλ. Ἱστορίας θ, 1, Ρ Γ 89, 1100 Α.

σούν εἰς τὴν πίστιν τῆς ἀναστάσεως. Ἐδοῦ λοιπὸν ἐσῆρατο εἰς τὰ βασανιστήρια ὁ ἱερεὺς, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι τὸ πῦρ δὲν ἦτο ἔργον θείας ὀργῆς ἀλλ' ἀνθρωπίνης κακούργιας. Ἐπειδὴ ἐδωσανίζετο καὶ ὁρίστατα ἐξαρθρώσει, μὴ ἔχων εἰς ποῖον νὰ ἑπείραξῃ τὴν εὐθύνην, ἑμάρτυρα ὅτι τὸ πῦρ ἦτο θεόσταλον, ὥστε νὰ ἀκριβῶς κάθε λόγον καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἀπόσθ' που θέλουον ν' ἀναίσχυτοῦν. Ἄλλ' αὐτὸ που ἤθελα νὰ εἴπω προηγουμένως καὶ τὸ ἀνάβαλα C αὐτὸ εἶναι καιρὸς νὰ τὸ εἴπω τῶρα. Τί εἶναι αὐτό; Ὅτι ἔταραξε τὴν ψυχὴν τοῦ διακλῆσις μὲ τὸν φόβον ὁ μάρτυς, ὥστε νὰ μὴ τοιμήσῃ νὰ προχωρήσῃ περισσότερον. Ἐνῶ δὲ τὸν ἱερεὺς τὸν ὅποιον προηγουμένως περιέβαλλε μὲ τόσῃν τιμῇ, τὸν ὑπέβαλεν ἐξ αἰτίας τοῦ ἔμπρησθῆν εἰς τόσα βασανιστήρια καὶ τὸν κατεσπάρτασε μὲ μανίαν αἰμοσφόρου θηρίου, παρ' αὐτὸν δὲ θὰ ἔτρωγε καὶ τὰς σάρκας του. Ἄν τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εἰς ἄλλου, ἴσως φρικαστικόν, ἀνεπίτητος τὸν ἅγιον που ἔφαρξε τὸ σῶμα τοῦ δαιμονίου τὸν ἐπανάφερει εἰς τὴν πόλιν πάλιν, ὥστε νὰ τοῦ προσγίγῃ μεγαλύτερα τιμῆ. Διότι ἀσφαλῶς, ἂν ὁ φόβος δὲν ἦτο μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν θημόν, καὶ τὸ θεὸς δὲν ἐνικούσε τὴν λύπην, ἔπρεπε ὁ βασιλεὺς, ἂν ὅχι προηγουμένως, διαν ἑπιολόγησεν ὁ δαίμων τὴν ἡταν, ἄνω μετὰ τὸν ἔμπρησθῆν, νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ ἀφανίσῃ τὰ πάντα, νὰ κατακόσῃ τὴν λειψανοθήκη D καὶ τοὺς δύο ναοὺς τοῦ ἁγίου, καὶ αὐτὸν που ἦτο εἰς τὴν Ἀθήνην καὶ τὸν ἐν τῆ πόλει. Συνηθίζου ἀλλοῖστα πολλοὶ ἄνθρωποι, διαν καταληφθοῦν ἀπὸ ὀργῆν καὶ λύπην, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν εὐρουν αὐτοὺς που εἶναι αἰτίαι τῆς ὀργῆς καὶ τῆς λύπης των, νὰ ἔσποτον εἰς ἄσους εὐρεθῶν ἑμπερὸς των καὶ εἰς ἄσους ἀπλῶς ὑποπετείνονται. Δὲν ἦτο δὲ μακρὸν αὐτῆς τῆς ὑποψίας καὶ ὁ μάρτυς. Διότι μόλις ἔρθεσεν εἰς τὴν πόλιν ἀπέσθῃς τὸ πῦρ κατέλαβε τὸν ναόν. Ἄλλ', ὥπως εἶπα, τὸ ἐν πάθος ἐπιέχτο ἐναντίον τοῦ ἄλλου καὶ τὴν ὀργὴν ἐνικούσαν ἡ βαίλια. Διότι, σκέψου, ποῖος ἦτο εἰς τὸν χαρακτῆρα ὁ εὐσεβῆς τὸν εἰδῶλον λόγιον βασιλεὺς, που ἀνήρχετο εἰς τὸ πρᾶστατον καὶ ἔβλεπεν ὅτι ὁ μὲν ναὸς τοῦ ἁγίου ἦτο πῶος, ὁ δὲ ναὸς τὸν εἰδῶλον κατακαυμένως καὶ τὸ εἰδῶλον κατεστραμμένον E καὶ τὰ ἀπεριόριστα ἐξαρταμένα, καὶ σθραμένον κάθε τι που ἐθόμιζε τὸ καυχῆμά του καὶ ἐληγ' ἔκλεινῃ τὴν σατανικὴν συμπαιγνίαν; Ἀκόμη καὶ ἂν δὲν τὸν κατελάμβανεν ὅσθε θυμὸς οὕτε λύπη δὲ αὐτὰ που ἔβλεπε, δὲν θὰ ἔδωκετο ἄνω ν' ἀνάσθῃ τῆν γλαυσοπέσθῃν, καὶ θὰ ἐπατίθετο ἐναντίον τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος, ¹⁶⁶ A ἂν δὲν κατέχε τὴν ψυχὴν του αὐτὸ που εἶπα. Διότι δὲν ἦτο μικρὸν τὸ γεγονός, ἀλλ' ἐξήρασε ὅλην τὴν παρρησίαν τὸν Ῥωμαίων, ἔδωκεν ὅλην τὴν ἐπύρρυσιν, ἐσκόρπισε δὲ τὸ-

στην καταγωγή από λύπην, φθάν να είχαν καταστραφή όλοι οι ναοί των.

16. Διὰ γ' ἀντιλήφθητε δὲ ὅτι αὐτὰ ποὺ λέγω δὲν εἶναι ἀπλοῦς κοίτης ἀλλὰ παραθέτω αὐτοὺς τοὺς λόγους τῶν θρηγίων καὶ τῆς μονωδίας τῆν ἑποῖαν ἀφίερων τότε εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὁ ἐπίσημος ῥήτωρ τῆς πόλεως.¹⁷ Ἔτσι ἀρχίζουν οἱ θρηγοί. «Ἄνδρες, ποὺ εἰς τὰ μάτια σας, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἰδικά μου, ἔχει ἀπλωθῆ καταγωγή, ἢς μὴ ἐνομιάζωμαι εἰς τὸ εἶξαι αὐτὴν ἔδω τὴν πόλιν Β οὕτε φράσαι οὕτε μεγάλῃ». Κατόπιν, ἀφοῦ ἀναφέρεται δι' ἄλιγον εἰς τὸν μῦθον τῆς Δάφνης (δὲν εἶναι τώρα καιρὸς νὰ παραθέσω ἐλάλητρον τὸν λόγον, διὰ νὰ μὴ μακρογραφῶ ἀσκόπως), ἐμλεῖ καὶ λέγει ὅτι κάποτε ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν,¹⁸ ποὺ ἐκυριεύει τὴν πόλιν, ἐπέστη τὸν ναοῦ. Οἱ λόγοι του ἔμω ἀκριβῶς εἶναι οἱ εἰρησ: «Αὐτὸς ποὺ ᾤδηγησε τὸν στρατὸν ἐναντίον μας ἠθεώρησεν ὅτι εἶναι καλύτερα δι' αὐτὸν νὰ διασωθῆ ὁ ναὸς, καὶ ἡ φράσις τοῦ ἀγάλματος ἐνίκησε τὸν βαρβαρικὸν θυμὸν. Τώρα ἔμω, ὡ ἦτε καὶ γῆ, ποῖος εἶναι καὶ πῶθεν ἦλθεν αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς, ὁ ἄπολος χωρὶς νὰ χρειασθῆ ὅτε ἐπλάττε, ὅτε ἠπαίει, ὅτε τοῖστας, κατέστρεψε τὰ πάντα μὲ ἄνα μικρὸν σπινθῆρα;». Ἐπειτα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἅγιος ἐνίκησε τὸν Ἀπόλλωνα εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ἑποῖαν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν εὐρίσκειτο εἰς Ἀθήνην ὁ Ἔθνησις, C καὶ διαργαυόνητο τελετὰ καὶ θυσιὰ λέγει: «Καὶ ἐμω δὲν παρέστει τὸν ναὸν μω ὁ μεγάλος ἐκαίνος κατακλιμῶς, ἔπασεν εἰς ἔρεψιν τὴν ποὺ ἐργαζὸν τὰ σῆμα καὶ ἔχομα καλοκαίριον. Κατακλιμῶν δὲ καὶ σῆμα ἐνομιάζει τὴν ἐποχὴν τοῦ προηγουμένου βασιλέως. Καὶ προχωρῶν πρὸ κάτω, δδύεται μὲ περισσότεροαν πικρίαν διὰ τὸ γαγονός. «Καὶ ἔταν μὲν οἱ θεοὶ σου ἐδιψόσαν, παρήμενος Ἀπόλλων πιστὸς φρουρὸς τῆς Δάφνης, ἄν καὶ ἦσαν παραμυλημένους. Πολύλαϊς μάλιστα ἀνεχόσαν νὰ σὲ ἐξουτεῖλθουν καὶ νὰ σοῦ ἀραιροῦν τὸν ἐξωτερικὸν σου δέκνον. Τώρα δὲ μετὰ ἀπὸ θυσιᾶς πολλῶν προβάτων καὶ βοῶν, ἀφοῦ ἠραπόσθη τοὺς πόδας σου σόμα κισέβους βασιλέως, ἀφοῦ εἶδες αὐτὸν ποὺ προσηγέτους καὶ σὲ εἶδεν ὁ προ-

17. Ἐνομοὶ ὁ Κροσότομος τὸν εἰδωλοκόνην, διδάσκων τοῦ διδάσκων. Ὁμοίως ἐμω νὰ μέγιστος ἀπὸ Ἰουλιανὸν τὸν Περσῶν, ἀνομιάζει ἐπίσημος ῥήτωρ τῆς πόλεως. Ὁ θεῖος καὶ ἀσκατότοπος ἐλπίσας δδύεται τὸν Ἀπόλλωνα, ὅπως ἐξέταρα πηθηνικώτατα τὴν λύπην τοῦ εἶς τὴν Ἄνομησιν ἐπὶ Ἰουλιανῶν.

18. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Σαπὸρ Α' καταστραφῆ τῆς Ἀντιοχείας (255 π.Χ.), ἐπὶ ἀσκατότοπος Βασιλιανῶν, ὅπως κατέβησε τοὺς Πέρσας καὶ ἀπληθέρομα τὴν πόλιν.

φρησθεῖς D καὶ ἀφοῦ ἀπρλόγησ ἀπὸ τὸν ποιητὸν γέιτονα ποὺ ἦτο κοντὰ καὶ οἱ ἠνώχλει, ἔξαρμα ἐργαζ μῶμα ἀπὸ τῶσαν λαμπρὰν λατρείαν. Πῶς λοιπὸν τώρα θὰ φανοῖμα ἀσπροπρόσωποι ἐνώπιον αὐτῶν ποὺ ἐνόμισονταί τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα; Τί ἔμω εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγεις θρηγοῖ; Ὅταν ἠτιμάζω καὶ ἐξουτεῖλθω ἔμω εἶμα πιστὸς φρουρὸς τῆς Δάφνης, ἔταν δὲ ἐτιμάτο καὶ λατρεῖτο δὲν ἠβυνῆσθε ὅτε τὸν ναὸν του νὰ προστατεύω, ἀφοῦ μάλιστα ἐγνώριζεν ὅτι, ἂν πῶσ ὁ ναὸς, θὰ ἀπμασθῆ περισσότερο ἀπ' ὅτι προηγουμένους; Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ νακρὸς, ῥήτωρ, ποὺ ἐνοχλεῖ τὸν θεὸν σου; Ποῖος εἶναι ὁ ποιητὸς γέιτονα; Ε ἔς τὸ σῆμα αὐτὸ τῶν θρηγίων του ὕπαισσεται τὸ θαῖμα τοῦ ἁγίου Βασιλιανῶν, ἐπειδὴ ἔμω δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν καταστροφὴν, ἀφοῦ τὸ συνεκάλυψε τὸ προσέφρασ. Καὶ εἶπε μὲν ὅτι ἠνωχλεῖτο καὶ ἐταλαιπωρεῖτο ὁ θαῖμων ἀπὸ τὸν μάρτυρα, δὲν προσέφρασ ἔμω καὶ τὸ ὅτι, ἐμω ὁ Ἀπόλλων ἐφρόνησε νὰ συνεκάλυψῃ τὴν ἦσαν, τὴν ἀπεκάλυψε περισσότερο. Εἶπε δηλαδὴ ἀπλοῦς ὅτι ἀπρλόγη ἀπὸ τὸν κακὸν γέιτονα. Διατὶ ἔμω, φλόρα σοφῆ, δὲν λέγεις καὶ ποῖος ἦτο ὁ νακρὸς, 567 A καὶ διατὶ μόνον αὐτὸς ἠνώχλει τὸν θεὸν σου, καὶ διατὶ μόνον αὐτὸν μετέφρασ; Διατὶ τὸν ἀποκαλεῖς ποιητὸν γέιτονα. πῆς μου: Ἐπειδὴ ἐφανέρομα τὴν ἀπάτην τοῦ θαῖμονος; Αὐτὸ ἔμω δὲν ἦτο ἀπλοῦς ἔργον ἐνὸς κακοῦ γέιτονα, ὅτε ἐνὸς νακροῦ, ἀλλ' ἐνὸς ζῆτος προσώπου, μὲ δυνατότητα δράσεως, ἐνὸς προσώπου καὶ κηρῶνος, ἐνὸς ποὺ κάνει τὸ πᾶν διὰ τὴν σωτηρίαν σας, ἂν φυσικὰ θέλατε νὰ σωθῆτε. Διὰ νὰ μὴ ἠμπορῆτε δηλαδὴ εἰς τὸ εἶξαι νὰ ἀνταπόθετε καὶ νὰ ἰσχυρίζεσθε ὅτι ἀκούσιος ἀνεχόρησεν ὁ θεὸς ἀπὸ ὀργῆν καὶ ἀπὸ δυσαρτέσειαν διὰ τῆς θυσιᾶς καὶ ἀπὸ ἀηθίας δι' ἐλπὴν τὴν ἄλλην λατρείαν, διὰ τοῦτο τὸν ἐξέβινξε καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ χωρίον, B τὸ ἑποῖον ἠγάπα περισσότερο ἔμω τῶν ἄλλων καὶ τὸ ἑποῖον τῶσαν ποτὶ ἐπεσιμῶμα ἀπὸ τὰ ἄλλα, ὅσοτα ἔμω εἰς αὐτὸ ἀκόμη καὶ ἔταν δὲν ἐτιμάτο διὰ θυσιᾶν, ἀλλ' ἠτιμάζωτο. Ἄλλομα σὺ μάλιστα πρὸ ἄλιγου εἶπας ὅτι αὐτὸ συνέθη εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ἑποῖαν ὁ βασιλεὺς κατέφραζε πολλὰ πρόβατα καὶ πολλὰ βόδια, ὅσα νὰ φανῆ ἀπ' ἔμω ὅτι ἐγματοῖμα τὴν Δάφνην ἀναγκασιμῶς, πιαζόμενος ἀπὸ ἀνοτήραν δόναμιν. Ἦτο διδάσκων δυνατὸν νὰ ἐκιδῶσθ τὸν θαῖμονα χωρὶς νὰ καταστρέψῃ τὸ εἶδωλον, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν θὰ τὸ ἐπιστεῦατε ἔτσι, ὅπως δὲν ἐπιστεῦατε καὶ παλαιότερα ἔταν εἶχε σιωπήσει ὁ Ἀπόλλων διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μάρτυρα καὶ ἐξακλουθῶμακα νὰ τὸν λατρεῖατε. Δι' αὐτὸ κατ' ἀρχὴν μὲν ἔφραζε νὰ ὀπέρχη τὸ εἶδωλον, ἔταν ἔμω ἐγινάνουσαν ἡ φλόρα τῆς ἀσείδειας,

C τότε το κατέπραξε, δεικνύον ότι έτσι πρέπει να κατ'εάνει, να καταβάλλη τους έχθρους όχι όταν είναι αδύναμοι, ἀλλ' όταν είναι δυνατοί και ἔνδοξοι. Διὰ τὴν δὲ δέταξαι καὶ ὁ μάρτυς τὸν βασιλέα τότε ποὺ τὸν μετέφερον εἰς τὴν Δάφνην καὶ καταστρέψῃ τὸν ναὸν τὸν εἰδωλῶν, καὶ μεταφέρει τὸ εἰδωλόν, ὅπως μετέφερα καὶ τὴν λειψανοθήκην; Διότι οὕτω ἐβλάπτετο ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα, οὕτω εἶχεν ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρωπίνων συμμαχιῶν, ἀλλὰ καὶ τότε καὶ τότε ἐνίκησε τὸν Ἀπόλλωνα χωρὶς ἀνθρωπίνων ἀνάμειξιν. Τὴν προηγουμένην τοῦ δὲ νίκην δὲν μᾶς τὴν ἐφανέρωσαν, ἀλλ' ἠρκύσθη ἡπίως εἰς τὸ καὶ τοῦ κλεισθὸς τὸ στέμα. Τίτοιχοι εἶναι οἱ ἄγιοι ἐπιθυμοῦν καὶ πράττουσι θαυμαστά ἔργα πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. **D** χωρὶς γὰρ τὰ ἐπιδεικνύοντες εἰς τοὺς πολλοὺς καυχώμενοι ὅτι εἶναι ἰδικὰ τῶν κατορθώματα, ἐκτός ἂν κάποι τοῦ ἡκαιῆ κάποι ἀνάγκη. Ἄνεγκον δὲ ἐνωσὶ τὴν προστασίαν τῶν πατρῶν, ὅπως ἔγινε καὶ τότε. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ᾤξάνοντο τὰ κακὰ τῆς ἀπατηλῆς εἰδωλολατρίας, ἐφανέρωθη καὶ εἰς ἡμᾶς πλὴν ἢ νίκην, ὅχι ἀπὸ τὸν νικητὴν ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἡττηθέντα. Διότι ἔτσι, ἀπ' ἐνὸς μὲν ἢ μαρτυρία δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀμνησθηθῆσθε οὐκ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθροῦς, ἀπ' ἑτέρου δὲ ὁ ἄγιος ἀπέφυγε τὴν περιαιτιολογίαν, ἢ καὶ ὑπῆρχεν ἀνάγκη. Ἐπειδὴ ὅμως οὕτω ἐστὶ ἐτεσματίζετο ἢ πλάνη, ἀλλὰ προσέτερχον πάλιν οἱ Ἔθνικοι, ποῦ εἶναι τὸ ἀναίσθητον καὶ ἀπὸ τοὺς λίθους ἀκόμη, καὶ παρακάλουν τὸν ἡττημένον καὶ ἐκλείων ἔτσι τὰ μάτια τῶν **E** ἡμῶν εἰς τὸν φαεινὸν ἀλγίστιον, ἠναγκάσθη διὰ τοῦτο καὶ ἀφῆσαν τὸ εἰδωλὸν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πυρός, ὅστε μ' αὐτὸν τὸν ἡμνησμένον καὶ ἀφῆσαν ἄλλον, τὸν ἡμνησμένον δηλαδὴ τῆς εἰδωλολατρίας.

19. Διὰ τὴν λοιπὸν εἰρωνεύεσαι τὸν θεὸν σου λέγων· "Ἐφυγεν μέσα ἀπὸ τῶν λαμπρῶν λατρειῶν; Δὲν ἔφυγεν ἐκουσίως; ἀλλ' ἀπρηλάθη καὶ ἐφεδωχῆσθε χωρὶς τὴν θέλησίν του καὶ ἐξ ἀνάγκης, τότε ἀκριβῶς τοῦ ἤθελε περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φρονίαν καὶ παρκαμίνην καὶ διὰ τὸν ἐκ τῶν θυσιῶν καπνὸν καὶ διὰ τὰ σπράγια. Διότι ὁ τότε βασιλεὺς ἔσφαζεν ἐπὶ τῶν θυσιῶν μὲ τὸσσην ἀφθονίαν πρόβατα καὶ βόδια, ὅσων καὶ ἐκλήθη εἰς τὴν ἑξουσίαν μόνον δι' αὐτὸ, ὅσα **A** διὰ τὴν ἐξοδούσῃ δηλαδὴ τὰ ζῶα ἔλου τοῦ κόσμου. Ἐφῆσσε δὲ εἰς τέτοιον σημειῶν μανίαν, ὅστε πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ποῦ θεωροῦντο φιλόσοφοι καὶ τὸν ὀνομάζοντες μάρτυρον καὶ ἀρεσιπάλην καὶ ἄλλα τὰ παρόμοια. Δὲν θ' ἀνεχώρησι λοιπὸν ἐκουσίως ἀπὸ τῶν πλουσιῶν ἐράπειαν, μέσα ἀπὸ τοὺς ἄγρους καὶ τοὺς κηπούς τῶν σπαγίων καὶ ἀπὸ τοὺς ποταμούς τῶν αἰμάτων, αὐτὸς ποῦ ἔμενε καὶ χωρὶς αὐτῶ ἐξ αἰτίας τοῦ τρελλοῦ πρὸς τὴν Δάφνην ἔρωτος. Ἄς σταματήσω ὅμως πάλιν ἐγὼ διὰ ν' ἀκούσωμεν τοὺς θρήνους τοῦ

ρήτορος. Ἀφήναι τώρα τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἀπαυθύνετα; μὲ κλέμματα εἰς τὸν Δία; «Πῶς μὲς ἀφῆρήθῃ, ὦ Ζεὺς, ἢ τόσον μεγάλη ἀνάγκη τοῦ κουρασαμένου μυαλοῦ μᾶς; **B** Ἦτο τόσον ἐξορῶν χωρὶς τὴν Δάφνην, περισσότερον ὅμως ἤσυχος ἦτο ὁ ναὸς, ὅσων ἢ ἔβλαψῆς καὶ ἀθρημοσύνης ἕνα λιμένα μέσῃ εἰς ἕνα ἄλλον. Καὶ ἦσαν θεότατος χωρὶς κήματα καὶ οἱ θεοὶ, ὁ δεύτερος ὅμως λιμὴν μᾶς προσέφερε περισσότεραν ἡσυχίαν. Ποῦς δὲν ἔθερατῆσθε ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν του; Ποῦς δὲν ἀπηλλάγη ἔτσι ἀπὸ τοὺς φόβους του; Ποῦς δὲν ἀφῆσαν ἔτσι τὸ πένθος του; Εἰς ποῦ, ἐνθ' ἦτο ἔτσι, τὸ ἡμενηθῆν ὁ πόθος τοῦ θανάτου; Ποῖαν ἀνάπαυσιν ἔλασαν, δειλῶν; Πῶς ἦτο ποῦ καὶ ἤσυχος ὁ ναὸς καὶ λιμὴν ἄδύνατος, ἄσπυ ἔτσι ἐπικύοντο αὐτοὶ καὶ τῶν ἄλλων καὶ ἐλάμβανον χώραν κρασιπάλαι, ἀργυρίδας διασκεδάσεις, καὶ μέθαι; Ποῦς; λέγει, δὲν ἀφῆσαν ἔτσι τὴν ἀσθένειάν του; Ποῦς λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἰσχυροῦς σου, ἀκόμη καὶ ἂν ἦτο ἰσχυρὸς προηγουμένως, μεταβαίνων εἰς τὸν ναόν, δὲν ἠσθένησεν, καὶ μάλιστα με ἐσθένειαν φανερώσαν ἄλλον; **C** Διότι αὐτὸς ποῦ κτραφαί τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἀκούει τὴν ἱστορίαν τῆς Δάφνης καὶ βλέπει τὴν τόσον μεγάλην μανίαν τοῦ θεοῦ, ὁ ὅποιος, ἐνθ' ἦτο κατέπιεν ἢ γῆ τὴν ἐρωμένην του, κάθηται ἀκόμη πλησίον τοῦ τόπου καὶ τὸ φρεσὸν, πῶς φλόγην ἐρωτικῆς μανίας δὲν παίρνει ἀπὸ ἔτσι; Πόσῃ τρικυμίαν; Πόσον θόρον; Πόσῃ ἀσθένειαν; Πόσον πάθος; Αὐτὸ λοιπὸν ὀνομάζεις ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς καὶ ἀκούωντος λιμένα; Αὐτὴ εἶναι ἢ ἡερακλία τῶν ἀσθενῶν; Δὲν ἔχει θεότατος καμμίαν σημεσίαν τὸ θεὸν καὶ λέγει τὰ ἐπιθέτα. Διότι καὶ οἱ φρενοβλαβεῖς δὲν ἐπιλημδάνονται τὰ πράγματα ὅπως εἶναι ἐκ φύσεως, ἀλλ' ἐκφράζον τὴν γνώμην τῶν ἀντιθέτως πρὸς τὴν πραγματικότητά. Τὰ Ὀλύμπια δὲν εἶναι πολὺ μακρὰ. **D** Ἢ ἀπιστοῦσθε πάλιν εἰς τὸν θρόνον διὰ τὸ δεῖξω πόσον ἐπιλημδύθησαν οἱ οἱ Ἔθνικοι ποῦ κατοικοῦσαν τότε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὅτι δὲν ἦν τὸ ἐπισημαίνον αὐτὸ με ἡερακλίου ὁ θεότατος; ἀλλὰ θὰ ἀφῆσαι καὶ ἑσπασῆσθε ὁ θυμὸς του ἐπάνω εἰς τὴν λειψανοθήκην τοῦ μάρτυρος, ἂν δὲν κατέγινε ἀπὸ φόβου μεγαλύτερον τοῦ θυμοῦ του. Τί λέγει; λοιπὸν ὁ ρήτορ; «Τὰ Ὀλύμπια δὲν εἶναι πολὺ μακρὰ. Ἢ ἱερὴ θὰ γίνῃ αἰτία καὶ εἰς τὸν εἰδωλὸν αἱ πόλεις, ποῦ θὰ καταφθάσαν με βόδια διὰ θυσιῶν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα; Τί θὰ κάμωμεν; Ἦσθ' ἢ ἐξετρανωθῶμεν; **E** Ποῦς θὰς θὰ μᾶς ἀναίξῃ τὴν γῆν; Ποῦς κήρως, ποῦ ἀλλοίωσθ' ἂν θὰ προκαλέσθ' τὰ δάκρυά μας; Ποῦς θὰ ὀνομάσθ' ἔρωτην τὰ Ὀλύμπια, ἀπὸ τὰ ἱερὴκα γύρω μας προκαλόν τοὺς ἑδωρούς; Δὲς μου τόσα

κατασκευασμένα εκ κέρατος, λέγει η τραγωδία.¹⁹ Εγώ όμως ζητώ και μαντική ικανότητα ώστε μ' αδύνη μὴ νὰ ἀνεύρω, με τὸ πόνον δὲ νὰ τοξεύσω τὸν δράστην. Ὡ, δαίμονα τάλαντι! Ὡ! μοιχευμένη ψυχὴ! Ὡ, θρασύ χερί! Ὁ δράστης εἶναι ἄλλος Τυτῶς ἢ Ἴβας, ἀδελφὸς τοῦ Λυγκίου, ἐχὲς θεάσιος γίγας ὅπως ἐκείνος οὕτω τοξότης ὅπως ὁ ἄλλος· ἐγὼ όμως μίαν ικανότητα μόνον, νὰ σπέρσεται μὴ μόνον ἐναντίον τῶν Θεῶν, 369 A Καὶ τὰ μὲν τέκνα τοῦ Ἀλκίως,²¹ ποὺ τὰ σχέδια τῶν ἐναντίων τῶν Θεῶν ἴσαν ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς σκέψεως, τὰ ἐσταμάτησας διὰ τοῦ θανάτου. Ἀπόλλων, αὐτὸν ὅμως ποὺ ἀπὸ μακρὰ ἔφερε τὸ πῦρ δὲν τὸν συνήνεγκε κανὲν ἰστάμενον δόλος διὰ νὰ κεραιθῆ εἰς τὴν καρδίαν του. Ὡ, ἀδίστακτα χερί! Ὡ, ἀδίκον πῦρ! Ποῦ ἔραγε νὰ ἔπασσε πρῶτα - πρῶτα ὁ σπινθήρ; Ἀπὸ τοῦ ἄρχου τὸ κακόν; Ἐξέκίνησεν ἔραγε ἀπὸ τὴν ἔροφην καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὰ ἄλλα, εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ εἰδύλου, εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τὸ χρυσοῦν κύπελλον, εἰς τὴν παρακαρφαλαίαν, εἰς τὸν ποδῆρ χιτῶνα; Ὁ δὲ Ἡρακλεῖος, ὁ Θεὸς τοῦ πυρός, δὲν ἀνακράτησε τὸ πῦρ ποὺ κατέστρεψε τὰ πάντα, ἀν καὶ ἀφείλε χάριν εἰς τὸν Θεὸν διὰ καλὸν μῆνυμα ποὺ τοῦ προσκόμισε παλαιόπερα. Ἄλλ' οὕτω ὁ Ζεὺς, ποὺ ἔχει εἰς τὰ χεῖρα του τὰ χαλινῆρια τῶν βραχίον, δὲν ἔρριψεν ὄμμα εἰς τὴν φλόγα, ἐνθ' ἔσθλα κάποτε τὴν πυρὰν ποὺ ἴσκειται τὸν δυστυχῆ βασιλέα τῶν Λυδῶν; Τί ἔραγε νὰ εἶπε πρῶτα εἰς τὸν Θεὸν αὐτοῦ ποὺ τοῦ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον; Ἢ Ἀπὸ τοῦ ἡνύχου τὸ θάρρος; Πῶς διετήρησε τὴν ἔροφην; Πῶς δὲν μετέβαλε γυνῆται ἀπὸ σθεασμὸν πρὸς τὸ κάλλος τοῦ θεοῦ; Μέχρι ποῦτα θὰ εἶσαι τυφλός, ἄβλα καὶ ταλαίτωρ, καὶ θὰ ἰσχυρίζεσαι, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔργον ἀνθρώπου, καὶ θὰ ἀναισχύνῃς, ὅπως οἱ μετ-

19. Βλ. Σοφοκλέους, Τροίης, ἀπόσπ. 738.

20. Ἴβας ἦρας κοινὸς εἰς τὰς παραδόσεις τῆς Αἰτωλίας καὶ Μεσσηνίας. Κατὰ τὴν κριτικὴν παράδοσιν ὁ Ἴβας ἀπῆλθεν ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τούτου ἀρκαίου καὶ καλλίστου Μήδου. Ἐπιπέτρα τοῦ Νήσου ποταμοῦ. Ἐνεκα τῆς ἀπογραφῆς ἐκείνης ἐλέγητο. Στὶ δ' Ἴβας εἶχε μονομαχίαν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ οὗτος ἐξώρισε τοὺς συμπλεκόμενους, ἐπιτρέψας εἰς τὴν Μάρπησαν νὰ ἐκλεῖψῃ ἕνα ἐκ τῶν δύο. Ἀυτὴ ἐπυρρίσθη τὸν Ἴβαν, διασώζονται ἑταῖκὰ πύλινα ἀγγεῖα μὴ τὴν παράδοσιν τῆς μονομαχίας Ἴβας καὶ Ἀπόλλωνος.

21. Τυτῶς γίγας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς γῆς. Μεταβλήθη ὅπως κάποτε εἰς Δαλφούς συνήνεγκε κατ' ἄδην τὴν Ἀπόλ, ἢν ἀπεπαρθῆν νὰ δάσκη. Ἀδύ, ἀνεκλήσθη εἰς κοίβειαν τὰ τέκνα τῆς, καὶ ὁ Ἀπόλλων τὸν κατεπέσει.

22. Ἀλκίως μυθικὸν πρόσωπον καὶ πατὴρ τοῦ Ἡρακλεῖου καὶ τοῦ Ἰβαν. οἱ ὅποιος ἐπεχείρησαν ν' ἀνάβουν εἰς τὸν Ὀλύμπου καὶ νὰ πολεμήσῃσαν κατὰ τοῦ Διὸς. Ἐροννήθησαν ὅμως κατὰ τὸ ἔγκλημα τῶν δύο τῶν υἱῶν τοῦ Ἀπόλλωνος.

μένει, καὶ θὰ ἀναίρῃς τὸν ἑαυτὸν σου; Διότι ἀν τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, ποὺ ὠδήγηε τόσο μεγάλην στρατιάν καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ ἔκαυσε τοὺς ὑπολοίπους ναοὺς καὶ ἔβην εἰς τὸ χεῖρ του τὴν δάδα ἔτοιμος νὰ πυρπολήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν ναόν, τὸν μετέβαλεν ὁ θεός (αὐτὸ ἔλεγε μὲ θρήνηος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μοναρίας ὡς ἔφη· Ἐτὸν βασιλέα λοιπὸν τῶν Περσῶν, τὸν πρόγονον αὐτοῦ ποὺ μὲς πολέμῳ τόρῃ, ὁ ὅποιος κατέλαβε διὰ προδοσίας τὴν πόλιν καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ, C ὅταν ἐπροχώρησε πρὸς τὴν ἄσφην διὰ νὰ κινήσῃ τὸ Ἴβιον, τὸν μετέβαλεν ὁ Θεός, καὶ ἀπὸ ἐπέταξε τὴν δάδα προσεκίνησε τὸν Ἀπόλλωνα, Τόσον πολὺ τὸν κατεπείνε καὶ τὸν κατέστησε φίλον μὲ τὴν ἐμφανίαν του). Ἀδὲς λοιπὸν ποὺ ἐνίκησε τὴν ἔροφην τῶν θαρσάρων καὶ τόσο μεγάλου στρατόν, καὶ ἠδυνήθη τότε ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον (ἰσχυρίζεσαι ἀκόμη οὕτω καὶ τὰ τέκνα τοῦ Ἀλκίως ποὺ κατέστησαν σχέδια ἐναντίον τῶν Θεῶν τὰ ἐσταμάτησας διὰ τοῦ θανάτου) πῶς λοιπὸν αὐτὸς ποὺ τόσο κατώρθωσε, δὲν ἔκαμε κατὰ παράδειον καὶ τόρῃ; Καὶ τίποτε ἄλλο ἀν δὲν ἔκαμεν, ἔπραξε τοῦλάχιστον νὰ λιπυρῆ τὸν ἱερέα, ποὺ ἐδικεῖς ἐδασανίζετο καὶ νὰ φανερῶσθ τὸν ὀπειθῆνον. Καὶ ἀν ἀκόμη διαφύγαν ὁ δράστης, ἀπὸ προέκλεσε τὸν ἐμπρησθῆν, ἔπραξε, τότε ποὺ τοῦ ταλαίτωρου ἱερέως; D τοῦ ἐξέστησαν τὰς πλευρὰς καὶ δὲν ἠγνώριζε νὰ κατονομάσῃ τὸν δράστην, ὅταν τὸν ἤρασαν, νὰ ἐμπαύσῃ ὁ Ἀπόλλων καὶ νὰ παραδώσῃ τὸν δράστην, ἢ νὰ τὸν ἀποκαλοῖ μόνον, ἀν δὲν ἠμπορεῖσε νὰ τὸν παραδώσῃ. Ἄλλ' ἀκριβῶς τόρῃ παραβλάπτει ὁ ἀχάριστος καὶ ἀγνώμων, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν ἱερέα ποὺ καταβροχάζετο παραλόγως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν βασιλέα ποὺ ἐξαιτελλέεται μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπιτέλεσιν τόσοι θυσιῶν. Διότι διαπραγματῆται τὸν εἰρηνεύοντα ὡς ἐρέλλον καὶ ἀνοήροτον, ὅταν ἐξέσπασε τὸν θυμὸν του ἐπάνω εἰς τὸν ταλαίτωρον ἱερέα. Πῶς ἐξηγεῖται δὲ τὸ οὗτω, ἐνθ' ἀπροφύτευσε τὸν ἔρχομον τοῦ βασιλέως, ἀν καὶ ἦτο ἀκόμη ποῦδ' ἐνωρίς (βλέπε καὶ αὐτὸ τὸ ἔλεγε μὲ πᾶνω εἰς τοὺς θρήνηος σου), δὲν εἶδαν αὐτὸν ποὺ ἦτο πλησίον του καὶ ἔθεσε τὸ πῦρ; Παρὰ ταῦτα ἰσχυρίζεσθε οὗτω ἔχει καὶ μαντικὰς ικανότητας. Εἰ Μαρτύρετε ἄλλωστε εἰς δλους τοὺς θεοὺς σας διαφόρους τέχνας, ὡσάν νὰ εἶναι ἄνθρωποι. Εἰς αὐτὸν λοιπὸν ἀπεπέδαστε τὴν μαντικὴν τέχνην, καὶ παρὰ ταῦτα δὲν τοῦ ζητήσας νὰ μεταβλήσῃ καὶ εἰς τὴν τέχνην του. Πῶς λοιπὸν δὲν ἀντελήθησθ τὰς ἰδικὰς του τιμωρὰς; Αὐτὸ θὰ ἠδύνατο καὶ εἰς ἄνθρωπος νὰ τὸ ἀντιληθῆθ. Μήπως ὅμως ἐκοιμήτο ὅταν ἠνάπτει τὸ πῦρ; Κανεὶς ὅμως δὲν εἶναι τόσο ἀναίσθητος, 370 A ὡστε ἐνθ' τοῦ θέτου πῦρ νὰ μὴν ἰγερῆ ἀμέσως καὶ νὰ συλλέξῃ τὸν δράστην. Πράγματι ὁ Ἐλλήνας

αὐτοὶ παῖδες, γέρον δὲ Ἕλληνας οὐδαίως. Ἐπειτα δηλαδὴ νὰ φηγήνητε διὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, διότι ἐνὸς τῶν εἰρησίων ἀπεκάλυπται τὴν ἀπάτην τῶν δαιμόνων. αὐτοὶ δὲν ἐφεύγαστε μακροῦ τῶν, ἀλλὰ παραδοθέντες εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ πωληθέντες τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, ὄψατο αὐτῶν τὰ ζῶα, ὅπου αὐτοὶ διατάξουν νὰ ἀκολουθήσῃτε καὶ κἀκεῖθεν καὶ θρηνητε διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν εἰδώλων.²³ Σὺ δὲ, ῥήτορ, ζῆταίς καὶ τόξα καὶ δὲν διαφέρετε πρῶτα ἀπὸ ἐκείνου πού τὰ λέγει εἰς τὴν τραγωδίαν. Δὲν εἶναι ἀληθὴς καταφυγὴ καὶ σωφρὴ παραφροσύνη καὶ περιμένη χανεὶς νὰ κατορθώσῃ κατὰ μὲ αὐτὰ τὰ δῖλα, τὰ ἴσως δὲν ἀφείλησαν εἰς τίποτε αὐτῶν πού τὰ εἶχε.²⁴ Διότι ἂν οὐ νομίζωσι ὅτι ἔχεις μεγαλύτεραν ἐμπειρίαν ἢ καὶ ἐπιτηδείωτα ἀπὸ τῶν Ἀπόλλωνος, δὲν ἐπειτα νὸς τὸν τιμᾶτε, ἔφ' ὅσον εἶναι πῶς ἡμαθῆς καὶ ἀνίκανος εἰς αὐτὰ ἀκριβῶς πού αὐτοὶ ἰσχυρίζεσθε ὅτι ὑπερβάλλει τοὺς πάντας: Ἄν κάλιν δέχεσθαι ὅτι ἐκεῖνος ἔχει τὰ πρῶτα εἰς τὸ τόξον καὶ τὴν μαντικήν, πῶς ἡλικίως νὰ καταφέρῃ κατὰ τὸ πού μέρος μόνον τῆς τέχνης κατέχει, ἀποδο δὲν ἠδυνήθη καὶ τὸ κατορθώσῃ αὐτὸς πού κατέχει τὴν τέχνην εἰς τὸ ἀκέραιον:

20. Αὐτὰ εἶναι γελοῖότητες καὶ ψευδίζα. Διότι οὕτως κατεῖχε κάποιον μαντικὴν ἰκανότητα, οὕτως καὶ ἂν εἶχε τὸ κατορθώσῃ κατὰ. Διότι αὐτοὶ πού ἐπράξε ταῦτα δὲν ἦτο εἰς ἀπλοῦς ἄνθρωπος, ἀλλὰ κάποιος θεῖος δόκιμος. Ἐὰν αὐτοὶ πῶ δὲ τὴν αἰτίαν κατόπιν. Τώρα ἡμῶς εἴξει νὰ μῦθατε διὰ ποῖον λόγον κατηγορεῖ τὸν Ἡρακλεῖον ὡς ἀγνώμονα, C λέγων τὰ εἴδη: Ὁ Ἡρακλεῖος δὲ, ὁ διαχειριστὴς τοῦ πορτοῦ, δὲν συνκράτησε τὸ καταστρεπτικὸν πῦρ, ἂν καὶ ἔπειτα χάσιν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα διὰ τὸ μῆνυμα πού τοῦ ἔφερε πάλαιότερον. Ποῖον χάριν; Ποῖον παλαιὸν μῆνυμα; πῆς μου. Διατί ἀποκρίσταις τὰ σημεῖα κατορθώματα τῶν θεῶν σου; Ἄν ἀνίπαρες τὴν εὐεργεσίαν δηλαδὴ, θὰ ἀπεδείκνυες τὸν Ἡρακλεῖον περισσότερο ἀγνώμονα. Ἐντρέπεται ἡμῶς καὶ κοκκινίζει, θὰ ἀποκαλύψῃ λοιπὸν ἐγὼ μὲ ἄσπρος τὸ ἰδίον σου. Ποῖα ἦτο λοιπὸν ἡ εὐεργεσία; Ἡρωταθῆν κάποιος ὁ Ἄρχι τὴν Ἀφροδίτην ἐπειδὴ ἡμῶς ἐρωτάτο τὸν ἄνδρα τῆς, τὸν Ἡρακλεῖον, παρατήρησε, λέγουσι, πότε θὰ ἀπουσιάζεν ἐκεῖνος καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά τῆς. Ὁ

23. Βλ. Πλάτωνος, Τίμαιον 22B.
 24. Βλ. σημείωσιν 19.
 25. Ἦννοσε τὸν Ἀπόλλωνα, ὅτις παρὰ τὸ ὅτι ἦτο ὁ τοῖσδε θεῶς δὲν ἠμύσεσε νὰ ἀποσφύγῃ τὴν καταστροφὴν. Ἡς αἱ λοιπὴν θὰ ἀφείλησαν τὸν ῥήτορα τὰ τόξα πού εἶχε ἀπὸ τὸν ἀρχιτεχνίτην εἰς τὸ τοξικὸν Ἀπόλλωνα δὲν ἀφείλησαν.

Ἀπόλλωνος ἡμῶς εἶδε τὴν παράνομον μείζην αὐτῶν, D ἦλθεν εἰς τὸν Ἡρακλεῖον καὶ ἠμαρτύρησε τὴν μοιχείαν. Ἀποδο δὲ κατέφρασαν αὐτοὶ καὶ τοὺς συνέλαβον ἐπὶ τῆς κλίνης, τοὺς περιέβαλε διὰ δεσμῶν ἔτσι ὅπως ἦσαν καὶ ἐκάλεσε τοὺς θεοὺς νὰ ἴδωσιν τὴν αἰσχρὰν πράξιν, καὶ νὰ τιμωρηθῶσιν ἔτσι διὰ τοῦ ἐξουσιώσαντος διὰ τὴν μοιχείαν. Αὐτῆν τὴν εὐεργεσίαν ὄφειλε λοιπὸν ὁ Ἡρακλεῖος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ὅταν τὸ ἐκάλεσεν ἡ περιστάσις ἐφάνη ἀγνώμων καὶ δὲν ἀνταπέδωσε τὴν εὐεργεσίαν. Εἰς αἱ φράσις ἡμῶς καὶ ὁ Ζεὺς, ἀγαπήτέ μου, Διότι καὶ αὐτὸν τὸν κατηγορεῖς διὰ σκληρότητά. Ἄλλ' οὕτως ὁ Ζεὺς, λέγεις, πού ἔχει εἰς τὰ χεῖρα του τὰ χαλκίονα τῶν βροχῶν, δὲν ἐρρίψεν ὕδωρ εἰς τὴν φλόγα, ἐνῶ ἴσθησε κάποτε τὴν φωτὶν τοῦ δυστυχημένου βασιλέως τῶν Λυδῶν. Καλὰ ἔκαμες ἡμῶς καὶ μᾶς E ἐθύμασε τὸν Λυδὸν βασιλέα. Διότι καὶ ἐκεῖνος τὸν ἐξηπάτησεν ὁ θεὸς αὐτὸς θεὸς μὲ τὸ νὰ τὸν ἐπισηκῶν μὲ κενὰς ἐλπίδας καὶ νὰ τὸν ρίψῃ τελικῶς εἰς ὁλεθρῶνον κἀνόν. Καὶ ἂν δὲν ἦτο φιλόνητος ὁ Κύριος εἰς τίποτε δὲν θὰ τὸν ἀφέλει ὁ Ζεὺς. Ὡστε κακῶς κατηγορεῖς τὸν Δία, διότι προτίμησε θῆξεν τὸν Λυδὸν βασιλέα παρὰ τὸ τέκνον του.²⁵ Διότι οὕτως τὸν ἐκείνου τὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερασπίσῃ ὅταν ἐκυπήθη ἀπὸ κεραυνῶν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ροιμῆλου, τὴν Ροιμῆν, ἔπου ἔτιμᾶτο περισσότερο ἀπ' ἄλλας τὰς πόλεις. 27! A Ἄς ἀκούσωμεν ἡμῶς καὶ τὴν συνέχισιν τῶν θρήνων, διότι εἶσι θὰ κατακτεθῶμεν καλῶς: τὸ πένθος πού κατέλαβε τὰς ψυχὰς τῶν ἄνδρας, ἡ ψυχὴ μου ποθεῖ ν' ἀντιπρόσωπὸν τὴν μορφήν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ σκέψις μου φέρει ἐμπρός εἰς τὰ μέτρα τῶν τύπων του, τὴν ἡμερότητα τῆς μορφῆς, τὴν ἀπαλότητα τῆς ἐπιδερμίδος, πού καὶ εἰς τὸν λίθον ἐπάνω εἶναι ἐκδηλῆ, τὴν ζώνην γύρω εἰς τὸ στῆθος νὰ συγκρατῇ τὸν χρυσοῦν χιτῶνα ὅστε ἄλλο νὰ ἐφαρμύξῃ καὶ ἄλλο νὰ πτυχεῖται. Τὸ εἶδος δὲ σχῆμα ποῖον ἐκρηκτικὸν θυμὸν δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ καταπραύνη; Διότι ἐφαινετο ὡς νὰ ἐτραγουδεῖσαι κάποιον μελωδῶν, λέγουσι μάλιστα ὅτι κάποιος ἤκουσε τὸν θεὸν νὰ παίζῃ τὴν κιθάραν κατὰ τὴν μεσομβρίαν. Εὐτυχημένα αὐτὰ! Τὸ ἄσμα δὲ ἦτο ἐγκώμιον πρὸς τὴν γῆν. B εἰς τὴν ὁμίαν νομίζω ὅτι προσέρει σπονδῆν ἀπὸ τὸ χρυσοῦν κῆπελλον, διότι ἐκρύψε τὴν κόρην ἀπὸ ἀνοῦς καὶ ἐκλείπει πάλιν.²⁶ Καὶ μετ' ὀλί-

25. Ἡρακλεῖος νὰ δοθῆσθαι δηλαδὴ τὸν Κροῖσον παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα, τὸ τέκνον του. Ὁ Ζεὺς κατὰ τὸν Ἡρακλεῖον εἶναι κατὰ ἄνδρῶν τὰ θεῶν.
 26. Διὰ τὴν παράστασιν τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Δάφνης βλ. σημείωσιν 16.

γον ὀδυρόμενος πάλιν διὰ τὸν ἁμνημονίον λέγει· «Ὁ ὀδοιπόρος ἐκράγαζε μάλιστα ἐγέρασεν ἢ ἀγῆ, καὶ ἡ ἰέρεια τοῦ θεοῦ ἠδύρετο εἰς τὸ δάσος τῆς Δάφνης. Κτυπήματα εἰς τὰ στήθη καὶ διαπεριετακοὶ ὀδυροί, διὰ μέσου τοῦ καταφύτου χωρίου φθάνουν εἰς τὴν πόλιν καὶ προκαλοῦν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον. Μάλας δὲ εἶχε προλάβει ὁ βασιλεὺς νὰ κλείσῃ τὰ μύτια του διὰ νὰ κοιμηθῆ, καὶ ἡ θλιβερὰ εὐδησίη τὸν ἐσπύρακεν ἀπὸ τὴν κλίβην του. Ἐστρεψε δὲ ὄψαν ματιῶδες, ζῆτῶν νὰ τοῦ δώσῃ ὁ Ἐριμῆς πατέρα διὰ νὰ εἰσῆ τὸν δραστήν τοῦ κακοῦ, C ἐνθ' ἑαυτοῦ τοῦ ἐκαίγετο ἔχει ἀλιγνότερον ἀπὸ τὸν ναόν. Ἐπεσσαν δὲ τὰ δοκάρια, ἔφρασαν πρὸς τὰ κάτω τὸ πῦρ καὶ κατέστρεψαν ἅτι φηγγίζαν καὶ πῦρον τὸν Ἀπόλλωνα ποῦ δὲν ἀπέφυγε πολὺ ἀπὸ τὴν ὀροφήν, κατόπιν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀειραίνιγγας, τὰς εἰκόνας τῶν Μουσῶν ποῦ κατοικοῦσαν ἐκεῖ, τοὺς ἀστράπαντας ἄλθους, τοὺς ἀραίους κίονας. Τὸ δὲ πλήθος συγκινηρωμένων γύρωθεν ἠδύρετο, δὲν ἠδύναντο ἡμῶς νὰ βοηθήσουν, ὅπως συμβαίνει μὲ αὐτοὺς ποῦ παρακαλοῦντο ἀπὸ τὴν ἑσχρὰν ναυάγιον, ποῦ ἡ βοήθειά των περιορίζεται εἰς τὸ νὰ διακρίξουν διὰ τὸ γεγονός. Καὶ ἦτο πράγματι ὡσάν νὰ ἐκλαίγαν γοερώς καὶ αἱ Νύμφαι ποῦ ἐτήσαν ἀπὸ τὰς πυρᾶς, ἀκήμη δὲ καὶ ὁ Ζεὺς καθισμένος κάπου ἐκεῖ πηλοῖον, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἀπὸ ἔβλεπε νὰ καταστρέφεται ἢ πρὸς τὸν νόον του τιμῆ, ἀκήμη δὲ καὶ οἱ θεοὶ ποῦ κατοικοῦσαν εἰς τὸ δάσος. D Ἐξ ἰσοῦ ἐβόησεν μέσα εἰς τὴν πόλιν καὶ ἡ Κοιλίση,²⁷ διότι ἔβλεπε νὰ καταστρέφῃ τὸ πῦρ αὐτὸν ποῦ συνέστησε τὸν χορὸν τῶν Μουσῶν. Κατόπιν δὲ πρὸς τὸ τέλος λέγει· «Νὰ μοὶ φανῆς καὶ τώρα Ἀπόλλων, ὅπως σὲ ἔκαμα τότε ὁ Χρῆστος μὲ τὰς κατάρας του ἐναντίον τῶν Ἀχαιῶν, γεμάτος ὀργὴν καὶ θυμῶς μὲ τὴν νόκτα,²⁸ διότι ἐνθ' ἡμῶς σοὺ ἐποιεῖσαμε τὰ ἐνδύματα καὶ ἀντικαθιστοῦσαμε τὰ ἐφαρμομένα, ἀφῆνης ἐξηρανώσθη αὐτὸ ποῦ ἐτιμωροῦσαμε, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν νομίον ποῦ φεῖγει, ἐνὸ ἀκέρμη ἐποιεῖσιν τοὺς σπαρμένους».

21. Αὐτὸς λοιπὸν ἦτο ὁ θρήνος ἢ μάλλον μερικὰ κομμάτια τοῦ θρήνου. Εἰς ἐμὲ ἡμῶς προκαλεῖ ἐκκληζὼν τὸ πῶς κοιχῆται ὁ ῥήτωρ δι' αὐτὰ ἀκριθῶς ποῦ ἔπρεπε νὰ αἰσχύνεται. Παραουκάζει τὸν θεόν ὡς αἰσχρὸν καὶ ἀκλόστον νέον E νὰ παίξῃ κιθάραν κατὰ τὸ μεσημέρι, μὲ ὑπόθεσιν τοῦ ἀμαρτωτοῦ τὴν ἐρομένην, καὶ ἀνομιάζει, ἀντικειμένη αὐτὰ αὐτοῦς ποῦ ἤκουσαν τὴν αἰσχρὰν μελωδίαν. Καὶ αὐτοῦ μὲν νὰ διακρίξουν μὲν μερικὸν ἀπόκοι: τῆς Δάφνης καὶ οἱ γείτονές

27. Ἡ πρῶτον ἐκ τῶν ἐνέκων Μουσῶν. θεωρουμένη ὡς θεὰ τῆς ἀκίχης ποιήσεως.

28. Βλ. Ὀμήρου, Ἰλιάδα Α' 1 δ.

των καὶ νὰ φλέγεται καὶ ὁ βασιλεὺς, χωρὶς ἡμῶς νὰ ἤμποροῦν νὰ κάμουν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τοὺς θρήνους δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον. Τὸ νὰ εὐρίσκονται ἡμῶς εἰς τὴν Ἰβίαν ἀμνημονίαν καὶ οἱ θεοὶ, 372 A καὶ νὰ διακρίξουν μόνον καὶ αὐτοί, καὶ ὅτε ὁ Ζεὺς, ὅτε ἡ Καλλιόπη, ὅτε τὸ πλήθος τῶν θεῶν, ὅτε αἱ Ἰβίαι αἱ Νύμφαι νὰ ἤμποροῦν ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ πῦρ, ἀλλὰ νὰ κραυγάζουν καὶ νὰ θρηνοῦν μόνον διὰ, αὐτὸ εἶναι ποῦ προκαλεῖ πολὺν γέλωτα. Τὸ ὅτι ἐδέχθησαν λοιπὸν μέγα πλῆγμα ἔχει ἀποδειχθῆ ἔπαρκως ἐκ τῶν λεχθέντων. Διότι καὶ κάπου εἰς τὸ μέσον τῆς μονωδίας ἠμολογεῖται ρητῶς ὅτι ἐπλήγησαν εἰς τὰ πλεον καίρια σημεῖα. Δὲν θὰ τὸ ἀντιμετώπισε λοιπὸν μὲ φησιότητα ὁ βασιλεὺς, ἂν δὲν κατείχετο ἀπὸ εἰστορηθῶν καὶ ἀπὸ πολὺ μεγάλου τρόμου. Εἶναι καιρὸς τώρα νὰ παρουσιάσω καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὅποιαν ὁ θεὸς δὲν ἐξεδήλωσε B τὴν ὀργὴν του ἐναντίον τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἐναντίον τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ διὰτὶ δὲν κατέστρεψεν ἕλον τὸν ναόν τὸ πῦρ, ἀλλὰ μόνον τὴν στέγην καὶ τὸ εἶδωλον. Αὐτὰ δηλαδὴ δὲν ἔγιναν εὐχὴ καὶ ὡς ἔσχε, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ λόγος, ἀλλ' εἴα ἐγένοντο ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ πρὸς τοὺς ἐν πλάνῃ εὐσεβομένους. Αὐτὸς ποῦ γνωρίζει τὰ πάντα, πρὶν ἀκέρμη συμβῆναι, μὴτ' ἐμὲ τὰ ἄλλα ἐγνωρίζε καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν ὁ κεραυνὸς καταρῥυθνετο ἐναντίον τοῦ βασιλέως, αὐτοὶ ποῦ θὰ παριστάντο καὶ θὰ ἔβλεπον τὸ πλῆγμα θὰ ἐφοβήντο πρὸς καιρὸν, μετὰ τὴν πάροδον ἡμῶς διὰ καὶ τριῶν ἑτῶν, καὶ ἡ μνήμη τοῦ συμβάντος θὰ ἐχάσθη, καὶ πολλοὶ ἀκαρῶς θὰ ἤσαν ἐκείνοι ποῦ δὲν θὰ ἐπίστευον εἰς τὸ θεῖον. Ἄν ἡμῶς εἰδέχατο τὴν φλόγα ὁ ναός, C θὰ διεκέρχοντε καλύτερα ἀπὸ ὅποιονδήποτε κήρυκα, ἔχει μόνον εἰς τοὺς τότε ἱόντας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους τοὺς μετέπειτα τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ, ὅστε, καὶ αὐτοὶ ποῦ θὰ ἠθέλων νὰ συγκαλοῦντο χωρὶς ἐντροπὴν τὸ γεγονός, νὰ μὴν ἐβρίσκουν καμμίαν πρόφασιν. Διότι ὁ κάθε ἐπιστάτης τοῦ τόπου νοιώθει ὄσον μάλιστα πρὸ ἄλλου νὰ ἔχη γίνῃ ὁ ἁμνημονίος, τὸν καταλαμβάνει φρίκη καὶ σπέρφον ἡμῶς τὸ ἐλέημα πρὸς τὸν αἰσχρὸν δοκάζει τὴν δόξαν αὐτοῦ ὁ ὅποιος ἐνήργησε ταῦτα. Αὐτὸ ποῦ συνέβη εἶδη εἶναι ἡμῶν ἀκριθῶς μὲ τὸ δὲν κάποιος, ἀπὸ διαρρήξῃ τὸ στήμαον καὶ τὸ κρησφύγετον κάποιου λησπάρχου, ἐλευθερώσῃ τὸν ἐντὸς αὐτοῦ θεσπῶντην καὶ, ἀπὸ πάρη δια τὰ πράγματα τοῦ λησπάρχου, ἐγκαταλείψῃ τὸν τόπον ὡς καταφύγετον τῶν θηρίων καὶ τῶν ἔρπετων. Κατόπιν δὲ ἄλλοις ἔρχεται εἰς τὸ κρησφύγετον ἑκεῖνο καὶ βλέπει τὸν τόπον ἐκεῖνον, D φαντάζεται τὰς καταδρομὰς καὶ τὰς κλοπὰς καὶ σχηματίζει εἰς τὸν νοῦν τοῦ τὴν μορφήν αὐτοῦ, ποῦ κατοικοῦσα προσηγορεύεται ἐντὸς αὐτοῦ. Ἀπὸ

μακριά δηλαδή, μάλισ' αντικρύση κανείς τους κίονας και πληροίους κατόπι και διαθή τὸ κατώφλιον, φαντάζεται τὴν ἀποκρουστικὴν μορφήν τοῦ εἰδώλου, σκέπτεται τὰς ἀπάτας και τὰς ἐπιβουλὰς, και φαίνεται κατόπι γεμῆτος θαυμασμένων διὰ τὴν ἀρχὴν και τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔτσι τὸ ἀκιδόδημιζα ποῦ ὑπάρχει προηγουμένως τὴν πλάνην και τὴν διανομήν, γίνεται τώρα ὑπόθεσις τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ. Τόσον σοφὸς εἶναι ὁ θεὸς μας, Θεός. Καὶ τὰ θαυμαστά αὐτὰ γεγονότα δὲν τὰ κάνει τώρα διὰ πρώτην φοράν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς και εἰς τὰς προηγουμένας γενεάς. Ἐ Φυσικά δὲν εἶναι τώρα ὁ κατάλληλος καιρὸς διὰ τὸ ἀναφερθῆ εἰς ἕλα, θὰ ὑπανθίσαι ἕως αὐτὸ ποῦ εἶναι παρόμοιον πρὸς τὸ ἐν λόγῳ θαῦμα. Ὅταν κάποτε συνήθη πόλεμος εἰς τὴν Παλαιστίνην μεταξύ Ἰουδαίων και κάποιου ἄλλου ἔθνους, ἐνίκησαν οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἰουδαίων και ἄφου ἐπῆραν τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, ὡσὸν λάφυρον και προσφοράν, τὴν ἀφίερωσαν εἰς κάποιον ἀπὸ τὰ ἐγγύθια εἰδώλα, ποῦ ὀνομάζετο Δάγων. Μόλις ἄνωξ εἰσῆλθεν ἡ κιβωτός, ἔπεσε κάτω τὸ εἰδώλον μετὰ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ ἔδαφος. 573 **A** Ἐπειδὴ ἄνωξ εἰς τὴν πύθον τοῦ εἰδώλου δὲν εἶβον τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐσῆκωσαν πάλιν και τὸ ἐποσθέτησαν εἰς τὴν θέσιν του, τὴν ἐπομένην τὸ πρῶτ, ἔτσι ἐσῆσαν, τὸ εἶδον ἄχι μόνον νὰ εἶναι πασιμένον ἀλλὰ και σπασμένον ἀπὸ παντοῦ. Διότι και τὰ χέρια ἀπεσπῆσθον ἀπὸ τοῦ ἄνωξ και ἐξήκοντο εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ ναοῦ μαζί μετὰ τὰ πόδια, ἀλλὰ και τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ εἰδώλου κοιματισμένον διεκορίσθη, εἶδῃ και ἐκεῖ. 574 **A** Καὶ ἡ γῆ τῶν Σαδόμενων ἐπίσης, διὰ τὴν συγκρίσιν μετὰ μικρὸν πρὸς καινὸν μεγαλύτερον, δι' αὐτὸν τὸν λόγον κατεπλέγη μαζί με τοὺς κατοίκους και καταστράφη, και ἀπέβη ἐκάρπος, διὰ τὸ ὑπερφορῆσαι ἐκ τοῦ τόπου ἄχι μόνον οἱ τότε ζῶντες **B** ἀλλὰ και οἱ μετὰγενέστεροι. Διότι ἂν περιωρίζετο ἡ τιμωρία εἰς τοὺς ἀνθρώπους μόνον, ἤμποροῦσε κατόπι ν' ἀμειψοῖται τὸ γεγονός. Διὰ τοῦτο δέχεται τὸ πᾶν ἡ ἀπόσις τοῦ ἐπὶ φθάρειαι ἀπὸ τὸν χρόνον, ὡστε νὰ ὑπανθίσαι ἔτσι κάθε γενεὰν τῶν ἀπογόνων, δι' ἕχει νομισθηθῆ νὰ ὀφίστανται αὐτὴν τὴν τιμωρίαν ἔτσι διακρίπτουν πᾶρφομα ἀμαρτήματα, ἔτσι και ἂν δὲν τιμωροῦνται ἑμῶς. Αὐτὸ ἀκριβὲς ἔγινε και μὲ αὐτὸν εἶδῃ τὸν ναόν. Ἐχουν περάσει εἰκόσι χρόνια ἀπὸ τότε και κανὲν μέρος τῆς οἰκοδομῆς ποῦ ἐπιρπολήθη δὲν ἔχει καταστραφῆ, ἀλλ' εἶναι τόσον ἰσχυρὰ ὡστε ν' ἀνθίσουν ἀκόμη ἑκοστὸ και δεκάσι χρόνια **C** και πολλὰ περισσότερα ἀκόμη. Δὲν εἶναι δὲ καθόλου παράξενον τὸ εἶναι κανείς

29. H. A. Naz. B. 1-7.

ἀπὸ τοῦ κίονα δὲν ἀπεχωρίσθη τοῦ ἄλλου διὰ τὸ πῆξ εἰς τὸ ἔδαφος. Διότι και ὁ κίον τοῦ ὀπισθίου τμήματος, ποῦ μόνος αὐτὸς ἔσπεσε, δὲν ἔπεσε οὔτε αὐτὸς κάτω ἀλλ' ἀφου ἔφυγε ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἔπεσε πρὸς τὸν τοίχον και ἔμεινε ἔτσι. Τὸ ἕνα μέρος αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν βάση μέχρι τὸ σπάσιμ' ἀπρῆξεται εἰς τὸν τοίχον πρὸς τὸν ὀπισθον γέφυρι, τὸ ἄλλο δὲ μέρος, ἀπὸ τὸ σπάσιμο μέχρι τὸ κιονόκρανον, ἔσται ὅπιον ὑποβασπῆζόμενον ἀπὸ τὸ κάτω κομμάτι. Ἐνθὺ δὲ πολλὰκις ἔχουν ἐπιπέσει κροδοὶ ἄνωξ ἐναντίον τοῦ τόπου και συνέβησαν σεισμοὶ και ἐπιπέσθη ἡ γῆ, ἐν τούτοις τὰ ἰσοκείμενα τοῦ ἐπιρπομοῦ δὲν μετακινήθησαν. ἀλλ' ἔσται σταθερὸς, ὡσὸν νὰ κραγῶζου **D** εἰς διακρίθονται διὰ τὸ ὑπερφορῶν τοὺς μεταγενεστέρους.

52. Ἐὰ ἤμποροῦσε λοιπὸν κανείς νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ποῦ δὲν καταστράφησαν ἀπὸ τὸ πῆρ ἕλα τὰ μέρη τοῦ ναοῦ. Διὰ τὸ εἶναι ἄνωξ δὲν κατεπλήθη πρὸς τὸν βασιλέα ὁ κεραινός, ἂν ἀναζητήσῃ θὰ εἴρη ἄλλην αἰτίαν, ποῦ πηγάξει και αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἰδίαν πηγὴν τὴν χρησιμότητα δηλαδὴ και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον συνεκράτησε τὸ πῆρ ἀπὸ τοῦ νὰ πῆξ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, τὸ κατῆρθη δὲ εἰς τὴν στέγην τοῦ ναοῦ, διὰ τὸ κατεπλήθη δηλαδὴ, παιδευόμενος ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων, νὰ ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν ποῦ τοῦ ἠτοιμάσθη, νὰ μεταβλήθῃ και νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν πλάνην. Δὲν ἔτσι δὲ μόνον αὐτὸ, οὔτε τοῦ ἔθους διὰ πρώτην φοράν ὁ Χριστὸς δειγμάτω τῆς δυνάμεως τοῦ, ἀλλὰ κοντὰ εἰς αὐτὸ **E** και πολλὰ ἄλλα εἰς ἴσου θαυμαστά. Διότι και ὁ θεὸς του και ὁ διαχειριστής, ποῦ ἀπέβανον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, και ἡ πείνα ποῦ ἔπεσαν εἰς τὴν πάλιν ἡμέρας μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας του, και ἡ ἐλλείψις ὕδατος, ποῦ ποτὸ προσηγομίας δὲν εἶχε συμβῆ, ἀλλ' ὀφείλετο εἰς τὰς ἐργασθείας ὅπ' αὐτὸ θεοῦ εἰς τὰς πηγὰς, και πολλὰ ἄλλα ἀκόμη κοντὰ εἰς αὐτὰ, ἔτσι συμβαίνουσι εἰς τὰ στρατόπεδα και εἰς τὰς πόλεις, εἶναι ἰκανὰ 574 **A** νὰ λυγίσουν και ψυχὴν ἀπὸ πέτραν. Ὅχι μόνον διότι εἶναι πολλὰ, οὔτε διότι γίνονται ἅλα μαζί και κατὰ συνέχαιαν, και ἐκολοῦτον ἑμῶς ὡς τιμωρία τὰς τοιμηρὰς πράξεις, ὅπως συνέβη κάποτε μετὰ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ και διότι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ συμβαίνοντα θαυμαστά γεγονότα εἶναι τέτοια ὡστε νὰ μὴ χρειάζεται τὸ ἕνα τὴν ἐσῆσθαιαν τοῦ ἄλλου διὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν ποῦ τὰ ἐπέσπον, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ καθὲν ἑμῶν του, αὐτὸ κατ' ἑαυτὸ, νὰ τὸ κῆρῃ αὐτὸ. Διὰ τὸ μὴ ἀναφερθῆ εἰς ἕλα, ποῦ ἐξ αὐτῶν ποῦ δὲν ἔσαν πέρα γιὰ πέρα ἀναίσθητοι δὲν ἐξέπληθη τὸ ναόν ποῦ ἔγινε εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ παλατοῦ ναοῦ τῶν Ἰερουζολό-

μων; Ποιον όμως ήτο αυτό τό θαύμα; Βλέπων ο τυράννος βασιλεύς ότι ή πίστις του Χριστού είχε εξαπλωθή εις όλην την περιοχήν της επικρατείας του, Β έβρανε δι ήδη και εις την Περσίαν και εις άλλους βαρβάρους μετά απ' αυτούς, και έπροχώρησε άκόμη πιο μέσα, και καταλάμβανε, διά να ειπω έτσι, όλην την ασήλιον, υπέφερε και έστενοχωρείτο και προητοιμάζετο να πολεμήση τας Εκκλησίας. Δέν ήγνώριζεν όμως ο καλαίκερος ότι θα έλιωτούσε επάνω εις καρφιά. Καί κατ' άρχην μόν άπειρήθη η άνοικοδομήση των ναών των Ιεροσολύμων, τον οποίον είχε σωρήσει εις τό έδαφος ή δύναμις του Χριστού, και έφρόντιζεν αὐτός ο Έθνικός διά τας υποθέσεις των Ιουδαίων, αὐτός και ήθελε να λάβη μέρος της δυνάμεως του Χριστού. Αφού λοιπόν έκάλυσε μερικούς Ιουδαίους τούς διέταξε να θυσιάσουν (διότι έλεγεν ότι οι πρόγονοί των C κατ' αὐτόν τον τρόπον ήθήσκονεν). Έπειδή όμως εκείνοι προέβαλλον ως δικαιολογίαν ότι δέν επιτρέπεται να πράξουν τούτο έξω από την παλαιάν μητρόπολιν, αφού ο ναός των ήτο γυμνωμένος, διατάζει να πάρουν χρήματα από τά βασιλικά ταμεία και όλα τά άλλα που έχρειάζοντο διά την οικοδομήν και να ύπαγοyn να άγορεύσωyn τον ναόν, ώστε να επανέλθουν εις την παλαιάν συνθήθειαν των θυσιών. Αὐτοί οι άνόητοι δι που εκ κοιλίας μητρος έπλανώοντο και ιδιόσκοποτο μέχρι τά γέραματα, απεχθήθησαν με τον σκοπόν να συμπράξουν με τον βασιλέα. Μόλις όμως ήρχισαν να άδειάζουν τό χόμα μόνον, έξεπήδησαν από τά θεμέλια πυρ και τούς κατέστρεφεν ένας διά μαζ.⁵⁰ D (Όταν τό έπληροσφόρηθη ο βασιλεύς, ούτε επεχείρησε να συνεχίσω τό παράλομον έργον, διότι καταίχτο από φόβον, ούτε όμως απέφρασε η' απαλλαγή από την πλάνην των δαιμόνων, διότι τού είχαν επιβάλει άπαξ διά παντός την τυραννίαν των, άλλ' ήμινεν άπρακτός. Μετά παρέλευσιν όμως ολίγου χρόνου ήρχισα πάλιν την ίδίαν μεταστροφήν, όχι θεαίως με τό να τολμήσω να οικδομήσω τον ναόν, αλλά προετοιμαζόμενος εις πόλεμον έναντιον μας κατ' άλλον τρόπον. Ανέβαλλε πάντοτε να κατέλθω εις φανερόν έναντιον μας πόλεμον, απ' ενός μόν και κυρίως, επειδή είχε πεισθή ότι επιχειρεί σαφώς πράγματα άπραγματοποιήτα, απ' έτέρου δε διά να μη μάς δώσω άφορμήν να στερθώμεν με τον στέφανον του μαρτυρίου. Διότι τού ήτο άφορμήν και χειρότερον E από κάθε συμφοράν να έλέγη κάποιος που ώδηγήθη εις τά βασανιστή-

50. Αναφέρεται εις την άπόπειραν του Ιουδαίου να δοθήση την άνοικοδομήν του ναού των Ιεροσολύμων κατ' τον χειμώνα των έτών 362-363. Τα γεγονότα άναφέρονται λεπτομερέστερα ο Σωζόμενος: Έκκλ. Ιστορία σ. 29, P G 87, 1281 έ.ε.

ρια να τά υπομείνη Ιουδαίον όλων, μέχρι θανάτου ύπέρ της αληθείας. Τόσον θαθείά άπεστρέπε ήμάς τούς Χριστιανούς. Εγνώριζεν άλλωστε καλώς ότι, εάν έτόλμα κάτι τέτοιο, θα έθυσιάζον δια την ζωήν των διά τον Χριστόν. Έπειδή λοιπόν ήτο καμύβητος και ακούργος, άθώωνε ποικιλοτρόπως αὐτούς που είχαν τιμηθή υπό των άρχόντων της Εκκλησίας δι' άριστά σφάλματα 575 A και είχαν έκδιωχθή από τας θέσεις των, και έτσι με τό να παραδίδη την έξουσίαν εις τούς άναίσιμους άνήτρεπς τούς θεμούς της Εκκλησίας και έδημιούργει συγκροσίσεις εντός αὐτής. Έπίστωσε δηλαδή ότι έτσι θα πολεμηθούν εύκαλύτερα απ' ότι προηγουμένως, αφού θα έχουν καταστραφή εκ της δουκερκής διαμάχης. Κάποιον μάλιστα που είχε έκδιωχθή από την εκκλησιαστικήν του έξουσίαν και εξ αιτίας της διασπορής των δογμάτων και εξ αιτίας της άνηκότητός του (ήνομιάζετο δε ούτος Στέφανος) του επέτρεψε να καταλάβη πάλιν την διδασκαλικόν θρόνον. Ακόμη δι έφρόντιζε στον τού ήτο δυνατόν να ήκαίρηθη ή άνομοσία 'Χριστιανού' που ήθίμιζε τό όνομα του Κυρίου, αποκάλών ο ίδιος αὐτούς εις τά διατάγματα Γαλιλαίου άντι Χριστιανών, και προτρέπων να πράττουν τό ίδιο και οι άρχοντες.⁵¹ B Έμφ δε, όπως είπα, είχαν συμβή τά σημασιακά γεγονότα της καίνας και της Ήρακλας, αὐτός έξηκολούθει να έχω την αὐτήν άναίδειαν και σκληρότητα. Καί όταν ήτοιμάζετο να έκστρατεύσω έναντιον των Περσών, και έπρεπεν επομένως να τελειώσω πρώτα με εκείνον και κατόπιν να αναλάβω τον μεγαλύτερον. Αὐτός μάς τά μετέδωσαν άνθρωποι του περιβάλλοντός του. Έπειδή όμως έβραζεν από θυμόν έναντιον μας, C και καθημερινώς ήμαγέλιονεν ή μανία του, δέν είχε μίαν σταθεράν γνώμην. Αλλ' ήλλαζε την προηγουμένην του γνώμην και μάς ήπαιλε πάλιν με τον διωγμόν. Έπειδή όμως ο Θεός ήθελε να τον συνείσω και να σβήσω την φλόγα του θυμού του, έκαμα πάλιν αὐτό τό σημασιακόν γεγονός, άποστειλάς τού πύρ εις τον ναόν της Δάφνης.

28. Αὐτός όμως ούτε έτοι ήπληρώθη του θυμού, άλλ' έπιθύμων σφόδρα την ίδιήν μας καταστροφήν, δέν παρέμεινε ούτε τον καιρόν που ήπείλησε, άλλ' έμφ έπρόκειτο να διασθ ήν Εδράτην, επεχείρησε να παρασύρη τούς Χριστιανούς στρατιώτας. D Αφού δι

51. Βλ. και Θεοδώρητου, Έκκλ. Ιστορίαν 9, 16, P G 82, 1118 C. Τους δι Χριστιανούς Γαλιλαίους άνόμαζεν, άτιμίαν αὐτοίς εκ της προσγορίας προσέθεν ήτοσίμνος.

κατώθησε διὰ κολακείων ἢ διαφθορῆς ἀρκυτοῦς, αὐτοῦ πού ἀνέδρασαν δὲν πρὸς ἐξεθίων ἀπὸ τὸ στρατεύμα, ἐπειδὴ ἐροῦτο μάλιστα μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἀντικαταστάξῃ εἰς τοὺς Πέρσας ἐξησπηνόμενον τὸν στρατὸν τοῦ Πλοῦς λοιπὸν ἦν μὲν διγγηθῆ αὐτὰ πού ἐκεῖ συνέθεσαν καὶ πού εἶναι πάλιν φροδωτέρα ἀπὸ ὅσα ἐγέναν ἐἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Θάλασσαν, εἰς τὴν Αἴγυπτον, δεῖ, ἐν ἑκάστῃ ἐπιμελεῖτο ὁ ἀναίσθητος ἐκείνου Φαραῶν, καὶ μετ' αὐτοῦ καταποντίζοντο ἄλλοι, διότι, ὅπως ἀκριβὲς τότε, ἐπειδὴ μετὰ καμμίαν ἀπὸ τῶν συμφορῶν δὲν ἀποχώρησεν ὁ Αἴγυπτίος βασιλεὺς καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ γίνῃ καλύτερος, Ἐ τὸν καταπόντιος μὲν μετὰ τὸν στρατὸν εἰς τὴν Θάλασσαν, ἔτσι καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἀντεστάθῃ μετὰ ἀναιδέσσαν εἰς ἄλλα τὰ θαυμαστά τοῦ Θεοῦ ἔργα καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ κερδίσῃ τίποτε ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἔμεινε ἀδιόρθωτος, τὸν περιέβαλε μετὰ τὰς χειροτέρας τῶν συμφορῶν, ὅσως, ἀφοῦ αὐτὸς δὲν ἠγάθη νὰ συνεισθῆ μετὰ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων, νὰ διορθώσῃται, τώρα οἱ ἄλλοι μετὰ τὰς ἰδίας τῶν συμφορῶν, διότι, ἐνὸς κατέβησαν εἰς τὸν πύλον τὸς μισθῶν στρατευμάτων, ὅσως κανεὶς τὸν μέχρι τότε βασιλέων καὶ ἠλπίσαν ἐπὶ τῆ καταδάμναν διόκλητρον τὴν Περσικὴν ἀμικρηί καὶ χωρὶς κόπον, ἐνήργησε τὸσον ἐλευθὲν καὶ ἄλλα, 576 Α λέξ καὶ εἶχεν ὅτι τὰς διαγωγὰς τοῦ στρατοῦ ἀποσπασόμενον ἀπὸ γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ ἄχι ἀπὸ ἄνδρας, Κατ' ἀρχὴν ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς διακίνας τοῦ τοῦ ἔσταν εἰς τέτοιαν κατάστασιν, ὅσως ἠετακώθησαν νὰ φάσιν κρέατα ἵππων, καὶ ἀπέθησκον ἄλλοι ἀπὸ πύλων καὶ ἄλλοι ἀπὸ δίψας, Ἄλλαν νὰ ἦτο ἐνηλαθῆ στρατηγὸς τὸν Περσῶν καὶ ἄχι ἀντιπάλος τῶν καὶ ὅσων νὰ ἐφροντίζε νὰ προῖσῃ τὸν στρατὸν τοῦ, τοὺς ἐποσθῆθησαν εἰς τὸσον ἀκαταλήλους στρατηγικῶς θέτας, πού ἦτο ὅσα νὰ τοὺς παρέδιδε δευτέρως εἰς τὸν ἕθρον, Ὅλλος ὅμως τὰς ἐκεῖ συμφορὰς δὲν ἦν ἡμωρέθῃ νὰ διγγηθῆ ὅσα κἀποιος ἐπ' αὐτοῦ, πού τὰς ἔγχαν καὶ ἔχον τὴν πύραν τῶν γεγονότων, Τόσον πάλιν ἐπισκιάζον καθεὶ ἕνας ἑαυτὸν, Ἐ δεῖα νὰ συντομίσω ὅμως, αὐτὸς ἔπεισε κατὰ ἐλευθὲν καὶ ἀσχετὸν τρόπον, Καὶ ἄλλοι μὲν λέγου, ἐπὶ ἐκπονήθῃ ἀπὸ κάποιου βοηθητικῶν ὀπλίτων, πού εἶχε ἀναγκασθῆ διὰ τὴν κατάστασιν ἄλλοι δὲ ἐπὶ δὲν γινώσκον ποίος εἶναι ὁ φονεὺς αὐτῶν, ἐπὶ ἐκπονήθῃ ἀπᾶς καὶ παρεκλίσε νὰ ταφῆ εἰς τὴν Κιλικίαν, ὅπου εὐρίσκειται καὶ σήμερον, Ἄφοῦ λοιπὸν αὐτὸς ἔπεισε τὸσον ἀδελφίως, οἱ στρατιῶται, ἐπειδὴ ἀνεληφθησαν ἐπὶ εὐρίσκοντι εἰς ἀκαταμάχη κατάστασιν, ἐδήλωσαν ὑποταχῆν εἰς τοὺς ἕθρον καὶ ὀφείθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ἀσπιδόστονον φρούριον, τὸ ὅσιον διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν μετὰ ἦτο τὸ ἀποθήκων ταίχος, Ἐπειδὴ δὲ εἶρον

32. Τὸν ὄμιλον τοῦ Ἰωάννου περιγράφει ὡς ἐπὶ ὁ Βουζουμπάνος, Σκοπὸς, ἐπὶ κατὰ τὸν ἐ. γλῶσσ. ὁμοίως, παραδειγματικῶς ἰστορεῖ ἀπὸ τὸν ἐκ

φιλανθρώπων βαρβάρους, κατώθησαν καὶ ἐπέστρεψαν ὀλίγο ἀπὸ τοῦ πολλοῦ, καταποντῆται καὶ αὐτοὶ σαρματικῶς, Ὅ ἐντροπαλινοὺς μὲν διὰ τὰς πυνθίνας, ἀναγκασιμῶν ὅμως, ἐπειδὴ ἔθεσαν ὄρκον, νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πατριὰ τῶν κτήματα, Καὶ ἡμωροσοὶ ὅσα κανεὶς νὰ ἀντικρύσῃ θέαμα ἐλευθότερον ἀπὸ ὅποιανδήποτε ἀχμαλλοσύνην, Διότι ἀπὸ τοῦ κατοίκους τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀπὸ τοῦ ὅσους οἱ στρατιῶται περιέμειναν εὐγνωμοσύνην, ἀφοῦ ὡς κυματοθραύσαι, διεφύλαξαν τὴν εἰρήνην τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ ἐπολιέμου καὶ ἐπιβόλαιων πάντοτε αὐτοὶ ἐναγίον ἔδον τῶν ἕθρον ἐκπροσποδνταῖ, ἄλλοι, ἀπὸ αὐτοῦ λοιπὸν ἔσταν μεταχειρίσεως χειροτέρας τῆς τῶν ἕθρον ἐξωρίθησαν εἰς ξένην χώραν, ἐγκαταλείψαν τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἄγρους καὶ ἀπαμακρύνθησαν ἀπὸ ἄλλα τὰ πατριὰ τῶν κτήματα, Καὶ ἄλλα αὐτὰ τὰ ὄπισθεν ἀπὸ τοῦ ὀκνοῦς ὅσων, Αὐτὰ ἦσαν οἱ εὐεργεσίαι τοῦ γενναίου βασιλέως, Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐκτελέσθη ἄχι χωρὶς λόγων, Ὅ ἀλλὰ διὰ νὰ λύσω τὴν ἀπορίαν αὐτῶν πού ἐρωτοῦν, διατὶ δὲν ἐτιμώρησαν ἐξ ἀρχῆς τὸν βασιλέα ὁ Θεός, Ἠθέλησε καλλίως νὰ συγκαταστήσῃ τὴν λύσαν τῶν κατὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ προχωρήσῃ περισσότερο καὶ νὰ τὸν διορθώσῃ μετὰ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων, Ἐπειδὴ ὅμως ἀντιδρούσε, τὸν παρέδωκεν εἰς τὰς χειροτέρας τῶν συμφορῶν, φυλάσσειν σεβασίως διὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς κρίσεως τὴν κλήρῳ ἀνταπόδοσιν τῶν ταπεινῶν τοῦ πράξων, διεγαίρειν ὅμως καὶ δι' αὐτῆς τῆς τιμωρίας καὶ σφραγίσων αὐτοῦ πού εἶναι ράθυμοι καὶ ἀκηροὶ, Ἐ Τέτοιαι εἰς καὶ ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοῦ πού δὲν τὴν χρησιμοποίησιν ὅσως πρέπει ἐπιφύλασσε, διὰ τὸ τέλος μικροτέρων τιμωρίων ἐνθὶ δι' εἶναι ἐφέλιμος δι' αὐτοῦ πού μετανουοῦν δι' ἔσταν εἶναι συγχροὶ καὶ ἀνένδοτοι γίνεταί ἀφορμὴ μεγαλύτερου τιμωρίων, Ἄν δὲ εἴη κανεὶς, πὶ λοιπὸν δὲν ἐγνώριζεν ὁ Θεὸς ἔτι ἢ παραμείνῃ ἀδιόρθωτος ὁ ἕθρονος, Ἄν ἀπαντήσῃται ἐπὶ σεβασίως ἐγνώριζαν, οὐδέποτε ἔμεις, λόγῳ τῆς προνοίας τῆς κακίας μας, καὶ ὁ Θεὸς νὰ ἐνεργῆ διὰ τὴν σωτηρίαν μας, Καὶ ἐν ἀκμῇ ἀποκρουόμεν ἡμεῖς τὴν καυθίσαν, αὐτὸς δευκνῶς διὰ διαφόρων μέτρων τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ, 577 Α Ἄν δὲ ἦται, ἐδγγουμέθα εἰς μεγαλύτερα ἀμάρτηματα,

ἡμεῖς τὸ ἔσταν καὶ κατὰ κεντρικὴν καὶ τοῦ ἵππου καταβάλλω, ὅσως ἦν ἀπὸ τῆς ἁλῶν, Ἀγνοεῖ δὲ, οἱ μὲν Πέρσων, οἱ δὲ Σαρακηνῶν εἶναι τοῦτον, εἶτα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι στρατεύοντες εἶναι τοῦτον ἐπαινεῖται καὶ ἀπηνουοῦνται αὐτῶν τὴν κλήρῳ, ἀναγκασθῆναι καθὸς ἀδουάτι καὶ ἀρσθένει τοσοῦτος παρεκλίσε κινώσῃ τὴν στρατίαν, Βλ. Ἡοκλῆ, Ἱστορίαν β. Γ. Ρ. Γ. 67, 129B Ἐ Ὅ τὸν ἐπιμνηστικῶς καὶ τὰ ἄλλα τῆς στρατηγικῆς τακτικῆς τοῦ, ὅς καὶ Ἡοδορότου, Ἐκεῖ, Ἱστορίαν, β. βλ, Ρ. Γ. 98, 119B ἐ, Ἀμφοτέρωσι οἱ ἱστορικοὶ διακρίνον καὶ τὴν πληροφορίαν ἐπὶ ἀπὸ ἡλικιῶν ὁ Τουλκινῶς, εἶχον τὴν πληροφορίαν μετὰ τὴν εἰρήνην καὶ ἐροῦσε ἐπὶ τὸν ἕθρον καὶ εἶπεν τὸ γινώσκον ἐκεῖνον ἀντιπάλου, Παλιὰ καὶ παρὰ Ἡοδορότου, ἀπὸ 112B, ἐν τῷ μὲν, Ἀποθ. 129B Ἐ.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

δι' αὐτὸ δὲν εὐθύνεται ὁ Θεός, διότι αὐτὸς μακροθυμῶς ἔχει διὰ τὴν καταστροφάμεν, ἀλλὰ διὰ τὴν σωθῆναι. Εὐθύνόμεθα ἡμεῖς ποδ βλασφημοῦμεν ἔτσι τὴν ἀνέκφραστον κλιωσύνην του. Καὶ ἔτσι ἀποδεικνύει τὸ ἀμέτρητον μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας του. Διότι, θεῶν δὲν θελήσωμεν οἱ ἴδιοι νὰ ἀφελθῶσιν ἀπὸ τῆν μεγάλην μακροθυμίαν του, τότε στρέφει αὐτὴν πρὸς τὸ κέρθος τῶν ἄλλων, ἀποδεικνύων ἔτσι καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν οὐσίαν του. Αὐτὸ ἔγραψα καὶ τότε. Ὁ βασιλεὺς δηλαδὴ ἀπέθανε μὲ τὸν τρόπον ποὺ σὺ εἶπα, ὡς ὑπομνήματα ἑμὸς τῆς μανίας του ἀπ' ἐνὸς καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου Βαβύλα ἀπ' ἑτέρου, ἴστανται καὶ Β ὁ εἰθιολογικὸς ναὸς καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου, ὁ πρῶτος ἱερῆος, ὁ δεύτερος μὲ τὴν ἴδιαν δυνάμειν ποὺ εἶχε καὶ προηγουμένως. Ἡ λειτουργία καὶ δὲν μεταφέρθη εἰς τὴν Ἀθήνην, κατὰ θέαν οικονομίαν, διὰ τὴν μεγάλην διαρκῆ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἢ γνώσει τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου. Διότι ὁ κάθε ζῆνος ἐπισκόπος τοῦ τόπου, ἀναζητῶν τὸν μάρτυρα καὶ μὴ εὐρέσκειν αὐτὸν ἐκεῖ, ἐρευνᾷ νὰ μάθῃ ἀμέσως τὴν αἰτίαν. Καὶ ἔτσι, ἀφοῦ ἀκούσῃ ἅπλη τὴν ἱστορίαν, ἀπέχεσται καρδουμένος περισσώτερον ἀπ' ἑτι προηγουμένως. Ἐτσι καὶ θεῶν ἐπισκέπεται τὴν Ἀθήνην καὶ θεῶν πάλιν ἀναχωρεῖ ἀφελείται μεγάλως. Τίτλα εἶναι ἡ δυνάμεις τῶν μαρτύρων, ἡ ὅποια φανερόνεται καὶ ἐν δοῦν ζοῦν καὶ θεῶν ἀποθάνουσι, καὶ θεῶν παρευρίσκονται C εἰς ἕνα τόπον καὶ θεῶν τὸν ἐγκαταλείθουσι πάλιν. Ἐπάρχει δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι τὸ τέλος μίαν συνεχῆ σειρὰ κατορθωμάτων. Καὶ πρόσεξε τὴν περίπτωσιν τοῦ ἁγίου Βαβύλα ὑπερήσισσε τοὺς θεῶν νόμους ποὺ ἐξυβρίζοντο, ἐταμίωσσε τὸν βασιλεῖα ὅπως ἐκρεπε, διὰ τὸν φόνον τοῦ παιδίου, ἔδειξε πόση διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ ἱερωνύμης καὶ βασιλείας, περιεφρόνησε τὴν κοσμικὴν ἀγλήνην καὶ καταπάτησε τὴν φαντασίαν τῆς ζωῆς, ἔραθεν εἰς τοὺς βασκλεῖς νὰ μὴ προχωροῦν τὴν ἐξουσίαν τῶν πέτρων τοῦ μέτρου ποὺ καθόρισαν ὁ Θεός, ἔδειξεν εἰς τοὺς ἱερωνύμους πὸς ἀρίται νὰ ἀσκοῦν τὴν ἱερωνύμην. Καὶ αὐτὰ μὲν καὶ ἀκόμη περισσώτερον προσέφερεν, ἐνθ ἦτο ἀκόμη ἐν τῇ ζωῇ. Ὅταν δὲ μετέστη καὶ ἀπεδήμησε, κατέστρεψε τὴν δυνάμειν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπὶ τῆς τῆν ἀπάτην τῶν Ἰδιωκῶν, ἀπεκάλυψε τὰς φλυαρίας τῆς μαντείας, ἔβρασε τὸ προσωπεῖον τῆς καὶ D τὴν ἐπαρουσίασι γυμνῆν ἀπὸ κάθε ὑποκρίσειαν, μὲ τὸ νὰ κλείσῃ τὸ στόμα αὐτοῦ ποὺ ἔδεικνυτο διὰ τῆς πρῆσις εἰς αὐτὴν καὶ νὰ τὴν κινήσῃ κατὰ κράτος. Καὶ τῶρα αἰσθονται οἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ, διὰ τὴν διακρούσειαν εἰς ἑλῶς τὴν κατασχύνην τοῦ Ἀπόλλωνος, τὴν γαλακτοῖτα, τὴν ἀδυναμίαν, τοῦ μάρτυρος δὲ τοὺς σταφάνους, τὴν νίκην, τὴν δυνάμειν. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δυνάμεις τῶν ἁγίων. Εἶναι ἀκαταμάχητος καὶ φοβερὴ καὶ εἰς τοὺς βασκλεῖς καὶ εἰς τοὺς δαίμονας καὶ εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἀρχηγὸν τῶν δαιμόνων.

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΛΟΓΟΙ**

Μετάφρασις
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Σ. ΦΕΥΤΟΥΚΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι δὲ κατὰ Ἰουδαίων λόγοι τοῦ Χριστοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τέσσαρες πρῶτοι, ἴτοι οἱ Α', Β', Γ' καὶ Δ' δημοσιεύονται εἰς τὸν παρόντα τόμον καὶ οἱ τέσσαρες ἄλλοι, ἴτοι οἱ Ε', ΣΤ', Ζ' καὶ Η', οἱ ὁποῖοι θὰ καλύψουν τὴν ἄλλην τοῦ πρῆμτου τόμου τῆς σειράς ταύτης, ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ τὰ ἔτη 386 καὶ 387.

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστότομος εἰς τὴν πραγματείαν του, ἐπρόκειτο Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας ἀπόδειξις, διὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστός, ἐκ τῶν παρὰ τοῖς προφήταις πολλαχοῦ περὶ αὐτοῦ εἰρημύων. Ἐξαγγέλλει τὴν ἐκφώνησιν τῶν λόγων τούτων. Προποῦ ὅμως ὁ ἱερός πατήρ ἀρχίσῃ τὰ κηρύγματά του κατὰ τῶν Ἰουδαίων παρέστη ἄνάγκη νὰ ἀσκοληθῇ προηγουμένως μετὰ τοῦς αἰρετικούς Ἀνομοίους ἐναντίον τῶν ὁποίων ἤρξατο περὶ τὰ ἔλη Ἀγιοστόμου τοῦ 386 νὰ ἐκφρασθῇ τὰς δόξαι καὶ αὐτῶν ἐπανόμοις λόγοις του. Καὶ τοῦτοις ὅμως ἐκρετίσθη νὰ διακόψῃ διὰ νὰ ἀσκοληθῇ μετὰ τὴν πολερικὴν του κατὰ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ ἐεργάσων διαδοχικῶς, μερικὰς ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐορτὰς των, ὡς τὴν ἐορτὴν τῶν Σαλλήγγων ἢ τοῦ Νέου ἔτους, τὴν ἐορτὴν τῶν Νηστειῶν καὶ τῆς Σκηνοπηγίας, εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῶν ὁποίων ἔλαμβανον μέρος ἐκ κακῆς συνηθείας καὶ πολλοὶ πιστοί.

Μία ἄλλη μερὶς Χριστιανῶν δὲν ἤρκειτο νὰ παρακολουθεῖ ἀπλῶς τὰ θεῖα κατὰ τὰς ἐορτὰς αὐτὰς, ἀλλὰ ἐπροκόμει εἰς περισσότεραν. Ἀπὸ δὲν ἐώρταζε τὸ Πάσχα ἀσφύτως πρὸς τὸν ἑορτασμόν, ποὺ εἶχε θεσπίσει ἡ Α' Οἰκουμένη καὶ Σύνοδος τῆς Νίκαιας τοῦ 325, ἀλλὰ κατὰ παλαιὰν συνήθειαν μαζί με τοὺς Ἰουδαίους. Οἱ Χριστιανοὶ τῆς μερίδος αὐτῆς εἶναι γνωστοὶ ὡς Πρωτοπασχίται ἢ Τεσσαρρεσκαιθεῖται.

Μερικοὶ λοιπὸν ἐκ τῶν λόγων τούτων συνδέονται ἀκριβῶς μετὰ τὰς πρῶτας ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ ἄλλοι μετὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἑορτασμοῦ καὶ τῆς νηστείας τοῦ Πάσχα. Ἡ σειρά καὶ τὴν ὁποίαν ἐκδίδονται εἴδη ἢ καὶ

1. Βλ. Ε', ΡΟ 17, 286 καὶ ἐπιπλέον κερτάριον ἐπὶ τῆς ἐκδότης τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

εις άλλας εκδόσεις δὲν φανερώνει ἀπόλυτο τὴν φυσικὴν περὶ τὴν ἐκφυγὴν αὐτῶν. Ὅλοι ὅμως ἀποτελοῦν μὴν ἐνότητα ἐξ ἐπιμέρους περιεχομένου καὶ σκοποῦ. Καὶ οἱ ὅκτω εἶναι κηρύγματα τὰ ὅποια ἀπηρτίθουν ὁ κερὸς πατὴρ πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἀντιοχείας καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐπεδίωκε νὰ προστατεύσῃ ἐκείνους ἐκ τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον ἔρρετον πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμόν, καὶ δέδοκτον τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκ τῆς προσοψῆσός του αὐτῆν ὁ θεμελιὸς κερκοῦ κηρύσσει οὐκ ἴσως γλῶσσαν κατὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῆς συναγωγῆς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ λογικὴν ἐπιχειρηματολογίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμός δὲν ἔχει νὰ δεῖ τὴν ἐκφυγὴν τῶν πιστῶν καὶ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχουσιν ἄλλο νὰ ἀποφύγῃ ἐξ αὐτοῦ. Ὁ λόγος διὰ τῆς ἀλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποιος εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ χάρις, κατηργήθη, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ὡς ἔθνος, εἶναι αἰώνως ὑπόδικτοι, διότι ἐσταύρωσαν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, περὶ τοῦ ὁποίου ὑμῶν οἱ προφῆται καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἐξεπληρώθησαν ὅλοι οἱ προφῆται αὐτοῦ.

Υπάρχει εἰς τοὺς λόγους τούτους ἔντονος ὁ ἀντισημιτισμὸς τοῦ Χρισσοῦ, ὁ ὅποιος ὅμως ἔχει θεολογικὰ μόνον κέντρον. Ὁ ἄγων καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ ποιμενάρχου διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ποιμνίου του τὸν δικαιολογεῖ ἀπόλυτος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑΣ
Διδάκτωρ Θεολογίας

387 A 1. Εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ σὲ προσφέρω σήμερον δοκίμειαν ἀπὸ ἐκείνων τῶν ὑπόθεσιν διὰ τῶν ὁποίων καὶ προσάτωσ ἄς εἶχα ἐμίλησαι καὶ νὰ σὲ δεῖξω πῶς καθάρως, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ἀκατάληπτος. Διότι διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἐκφυγίστησαν ἐκείνους τοὺς πολλοὺς καὶ μικροὺς λόγους, ὅποτε καὶ ἀφάρων ὡς μάρτυρας καταθέσκει τὸν Ἡσαΐαν, τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Παῦλον. Καὶ ἡκούσαμεν τότε τὸν Ἡσαΐαν νὰ κραυγάζῃ «τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται;» (Ἠσ. 55, 8), καὶ τὸν Δαβὶδ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀκαταλήθειαν του μὴ τὸ νὰ λέγῃ Ἐξομολογήσασθε μοι, ἵτι φοβερῶς ἐθαυμασιώσῃ τὴν γνώσιν σου ἐξ ἡμοῦ, ἐκραταιώσῃ, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν» (Ψαλμ. 138, 14). Ὁ Παῦλος χωρὶς νὰ ἐγκύβῃ εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν κηρυξίαν σου καὶ ἀπ' αὐτῆν μικρὸν μέρος ἀπὸ ἀπῆλκυσεν, αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ὅποιον ἐφανέρωσε κατὰ τὴν κλήσιν τῶν ἔθνων, ὅτι νὰ εἶδεν ἐνώπιόν του ἕνα ἀπέραντον καὶ μυστηριώδες πέρατος, ἐκραύωσεν ἐκπληκτος, ὡς δόξος πλοῦτος καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ ὡς ἀνεξερυνήτητα τὰ κρύματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. (Ρωμ. 11, 33). Καὶ ὅτι ἦσαν Ἰουδαϊστικὴ ἡ ἀπόδειξις μὴ αὐτὰ, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀνέσθηκα εἰς τοὺς προφῆτας καὶ δὲν ἐπέστηκα εἰς τὰς μαρτυρίας τῶν ἀποστόλων ἀνέβηκα εἰς τὸν οὐρανὸν C καὶ σὲ εἶδον τὸν ἀγγελικὸν χορὸν νὰ λέγῃ «δοξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2, 14). Ἡκούσατε πάλιν τὰ ἔκπληκτα Σαραφείμ μὴ φρίκην νὰ κρᾶζον Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος σαβαὶθ πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ» (Ἠσ. 6, 3). Κοιτᾶ εἰς τὰ Σαραφείμ ἔδρα καὶ τὰ Χερουβείμ νὰ φωνάζουν «ἐκλογισμένη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ» (1ατ. 8, 12). Καὶ νὰ ἔχομεν τρεῖς μάρτυρας ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τρεῖς μάρτυρας ἀπὸ τὸν οὐρανόν, πῶς καταθέσκει διὰ τὴν ἀπρόπειτον δόξαν τοῦ Θεοῦ. Συνεπὸς ἡ ἀπόδειξις ἦταν ἀπράνταγμα.

καὶ δικαιοδογημένα τὰ ποικυὰ χειροκροτήματα καὶ ἡ θερμὴ ἀμφέσφαρα καὶ ὁ πυρετός, ποὺ ἐκδικαιοδοῦσαν τότε μεταξὺ σας. Καὶ ἐγὼ ἤμουν γαϊδάρι, γὰρὰ, ἔχει διότι ὁ ἴδιος ἐκδικαιοδοῦμαι ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου. ἀλλὰ διότι ὁ Δακτύλιός μου ἐδοξάζετο. **Δ** Διότι τὰ χειροκροτήματα ἔχουν καὶ ὁ ἴδιος ἐφανέρωσαν τὴν ἀγάπην σας πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ καθὼς οἱ φιλόστοργοι ὑπερέτα, ὅταν ἀκούουν κάποιον νὰ ἐπαίνῃ τὸν Κύριόν τους, φλέγονται ἀπὸ τὸν πόθον διαρκῶς νὰ τὸν ἀκούουν, λόγῳ τῆς ἀγάπης τὸν πρὸς τὸν Κύριόν τους. ἔτσι καὶ ἐμεῖς ἐκάρτε τότε. Μὴ τὰ ποικυὰ χειροκροτήματα σας ἐφανέρωσαν τὴν μεγάλην ἐννοίαν πρὸς τὸν Δεσπότην Κύριον. **Θ** Ἡμεῖς λοιπὸν καὶ σήμερον νὰ συναγίσσω τοὺς ἴδιους ἀγῶνας. **Σ** **Α** Διότι, ἔάν οἱ ἔχθροι τῆς ἀληθείας δὲν κωλύονται νὰ ἐλασφημῶν τὸν ἐνεργῆτον, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ ἀποκρίνομεν νὰ εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν τῶν ἡμεῶν. ἀλλὰ τί νὰ κέρω; Ἄλλη κωλύετα, πῶς βαρετα, ἡ ὁποία ἔχει προσβάλει τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, καλεῖ τὸν λόγον μου, διὰ νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Πρέπει λοιπὸν ἀπὸ πρῶτα ἀνακόψωμεν τὴν ἀρρώστιαν αὐτήν, τότε νὰ προσκρούομεν διὰ τοῦς ἑαυτοὺς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειγὰι πρῶτα νὰ θεραπεύομεν τοὺς δικούς μας καὶ ὕστερα νὰ ἀνακαλύψωμεν μετὰ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων. Ποῖα ἕμεις εἶναι ἡ ἀσθένεια;

Πλησιάζει ὁ κενός ποὺ οἱ ἔθλοι καὶ ταλαίπωροι Ἰουδαῖοι. Ἡ ἀσθένειαν τὴν μὴν κατέπιν τῆς ἄλλης τῆς ἑσπέρης τῶν τῆν ἑσπέρην τῶν ταλαίπτων, τῆς ἀκνησιγίας, καὶ τῶν νηστεϊῶν. **Β** Καὶ πολλοὶ ὅπῃ τὰς τάξεις μας, οἱ ὅποιοι διακρίνονται ὅτι ἔχουν τὸ ἴδιον πρόβλημα μετὰ ἡμᾶς, ἄλλοι μὲν παρακαλοῦσθαι τὸ θέλημα τῶν ἑσπέρων καὶ ἄλλοι —πράγμα πῶς χειρότερον— συνκορεύου μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ συμμετάχου εἰς τὰς νηστείας τῶν. Καὶ τῶρα

1. Ἡ λέξις Ἀνομιῶτος ἀναφέρει ἐπὶ τῆς ἐκείνης τοῦ Ἰουδαίου ἰσορροπίας τὴν ἐσπέρην τῶν ταλαίπτων, τῆς ἀκνησιγίας καὶ τῶν νηστεϊῶν. Καὶ εἰ τρεῖς ἀναγράφονται κατὰ τὸν μῦθον τῆς ἐκείνης ἀνομιῶτος καὶ πρὸς τὸν Σιπυθίον - Οὐκέρου καὶ ὁ ὅποιος εἶναι ὁ ἑσπέρης ἑσπέρης καὶ ὁ πρῶτος ἑσπέρης ἑσπέρης. Ἡ ἐσπέρη τῶν ταλαίπτων εἶναι ἡ ἐσπέρη τοῦ Νέου ἑσπέρης καὶ ἐπὶ τὸν κατὰ τὰς εἰς πρῶτα, ἑσπέρης τοῦ μῦθου τῆς ἐκείνης. Ἡ ἐσπέρη κατὰ τὴν ἐσπέρην ἐπὶ τὸν ταλαίπτων, τῆς ἀκνησιγίας καὶ τῶν νηστεϊῶν τὸ ἑσπέρης. Ἡ ἐσπέρη, αὕτη ἀνομιῶτος ἐσπέρη τῶν ταλαίπτων. Τῶν ἑσπέρης ἑσπέρης τῶν ἑσπέρης πρὸς ἀνομιῶτος ἡ ἐσπέρη τοῦ ἑσπέρης. Ἡ ὁποία εἰς τὰ ἑσπέρης ἀνομιῶτος ἑσπέρης ἑσπέρης. Ἡ ἐσπέρη αὕτη ἀνομιῶτος εἰς τὴν νηστεϊῶν καὶ τῆς ἐκείνης ἀνομιῶτος καὶ πρῶτος. Τῶν ἑσπέρης τῶν ἑσπέρης ἑσπέρης πρὸς ἀνομιῶτος ἡ ἐσπέρη τῆς ἀκνησιγίας. Ἡ ἐσπέρη αὕτη ἀνομιῶτος καὶ ἡ ἐσπέρης ἀνομιῶτος εἰς τὴν νηστεϊῶν καὶ τῆς ἐκείνης ἀνομιῶτος καὶ πρῶτος. Καὶ αὕτη ἀνομιῶτος καλλίως εἰς τὸ ἑσπέρης, ἑσπέρης καὶ ἑσπέρης ἀνομιῶτος.

αὐτὴν τὴν ποικυὰ συνθέσει ἀποδοῦν νὰ ἀποδοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι οἱ λόγοι μου πρὸς τοὺς Ἀνομιῶτες εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφραστοῦν εἰς εὐχαιρότερον χρόνον καὶ ἡ ἀναβολὴ τῶν δὲν θὰ πρῶτον καμμίαν ζημίαν. Ἀὐτοὶ ἕμεις οἱ ὅποιοι ὑπερέτα ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴν ἀρρώστιαν, ἔάν δὲν καταστῆ δυνατὸν νὰ θεραπεύομεν τῶρα, ποὺ πλησιάζου οἱ ἑσπέρης τῶν Ἰουδαίων, ποδοῦμαι μῆπως, λόγῳ τῆς ἀνομιῶτος συνθέσει καὶ τῆς μεγάλης ἀνομιῶτος. μαρκεῖ λάβου μέρους εἰς τὴν παρανομίαν ἐκείνων, ὅποτε λοιπὸν καὶ οἱ λόγοι μου, ποὺ θὰ γίνουσι σχετικὰ μετὰ αὐτοὺς. **Γ** Ὅτι εἶναι ἀνομιῶτος. Διότι ἔν, χωρὶς νὰ ἀκούουν τίποτε, νηστεύουσι σήμερον μετὰ μὴ ἐκείνων, ματαίως θὰ προσφέρωμεν τὸ φάρμακον, ἐπὶ ἡ ἀνομιῶτος ἢ ἔχει διαπραχθῆ. Διὰ τοῦτο ἀπαιτῶμαι μῆπως καὶ πρῶτα. **Δ** Ὅτι ἑσπέρης κἀμῶν καὶ οἱ ἱατροὶ συμπαριστῶνται πρῶτα εἰς τὰς ἀσθένειας, ποὺ εἶναι ἐκείνη καὶ ἐπαινοῦμαι. Καὶ ἔπειτα ὑπάρχει κάποιος στανὴ συγγένεια ἀνάμετα εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν καὶ τὸν πρῶτον. Ἐπειδὴ δὲ συγγενεῖς ἡ ἀσθένεια τῶν Ἀνομιῶτων μετὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν Ἰουδαίων, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀγῶνες, ποὺ διεξάγουμεν σήμερον εἶναι ἕμεις μετὰ τοὺς προηγουμένους ἀγῶνες μας. Πράγματι ἡ κατηγορία, τὴν ὁποίαν μετὰ ἀπευθύνου οἱ Ἀνομιῶτες εἶναι ἡ ἴδια μετὰ ἐκείνων, τὴν ὁποίαν μετὰ ἐπαινοῦμαι οἱ Ἰουδαῖοι. Ποῖα ἕμεις ἦταν ἡ κατηγορία αὐτῶν; **Ο**τι ὁ Χριστὸς ἀποκαλοῦμαι Πατέρας τοῦ τῶν Θεῶν καὶ ἔτι ἐξέτισαμε τὸν ἑαυτὸν του μετὰ τὸν Θεόν. Διὰ τὸ ἴδιον πράγμα μετὰ κατηγοροῦν καὶ οἱ Ἀνομιῶτες, οἱ ὅποιοι δὲν μετὰ κατηγοροῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξουσιάζου τὸ ἑσπέρης. ἔν καὶ ἔχει μετὰ τὸ χέρι. **Δ** Ἄλλῃ ἕμεις μετὰ τὴν σπέρην τῶν.

2. Μὴ ἐκπληροῦσθε δὲ τὸ ὅτι ἀπεκάλασα ἄθλιους τοὺς Ἰουδαίους. Πράγματι εἶναι ἑσπέρης καὶ ταλαίπωροι, διότι ἐνθ' ἑσπέρης εἰς τὰ χεῖρας τους τότε πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, ἐκείνη τὰ περιεφάνησαν καὶ τὰ ἀπέριψαν μετὰ πολλὴν ἀπερκαίμην. Εἰς ἐκείνους ἀπέστειλεν ἐνεργότερον ὁ ἑσπέρης τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐκείνοι ἀπεπάρησαν τὴν ἀκνίαν του καὶ τῶρα κἀθῶνται εἰς τὸ πρῶτον. Ἐπειδὴ δὲ, οἱ ὅποιοι ἐξέτισαν μετὰ εἰς τὸ ἑσπέρης, ἐσπέρης μετὰ τὸς πρὸς τοὺς ἐκείνων καὶ ἀπαιτῶμεν ἀπὸ τὴν ἑσπέρην τῶν ἑσπέρης. Ἐκείνοι ἦταν κἀθῶν ἀπὸ τὴν ἀκνίαν ἑσπέρης, ἀλλὰ ἀνακόψωμεν, ἕμεις δὲ δὲν εἰχόμεν καμμίαν συγγένειαν μετὰ τὴν ἑσπέρην καὶ ἀπέριψαν καρπὸν ἐσπέρης. **Ε** Ἐκείνοι ἀπὸ τὴν παιδικὴν

2. Παρὰ τῶν Ἀνομιῶτων ὁ Χριστὸς ἀπέστειλε τὴν ἀσθένειαν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους; Κατὰ Ἀνομιῶτος λόγους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀνομιῶτος εἰς τοὺς Ἀ' καὶ Ἡ' τῶν ἑσπέρης τῆς ἀκνησιγίας. Ἡ ἀνομιῶτος ἀνομιῶτος νὰ εἶναι ἐκείν, εἰς τὸ ἑσπέρης καὶ τὰς εἰσπέρης τὰ κατὰ τὸν ἑσπέρης.

ήλικίαν ἐμαλέθησαν τοὺς προφήτας καὶ ὄμω ἐσταύρωσαν ἐκείνον διὰ τὸν ὅποιον ἐπροφήτευαν αὐτοί, ἡμεῖς δὲν ἤκούσαμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ παρὰ ταῦτα ἐπροσκυνησαμεν αὐτόν, διὰ τὸν ὅποιον ἐμαλέθησαν οἱ προφῆται. Διὰ τούτου εἶμαι εἴβλοιο, διότι αὐτοὶ ἀπέκρουσαν τὰ ἀγαθὰ, ποὺ ἐστάλησαν δι' αὐτοῦ, τὴν σιγήν κατὰ τὴν ὅποιαν ἄλλοι τὰ ἀπέλαζον καὶ τὰ τραβοῦν πρὸς τὸ μέρος των. Καὶ ἐκείνοι μὲν ἐνφ' κληθῆναι νὰ γίνων υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ἐξέπεσαν εἰς τὴν συγγένειαν τῶν σκύλων, ἡμεῖς δὲ ἐνφ' εὐμεθὰ κάποτε σκύλοι καταρθώσαμεν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποδώσωμεν τὰ ζωῶδη ἰσχυρίσματα, ποὺ εἴχαμεν πρῶτα, καὶ νὰ κατακτήσωμεν τὴν τιμὴν, ποὺ ἀρροῦζει εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ. Καὶ πῶς τὸ γνωρίζομεν αὐτὰ; 209 A 'Απ' αὐτὸ ποὺ λέγει: «οὗς ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις» (Ματθ. 15, 26). Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ, ποὺ εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν Χαναζαῖαν ἀποκαλοῦσα τοὺς Ἰουδαίους παιδὰ καὶ σκυλιὰ τοὺς Ἑθνηκοῦς. Ἀλλὰ εἰλέπετε, πῶς ὕστερα ἀπ' αὐτὰ ἤλλαξεν ἡ τάξις τῶν πραγμάτων καὶ εἶναι τώρα ἐκείνοι μὲν σκύλοι, ἡμεῖς δὲ παιδιὰ; Δι' αὐτοῦ λέγει ὁ Παῦλος: «ἐπέπατε τοὺς κύνας, εἰλέπετε τοὺς κύνους ἔργατα, εἰλέπετε τὴν κατατομήν; ἡμεῖς γὰρ ὄμωμ ἢ περιτομή» (Φίλιπ. 3, 2-3).

Εἶδες λοιπὸν πῶς ἔγιναν σκύλοι ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι πρῶτα ἦσαν τέκνα; Θέλει, νὰ μῆτις; πῶς ἐγίναν; παιδιὰ ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι πρῶτα εὐμεθὰ σκύλοι; Σχετικὸν μὲ αὐτὰ λέγει ἡ Γραφή: «οὗς δὲ ἐλαθον αὐτόν, ἐθίκαν αὐτοῖς ξθουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι» (Ψα. 1, 12). Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀθλιώτερον ἀπ' αὐτοῦ, δηλαδὴ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι πάντοτε βαδίζον ἀντιθετὰ πρὸς τὴν ποιησίαν των. B Διότι καὶ τότε, ποὺ ἔπρεπε νὰ φυλάζον τὸν νόμον, αὐτοὶ τὸν καταπέτρουν καὶ τώρα ποὺ ὁ νόμος δὲν ἔχει πλέον ἰσχύον οἱ ἴδιοι κότενοται διὰ νὰ τὸν τηρήσουν. Τὶ ποὺ ἐλασινὸν ἢ ἠμποροῦτε νὰ ὑπάρξῃ ἀπ' αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἐξοργίζον τὸν Θεὸν δι' ἴσον μὲ τὴν περὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κρίσιν του; Διὰ τοῦτο λέγει: «σκληροτραχίλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῆ καρδίας, ἡμεῖς δὲ τὸ πνεῦμα τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε» (Πράξ. 7, 51). Δὲν παραβαίνετε μόνον τὰ νόμια, ἀλλὰ καὶ παράκατρα θέλετε νὰ τὰ τηρήτε. Εἰσθε σκληροτραχίλοι! Πράγματι, πολὺ σωστὰ τοὺς ὠνόμασε «σκληροτραχίλους». Ἀλλ' ἡμεῖς, δὲν ἠθέλησαν νὰ σταθῶσιν εἰς τοὺς ὄμωμ των τὸν ἱσχύον τοῦ Χριστοῦ. Ἐν καὶ ἦσαν χρηστοὶ καὶ δὲν εἶχε τίποτε τὸ φορτικὸν καὶ δυσάστατον. Διότι λέγει: «ῥάβετε ἀπ' ἑμοῦ ὅτι πρὸς εἶμι καὶ ταπεινὸς τῆ καρδίας». C καὶ ἄρατε τὸν ἱσχύον μου ἐν' ὄμω, δι' ὃ ἱσχύος μου χρηστοὶ ἐσσι καὶ τὸ φορτικὸν μου ἔλαφρον» (Ματθ. 11, 29-30). Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν τὸν

ἐδέχθησαν λόγῳ τῆς σκληροτραχιλίας των καὶ δι' ἄλλον δὲν τὸν ἠνέχθησαν, ἀλλὰ τὸν ἔσπασαν καὶ τὸν ἐκομμάτισαν. Διὰ τούτου λέγει: «Ἄπ' αἰῶνος συντέρας τὸν ἱσχύον σου, διέρρηξας τὸν δεσμὸν σου» (Ψα. 2, 20). Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ λέγει ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ προφήτης, ὁ ὅποιος ὀνομάζει «ἱσχύον» καὶ «δεσμὸν» τὰ σύμβολα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ὁ ὅποιος κραυγάζει: «οἱ Ἰουδαῖοι ἀπηρνήθησαν τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ νὰ λέγουν: ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν βασιλέα κητὴ Κεῖσαρα» (Ψα. 19, 15). Καὶ Ἰουδαῖα, ἔσπασες τὸν ἱσχύον, διέλυσες τὸν δεσμὸν, ἀπέκλεισες τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ τὸν ὀπίστας εἰς τὰς κοσμικὰς ἐξουσίας. D Ἐὺ δὲ ἐξέταξέ με μοι, πόσον εὐστοχα ὁ προφήτης τὴν ὀπεθήλωσε τὸν ὑστέρων χαρακτήρα τους. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν «ἀπέθεσας τὸν ἱσχύον» ἀλλὰ «συντέρας τὸν ἱσχύον», πρῶτον τὸ ὅποιο εἶναι ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἄλλων ζῶων, ποὺ λακτικῶν, ἀφρημάζον καὶ ἀρροῦνται νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν Κύριόν των. Ἀλλ' ἀπὸ ποῦ ἔχει προέλθει αὐτὴ ἡ σκληρότης; Ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν καὶ τὴν μέθην. Καὶ ποῦς τὸ λέγει αὐτὸ; Ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς: «Ἐφραγον Ἰσραὴλ καὶ ἐνεπίσην καὶ ἐλαπάνθη καὶ ἀπέλακτισαν ὁ ἠγαπημένος» (Δευτ. 32, 15). Ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἄλλα ζῶα, ἀπὸ ἀπολαύσων πλουσίαν τροφὴν εἰς τὸ παχὺ καὶ παχύνουν, γίνονται ἀγριώτερα καὶ δυσπότακτα καὶ δὲν ἀνέχονται οὐτε ἱσχύον, οὐτε χαλινάρα, οὐτε χεῖρ ἡμέρου, E ἔτι καὶ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ἀπὸ τὴν μέθην τῆς πολυσαρκίας, ἀπὸ ὠθηγηθῆσαν εἰς τὴν ὀσχάτην κακίαν, ἐκλίωσας καὶ δὲν ἐδέχθητε τὸν ἱσχύον τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἔσπερε τὸ ἄρτρον τῆς διδασκαλίας του. Τὸ ἴδιον πρῶτον λοιπὸν ὑπαινίχθη καὶ ἄλλος προφήτης, ὁ ὅποιος λέγει: «ὡς δάμλις παροιστρῶσα παροιστρῶσιν Ἰσραὴλ» (Ψα. 4, 16) καὶ ἄλλος τὸν ἀποκαλοῦσε «μόσχον ἀδιδάκτον» (Ψα. 31, 18). Τὰ τετράποδα αὐτὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶναι κατάλληλα δι' ἐργασίαν, γίνονται κατάλληλα διὰ σφαγὴν. Τὸ ἴδιον πρῶτον λοιπὸν ἔσκαθεν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ κατέστησαν τοὺς ἑαυτοῦς των ἀχρηστοὺς δι' ἐργασίαν. Ἐγιναν κατάλληλοι πρὸς σφαγὴν. Διὰ τούτου καὶ ὁ Χριστὸς εἶλεγε: 210 A «τοὺς ἐχθροὺς μου τοὺς μὴ θελήσαντας με βασιλεύσαι ἐπ' αὐτῶν ἀγάγετε ὅδε καὶ κατασφάξαιτε αὐτούς» (Λουκ. 19, 27). Τότε ἔπρεπε ἐπὶ νὰ νηστειώσῃς, Ἰουδαῖε, ἔταν ἡ μέθη ἐπισώρευεν εἰς σὲ αὐτὰ τὰ κακὰ, ἔταν ἡ λαιμαργία ἐγενήθησεν τὴν ἀσέλειαν, καὶ δι' τούτου. Διότι ἡ νηστειὰ σου τώρα εἶναι παράκαυρη καὶ ἐθελούγη. Ποῦς τὰ λέγει αὐτὸ; Ὁ ἴδιος ὁ Ἡσαῖας, ὁ ὅποιος μεγαλόφωνα κραυγάζει: «ὡς ταύτην τὴν νηστειάν ἐγὼ ἐθέλωσάμην, λέγει κύριος». Καὶ διατι: τούτου: Διότι «εἰς χριστοὺς καὶ μάχας νη-

ταύτα και τούτατε τυγμάλς τούς υποχειρίους· (Ήσ. 98, 4-5).
 Εάν λοιπόν ή νηστεία σου ήταν μισή τότε, έτα έβαρνες τούς
 όμιλους σου, πός είναι δυνατόν να γίνω απόρροακτος τώρα, που
 κατέπραξες τόν Δεσπότην; Και κατά ποιόν λόγον θά ήταν δυνατόν
 αυτό; Αυτός ή όποιος νηστεία πρέπει να είναι συνεσταλμένος, Β
 συνετρωμένος και ταπεινωμένος και να μη είναι γεμάτος από
 όργην. Και έπί κτωπής τούς συνδούλους σου; Τότε λοιπόν ενή-
 πταναν διά λόγους διαμάχης και φιλονεικίας, τώρα δε διά λόγους
 κραιπάλης και έκκολασίας, χαρούνας; με γυμνά πόδια εις την
 πλατείαν. Και ένω ή υπόθεσις είναι όποιας νηστευόντων ή συμ-
 περιφορά τους είναι συμπεριφορά μεθυσμένων. Άκουσα λοιπόν κατά
 ποιόν τρόπον ή προφήτης άντέλλεται να γίνεται ή νηστεία· άγνά-
 ρατε νηστείαν, λέγει· δέν ειπα· κάμιατε επιβιβάζιν νηστείας, άλ-
 λά κηρύξατε θεαμαίαν, συναγάγετε προσκυτέρους· (Ίωήλ 1,
 14). Αυτά έμας έφωδ άργάματα συμφορίας μάλλακων τύπων και
 μεγάλων σαρρετών πορευομένων γυναικων, παρέσυρον και έλον
 τό θέατρον και τούς μίμους της σκηνής εις την συναγωγήν.
 Διότι μεταξύ θεάτρον και συναγωγή· δέν υπάρχει διαφορά, άλλ
 είναι τό ίδιον πράγμα. C Και γνωρίζω μόν ότι μερικοί με κατα-
 κρίνουσιν διά την τολημάρην γλώσσαν, διότι ειπα ότι τό θέατρον και
 ή συναγωγή δέν διαφέρουσιν εις τίποτε. Και έγώ έμας διά τόλημην
 τούς κατηγορούς, έάν έχουν διαφορετικήν γνώμην. Διότι έάν μεν
 έπ' έαυτού εκφράζομαι έτσι, καλά κάναι και με κατηγορείς, έάν
 έμας ήμισώ με τα λόγια του προφήτου, τότε δείξον τόν χαρακτι-
 ρισμόν.

3. Γνωρίζω ακόμη ότι πολλοί πιστοί εκτιμούν τούς Ιουδαί-
 ους και νομίζουσιν ότι ή ζωή τους είναι τώρα σερνή, διά τούτο έγώ
 διάζωμαι να ζεαζώσω την ψληθρίαν αυτήν εκτίμησιν των. Είπα
 παραπάνω ότι ή συναγωγή δέν εφρίσκει εις καλύτεραν κατάστα-
 σαν από εκείνην του θεάτρον και σχετικά με αυτό προσάγω την
 προφητικήν μαρτυρίαν. Πρέπει δε να ήξερετε ότι οι Ιουδαίοι δέν
 είναι άξιοπιστότεροι από τούς προφήτας. D Τί λοιπόν λέγει ή προ-
 φήτης; "Όψις πόρνης έγένετό σοι· απηναυχύντησας προς πάν-
 τας· (Ίερ. 3, 3). "Όπου δε έχει σαθή ή πόρνη, ή τόπος αυτός
 είναι πορνεύον. Και ή συναγωγή δέν είναι μόνον πορνεύον και θέα-
 τρον, άλλά κάτι περισσότερο είναι· πηλασον ήστου και φοιλή
 ήθρίαν. Διότι λέγει· σπηλασον θείνης· έγένετό μοι ή οικος ήμών·
 (Ίερ. 7, 11). Και ή θεία δέν είναι απλάς ήθρίαν, άλλά ήθρίαν
 κέκάρτων. Πάλιν ή προφήτης, λέγει· έφθηκα τόν οίκόν μου, έ-

3. Το Αποκτικό, κατ. II, I κ. εζ., ήμισώ μεν καθέρον και συμ-
 περιφέρω δύνω, συμπεριφέρω και με προς ήθρίαν από τού κωθίστου. Η

κατάλλοιπα την κληρονομίαν μου· (Ίερ. 12, 7). Έτα δε ή θεός
 τούς έγκαταλείψη, τότε ποία έλπιθα σωτηρίας άπομένει; Όταν ή
 θεός έγκαταλείψη κάποιον τόπον, τότε ή τόπος αυτός γίνεται κα-
 τοικητήριον τών άκρίμων. Άλλά, θέβαια, θά ειπουν ότι και αυτοί
 τόν θεόν προσκυνούν καλύτερα έμας, ή μη τή ειπουν, Κανείς
 Ιουδαίος δέν λατρεύει τόν θεόν. Ποιος τή λέγει αυτό; Ε΄ Η Γβ΄,
 τω θεού, ή όποιος λέγει· και τόν Πατέρα μου ήβετε, καμή
 ήβετε άν' ούτε δε έμ' ούβετε, ούτα τόν Πατέρα μου ούβετε· (1ου
 Μ, 19). Ποίαν άλλην μαρτυρίαν, πού άξιοπιστόν από αυτήν ήέλατε
 να προσκηρίσιν; Αφού λοιπόν οι Ιουδαίοι άγνωσύν τόν Πατέρα,
 αφού ισταύρωσαν τόν Ίδω και απέκρουσαν την δοξήσαν του άγιού
 Πνεύματος, αφού λοιπόν έκαμαν όλα αυτά, ποιος δέν θά ύποστη-
 ρίξω με ήάρρος ότι ή συναγωγή των είναι κατοικητήριον τών άκρί-
 μων; Δέν καταρεύεται έκαι ή θεός; Άπαγοί ή τόπος αυτός είναι
 τόπος ειδωλασκατρίας. Και έμας μερικοί βίβωσιν προσοχήν εις τούς
 τόπους αυτούς, τών να είναι ίεροί.

591 A Και αυτά δέν τά λέγει από την φαντασίαν μου, άλλά
 από την πατρην που έχω. Πράγματι έδω και τρείς ήμέρας (πιστέ-
 φαι με δέν λέγει ήμέματα) είβα μίαν γυναίκα, που ήταν σπου-
 δαική και έλευθέρα, ήμεματος εις τή ήθη και προσηλωμένη εις
 την πίστιν, να ύποσχεθήσεται από κάποιον μικρόν και άσυνείδητον,
 ή όποιος ένήμιζε πως είναι χριστιανός (δέν ή ή ήμπορούσα να ά-
 ποκαλείτο πραγματικόν χριστιανόν αυτόν, που τόλημ να κήμη τό-
 ταια πράγματα), να εισέλθω εις την έβραϊκήν συναγωγήν και να
 ήίσω έκεί όρκοσ διά την αλήθειαν πραγμάτων, που ή ίδιος άμφο-
 σήγισσα. Μόλις έφθασαν έκεί ή γυναίκα ήρχεται να καλή εις δοξή-
 σαιαν και άπαιτούσε να την προστατεύσουν από την παρνομονίαν
 όλων (διότι δέν ήταν έπιτραπιτόν εις αλήθην, ή όποιος μετέβη εις
 τή ήθια μυστήρια να πληρώστω έκείνον τόν χώρον). B Τότε λοιπόν
 έγώ εκυρπαλήθηκα και άνωθα από ζήλον έσχηκόθηκα, την άρκα-
 ζα από την άδικον εκείνην άπαγωγήν και έτα δέν την άφρησ να
 παραστή ή εις την παρνομίαν αυτήν. Όταν δε ήρώτησα αυτόν,
 που την έτραβούσε διά τή διας, έάν είναι Χριστιανός και έκείνος
 άπηνησας καταρατικό, του έπετέθηκα με δικαιοσύνη και τόν κατα-
 γόρησας ως άσυνείδητον και τρελλόν. Και τού έλεγα άνόμη ότι ή
 συμπεριφορά του δέν είναι καλύτερα από την συμπεριφοράν του

591. Το Αποκτικό, κατ. II, I κ. εζ., ήμισώ μεν καθέρον και συμ-
 περιφέρω δύνω, συμπεριφέρω και με προς ήθρίαν από τού κωθίστου. Η

γαϊθάρου. ἔάν, ἐνθ' λέγει· ὅτι προσκυνεῖ τὸν Χριστόν, οὕτω διὰ τῆς θείας κάποιον διὰ τὸν ὀδηγήσει εἰς τὰ σπήλαια τῶν Ἰουδαίων, τῶν σταυρωτῶν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐπὶ πολλῶν παρατίμα τὴν παραινέσιν μου, διδάσκοντας αὐτὸν σύμφωνα μὲ τὰ θεῖα εὐαγγέλια πρῶτον ὅτι γενικῶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀρνεύεται, οὕτω νὰ ἀπειτῆ ὄρον ἀπὸ ἄλλου· ποῦ δὲ περισσύτερον, ἔπειτα, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ᾄδῃ πρὸς τὴν ὑποκείμεν ἑαυτῆν χριστιανῆν γυναῖκα, πιστὴν καὶ συμμετόχον εἰς τὰ μυστήρια, Ἐ ἄλλ' οὕτω καὶ ἐμύθηρον. Ἀφοῦ δὲ ἀπέβαλε τὴν πλάνην ἀπὸ τῆν ψυχὴν του μὲ πολλὰς καὶ συνεχεῖς παραίνουσι, ἐξήγησα νὰ πληροφωρηθῶ τὸν λόγον, διὰ τὸν ἄποστολον ἄφησε τὴν Ἑκκλησίαν καὶ ὀδηγήσας τὴν γυναῖκα νὰ ὀρνεύσῃ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν συναγωγὴν. Καὶ αὐτὸς ἀπήγγειλεν ὅτι πολλοὶ τοῦ εἶχαν εἶπει ὅτι οἱ ὄροι, ποῦ διδόνται ἐκεῖ ἦσαν ποῦ πῶς φοβεροί. Ἐστίνωξα διὰ τὴν δικαιολογίαν αὐτῆν καὶ ἐρούσκωσα ἀπὸ θυμῶν καὶ τέλος ἐγελόσα. Βλέπων μὲν τὴν κακουργίαν τοῦ διαβόλου, μὲ πόσῃ ἐνέκλειον ἐπέθετο τοὺς ἀνθρώπους, ἐστίνωξα, ἀναλογιζόμενος δὲ τὴν ὀκνηρίαν τῶν ἀπατημένων, ἐρούσκωσα ἀπὸ ὄργῃν καὶ τέλος, θεωρῶν τὸ μέγεθος τῆς μεριμῆς τῶν ἑραπατηθέντων, ἐγελόσα.

Σὺ εἶπα καὶ εἰς διηγήθηκα ἅλα αὐτὰ. **Δ** ἔπειθ' ἡ μὲ μισανθρώπιαν καὶ ἀναλογίαν ἀντιμετωπιῆσατε αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι πράττουσι καὶ παθαίνουσι αὐτὰ· καὶ ἔσαν ἰσθῆτι κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σας νὰ ἐπιλέκται εἰς τέτοιου εἴδους παρανομίας ἕως τιθεταί τὴν συμφορὰν αὐτῆν ὡς ξένην καὶ ἔχει δικήν σας καὶ νομίζετε ὅτι εἶναι ἀρκετὴ ἡ δικαιολογία σας πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι σας κατηγοροῦν, μὲ τὸ νὰ λέγεται· εἰ μὲ μέλει; Τὶ τὸ κοινὸν ὑπάρχει μεταξύ ἡμῶν καὶ ἐκείνων; Οἱ λόγοι ποῦ προφέρετε εἶναι γεμῆτοι ἀπὸ ἀπέραντον μισανθρωπίαν καὶ διαβολικὴν σκληρότητα. Τὶ λέγεται; Ἐνθ' εἶπτε ἀνθρώποι καὶ ἔχετε τὴν ἴδιαν φύσιν, ἡ καλύτερα, ἔάν πρέπει· νὰ ὀμιλήσωμεν διὰ τὴν ταυτότητα τῆς φύσεως, ἐνθ' ἔχετε μίαν κεφαλὴν τὸν Χριστόν, Ἐ τολμήσατε νὰ λέγεται ὅτι δὲν ἔχετε τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς τὰ μέλη σας; Πῶς λοιπὸν εἰσεὶ ὀμιλοῦνται ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι κεφαλὴ τῆς Ἑκκλησίας; Διότι ἡ κεφαλὴ ἐκ φύσεως συνάπτει· ἅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ συνιστᾷ μεταξύ των τὰς σχέσεις καὶ τοὺς πῶς στενοὺς ἄρμούς. Ἐάν ὅμως τίποτε τὸ κοινὸν δὲν ἔχῃ πρὸς τὰ μέλη τοῦ σώματος σου, τότε οὕτω μὲ τὸν ἀδελφόν σου ἔχεις τίποτε τὸ κοινὸν καὶ συνεπῶς δὲν ἔχεις κεφαλὴν τὸν Χριστόν. Οἱ Ἰουδαῖοι εἰς φοβίζουσι ὅτι νὰ εἶπτε μικρὰ παιδιὰ καὶ δὲν τὸ ἀντιλαμβάνεσθε. 592 Α Ὅπως ἀκριβῶς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαρτῆρας ὑπὲρ τῆς προκειμένης ποῦ γέλοιο

εἰς τὰ παιδιὰ μὲ τὸ νὰ δεικνύουσι εἰς αὐτὰ φοβεράς προσωπίδας καὶ ἄσταϊας (διότι δὲν εἶναι ἐκ φύσεως φοβεροί, ἀλλὰ φαίνονται τέτοια λόγῳ τῆς μικρᾶς διανοίας των), ἔτσι λοιπὸν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι τὰ μωρομυθία διὰ τοὺς ἀταλεστέρους ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. Καὶ πῶς ἤμποροῦν νὰ ἐμπνεύου φόβον αἱ συναγωγαὶ των, αἱ ὅποια εἶναι κατὰ μέρος ἀπὸ αἰσχύνῃν καὶ γέλοιο καὶ αἱ ὅποια ἔχουσι ἐξοργίαι τὸν Θεόν καὶ ἔχουσι ἀπιστήν καὶ καταδικασθῆν;

4. Ἄλλὰ τὰ δικὰ μας ἱερὰ δὲν εἶναι τοῦ εἴδους αὐτοῦ· εἶναι πράγματα φοβερά καὶ ὀλέμεστα ἀπὸ φόβου. Διότι ὅπου ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἐξουσιαστής τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἐκεῖ αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι ἀλλόθως φοβερός! Ἐκεῖ ἀντιχοῦν ἀδιάκοποι λόγοι δι' ἀταλευτήτους κολάσις διὰ πυρίνους ποταμούς, Ἐ διὰ τὸν δηλητηριώδη σκόδιον, διὰ τὰ θάρματα θεσιὰ καὶ τὸ ἐξώτερον σκοτάδι (Ματθ. 10, 28, 23, 13). Ἐκεῖνοι ὀλέθως τίποτε ἀπ' ἅλα αὐτὰ, οὕτω κατ' ἄκρην γνωρίζουσι, ἀφοῦ ζοῦν διὰ τὴν κοιλίαν καὶ εἶναι ἀπλήγστοι διὰ τὰ παρόντα καὶ δὲν εἶναι εἰς καλύτεραν μοίραν ἀπὸ τοὺς χολέους καὶ τοὺς τράγους, καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ὑπερβολικὴν λαίμαργίαν. Αὐτοὶ ἔνα μόνον γνωρίζουσι, νὰ τρώγουσι καὶ νὰ μεθῶν, νὰ μάχωνται διὰ τοὺς μίμους καὶ νὰ μαλάνουσι διὰ τοὺς ἀμαρτηλάτας εἰς τὰ ἴσποδρῆμα. Πῶς μου, αὐτὰ εἶναι τὰ ἀσυνὰ καὶ φοβερά; Πῶς θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἰσχυρισθῆ κατὰ τέτοιον; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν μὲς ἐφάνησαν ὅτι εἶναι φοβερά; Ἐκεῖ, ἂν κάποιος παροικεῖ, ὅτι οἱ ἀξιοκαταφρόνητοι καὶ ἰσχυροὶ ἐλευθερίας καὶ οἱ δυνατοὶ ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ Κυρίου δοῦλοι, εἶναι φοβεροὶ δι' ἐκείνους ἀπὸ τοὺς δούλους, οἱ ὅποιοι ἐνυχοῦν καὶ ἔχουσι τὴν εὐνοίαν τοῦ Κυρίου. Ἄλλ' ἔχει δὲν ἔχουσι ἔτσι τὰ πράγματα. **Ε** Διότι ὅσα τὰ πανόγεια εἶναι ἀσυνότερα ἀπὸ τὰ βασιλικὰ παλάτια, ποῦ δὲ περισσύτερον ἡ ἑβραϊκὴ συναγωγὴ εἶναι πῶς κάτω καὶ ἀπὸ τὸ τελευταῖον πανόγειον. Διότι δὲν εἶναι ἀπλῶς καταφύγιον ἡσυχῆς καὶ κατῆλων, ἀλλὰ φωλεὰ θειμένων καὶ ἔχει μόνον αἱ συναγωγαί, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ψυχὰ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ αὐτὰ θὰ προστάθωσι νὰ τὸ ἀποδείξω εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου μου.

Σὺς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ ἐνθυμηθῆτε ἰδιαίτερα τὴν ἐμίλιαν αὐτῆν. Διότι μὲ αὐτῆν δὲν ἐπιδοκίμασι ὅσα τὴν ἐπίδειξιν ὅσα τὰ χειροκροτήματα, ἀλλὰ τὴν θεραπείαν τῶν ψυχῶν σας. Διότι ποῦ δικαιολογία θὰ μὲς ἔμενε, ὅταν, ἐνθ' ὑπάρχουσι τόσο ἰατροὶ, μερικοὶ παραμένον νὰ εἶναι ἀσθενεῖς; Διόθεν ἦσαν οἱ ἀπάστατοι καὶ μετῆστρεψαν τὴν οἰκουμένην. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πόλεως αὐτῆς κατοικεῖται ἀπὸ χριστιανούς καὶ ὑπάρχουσι δυστυχῶς

ἀκόμη πιστοί, οἱ ὁποῖοι μελώνονται ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἑρώστυαν. **Δ** Ἐν προκειμένῳ ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς οἱ ὄντες; Καὶ ἐκείνοι μὲν, οἱ ὁποῖοι πάσχουν ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀσθένειαν, εἰς ἕνα νὰ κατηγορηθῶν δι' ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ἀσθένειάν των, δὲν εἴμαστε ἀπληλαγμένοι κατακρίσεις. Διότι θὰ ἦσαν ἀδύνατον πρῶτον ἐκεῖνοι νὰ παραμένουν εἰς τὴν ἀσθένειάν των, ἂν ἡ μέριμνά μας δι' αὐτοὺς ἦσαν μεγαλυτέρα. Διὰ τοῦτο οὗτος λέγει τώρα αὐτὰ, διὰ νὰ καρθίσῃ ὁ καθένας ἀπὸ σὲς τὸν ἀδελφόν του. Ἔτσι καὶ ἂν χρειασθῇ νὰ χρησιμοποήσῃς κάποιον τρόπον ἀνάγκης, νὰ δικαιωρήσῃς, νὰ δέρισῃς, νὰ φιλονικήσῃς. Κράτα τὸ πᾶν ὅστε νὰ ἀποσιώπῃς τὸν ἀδελφόν σου ἀπὸ τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν μὲ τοὺς φωνεῖς τοῦ Χριστοῦ. Πᾶς μου, ἂν εἰς τὸν δρόμον ἐβλεπῃς κάποιον, Ἐ ὁ ὁποῖος δικαιολογημένα καταδικάζομαι, νὰ συλλομβάνεται καὶ αὐ εἶχες τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀποσιώπῃς; ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ θημίου του. δὲν θὰ ἴκαμεις τὸ πᾶν νὰ τὸν φιλώσῃς ἀπὸ τὴν σύλληψιν; Καὶ τώρα βλέπεις τὸν ἀδελφόν σου νὰ σύρεται ἄδικα καὶ ἀνίερα εἰς τὸ δάραθρον τῆς καταστροφῆς ὄχι ἀπὸ τὸν θῆμον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν διάβολον καὶ δὲν ἀνέχουσι οὐτε μίαν συμβουλήν νὰ τοῦ βώσῃ, διὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν ἄδικίαν αὐτήν. ⁵⁹³ Α Ποῖαν συγχώρησιν περιμένεις λοιπὸν νὰ λάβῃς; Ἄλλ' εἶναι ἰσχυρότερος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ σοῦνα. Φέρε τον εἰς ἑμένα καὶ ἐγὼ θὰ πρῶτισσω νὰ χάσω τὴν κεφαλὴν μου, παρὰ νὰ ἐπιτρέψω εἰς αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἱερὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ, ἂν μὴ ἰσχυρογνωμοσύνην ἐπιμένῃ νὰ ἔχῃ τὰς ἰδίας διαθέσεις. Τί κοινὸν ἔχεις σοῦ πρὸς τὴν ἐλευθέραν, τὴν ἑνω Ἱερουσαλήμ; Ἦσθ' ἐπισημῶς τὴν κατὰ Ἱερουσαλήμ, ἐπομένως βουλεύεις εἰς αὐτήν, οἷοι καὶ ἡ Ἰβία μαζί μὲ τὰ τέκνα τῆς, σύμφωνα μὲ τὸν λόγον τοῦ Παύλου, εἶναι βούλη (Γαλ. 4, 25). Νηστεύεις μαζί μὲ τοὺς Ἰουδαίους; Λοιπὸν λύσε καὶ τὰ ὑποθέματα μαζί μὲ τοὺς Ἰουδαίους καὶ μὲ γυμνὰ τὰ πόδια βάδιζε εἰς τὴν πλατείαν καὶ λάβε μέρος μαζί τους εἰς τὰς ἀσχημίας καὶ τοὺς καυχασμούς. Ἄλλὰ δὲν θὰ σοῦ ἤρτε, διότι ἐντρέπεται καὶ κοκκινίζει. **Β** Ἐπειτα, ἐντρέπεται μὲν νὰ συμμορφώσῃς κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνειν μὲ αὐτοὺς, καὶ δὲν ἐντρέπεται ὅταν λαμβάνῃς μέρος εἰς τὴν ἀσθένειάν των; Ποῖαν συγγνώμην θὰ ἔχῃς, ὅταν εἴσῃς μισὸς Χριστιανός; Πιστεύεται, προτιμῶ νὰ χάσω τὸ κεφάλι μου παρὰ νὰ παραμελήσω κάποιον, ὁ ὁποῖος πάσχει ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτήν, ἂν δέξαι ὑποπέσῃ εἰς τὴν ἀνύληψίν μου, ἂν ἕμεις διαφύγῃ τὴν προσοχὴν μου, τότε ὁ Θεὸς θὰ μὲν δόξῃ ὁμοιωθῆκαί τὴν συγγνώμην του.

Τὰ ἴδια πράγματα εἰς συλλογίζεται καὶ ὁ καθένας ἀπὸ ἑσῶς καὶ εἰς μὴ νομίζῃ κανεὶς εἶναι τοῦτο εἶναι, πάραυτον. Ἄν ἴκονται ἄλλοι, τι κατὰ τὴν τέλει τὸν μυστηρίων συνεχῶς προτρέπει ὁ διάκονος "Ἐπιγινώσκετε ἀλλήλους!" Καὶ πᾶς εἶσι σὲς ἐμπιστεύεται τὴν ἀκερῆ ἐξέτασιν τῶν ἀδελφῶν σου; Τὸ ἴδιον κράτει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκείνων. Ὅταν γνωρίζῃς εἶναι κάποιος Ἰουδαῖος, συγκρίθησθαι τον, φανέρωσέ τον. διὰ νὰ μὴ μεταστῇ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον. **Γ** Διότι καὶ εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν Ἑβραίων, ἂν κάποιος συλλεγθῇ ἀγάμωσιν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ διαταρῆσθαι καὶ νὰ φρονῇ τὰς ἰδέας τῶν Ἑβραίων, δὲν κινδυνεύει μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ καθένας, ποῦ τὸν γνωρίζῃ καὶ δὲν τὸν ἀποκαλύπτει εἰς τὸν στρατηγόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἐσεὶ ἀποστασία τὸ στρατόπεδον τοῦ Χριστοῦ, μὲ πολλὴν προσοχὴν νὰ διερευνᾷς καὶ νὰ περιεργάζεσθαι τὸ περιβάλλον, ἢ τυχὸν κάποιος ἀλλόφυλος ἔχει ἀναμνηθῇ εἰς τὰς τάξεις σου. Φανερώσῃς αὐτὸν ὄχι διὰ νὰ τὸν φονεύσῃς, ἔσως κἀμινον ἐκεῖνον, οὕτε διὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃς, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ἀκαλλάξῃς ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ διὰ νὰ τὸν κἀμινον καθ' ὁλοκληρίαν διὰ τὸν πᾶς. **Δ** Ἄν ὄντι δὲν δέχουσαι τοῦτο καὶ, ἐνὶ γνωρίζῃς, ἀποκρίνεται τὴν περίπτωσιν, πρέπει νὰ ζήταται καλὰ εἶναι θὰ τιμωρήθῃ καὶ ἐσεὶ μὲ τὴν ἴδιαν τιμωρίαν, ποῦ θὰ τιμωρήθῃ καὶ ἐκείνος. Διότι καὶ ὁ Παῦλος προέλεπε: κολασμοὺς καὶ τιμωρίας ὄχι μόνον δι' ἑσῶς διαπράττουσι τὰ πονηρὰ, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συγκοινωνοῦσι εἰς τὰ πραττόμενα (Ρωμ. 1, 32). Καὶ ὁ προφήτης δὲν καταδικάζει μόνον ἑσῶς κλέπτουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, ποῦ τοὺς βοηθοῦν (Ψαλμ. 49, 18). Καὶ εὐλόγως! Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὸν πράττοντα τὸ κακὸν καὶ τὸν περιβάλλει καὶ τὸν ἀποκρύπτει, προτρέπει εἰς αὐτὸν μεγαλυτέραν εὐκαρίαν δι' ὄνηρίαν καὶ τὸν προτιμᾷ, ὅστε μὴ περισσοτέραν ἔσῃν νὰ ἐκτελέσῃ τὰ πονηρὰ σχέδιά του.

δ. Ἄλλὰ πρέπει νὰ ἐπανελέθωμεν εἰς τὸ θέμα τῶν νοσηνῶν. **ε.** Ἐχῆτε καταλάβει λοιπὸν μὲ ποῖους κοινωνοὺς εἶσι νηστεύουσαι. Συνανατρέφονται μὲ αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι φωνάζουσι "σταύρωσον, σταύρωσον", μὲ αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι λέγουσι "εὐὸ αἴμα αὐτοῦ ἔφ' ἡμῶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν" (Ματθ. 27, 25-26). Ἐὰν μαρτυροὶ ἔχουν καταδικασθῇ, διότι συνελήφθησαν νὰ ἐπιφοβαλισθῶν

4. Ἡ διακονικὴ αὐτὴ προτροπὴ κατὰ τὴν τέλει τῆς ἡμετέρας λατρείας φαίνεται νὰ ἀπὸ τῆς προκείμενης, ποῦ ἐλάμβανεν ἡ ἀρχαία ἑκκλησία κατὰ τὰς συναθροίσεις τῶν πιστῶν διὰ τὴν τέλει τῶν μυστηρίων, ὅστε νὰ μὴ ἐσθλήθῃ κανεὶς ἀπίστεως. Ἠρακλ. καὶ διαταρῆσαι Ἀποστόλων 2, 37, 10.

τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, θὰ ἐπιλομοσθε ἄραγε νὰ πλῆρασεως αὐτοῦ καὶ νὰ συναμύλητες μαζί τους; Δὲν νομίζω. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἔπισην νὰ ἀποφεύγη μὲν κανεὶς μὲ τὴσιν σπουδῆν αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἔγιναν κακοὶ εἰς ἄνθρωπον, νὰ καθιστῆ δὲ κοινοῦσός του αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἀξίωσαν αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, καὶ νὰ συναορῶσιν οἱ λατρεύοντες τὸν Ἐσταυρωμένον μὲ αὐτοῦ, ποῦ τὸν ἐσταύρωσαν; 594 Α Ἀὐτὸ δὲν εἶναι μόνον ἀνοησία, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὰ τὴν πῆλλα. Ἐπειδὴ ἄμωσ ὑπάρχουν μερικοὶ, ποῦ θεωροῦν καὶ τὴν συναγωγὴν ὡς τόπον ἱερὸν, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν ὀλίγα καὶ πρὸς αὐτοῦ. Διὰ ποῖον λόγον ἀθεοθετὴ τὸν τόπον ἐκείνον, τὸν ὁποῖον ἀξίωσι νὰ περιφρονῆτε, νὰ ἀποστραφῆσθε καὶ νὰ ἀποφραγετε; Εἰς αὐτὸν, λέγει, εὐρίσκειται ὁ νόμος καὶ τὰ προφητικὰ βιβλία. Καὶ τί μ' αὐτό; Μήπως, ὅπου ὑπάρχουν τέτοια βιβλία, εἶναι διὰ τοῦτο καὶ ὁ τόπος αὐτὸς ἅγιος; Ὅχι δέβαια! Ἐγὼ δὲ διὰ τοῦτο μῶσθ καὶ ἀποστρέφομαι τὴν συναγωγὴν, διότι, ἐνθ' ἔχουν τοῦσ προφήτας, δὲν πιστεύουν εἰς αὐτοῦ, καὶ ἐνθ' μελετοῦν τὰ βιβλία τοῦσ δὲν ἀποδέχονται τὴσ μαρτυρίας των, πράγμα ποῦ ὑπερβαίνει ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν ὄβριον. Β Πῆς μου, σὲ παρακαλῶ, ἐάν εἴλεπτε κάποιον ἄνθρωπον σεβαστὸν, λαμπρὸν καὶ ἀξιοπρεπῆ νὰ εὐεργεταί-εἰς κατηλιτὸν ἢ εἰς καταγώνιον ληστῶν, καὶ ἕκαστα ἐκεῖ νὰ ὀβριζέται, νὰ κακοποιῆται καὶ νὰ ὀβρισταί-εἰ τὰσ ταπεινώσεις τῶν ἁγίων, ἄραγε θὰ ἀθαίμαζτε τὸ κατηλιτὸν ἢ τὸ καταγώνιον; Ἐπειδὴ μῶσθ ἐκεῖ ἐβουλόθητε ἐκείνοσ ὁ θαυμαστὸσ καὶ μεγάλωσ ἄνθρωσ, Δὲν νομίζω! ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θὰ τὸ ἐμισσοῦτε πολὺ περισσότερο καὶ θὰ τὸ ἀποστραφῶσιν. Τὸ ἴδιον πρᾶγμα νὰ συλλογίζεσθε καὶ ὅσων ἄραφῃ εἰς τὴν συναγωγὴν. Διότι εἰσῆγγαγον ἐκεῖ τοῦσ προφήτας καὶ μαζί μὲ αὐτοῦσ καὶ τὸν Μωσῆσθ, ἔχῃ δέβαια διὰ νὰ τοῦσ τιμῶσιν ἀλλὰ διὰ νὰ τοῦσ ὀβρισοῦν καὶ τοῦσ ἀτιμῶσιν. C Διότι ὅταν αὐτοὶ λογιζέσθωνται ὅτι οἱ προφῆται δὲν εἶδον τὸν Χριστὸν καὶ ὅτι δὲν ἔχουν εἰπεῖ τίποτε διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, ποῖα μεγαλύτερα ὀβρισὶ ἀπὸ αὐτὴν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοῦσ ἄγιωσ αὐτοῦσ ἀπὸ τὸ νὰ τοῦσ κατηγοροῦν ὅτι ἄγνωστοὶ τὴν Δεσπότην των καὶ νὰ λογιζέσθωνται ὅτι εἶναι συμμετοχοὶ εἰς τὴν ἀσθεσίαν των; Διὰ τοῦτο λοιπὸν, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ μισῆτε καὶ αὐτοῦσ καὶ τὴν συναγωγὴν των, διότι ἐμπαίζου τοῦσ ἄγιωσ ἐκείνωσ.

Ἀλλὰ δεκαὶ ἐμὴν περὶ βιβλίων καὶ τόπων: Κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἁγίων οἱ ὄχμοι κρατοῦν εἰς τὰ χέρια τοῦσ τὰ σῶματα τῶν μαρτύρων, τὰ βασανίζου καὶ τὰ μαστιγῶσιν. Ἄρα λοιπὸν καὶ τὰ χέρια τῶν ὀβριμῶν εἰνᾶ ἅγια, ἔπειδὴ ἐκράτησαν τὰ σῶματα

τῶν ἁγίων; Ὅχι δά! Ἐπειτα, τὰ χέρια μὲν ποῦ ἐβάστασαν σῶματα ἁγίων παρεμένον ἀκριβῶσ διὰ τὸν λόγον αὐτῶν βέβηλα, D ἔπειδὴ ὀβριμῶν τὰ κακομεταχειρισθῆσαν, αὐτοὶ δὲ οἱ ὅποιοι κρατοῦν βιβλία ἁγίων καὶ τὰ ὀβριζου ἔχῃ ὀβριμότερον ἀπὸ ὅσων οἱ ἔγμοι τὰ σῶματα τῶν μαρτύρων, θὰ γίνωμ διὰ τοῦτο σεβάσμοι; Καὶ δὲν θὰ ἦταν αὐτὰ πράγματα ἄραφῃ ἀνοησίας; Διότι, ἐάν σῶματα, ποῦ βαστάζονται κακῶσ εἰς τὰ χέρια, δὲν ἀγιάζου αὐτοῦσ ποῦ τὰ κρατοῦν, ἀλλὰ καὶ τοῦσ καθιστοῦν πῶ βέβηλοσ, πολὺ περισσότερο βιβλία, ποῦ βαστάζονται μὲ ἀπιστίαν, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἁγιαζέσθων ποτὶ τοῦσ κακῶσ ἀναγνώστας των! Αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονὸσ ὀβριμῶν ὅτι κρατοῦν μὲ τέτοιαν βλάβῃ τὰ βιβλία, ἀποδεικνύει αὐτοῦσ περισσότερο ἀσεβεῖ. Δὲν θὰ ἦταν ἔξισο διὰ μίαν τέτοιαν κατηγορίαν, ἐν δὲν εἶχαν τοῦσ προφήτας; καὶ δὲν θὰ ἦσαν τόσων ἀνάθαρτοι καὶ βέβηλοι, ἐν δὲν ἐβιάζον τὰ βιβλία τῶν προφητῶν. E Ἦτερα ἄμωσ ἔχουν ἀποστραφῆ ἀπὸ κατῆ συγγνώμην, διότι ἐνθ' κατέχουν τοῦσ κήρυκασ τῆσ ἀληθείασ, στέκονται μὲ ἔχθρικὴν διάθεσιν καὶ πρὸς τοῦσ ἴδιωσ τοῦσ προφήτας καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ θεωροῦνται περισσότερο βέβηλοι καὶ μικροὶ, διότι ἐνθ' ἔχουν τοῦσ προφήτας βιάσονται θυμῶσ ἀπέναντί των. Δι' αὐτὸ αἴσθ ἔκταθω νὰ τοῦσ ἀποφραγεῖτε καὶ νὰ ἀποστραφῆτε ἀπὸ τῶσ συνελείσεσ των. Δὲν εἶναι μικρὰ ἢ διάθεσθ αὐτὴ διὰ τοῦσ ἀθεοσεβῆσ ἀπὸ τοῦσ ἀδελφοῦσ μασ καὶ δὲν εἶναι μικρὰ ἐπίσημ πρᾶμασ ἀλαζονείασ διὰ τοῦσ ἔχθροῦσ μασ. Διότι ὅταν θὰ ἴδωμ ἐκεῖ, ποῦ προσκυνεῖτε τὸν Χριστὸν, τὸν ὅποτον ἐκείνω ἐσταύρωσαν, 595 Α νὰ ἐπιζητή-εἰ καὶ νὰ ἀθεοθετῆ τὰ ἱερὰ τουσ, πῶσ νὰ μὴ νομῶσιν τότε ὅτι ἔχουν πρά-βαι ἄριστα τὸ κάθε τι, καὶ ὅτι τὰ δικὰ μασ ἱερὰ δὲν ἀξίωσιν τίποτε. Ἄρα ἐκεῖ οἱ ὅποιοι προσκυνεῖτε καὶ λατρεύετα αὐτὰ, σπεύθετε εἰς ἐκείνωσ, οἱ ὅποιοι τὰ κρημνίζου: "Εἰάν τις [ἔ]χῃ σὰν λέγει: ὁ ἀπόστολοσ, τὸν ἔχοντα γνώσιν ἐν εἰδωλοῖσ κατακακῶμενον, ὀχι ἢ συνειδήσεσ αὐτοῦ, ἀθεοῦσ ὄντοσ, οὐκ ὀβριμῶσθησται: εἰς τὸ τὰ εἰδωλό-βητα ἐβάσιν;" (Α' Κορ. 8, 10). Καὶ ἐγὼ τώρα λέγω, ἐάν κάποιωσ [ἔ]χῃ ἐκείνω, ὁ ὅποιοσ γνωρίζεσ τί εἶναι ἡ ἑβραϊκὴ συναγωγὴ, νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν καὶ νὰ παρακαλοῦθη τὴν ἑορτὴν τῶν σαλπγγίων, δὲν θὰ παροτρυνθῇ ἢ συνειδήσεσ τοῦ ἀθεοῦσ κατὰ τὴν πίστιν, εἰς τὸ νὰ θαυμάζῃ τὰ ἰουδαϊκά πράγματα; B Αὐτὸσ ποῦ διαπράττει τὸ ἁμάρτημα δὲν τιμωρεῖται μόνον διὰ τὸ ἁμάρτημά του, ἀλλὰ τιμωρεῖται καὶ διὰ τὸ ὅτι καὶ τοῦσ ἄλλωσ ἀνακρέπει. (Ὅμοσ ἀκριβῶσ; καὶ αὐτὸσ ὁ ὅποιοσ μένει σπαρῶσ, δὲν στεφανῶνεται μόνον διὰ τὴν ἀρετὴν του, ἀλλὰ θαυμάζεται καὶ διὰ τὸ ὅτι καὶ ἄ-

λους δόξει εις τὸν οὐρανόν αὐτόν. Νὰ ἀποφύγετε λοιπὸν καὶ τὰς συγκεντρώσεις καὶ τοὺς τόπους τῶν Ἰουδαίων καὶ κανεὶς ἐξ ἡμῶν σέβεται τὴν συναγωγὴν ἐξ αἰτίας τῶν διδασκάλων, ποὺ ὑπάρχουν εἰς αὐτήν, ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον ἐστὶ κατὰ ἀπόκεινται ἐκεῖ, νὰ μισήτε καὶ νὰ ἀποστρέφεσθε αὐτήν. Διότι αὐτοὶ κατέχουν τοὺς ἄγιους διὰ τὸ τοῦ ὄφρου, ἀφοῦ δὲν πιστεύουν εἰς τοὺς λόγους τῶν καὶ τοὺς κατηγοροῦν δὲ ἄκραν ἀπέθειαν.

6. Καὶ διὰ νὰ μάθετε ἐστὶ τὰ διδάξαι δὲν ἀγαθῶν τὸν τόπον, ἀλλὰ τὸν δεδήλυνε ἢ προαίρεσις τῶν συνεργωμένων εἰς αὐτόν, θὰ εἴη διηγηθῆναι μίαν παλαιὰν ἱστορίαν. Ὁ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδαλος, ἀφοῦ συνεκέντησαν ἀπὸ παντὸς τὰ διδάξαι καὶ ἀφοῦ ἐπιληροφόρησεν ἐστὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουν Γραφάς, αἱ ὁποῖαι φιλοσοφοῦν περὶ Θεοῦ καὶ κατὰ ἀφώτης πολιτείας. ἔπειθε καὶ ἐκάλεσαν ἄνδρας ἀπὸ τῆν Ἰουδαίαν καὶ τὰς μετέφρασε μὲ τὴν δεδήθειαν τῶν. Κατόπιν τὰς ἐποπέθησαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Σαράπιδος, διότι ἦσαν εἰδωλολάτραι. Ἀπὸ τότε τὰ διδάξαι τῶν προφητῶν μένουσιν ἐκεῖ μέχρι σήμερα. Τὴ λοιπὸν, μήπως ἐπειδὴ τὰ διδάξαι εὐρίσκονταί ἐκεῖ ὁ ναὸς τοῦ Σαράπιδος εἶναι ἄγιος; Ὅχι, δὲ! Ἐκεῖνα ἡμεῖς ἔχουμε τὴν ἀγιότητά τους, ἀλλὰ δὲν τὴν μεταβίβουσι εἰς τὸν τόπον. διὰ τὴν μικρίαν τῶν συνεργωμένων ἐκεῖ. Τὸ ἴδιον πρῶγμα πρέπει λοιπὸν νὰ σκεπτεσθε καὶ περὶ τῆς συναγωγῆς. Διότι καὶ ἐν ἀδμήνῳ

δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ εἰδωλόν, ὅμως κατοικοῦν ἐπιμονες εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Ὁ Καὶ τοῦτο δὲν λαχθεῖ μόνον διὰ τὴν συναγωγὴν ποὺ εἶναι ἐκεῖ ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συναγωγὴν τῆς Ἀδφηνῆς, διότι τὸ δάραθρον ἐκεῖ, τὸ ὅποιον ἐνομαζοῦν μάλιστα καὶ δάραθρον τῆς Ματρωνῆς, εἶναι πονηρότατον. Καὶ ἤκουσα ἐστὶ πολλοὶ ἀπὸ τοῦς πιστοῦς ἀναβαίνουσιν ἐκεῖ καὶ διακυκταροῦσιν εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Δι' ἡμῶν δὲν ἔστιν δυνατόν ποτε νὰ ἀποκαλέσω αὐτούς μὲ τὴν ἐνομασίαν τοῦ πιστοῦ. Κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ματρωνῆς, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι ἐξ ἰσοῦ δέδηθα. Καὶ ἐν κανεὶς μὲ ἀποκαλῆ ἀπορόστομον, ἐγὼ πάλι θὰ τὸν κατηγορήσω ὡς ἄκραν πλάταν.

Ἦς, μου, σὲ παρακαλῶ, ὁ τόπος ὅπου κατοικοῦν αἱ ἐπιμονες δὲν εἶναι τόπος ἀσεβείας, καὶ ἐν ἀδμήνῳ ἐκεῖ δὲν ἔχει στήθη ἀγαλ-

7. Ὁ Ἰουδαϊσμός ἀπογορεύει τὴν κατασκευὴν γυναικῶν εἰδωλῶν καὶ παντὸς ἡμιούματος. ῬΕΘ. 20, 4. Ἐνεκα τούτου ὁ Ἰουδαϊσμός λαὸς ἠθάβετο ἀπέχεσθαι δὲ τὰ εἰδωλά καὶ ἐταν ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς τὸ 170 π.Χ. ἀποπέθησε τὸ ἀγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου αἰὸς εἰς τὸν Νάβον, ἢ πρῆξις αὐτὴ ἐγγύτερον ἔσαν τὸν λαόν. Ὁ Χρισόστομος εἰς τὸν Ε' λόγον τοῦ Κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιλεῖ ἐν ἐκτάσει διὰ τὴν δεδήθειαν τοῦ Ναοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀντίοχου καὶ θεωρεῖ ἐστὶ ἐπιληροφόρη ἢ προσηταῖς τοῦ λαοῦ διὰ τὸ «βίβλινον τῆς ἐργασίας» (ἀν. 11, 31).

8. Ἡ Ἀδφηνή ἦτο ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀλλὰ καὶ θρησιότερα πόλιναι τῆς Ἀνατολίας. Λόγω τῆς ἀφρόνητος τοῦ προσηταῖς τοῦ Ἀντίοχου ἀπελάθη ἡ Ἀντιόχεια ἢ ἐκεῖ Ἀδφηνή, ἢ ὅπως εἰς τὴν λατινικὴν Ἐπιδαρῆσι. Τὸ προσηταῖς ἀντιόχου συγγράμμι μὲ τὴν πόλιν τῆς Ἀνατολίας τὰ 170 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Σαλευκου τοῦ Νικηταρος. Εἰς τὸν πότον τῆς Ἀνατολίας ἐπιερθεῖν εἰς τὸν ἠὸβιον Ἀπόλλωνα, ὁ ὅποιος ἐμυθολογεῖται ὡς πρόγονος τῶν Σαλευκιδῶν. Ὁ ἀποκόρτορ ἀνακλήτωνος κατακομάσε εἰς τὴν Ἀδφηνήν καὶ στέθειν διὰ τοῦς Ὀλυμπιακοῦς καὶ ἰσποδρομικοῦς ἀγῶνας.

9. Τὸ ὄνομα προσηταῖς ἀπὸ τὸ λατινικὸν «Matrona» καὶ σημαίνει οἰκοδόμουνα ἦτο δὲ τίλος τιμῆς τῶν Ρωμαίων γυναικῶν, τῶν εὐγενῶν. Σημαίνει ἀδμήν καὶ τὴν σεβαστὴν διὰ τὴν ἡλικίαν γυναικῶν. Εἰς τὰ ψευδοκλήμντια, Πράξις Πέτρου CXLIV, PG. 2, 578 C, παραθέεται ἡ λέξις καὶ σημαίνει εἰς τὰς εὐγενεῖς γυναῖκας. Λέγεται δὲ ἐστὶ ἔταν ὁ Νέτρο ἤλλαν εἰς τὴν Πέρην προσέλασαν εἰς τὸν Χριστοσπομὸν πολλοὺς ἀδμήν καὶ γυναῖκας καὶ μετὰ τούτων τὰς «παρηναιστέρους», ἢ ὁ λόγος ματρωνῆς οἷδε καλεῖται. Ὁ Πλοῦταρχος, Βίος Ρωμαίων, μνημονεύει τὴν ἱερὴν τῶν Ματρωνάλων, τὴν ὅποιαν ἐστάσαν αἱ ἑσπέραι γυναῖκες, καὶ κατὰ τὴν ὅποιαν ἔσται, πλὴν τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων, προσκαλίζουσιν ἀδμήν εἰς τὴν ἑσπέραν τοῦ τοκετοῦ λοιπῶν ἢ ἦσαν λοιπῶν. Εἰς τὸ Χριστοσπομὸν καίμενον γίνεται λόγος περὶ ἱεροῦ τῆς Ματρωνῆς, πρῶγμα, ποὺ σημαίνει ἐστὶ εἰς τὴν Ἀδφηνήν ποὺ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ὑπάρχει καὶ ἱερὸν ἀφιερωμένον εἰς κἀποιαν θεότητα, προστάειν τὸν γυναικῶν. Εἰς τοὺς Γερμανοῦς καὶ τοὺς Κέλτας αἱ Matres Matronae ἦσαν κατὰ τὴν θεότητα, προστάειν πόλιναι, ἑσπέραι καὶ τὸν γυναικῶν.

5. Ὁ Πτολεμαῖος Η' ὁ Φιλάδαλος (284-247 π.Χ.) ἦτο υἱὸς τοῦ Πτολεμαίου Α' τοῦ Ἀίγυ τοῦ ἐπιλεγόμενου Σωτήρος. Καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔργου ἢ μετέφρασε τῆς Π. Διοφάνους ὑπὸ τὸν Ο'. ὅπως μὲς κληρονομήσαν πολλοὶ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ὁ Χρισόστομος εἰς τὸν ἀλλαγὸν τοῦ ἔργου τοῦ ὅς εἰς τὴν Ὁμιλίαν εἰς Γίνειν 4, 1, PG 58, 42-43 καὶ Ὁμιλίαν εἰς Μετρίων 5, 2, PG 57, 57. Ὁ Πτολεμαῖος προέβη εἰς τὸ ἐπιχειρῆμα τούτου τῆς προσηταῖς τοῦ ἀριστηρίου Φιλάρτου, κατόπιν τῆς ὅποιαν ἐστάει καὶ ἐκτίθησε ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα Νικάνωρ ἀφῶς ἀφῶς διὰ τὸ ἔργον τῆς μετέφρασε. Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, Ἔθος Ἡουδαίων II, 5, 7, ἀποδέδειξε τὴν προέλασαν τῆς ἑλληνικῆς μετέφρασε, εἰς αἴτησιν τοῦ Πτολεμαίου πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων, χωρὶς νὰ μνημονεύη τοῦς 72 μετέφραστες.

6. Ὁ Σάραπις ἢ Σάραπις ἦτο θεὸς παύσητος πρὸς τὸν Δόνουον, ἑσπέραι τῶν ἠλίων καὶ τῆς Ἡμέρας καὶ υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σαμέλης (ἀδμήν ἡ μήτηρ ἢ ἡ μήτηρ). Ἄδως εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Αἴθιοπιν καὶ τὴν Αἰθιοπίαν ἐκκρήσθη ὡς θεὸς Ὀσείρις ἢ Σάραπις καὶ ὡς Ὁροσθῆ ἢ Σαδάμις εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Φρυγίαν. Τὴν λατρείαν τοῦ εἰς τὴν Αἴθιοπιν εἰσέγαγεν ὁ Πτολεμαῖος Α' περὶ τὸ 280 π.Χ. Πρὸς τὴν τὴν Σαράπιδος καθιερωθῆ ἰσποδρομικὸς ναὸς, ὁ ὅποιος ἐκτίθη εἰς τὴν συνακίαν Ἀλαφ τῆς Πτολεμαϊκῆς Ἀλεξάνδρειας καὶ ὁ ὅποιος εἶναι γυναικῶς ὡς Σαράπιον ἢ Σαράπειον.

μα; Ε Ή μεγαλύτερα ζημία δὲν προέρχεται ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου συνέρχονται οἱ χριστιανικοὶ, ἐπὶ ὅπου ὁ σταυρὸς ἐκδιδώκεται, ὅπου ὁ Θεὸς βλασφημεῖται, ὅπου ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀγνωεῖται, ὅπου ὁ Υἱὸς ὑβρίζεται, ὅπου ἡ χάρις τοῦ πνεύματος ἀθεύεται; καὶ πόλιν περισσότερο ἀπὸ αὐτοῦ, ποῦ εἶναι οἱ ἴδιοι δαίμονες; Διότι ἐκεῖ μὲν ἡ ἀσέβεια εἶναι ἐλφάνερη καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν θά ἦταν εὐκολὸν νὰ παρασύρῃ οὕτε νὰ ἐξαπατήσῃ ἄνθρωπον μὲ νόον καὶ σωφροσύνην. 598 Α Ἐβὼ ἡμῶς μὲ τὸ νὰ λέγοιεν ἐπὶ λατρεύον Θεὸν καὶ ἀποστρέφονται τὰ εἰδωλα καὶ ἔχουν προφῆτας καὶ τιμῶσι αὐτοὺς, μὲ τίτοιους λόγους παρασκευάζοντες τὸ δόγμα, εὐκολώτερα ἐπιπέλουσι εἰς τὰς παγίδας τῶν τοῦ περισσότερο ἀραχτῆ καὶ ἀνοήτου. Ὡστε καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀσέβειαν δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑθνικῶν, ὅσον ἡμῶς ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπάτην οἱ Ἰουδαῖοι εὐκολώτερα ἐνεργοῦσι αὐτήν. Πράγματι καὶ εἰς αὐτοὺς ἔχει σιγήθῃ δοκίμιος ἀπάτης, ὁ ὅποιος δὲν εἶναι ἀρατὸς, καὶ εἰς τὸν ὅποιον δὲν θυσιάζουσι μόνον πρόβατα καὶ ταύρους, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. Γενικῶς, ἐὰν ἐστὶ θεομάρτυς τὰ Ἰουδαϊκά σεβάσματα, τότε ποῖα σχέση; ἢμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ μας; Β Διότι ἐὰν τὰ σεβάσματα τῶν Ἰουδαίων εἶναι σεμνὰ καὶ μεγάλα, τότε τὰ δικὰ μας εἶναι ψεύτικα, ἐὰν δὲ τὰ δικὰ μας εἶναι ἀληθινὰ, καθὼς λοιπὸν καὶ εἶναι ἀληθινὰ, τότε ἐκεῖνα εἶναι ἀπατηλὰ. Δὲν ἐνοεῖ τὸς Γραφεῖς, ἀπαγε! διότι ἐκεῖνα μὲ ἐχειραγωγῶμεν πρὸς τὸν Χριστὸν ἐνοεῖ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν τυρινὴν ἐρέβλαν τῶν.

Ἄλλ' εἶναι πλέον καιρὸς λοιπὸν νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι καὶ οἱ δαίμονες κατοικοῦν ἐκεῖ, δηλαδὴ οὐ μόνον εἰς τὸν τόπον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἰουδαίων. Διότι λέγει ἡ Γραφή: «Ὁταν ἐξέλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκαθάριστον, πορεύεται ἐπὶ ἀνώρθων τόπων. Ζητοῦν ἀνάκαισιν' κλῆν μὴ εὐρη, φησὶν. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου' καὶ ἔλθῃν εὐρήσεις γυμναζόμενα, σσαρωμένον καὶ κεκολλημένον. C καὶ πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρωνα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ» (Ματθ. 12, 43-46). Βλέπειτε ὅτι δαίμονες κατοικοῦν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καὶ ἐπὶ οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς πρώτους; Καὶ πόλλ' εἴλογα. Διότι τότε μὲν ἀσεβοῦσαν εἰς τοὺς προφῆτας, τώρα δὲ εἰς τὸν ἴδιον τὸν Δεσπότην τῶν προφητῶν ὑβρίζουσι. Πᾶς μου λοιπὸν, συναθροίσθε εἰς τὸν ἴδιον τόπον μὲ ἀνθρώπους, ποῦ δαμνυνοῦνται καὶ ποῦ κατέχονται ἀπὸ τόσα πολλὰ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ ποῦ ἔχουν ἀνακρατῆ μὲ σφαγὰς καὶ φόνους, καὶ δὲν φρενίζετε; Πρέπει λοιπὸν

νὰ τοὺς χαιρετίζετε καὶ νὰ τοὺς ἀποθνήσκετε ἔστω καὶ τοιαῦτα ἔνα λόγον καὶ δὲν ἀρκῶμαι νὰ τοὺς ἀποστρέψω εἰς κοινήν καταστροφὴν καὶ ἀσθένειαν ἀσκήλου τῆς ἀνθρωπότητος; D Δὲν εἰσπράξαν ἕλας τὰς κελίας; Καὶ δὲν ἀπέρισσαν ἕλοι οἱ προφῆται τοὺς πολλοὺς καὶ μακροστομαίους λόγους τῶν εἰς τὰ ἀδικήματα τῶν; Ποῖαν τραγωδίαν καὶ ποῖον τρόπον παρανομίας δὲν ἔχουν ζετηρήσει μὲ τοὺς μισητοὺς φόνους τῶν; Ἐθυσάσαν εἰς τοὺς δαίμονας τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τῶν, παρημέλησαν τὴν φύσιν, ἐληφάνθησαν τὰς εὐθύναις τῆς τεκνογονίας, παρέβιασαν τοὺς νόμους τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων, ἀνέτρεψαν ἀπὸ τὰ θεμέλια τοὺς θεσμούς τῆς συγγενείας καὶ ἦσαν χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἄγριώτερα τῶν θηρίων. Διότι καὶ αὐτὰ τὰ θηρία πάλλας φορές θυσιάζουσι τὴν ζωὴν τῶν καὶ κατακρονοῦσι τὴν σωτηρίαν τῶν, προκαμένου νὰ ὑπερασπίσων τὰ τέκνα τῶν. Ε Αὐτοὶ ἡμῶς χωρὶς νὰ συντρέχῃ λόγος κατέσφαξαν μὲ τὰ ἴδια τὰ χεῖρα τοὺς τὰ παιδιὰ, ποῦ ἐγέννησαν οἱ ἴδιοι, διὰ νὰ προσφέρων λατρίαν εἰς τοὺς εἰδωλοῦς δαίμονας, ποῦ εἶναι οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς μας. Διὰ ποῖον πρῶγμα θά ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ τοὺς θυσιάζῃ ποῦτα; ἢ τὴν ἀσέβειαν ἢ τὴν ἀκαθαρτίαν καὶ τὴν μισανθρωπίαν τῶν; Διὰ τὸ δὲ εἰς ἐθυσάσαν τὰ τέκνα τῶν ἢ διὰ τὸ δὲ τὰ ἐθυσάσαν εἰς τὰ δαίμονα; Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν; Νήπιος δὲν ἐξαπέσασαν καὶ εἰς αὐτὴν τὰ μικρότερα τῶν ἀλόγων ζώων; Ἄκουσε λοιπὸν, τί λέγει ὁ προφήτης διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν: «Ἴπποι ἡλιμικεῖς ἐγένοντο' ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐχοσμετίσαν» (Ἰερ. 5, 8). 597 Α Δὲν εἶπαν ὅτι ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοῦ ἐπιθυμοῦσε τὴν σύζυγον τοῦ πλησίον, ἀλλὰ μὲ πολλὴν εὐφραν ἐδήλωσε εἰ τὴν φωνὴν τῶν ἀλόγων τὴν κωνίαν, ἢ ὅποια γεννᾶται εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν.

Τι ἄλλο θέλετε νὰ εἰπω ἀκόμη; Νὰ ἐπιλήσῃ διὰ τὰς ἀπαχθὰς τὰς πλεονεξίας, τὴν ἀπονήμευσιν τῶν πτωχῶν, διὰ τὰς κελίας καὶ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς τῶν; Ἀλλὰ τότε δὲν θά μοῦ ἀρκοῦσαν ἅλη ἡ ἡμέρα νὰ διηγοῦμαι περὶ αὐτῶν; Ἄλλ' εἰ ἔσονται τῶν ἔστων κατὰ τὸ σημοκρατεῖς καὶ τὸ μεγαλιώδες; Καὶ αὐτὰς οὖτως τὰς κατέστησαν ἀκαθάρτους. Ἄκουσε λοιπὸν τοὺς προφῆτας ἢ καλύτερα ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, πόσον τὴν ἀπαχθάνεται καὶ τὰς ἀποστρέφεται: «μειμίσχη, ἀπέσχη: τὰς ἑσπῆς ὁμῶν» (Ἀμώς 5, 21). Β Ὁ Θεὸς μοσεῖ καὶ ἐστὶ ἔσχετα: εἰς κοινωνίαν μαζὶ τοῦ; Καὶ δὲν ἀνέφερεν αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην ἐσπῆν, ἀλλ' ἕλας μαζὶ. Θέλει νὰ ἴδῃς ὅτι μοσεῖ καὶ τὴν λατρίαν, ἢ ὅποια γίνεται μὲ τὴν συνοδίαν μουσικῶν ὀργάνων, μὲ τριμυρία, κίθαρας,

φακλήρια.¹⁰ και άλλα· λέγει· «Μακάριον ἄν' ἔμοι ἦχον ὄδου σου καὶ φαλιδὸν ὄργάνου του σὺν ἀκούσματι» (Λευκ. 5, 28). Ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς, ὁ ὁποῖος λέγει· «μακάριον ἄν' ἔμοι», καὶ ἐσὺ πρέσβης διὰ τὴν ἀκούσιν τῆς σάλπιγγος· Ἡ μήτις δὲν εἶναι μωρηταί εἰς τὸν Θεὸν οὕτως αἱ θυσίαι καὶ αἱ προσφοραί· «Ἐὰν φέρῃται μοι σαμβάλιον, μάταιον θυμίαμα ἐβέλυγμα μοι ἔστι» (Ἠρ. 1, 13). Τὸ θυμίαμα λοιπὸν εἶναι ἐβέλυγμα καὶ δὲν εἶναι μισητὸν πρᾶγμα ὁ τόπος· Καὶ τότε αὐτὸ θεωρεῖται· ἐβέλυγμα· Ὁ Πρωτοὸς αὐτοὶ ἀρχίσουν νὰ πράττουν τὸ κακὸν, πρωτοὶ φρονέουσιν τὸν Δεσπότην των, πρὸ τοῦ σταυροῦ, πρὸ τῆς Χριστοκρατίας. Τότε ἐμφανίζεται τὸ ἐβέλυγμα. Καὶ δὲν εἶναι σῆμαρκα παλὸν μεγαλύτερον τὸ ἐβέλυγμα· Καὶ ἡμῶς ποῖον πρᾶγμα εἶναι ἀρμητικώτερον ἀπὸ τὸ θυμίαμα· Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν κρίνει τὰς προσφορὰς ἀπὸ τῆν φύσιν τῶν δώρων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆν προαίρεσιν τῶν προσφερόντων αὐτά. Ἔτσι κρίνει ὁ Θεός· Ἐπρόκειτο πρῶτα τὴν διάθεσιν τοῦ Ἀδελ. καὶ ἔπειτα ἐδέχθηκα τὰ δωρά σου, εἶδεν ἔπειτα καὶ τὸν Κόιν καὶ τότε ἀποστρέφηκε τὰς θυσίας του. Λέγει ἡ Γραφή· «Ἐπὶ γὰρ Κόιν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ εὐδόκησεν» (Γέν. 4, 5). Ὁ Νῶε προσέφερεν εἰς τὸν Θεὸν σὺν θυσίαις πρόβια καὶ μοσχάρια καὶ θνήσκει. Καὶ ἡ Γραφή λέγει· «ὠσπράνθη Κύριος ὀσμὴν εὐωδίας» (Γέν. 8, 21). Ἀγλαθὴ ἐδέχθηκα τὰ προσφερόμενα. Ὁ Βέδικαι ὁ Θεὸς δὲν ἔχει μῆτιν διὰ τὴν ἀσφαλίαν — τὸ θεῖον εἶναι ἀπόμακτον — Ἄν καὶ τὰ προσφερόμενα ἀπὸ αὐτοῦ ἦσαν κνίσαι καὶ κενεὶς ἀπὸ κνίσιμα σῆματα. Ἀλλοῦτα δὲν ὑπάρχει εἴποτε πῶς κνίσαι ἀπὸ τὴν κνίσαι αὐτῆν. Διὰ τὴν μῆτιν ἡμῶς εἶναι ὁ Θεός· διδοὶ προσοχὴν πρῶτα εἰς τὴν διάθεσιν τῶν προσφερόντων καὶ ἔπειτα δέχεται ἢ ἀποστρέφεται τὰς προσφορὰς, καλεῖ λοιπὸν τὴν μὲν κνίσαι καὶ τὸν κνιστὸν «ὀσμὴν εὐωδίας», τὸ δὲ θυμίαμα ἐβέλυγμα, λόγω ἰκρυδῶς τῆς μεγάλης δυσωδίας ἀπὸ τῆν ὀσμῶν ἦσαν γεμάτη ἢ προαίρεσις τῶν θυρητῶν.

Θάλας ἀκόμη νὰ μῆτις εἶναι ὁ Θεός· καὶ τὰς θυσίας, τὴν μουσικὴν τῶν ὄργάνων, τὰς ἐσθλάς· καὶ τὰ θυμιάματα ἀποστρέφεται καὶ τὸν κνιστὸν εἰς αἰτία τῶν εἰσπραχόμενων εἰς αὐτόν. Ε Καὶ ταῦτα μάλιστα τὸ ἀπέδειξαν ἐμπράκτως ἀπὸ πρῶτα παρεθύκα τὸν κνιστὸν εἰς τὰ χέρια τῶν βαρβάρων ἔπειτα τὸν κατέστρεψεν Ἄλλ' ὅμως καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς μετὰ τὸ σῆμα τοῦ προφήτου κραυγάζει καὶ λέγει· «Μὴ ποιεῖσθε ἐπὶ λόγους ψευδῶν, εἰς σὺν ὀφειλάς· καὶ λέγει·

10. Πρόκειται περὶ ἐγγύθων μουσικῶν ὄργάνων, παρομοίως μετὰ τὴν ἔκδοσιν ἢ τὸ παντοῦρι.

λήσουσιν ὁμᾶς, λέγοντες, κνὸς Κυρίου, κνὸς Κυρίου ἔστιν» (Ἰερ. 7, 4). Διότι λέγει· δὲν εἶναι ὁ κνὸς αὐτοῦ ποῦ ἀγιάζει τοὺς εἰσπραχόμενους εἰς αὐτόν· ἀλλ' οἱ συγχύζοντες εἰς τὸν κνιστὸν ἀγιάζουσιν αὐτόν· Ἐὰν δὲ τότε δὲν ὀφειλοῦν ὁ κνὸς εἶναι τὰ Χερουβαίμ ἦσαν παρόντα καὶ ἡ κνιστὸς, παλὸν περισσώτερον δὲν ὀφείλει τῶρα, ὅποτε εἰς αὐτὰ ἔχουν καταργηθῆ, ὅποτε ἐλότεια ὁ Θεός τὰ ἀποστρέφηκε καὶ ὅποτε ἢ ὑπόθεσις τῆς ἔχθρας ἔγινε μεγαλύτερη. 59^ο Ἀ πόσον μεγάλη θὰ ἦσαν ἡ μαρία καὶ ἡ παραπροσῶν τὸ νὰ καταστήσῃ κνίσις κνιστῶν εἰς τὰς ἐσθλάς αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐπιμαθεὶ καὶ προσθεὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ αὐτοῦ οἱ ὁποῖοι ἐξώθησαν αὐτόν· Ἐὰν κάποιος, κνὸς μου, ἐφρονεῖ τὸν κνιστὸν σου, θὰ εἶχες τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀντιπρῶσῃς ἢ νὰ ἀκούσῃς τὸ δνομὸν σου· Δὲν θὰ τὸν ἀπέφυγες σὺν κακῶν δαίμονα, σὺν τὸν ἴδιον τὸν διαβολόν· Καὶ τῶρα, ποῦ ἐφρόνισαν τὸν κνιστὸν τοῦ Δεσπότην σου, τομῆς νὰ συνανασῶναι μετὰ αὐτοῦ εἰς τὸν ἴδιον τόπον· Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ ὁποῖος ἐφρονέθηκε τῶν σὺν ἐτίμησεν, ὅποτε αὐτὸν ἐκείνην ἀδελφόν του καὶ συγκληρονόμον του· Ἐὺ δὲ ἐτιμᾶσαι αὐτόν τῶν σὺν, ὅποτε τὸν φρονεῖ καὶ τοῦ σταυρωτῆς του τῆς καὶ συνασπράξῃς μαζί τοὺς καὶ εἰσπράξῃς εἰς τοὺς μισητοὺς τόπους των καὶ λιμβάνεις μέρος εἰς τὰ τραπέζια τῶν δαιμονίων. Β Ἐσὺ ἐγὼ δνομᾶζω τὴν νηστείαν τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὴν πρᾶξιν τῆς Θεοκρατίας. Καὶ ποῦ λοιπὸν δὲν λατρεύουσιν τοὺς δαίμονας ἔσσι ἀντιπρῶν εἰς τὸν Θεόν· Ἡ μήτις περιμένεις νὰ θεραπεύθῃς ἀπὸ τοῦ δαιμονίου· Ὅταν ὁ Κύριος ἐπείρῃς εἰς αὐτοῦ νὰ εἰσέλθουν εἰς τοὺς γούρους, εὐδὲς ἄμωτος κατέπνισαν αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· Ἐὰν τοὺς χοίρους κατέστρεψαν, θὰ λυπηθῶν τὰ ἀνθρώπινα σῆματα· Μακάρι λοιπὸν νὰ μὴ ἐφρονεῖς, μακάρι νὰ μὴ ἐσκέπτοντο κακὰ ἐνκνίσαι τῶν ἀνθρώπων. Ἐξέδειξαν τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τῶν παραδύσεων καὶ τὸν ἀπαστέρησαν ἀπὸ τῆν οὐράνιον τιμῆν, καὶ ἐσὺ περιμένεις νὰ θεραπεύσῃς τὸ σῆμα σου αὐτῶν· Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἄστερα καὶ ἔξω γέλωτος. Οἱ δαίμονες γνωρίζουν νὰ ἐπιδολεῶνται καὶ νὰ καταστρέφουν καὶ εἰς νὰ θεραπεύσῃς. Αὐτὰ δὲν λυπηθῶν τὴν ψυχὴν καὶ θὰ λυπηθῶν τὰ σῆματα· Ἐπείρῃς νὰ ἔξορῇς τὸν ἔσθρῶν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁ Θεοῦ καὶ θὰ ἔλθουσιν νὰ ἐπαλευθέρωσαν αὐτόν ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν· Δὲν ἤκουσες τὸν προφήτην νὰ λέγῃ ἢ καλύτῃς τὸν Θεὸν μετὰ τὸ σῆμα τοῦ προφήτου εἰς δὲν ἤμωρον νὰ κνιστὸν ὅσα τὸ καλόν, ὅσα τὸ κακὸν νὰ πράξουσιν· Καὶ ἂν ἀκόμη εἶχον τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύσῃς καὶ τὸ ἦθελαν, πρᾶγμα ἰδύνατον, δὲν πρέπει ἐσὺ νὰ ἀντιλλάξῃς γούριν μικροῦ καὶ προσκάρῃς κέρδους τῆν αἰώνιον καὶ ἄθροιστον ζήτησαν· θὰ θεραπεύσῃς τὸ σῆμα

διά να χάσης την ψυχή σου· Δέν είναι καλή, εμπορική συναλλαγή μία τέτοια προτίμησις. Ἐξοργίζεις τόν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ δημιουργός τοῦ σώματος καί ἐπιτελείσει τόν σωματικόν διάβολον νά τό θεραπεύσῃ· Ἔναι δυνατόν λοιπόν ἕταν σκέπτεσαι ἔτσι νά μή σέ παρασύρῃ εὐκολά εἰς τήν λατρείαν τῶν ἐθνικῶν θεῶν μέ τήν λατρικήν ἐπιστήμην τοῦ κάποιου βουδαίου ἀνθρώπου· **D** Διότι καί ἐκείνοι πολλές φορές μέ τήν λατρικήν τῶν τέχνην ἰδωρθεύσαν πολλές ἀσθενείας καί ἀποκατέστησαν τοὺς ἀρρώστους εἰς τήν υγείαν των. Τί λοιπόν, πρέπει διά τούτο νά γίνῃ καινάς συμμετοχός εἰς τήν ἀσθεσίαν των; Ὅχι δὲ! Ἄκουσε τί λέγει ὁ Μωϋσῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους· «Ἐάν ἀναστῆ προφήτης ἐν ἡμῖν, ἐντυπιαζόμενος ἐνάντιον καί θεῶν σημείων ἢ τέρας καί εἶδη τῶν σημείων ἢ τὸ τέρας ὁ ἐλάλησεν καί εἶπεν πρὸς σέ λέγων· πορεύθημεν καί λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις ὅς σὺ ἤθελῃς· οἱ πατέρες ἡμῶν σὺ ἀκούσασθε τῆς φωνῆς τοῦ προφήτου ἢ τοῦ ἐντυπιαζομένου τὸ ἐνάντιον» (Δευτ. 18, 1-3). Καί αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγει, ἔχει τήν ἐξῆς σημασίαν. Ἐάν ἐμφανισθῇ κάποιος προφήτης, λέγει, καί κήρυξῃ σημείων ἢ ἀναστήσῃ νεκρῶν ἢ καθαρῶς λατρῶν ἢ θεραπεύσῃ ἀνάγκη, ἔστω **E** καί μετά τὸ θεῖμά του σέ καλέσῃ νά ἀσθεύσῃς, μή δώσης πίστιν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ θαύματος. Διὰ τῆς ἀπειρίας σε Κύριος ὁ Θεός σου ἰδεῖν, εἰ ἀγαπᾷς αὐτόν εἰς εἰς τῆς καρδίας σου καί εἰς εἰς τῆς ψυχῆς σου» (Δευτ. 18, 8).

Ἀπὸ τούτου γίνεται φανερόν ὅτι οἱ θαύματα, δὲν θεραπεύουν ἀσθενείας. Ἐάν δὲ κάποιος μέ τήν εὐθείαν τοῦ Θεοῦ ἐπετύχῃσιν κάποιαν θεραπείαν, ὅπως καί οἱ ἄνθρωποι, ἢ ἄδεια αὐτῆ παραχωρεῖται εἰς τὴν ἐκκοπήν σου, ἢ εἰς τὴν ἀσθενείαν σου καί ἕταν αὐτοὶ παιδεύθῃς, ἐπὶ, ὅπως νά μή ἀνέχομαι τοὺς θαύματα καί ἕταν αὐτοὶ θεραπεύουν. **599 A** Καί διὰ τὴν ὁμιλίαν διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος· Ἐάν κάποιος σέ ἀπειλή μέ κλέψαι εἰς τὴν γέννησιν, διά νά ἀρνήθῃς τὸν Χριστόν, μή ὑποχωρήσῃς· ἔάν κάποιος σοῦ ὑπέσχετο νά σέ κάμῃ βασιλέα, διά νά ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ τὴν Μεινομένη Ἰδὸν τοῦ Θεοῦ, ἐπέλειξέ νά τὸν ἀποστρέψῃς, νά τὸν μισήσῃς, νά γίνῃς μαθητὴς τοῦ Παύλου καί νά ἐπαναλάβῃς τοὺς λόγους, ποῦ διεκήρυξεν ἢ μακαρία καί γενναία ψυχὴ τοῦ ἀπεισιμαίου, λέγει, «ὅτι οὐτε θάνατος, οὐτε ζωὴ, οὐτε ἀγγελοί, οὐτε ἀρχαί, οὐτε δυνάμεις, οὐτε ἐνεστώτα, οὐτε μέλλοντα, οὐτε ὄψομαι, οὐτε βάθος, οὐτε τίς κτίσις ἑτέρα δυνατὴται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. 8, 38-39). Ἐκείνον δὲν τὸν χωρίζουν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ οὐτε ἀγγελοί, οὐτε δυνάμεις, οὐτε παρόντα, οὐτε μέλλοντα, οὐτε ἄλλα κτίσις καί

εἶδη ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Χριστόν ἢ θεραπεία τοῦ σώματος· **B** Ποία συγγνώμη μᾶς ἀναμένει; Διότι ὁ Χριστός πρέπει νά εἶναι εἰς ἡμᾶς κτὶ φοβερός ἀπὸ ἕσων εἶναι ἢ γέννησις καί πῶς ποθῆτος ἀπὸ ἕσων ἢ βασιλικὴ ἐξουσία. Καί ἂν κατανοήσωμεν αὐτὸ εἰς ἄλλην τὴν ἔκτασίν του, τότε θά εἶναι προτιμώτερον νά παραμεινωμεν ἀρρωστοί, παρά, χάριν τῆς ἀπαλλαγῆς μᾶς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, νά κατασπαρραθωθῶμεν εἰς τὴν ἀσθεσίαν τῆς εἰδωλολατρίας. Διότι ὁ δαιμόν καί ἕταν ἀκόμη θεραπεύῃ, ἐλάττει περισσότερο παρά ὠφελεῖ. Ὁφείλει μὲν τὸ σῶμα, τὸ ἕστον ὑστερα ἀπὸ εὐλογίαν πρόκειται νά ἀποθάνῃ καί νά σαπίσῃ, ἐλάττει ἄλλως τὴν ἀθάνατον ψυχήν. Καί ὅπως οἱ στρατοῦλοι τῶν σκλάβων μὲ τὸ νά προσφέρουν εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ λαμπυρίας, γλυκίσματα, στραγάλια καί ἄλλα τέτοια παρόμοια, **C** καί μὲ τὸ νά τὰ ἐλεάζουν, τὰ ἀποστεροῦν τὴν ἐλευθερίαν καί αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν, ἔτσι καί οἱ δαίμονες, ὑποσχόμενοι τὴν θεραπείαν μέρους τοῦ σώματος, καταποντίζουσι ἐλεγκτήρον τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. Ἐμεῖς ἄλλως, ἀγαπητοί μου, ἂς μὴ ἀνεχώρηθα κατὰ παρόμοιον, ἀλλ' ἂς ζητούμεν μὲ κάθε τρόπον τὴν ἀπαλλαγὴν μᾶς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας. Μήπως δὲν ἴδονατο ὁ Ἰωβ νά ὑπακούσῃ εἰς τὴν γυναῖκα του καί νά διασφραγίσῃ τὸν Θεόν καί νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν συμφορὰν, ποῦ ἐπρόκειτο νά τὸν εἶρχῃ; «Ἐπεὶ γάρ τι, φησὶ, ῥῆμα πρὸς Κύριον, καί ταπεινά» (Ἰωβ 2, 9). Ἐκείνος ἄλλως ἐπρόσπευσε νά πάσχῃ καί νά λυθῇ καί νά ὑποφέρῃ ἐκείνην τὴν ἀφόρητον πληγὴν, παρά νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς ἐπαρχομένης συμφορᾶς, διασφραγίσας τὸν Θεόν. Αὐτόν πρέπει καί ἐσὺ νά ζηλήσῃς σὺν πρότυπον. Καί ἂν πολλές φορές ὁ διάβολος σοῦ ὑπόσχεται νά σέ ἀπελευθερώσῃ ἀπὸ τῆς ἐπαρχομένης κακῆς, ἐσὺ μὴ δώσης πίστιν, μή ὑποχωρήσῃς, ὅπως καί ὁ βίσιος Ἰωβ δὲν ὑπέκυπεν εἰς τὴν σύζυγόν του. **D** Ἄλλὰ προτίμησε καλύτερα νά ὑποφέρῃς εἰς τὴν ἀσθενείαν σου, παρά νά χάσης τὴν πίστιν καί τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου. Βέβαια ὁ Θεός ἐπιτρέπει πολλές φορές νά σέ εἰδῶν ἀσθενῆσαι, ἔχει διότι σέ ἐγκαταλείπει, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νά σέ καταστήσῃ λαμπρότερον. Ἰτόμικε λοιπὸν καρτερικῶς διά νά ἀκούσῃς καί ἐσὺ «μή ἄλλως με οἶσι· σοὶ κερματίζονται, ἢ ἴνα βίσιος ἀναφάνῃς» (Ἰωβ 40, 8).

8. Ἦταν δυνατόν νά εἶπω περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἔγω εἶπα, ἀλλὰ διά νά μὴ ἀπομνησθῆτε τὰ λεχθέντα θά τελειώσω εἰδὼ τὸν λόγον, ἀπὸ ἐπαναλάβῃ τὰ λόγια τοῦ Μωϋσῆος· «ἀδικαροῦσθε καὶ ἡμῖν τὸν οὐρανὸν καί τὴν γῆν» (Δευτ. 30, 19) **E** ἔτι ἂν κάποιος ἀπὸ σᾶς, ποῦ εἶσθε παρόντες ἢ ἀπόντες, πορεύθῃ διά νά παρακολληθῇ τὴν ἐσπέρην τῶν σαλπείγων ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν

ἢ ἀνάγκη εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Μαρτρῶνης ἢ κἀδὴ μέρος εἰς τὴν νη-
στειάν καὶ τὴν τήρησιν τοῦ Σαββάτου ἢ τήρησιν ἐν ἑποικισίμοις
Ιουδαϊκῶν ἔθιμον, ἐγὼ θὰ εἶμαι ἄθεος ἀπὸ τῶ ἀξία ἔλων σας. Οἱ
λόγοι αὐτοὶ θὰ παραστῶν ὡς μαρτυρίες κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Κυ-
ρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ σας, καὶ ἂν μὴν ὑπα-
κούσετε, πολὺ θάρρος θὰ εἶς ὑμῶν τότε, 600 A ἂν ἔμωσ παρα-
κούσετε ἢ ἀποκρίσητε φριχτέμωσ ἀπὸ αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι τοιμῶν
νὰ πράττων παρόμοια πράγματα, τότε οἱ λόγοι αὐτοὶ θὰ μεταβλη-
θοῦν εἰς ἀφροδῶν κατηγόρους ἐναντίον σας. Διότι ἐγὼ ἔην παρό-
μοιος νὰ σας φανερώσω μὲ λεπτομερείας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ
(Πρῆξ. 20, 27), ἀντιθέτως μάλιστα κατέβησα εἰς τὰ χέρια τῶν
τραπέζιτων τῶ ἀργύριον. Ἐπατάκεται λοιπὸν εἰς σας νὰ ἀδῆσαστε
τὸ ποσόν, τὸ ὅποῖον κατεθέθη καὶ νὰ χρησιμοποήσετε τὴν ὠφέ-
λειαν τῆς ἀκροάσεως τῶν λόγων μου διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελ-
φῶν σας. Ἀλλὰ τὸ νὰ φανερώσετε ὄρους διαπράττειν τέτοια ἁμαρ-
τήματα εἶναι πράγμα φορτικὸν καὶ ἀναιδῶν; Ὅχι δέδεια! Ἐνο-
χλητικὸν καὶ ἀναιδῶν πράγμα εἶναι ἡ σιωπή. Διότι καὶ διὰ σας,
οἱ ὅποιοι τοὺς ἀποκρίσητε καὶ δι' ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι κρύπτονται
ἢ ἀγῆ αὐτῆ ἁμαρτίας τὴν κατὰστροφὴν, διότι στρέφαται ἐναντίον
τοῦ Θεοῦ. B Πόσων ἔμωσ καλύτερον πράγμα θὰ ἦταν νὰ στενοχω-
ρήσε τοὺς ἀδελφοὺς σας χάριν τῆς σωτηρίας των, παρὰ νὰ ἐφοργί-
σετε τὸν Θεὸν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σας; Διότι ὁ ἀδελφός σου καὶ ἂν
ἀκόμη ἀγανακτήσῃ μαζὶ σου δὲν θὰ ἤμπορέσῃ νὰ σὲ ἐλάψῃ, καὶ
ἔχῃ μόνον αὐτὸ ἀλλὰ θὰ σὺ εἶναι ἀνυπόμωτον ὄστερα ἀπ' αὐτὰ διὰ
τὴν θεραπείαν του. Ὁ Θεός ἔμωσ θὰ σὲ τιμωρήσῃ μὲ τὴν ἐσχάτην
τῶν ποινῶν, ἢ ἂν ἐσὺ προσφέρων εἰς τὸν ἀδελφόν σου τὴν χάριν,
ποῦ θὰ τὸν ἐλάψῃ, συγγῆσῃ καὶ ἀποκρίσησ αὐτόν. Μὴ τὴν σιωπὴν
σου λοιπὸν καὶ τὸν Θεὸν θὰ κἀμῃς ἐχθρόν σου καὶ τὸν ἀδελφόν
σου θὰ ζημιώσῃς. Ἐὰν ἔμωσ τὸν καταγγείλῃς καὶ τὸν φανερώσῃς,
τότε καὶ τὸν Θεὸν θὰ ἐξεμενίσῃς καὶ τὸν ἀδελφόν σου θὰ κερδί-
σῃς καὶ φανερῶν ὄλων θὰ ἀποκρίσησ αὐτόν, ἀπὸ ἔμπρακτα δο-
κιμάσῃ τὴν ἐλεγγείαν.

Μὴ νομίζετε λοιπὸν ὅτι γίνεσθε εὐάρεστοι εἰς τοὺς ἀδελφοὺς
σας, ἂν, ἐνθὺ τοὺς ἐλέπετε νὰ διαπράττων ἀτοπήματα, δὲν τοὺς
ἐλέγχετε μὲ πολλὴν οφροδρόνητα. C Ἐὰν χάσῃς ἐνδομια, δὲν θεω-
ρεῖς ἐξ Ἰσοῦ ἐχθρόν καὶ ἐκείνον, ποῦ τὸ ἐκέλευε καὶ αὐτόν ποῦ γνω-
ρίζε τὸν κλέπτην καὶ δὲν τὸν καταγγέλλει; Ἡ κοινή μητέρα μας
δὲν ἔχασεν ἐνδομια, ἀλλ' ἀδελφόν, τὸν ὅποῖον ἐκέλευεν ἢ ἐαβόλος
καὶ τὴν κρατῆ τῶρα εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Γνωρίζετε τὸν κλέπτην,
γνωρίζετε καὶ αὐτόν ποῦ ἔχει κλαπή, ἐλέπετε καὶ ἐμέ, σὺν λόγων.

ποῦ ἀνάπτω τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας, νὰ ἀναζητήσῃ παντοῦ καὶ
νὰ ἔργωθῃ καὶ ἐπὶ στίκασαι μὲ κλειστὸν τὸ στόμα καὶ δὲν τὸν κα-
ταγγέλλεις; Ποῖαν συγχώρησιν παρεμένεις; νὰ κἀδῃς; Καὶ πῶς ἢ
Ἐκκλησίαι νὰ μὴ σὲ συγκαταριθμήσῃ μαζὶ τῶν μεγαλυτέρων ἐχ-
θρῶν τῆς καὶ νὰ μὴ σὲ θεωρήσῃ φαίσιμον καὶ καταστρεφέα;

Ἄλλὰ μακάρι, κἀνεις ἀπὸ σοῦς ἀκούουν τὴν συμβουλήν αὐ-
τὴν, νὰ μὴ διαπράξῃ ποτὲ τέτοια ἁμαρτίαν, Ὁ ὅστε νὰ πρὸδῶσ
τὸν ἀδελφόν του χάριν τοῦ ὁποῖου ὁ Χριστός ἀπέθανεν. Ὁ Χριστός
δι' αὐτὸν ἔχουσε τὸ αἷμά του καὶ ἐσὺ δὲν καταδέχεσαι νὰ προσφέρῃς
οὕτε λόγον; Ὅχι ἔτσι, ὅς καταθεῖς! Ἄλλὰ μάλις; ἐξέλεθε ἀπὸ
τὴν συνάθροισιν αὐτῆν, σπεύσατε εἰς τὸ κινῆσθαι αὐτὸ καὶ ὁ κατέ-
νας ἀπὸ σας, ἂς ἀγγήσῃ εἰς ἐμὲ ἕνα ἔπος αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι πά-
σχουν ἀπὸ τὴν ἀρρώστειαν αὐτῆν. Μακάρι οἱ ἀσθενεῖς νὰ μὴ εἶναι
τόσοι πολλοὶ! Δύο καὶ τρεῖς ἀπὸ σας ἢ καὶ ἔτερα καὶ ἔτεροι, ἂς
ἀγγήσουν ἕνα εἰς ἐμὲ ἀπὸ αὐτοῦ, διὰ νὰ σας παραθέσω πλουσιω-
τέραν τὴν τράπεζαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν ἀντικρῶσιν
τὸ θέλημα νὰ εἶναι μετὰ εἰς τὰ δικτύα. E Διότι, ἔαν ἴδω τὴν ση-
μεριτὴν συμβουλήν νὰ μεταβάλλεται εἰς πρῶξιν μὲν πολὺ μεγαλυ-
τέραν προθυμίαν θὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν θεραπείαν ἐκείνων καὶ τὸ κέρ-
δος θὰ εἶναι μεγαλυτέρον καὶ διὰ σας καὶ δι' ἐκεῖνους. Ὅλοι θη-
ρεύσατε μὲ ἀπόλυτον ἀκρίθειαν τοὺς νοσοῦντας, αἱ γυναῖκες τὰς
γυναῖκας καὶ οἱ ἄνδρες τοὺς ἄνδρας, καὶ οἱ δοῦλοι τοὺς δοῦλους
καὶ οἱ ἐλευθῆροι τοὺς ἐλευθῆρους καὶ οἱ νέοι τοὺς νέους. Καὶ ἔτσι
νὰ ἐλθετε εἰς τὴν ἐκαμένην συγκέντρωσιν μας καὶ ἐγὼ θὰ σας ἀπο-
δέσω τὸν ἔλαιον. 601 A Ἄλλὰ πέραν ἀπὸ τὰ δικὰ μου ἐργάματα
θὰ ἀποσπάσετε ἀπὸ τὸν Θεὸν πολλὴν καὶ ἀπείρηστον μισθόν, ἢ
ὅποιοι ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τοὺς κόπους ἐκείνων ποῦ πράττων
τὴν ἀρετὴν. Εἴθε ὄλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν μισθόν αὐτὸν μὲ τὴν
χάριν καὶ φιλοανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ
ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου δόξα εἰς τὸν Πατέρα καὶ συνάμα εἰς
τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπέραντους
αἰῶνας. Γένοιτο!

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Πρὸς ὅσους τηροῦν τὴν νηστείαν τῶν Ἰουδαίων καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους τοὺς Ἰουδαίους. Ἐξ-
φωνήθη ὁ λόγος αὐτὸς πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς
νηστείας αὐτῶν, ἐνθ' ἢ προηγουμένως εἶχεν ἐκ-
φωνηθῆ καὶ ἄλλος.

1. Ἦθῃ ἢ ἀκόθαρτος καὶ ἀπεθῆς νηστεία τῶν Ἰουδαίων
πλημνάξει. Μὴ ἀκπλήττεσθε διότι τὴν ἀπεκάλεισα νηστείαν ἀκά-
θαρτον. Ὅ,τι γίνεται χωρὶς τοῦ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἴτε θυσία, εἴτε
νηστεία λέγεται αὐτό, εἶναι πῶς μικρὸν ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα. Ὑ-
στερον ἀπὸ πέντε ἡμέρας ἀρχίζει μὲν ἡ ἀκόθαρτος νηστεία τῶν Ἰ-
ουδαίων, ἐγὼ δὲ εἶθ' καὶ δεκά ἢ καὶ περισσοτέρας ἡμέρας ἐπρά-
λαθα καὶ σὰς συνθεοῦντασ, ὥστε νὰ προστατεύσατε τοὺς ἀδελφοὺς
σας. C Κανείς ἄλλος νὰ μὴ κατηγορήσῃ ὡς παράκαιρον τὸν
λόγον, ἐπειδὴ ἐξερωνήσαμεν αὐτὸν μωροτά ἀπὸ τῶσδε ἡμέρας.
Καὶ δεῖν πρόκειται νὰ ἐκδηλωθῆ πυρετός ἢ κάποια ἄλλη ἀσθε-
νεια οἱ ἱατροὶ προληπτικὰ μὲ διαφόρους θεραπείας ἀσφαλίζουν τὸ
σωμα ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν, πῶς ἔρχεται νὰ τὸ ἀλείψῃ, ἐπειδὴ ἀκρι-
θῶς ἐπιγράφεται νὰ τὸ γλυττώσῃ. πρὶν ἀκόμη ἐμφανισθῶν οἱ κίν-
δυνοι. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ πληρώσῃ δυσκολω-
ντή νόσος, ἐπεσήμεν τὴν προσοχὴν σας πρὸ πολλοῦ καὶ πάλιν,
ὥστε ἡ διόρθωσις νὰ γίνῃ, προσοθ' ἐκδηλωθῆ τὸ κακόν. Διὰ τοῦτο
δὲν σὰς συνθεοῦντασ τώρα μόλις, πῶς πλησιάζουν αἱ ἡμέραι αὐ-
ταί, διὰ νὰ μὴ σὰς ἐμποδίσῃ ἡ ἄλλειψις τοῦ χρόνου εἰς τὴν ἀνα-
ζήτησιν τῶν ἀδελφῶν σας, D ἄλλ' ἔχοντες ὅλον τὸν καιρὸν μωρο-
τά σας μὲ πολλὴν ἀνεσιν νὰ διηγηθῆτε νὰ ἐξηγηθῆτε καὶ νὰ ἀνα-
κτῆσατε αὐτούς, οἱ ὅποιοι πάσχον ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴν νόσον. Ἐπει
ἐνεργῶν καὶ ὄσοι τελοῦν γάμους καὶ παρασκευάζων κλοδοσὰ δει-
πνα. Δὲν ἀπαιθῶνονται εἰς τοὺς ἄλιεῖς ἰσθῆθον καὶ εἰς τοὺς κνη-
νοὺς πολλῶν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ἀλλὰ μωροτά ἀπὸ πολλῶν
χρόνων, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξῃ κανένα ἐμπόδιον εἰς τὴν πρωτοια-
σίαν τοῦ δαίχνου ἐξ ἀίτιας τῆς ἀλλειψείας χρόνου. Ἐπειδὴ λοιπὸν
καὶ ἡμεῖς ἐπρόκειται νὰ σὰς παραθεοῦμεν τρόποζαν κατὰ τῆς δου-
λειότητος τῶν Ἰουδαίων, ἐπράλαθαμεν καὶ δεπραγματευθῆμεν
μὲ σὰς τοὺς ἄλιεῖς, διὰ νὰ ἀλείψατε εἰς τὴν σαγήνην σας τοὺς ἀ-
σθενεστέρους ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς σας E καὶ τοὺς ὀδηγήσατε εἰς τὴν
ἐκράσιν τῶν λόγων μας. Ὅσοι λοιπὸν ἔχετε ἀλείψαι καὶ κρα-
τάει μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν μέσα εἰς τὰ δόκτά σας, ἐπιμείνατε νὰ

τοὺς περιεργάστα μὲ τὸν λόγον τῆς νουθεσίας. Ὅσοι ἄλλος ἀπὸ
σὰς οὐδέποτε μέχρι τώρα ἔχετε κρατήσαι εἰς τὰ χέρια σας τὸ κα-
λὸν τοῦτο ἴθρημα, ἔχετε ἐνώπιόν σας ἀρκετὴν προθεσίαν, τὰς
πάντε αὐτὰς ἡμέρας, διὰ νὰ τηρεῖσθε.

Ἄς ριθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὰ δόκτα τῆς διδασκαλίας καὶ ἄς
σχηματισομεν κίβλων, ὅπως ἀκριθῶς κἀμινον καὶ οἱ κνηνητικοὶ
σκέλοῖ, ὀδηγῶντες αὐτοὺς ἀπὸ παντοῦ εἰς τοὺς νόμους τῆς Ἐκ-
κλησίας. 802 A Ἄς παρουσιάζομεν εἰς αὐτούς, ἂν κρίνης καλόν,
σάν ἄριστον κνηγόν, αὐτὸν τὸν μακάριον Παῦλον, νὰ κρατηθῆ
καὶ νὰ λέγῃ - Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ἡμῖν ὅτι, ἐάν περιτέμνησθε,
Χριστὸς ἡμῶς οὐδὲν ὠφελῆσαι (Γαλ. 5, 2). Διότι καὶ πολλὰ ἀπὸ
τὰ ἀσήμερα καὶ ἐξαγρωμένα ζῶα, δεῖν τυχῆ νὰ ἀκούσων τὴν
φωνὴν τοῦ κνηγροῦ, ἐνθ' εἶναι κρωμιμένα κάτω ἀπὸ θάμνους, κη-
ροῦν ἐπίπνο ἀπὸ τῶν πόδων τους καὶ ὀδηγῶμενα ἀπὸ τὴν ἀπειλήν
τῆς φωνῆς, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλουσιν πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὴν κρη-
γὴν συνθεοῦμενα ἔρχονται καὶ πίπτουν μέσα εἰς τὰ δόκτα τῶν
κνηγρῶν. Ἐπει καὶ οἱ ἀδελφοὶ σας, οἱ ὅποιοι κρῖντονται εἰς τὸν
Ἰουδαϊσμόν, σάν εἰς θάμνον, δεῖν ἀκούσων τὴν φωνὴν τοῦ Παῦ-
λου, γνωρίζω καλά ὅτι πολλὸ εὐκόλα θὰ πέσουν μέσα εἰς τὰ δόκτα
τῆς σωτηρίας B καὶ θὰ ἀποβάλλων διόκληρον τὴν ἰουδαϊκὴν πλά-
νην. Διότι δὲν εἶναι ὁ Παῦλος αὐτὸς πῶς ἔμειλε, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ
Χριστός, ὁ ὅποιος κινεῖ τὴν ψυχὴν του. Ὅσπερ δεῖν ἀκούσας αὐ-
τὸν νὰ κρέξῃ καὶ νὰ λέγῃ - Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ἡμῖν ὅτι, ἐάν πε-
ριτέμνησθε, Χριστὸς ἡμῶς οὐδὲν ὠφελῆσαι, πρῆται νὰ γνωρίζῃς
ὅτι μόνῃ ἡ φωνὴ εἶναι τοῦ Παύλου, ἐνθ' τὸ νόημα καὶ τὸ ἴθρημα
εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποιος εἶναι μέσα εἰς τὸν Παῦλον καὶ ἐνεργεῖ.
Ἄλλ' ἴσως κάποιοι μωρὸ εἶπῃ - τῶσον μεγάλη εἶναι ἡ ζημία ἀπὸ τὴν
περιτομήν, ὥστε νὰ κἀμῃ ἀνώφελον ἐλόκληρον τὴν οἰκονομίαν τοῦ
Χριστοῦ; Ναι, τῶσον μεγάλη εἶναι ἡ ζημία ἀπὸ τὴν περιτομήν, ὅχι
βάθια ἐξ ἀίτιας τῆς φύσεως τῆς, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀγνωμοσύνης.
Ἰσθῆρε κάποιοι καιρὸς κατὰ τὸν ὅποιον ὁ νόμος ἔσαν χρήσιμος καὶ
ἀναγκαῖος, τώρα ἔως καταργήθη καὶ δὲν ἴσχυει. C Ἐάν λοι-
πὸν παράκαιρα χρησιμοποῖσας αὐτόν, τότε κἀμῃ ἀνώφελον εἶ' ἐσθ'
τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστός δὲν θὰ σὰς ὠφελῆσῃ
εἰς τίποτε, ἐπειδὴ δὲν θέλετε νὰ προσέλθετε εἰς αὐτόν. Πράγματι,
ἐάν κάποιοι, ἀπὸ συνελήθη διὰ λόγους μαχητίας καὶ διὰ μακρο-
γυμνασία, παραμένει ἐγκλιστος εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἐπειτα, ἐνθ'
μέλλει νὰ εἰσαχθῆ εἰς δίκην καὶ νὰ καταδικασθῆ, εἴθῃ ἐπιστολὴ
τοῦ βασιλέως, ἢ ὅποια χωρὶς κανένα λόγον καὶ ἔξέτασιν, δώσῃ
χάριν εἰς ὅλους τοὺς φυλακισμένους, αὐτὸς δὲ, μὴ θέλων νὰ τυχῆ
τοῦ ἀδεργεστήματος τούτου, προτιμήσῃ καὶ ἐπιμείνῃ μέλλον νὰ δι-

καυθή και να λογοδοτήση, δεν θα ήμπαρσθή να απολαύση την βασιλικήν χάριν. Διότι, αφού κατόπιν τον εαυτόν του υπαίθυνον να υποστή την δικαστικήν διαδικασίαν, να παραστή δηλαδή εις τὸ δικαστήριον, να εξετασθῆ και να δεχθῆ την δικαστικὴν ἀπόφασιν, ἔκουσια ἐξήρασε τὸν εαυτόν του ἀπὸ τὴν δωρεάν τοῦ βασιλέως. **D** Ἔτσι συνέθη και εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐξετάζετε ἡμῶς τὰ πράγματα! Ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης πινετήφθη διὰ μεγάλα κακουργήματα, διότι καθὼς λέγει: ὁ ἀπόστολος «Ὅλοι γὰρ ἡμάρτων» (Ρωμ. 3, 23), και πᾶν εἰς ἐκρωπότεριον εἶχαν δλοι συμπεριληφθῆ ὑπὸ τὴν κατάραν τῆς ἀμαρτίας. Ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ ἀπαγγελθῆ καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἐναντίον των, ἤλθεν ἡμῶς βασιλικὴ ἐπιστολὴ ἀπὸ τὸν σφρανὸν, ἡ καλύτερα ἤλθεν ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς και ἀπελευθέρωσεν δλους ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς ἀμαρτίας, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ και νὰ καταλογίσῃ εὐθύναις.

2. Ὅσοι λοιπὸν ἔσπευσαν, εἰσι ἀπολαμβάνουσι τὴν δωρεάν και σωζονται μὲ τὴν χάριν. Αὐτοὶ δὲ οἱ ὅποιοι θέλουσι νὰ δικαιωθῶσι ἀπὸ τὸν νόμον θὰ ἐκπέσουσι και ἀπὸ τὴν χάριν. **E** Διότι ἀγωνίζομενοι νὰ σωθῶσι μόνον τους δὲν θὰ ἡμπορέσουσι νὰ ἀπολαύσουσι τὴν βασιλικὴν φιλοανθρωπίαν και θὰ ἐπιπέσουσι ἐναντίον των και αὐτὴν τὴν κατάραν τοῦ νόμου, διότι κανεὶς δὲν θὰ δικαιοθῆ μὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος λέγει: «Ἐάν περιτέμνησθε, Χριστὸς ἡμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει (Γαλ. 5, 2). Διότι αὐτοῖς, ὁ ὅποιος θέλει νὰ σωθῆ μὲ τὰ ἔργα τοῦ νόμου, δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν χάριν. Αὐτὸ λοιπὸν υπαινίσσεται και ὁ Παῦλος ὅταν εἰλεγεν «εἰ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων. ἔπει ἡ χάρις οὐκ ἔστι χάρις» εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις, ἔπει τὸ ἔργον, οὐκέτι ἐστὶν ἔργον» (Ρωμ. 11, 6) και πάλιν ⁶⁰³ **A** «εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεάν ἀπέθανε» (Γαλ. 2, 21). Καὶ ἐπίσης: «Ὅτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξαιρέσεται» (Γαλ. 3, 4). Ἔχεις πεθάνει διὰ τὸν νόμον, ἔχεις νεκρωθῆ, μὴ λοιπὸν ἐκ νέου δάλης τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἐπάνω σου, ὅτι νὰ ζῆσθαι κάτω ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ νόμου. Διατί λοιπὸν ἀγωνίζεσαι ἐπιμόνα νὰ σπασωρῆσθαι τὸν εαυτόν σου χωρὶς κανένα λόγον; Ἀλλὰ και διὰ ποῖον λόγον ὁ Παῦλος ἔχει θέσει τὸ ἐννομα τοῦ εἶδω και δὲν εἶπεν ἀπλῶς «Ἴδω ἐγὼ λέγω ἡμῖν». Διότι ἠθέλησε νὰ υπεινθυμίσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ἐνδιαφέρον, ποῦ εἶχαν ἐπιδείξει ἐκεῖνος εἰς τὸ θέμα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἐάν λέγει, ἦμουν ἐθνικός τὴν καταγωγὴν και ἀγνοοῦσα τὰ Ἰουδαϊκὰ πράγματα, ἴσως κάποιος θὰ ἡμπαρσοῦσε νὰ μοῦ εἰπῇ ὅτι λέγω τοῦ ὅτι δὲν ἔζησα τὴν Ἰουδαϊκὴν ἠθροκαυτικὴν ζωὴν, ἀγνοῶ τὴν ἰσχὺν τῆς περιτομῆς. **B** ἀποβάλλω αὐτὴν ἀπὸ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν θέσει τὸ ἐνομα τοῦ, διὰ νὰ τοὺς υπεν-

θυμίσῃ τὰ δεσ αὐτοὺς ἔπραξε διὰ τὸν νόμον, λέγοντας μόνον δὲν πράττω τοῦτο ἀπὸ ἐπιχθονίαν ἐναντι τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπιγνώσιν τῆς ἀληθείας. Ἐγὼ ὁ Παῦλος λέγω αὐτοῖς. Ὁ Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τὴν ὁρθοὴν ἡμέραν περιετμήθηκα, ὁ Ἰσραηλίτης τὴν καταγωγὴν, ὁ ἔθραλος ἀπὸ τὴν γενεάν τῶν Ἐβραίων, ὁ ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Βενιαμίν, ὁ Φαρισαῖος κατὰ τὸν νόμον, ὁ ζῆλωτικὸς διώκτης τῆς Ἐκκλησίας, ἐκεῖνος ὁ ὅποιος εἰσαρχόμενος εἰς τὰ σπῆτια διὰ νὰ σώρω και παραδώσω εἰς τὴν φυλακὴν ἀνδρας και γυναίκα. **C** Ὅλα αὐτὰ θὰ ἡμποροῦσαν νὰ πείσουσι ἀκούην και τοὺς πῶ ἀναισθητοὺς ὅτι ἐχθὶ ἀπὸ κάποιον ἔχθραν, ὅτι ἀπὸ ἀγνοίας τῶν Ἰουδαϊκῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπιγνώσιν τῆς ὑπερβολῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ, ἔχω θέσει τὸν νόμον αὐτὸν (Φιλιπ. 3, 5-6) Πράξ. 8, 3). Διὰ τοῦτο λέγει. «Μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν δλον τὸν νόμον πληρῶσαι» (Γαλ. 3, 3). Διατί δὲν εἶπε «παραγγέλλω δὲ» ἢ «ἐντέλλομαι δὲ» ἢ «λέγω δὲ», ἀλλ' ἐχρησιμοποίησα τὸ «μαρτύρομαι δὲ»; Διὰ νὰ θυμίσῃ εἰς ἡμᾶς μὲ τὸ ρῆμα αὐτὸ τὸ μαλλοντικὸν δικαστήριον, διότι ἔπου μάρτυρες, ἐκεὶ και δικαστήριον, ἐκεὶ και δικαστικὴ ἀπόφασις. Φοβίσει λοιπὸν τὸν ἀκρατὴν μὲ τὸ νὰ υπενθυμίσῃ τὸν βασιλικὸν ἄρδον και νὰ δικαιωθῆ ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ θὰ γίνουσι οἱ μάρτυρες κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. **D** ὅταν ὁ καθένας μας θὰ δώσῃ λόγον δι' ὅσα ἔπραξεν, εἶπε και ἤκουσεν. Τότε μὲν ἤκουον οἱ Γαλάται αὐτὰ τὰ λόγια. Ἄς τὰ ἀκούσῃσι τώρα και ὅσοι ἔχουσι τὴν ἰδίαν ἐσθῆναιαν, ποῦ εἶχαν και οἱ Παλῆται, ἔστω και ἂν δὲν παρίσταται ἔδω. Ἄς ἀκούσῃσι ἡμῶς διὰ μέσου σας τὸν Παῦλον νὰ κρυπαίξῃ και νὰ λέγῃ «μαρτύρομαι δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν δλον τὸν νόμον πληρῶσαι». Μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι: μία ἐντολὴ εἶναι ἡ περιτομὴ! Ναί, μία ἐντολὴ εἶναι, ἀλλὰ σὲ φορτῶσι: δλον τὸν ζυγὸν τοῦ νόμου. Διότι ὅταν μὲ τὴν τήρησιν ἐνὸς μέρους ἀπὸ τὸν νόμον εἰσάγῃς τὸν εαυτόν σου κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ νόμου, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν ὑπακούσῃς και εἰς τὰ ὀπλόσπια, ὅταν δαστάσῃ. **E** Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ κατὰ τὴν ὅποιαν δὲν τὸν τρεῖς, εἶναι ἀνάγκη νὰ τρεφῆσαι και νὰ ἐπιτρέψῃς τὴν κατάραν σου. Καὶ ὅπως τὸ πουλί, ὅταν ἡμῆσθ εἰς τὴν παγίδα και κρατεῖται μόνον ἀπὸ τὸ πόδι, ἔχει συλληφθῆ και κατὰ τὸ ὑπόλοιπον σῆμα, ἔτσι και ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τηρεῖ μίαν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν νόμον, εἴτε αὐτὴ εἶναι περιτομὴ, εἴτε νηστεια, ἔχει παραδώσει ἐλόκληρον τὴν ἐξουσίαν του, μὲ τὴν τήρησιν τῆς μιᾶς ἐντολῆς, εἰς τὸν νόμον, και δὲν ἡμπαροῦ νὰ ζεφυγῇ ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν του, ἐφ' ὅσον θέλει: και μὲ τὴν μερικὴν τήρησιν του νὰ πείθεται: εἰς αὐτόν. Δὲν λέγομεν αὐτὰ μὲ δικήσιν νὰ καταργώμενοι τὸν νόμον, ἄπαγα! ἀλλὰ διότι θέλομεν νὰ δεῖθο-

μεν τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλοῦτος τῆς χάριτος. Διότι ὁ νόμος δὲν ἐκαστὴν εἰς τὸν Χριστόν. Πῶς λοιπὸν θὰ ἦσαν δυνατὰ κατὰ τότοις, 604 A ὁ νόμος ἔστω ὅπως ἔχει δοθῆ ἀπὸ τὸν θεόν καὶ μὴ ὀδηγῆ κατὰ τῆσαν παιδαγωγικὴν πρὸς αὐτὸν νὰ εἶναι ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ; Ἀναγκαστικὰ ὅμως νὰ λέγομεν δια αὐτὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀναφέλου φιλονεικίας αὐτῶν, ποὺ κοινῶν χρῆσαν τοῦ νόμου, ὅχι ὅμως καθὼς πρέπει. Διότι οἱ ὀφείονται τοῦ νόμου εἶναι ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἐνθ' διατάσσον τὴν βλαπτικὴν ἀπομάκρυναν ἀπὸ αὐτῶν καὶ τὴν προσέλευσιν εἰς τὸν Χριστόν, κυριαρχοῦνται καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν νόμον. Ὅτι ὅμως ὁ νόμος ὀφέλιμος πολὺ τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ ἀναγνωρίζω καὶ ἐγὼ, καὶ τοῦτο εἶναι κατὰ, ποὺ δὲν θὰ ἤμπορούσα ποτὲ νὰ ἀρνήθω. Ἄλλ' ἐστὶν ποὺ θέλει παρὰ-χαίρα νὰ τῆρῃ τὸν νόμον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναρῶν τὸ μέγεθος τῆς ὀφείλειας του. Καὶ ὅπως θὰ ἦταν πολὺ μεγάλος ἔπαινος διὰ τὸν παιδαγωγόν, τὸ νὰ μὴ ἔχῃ πλέον ἀνάγκην τὸν φροντίδων του κατὰ τὴν ἀσκησὴν τῆς σωφροσύνης ὁ νέος, τὸν ὅποιον αὐτὸς ἐπει-δανύνηται καὶ ὁ ὅποιος ἐπέτυχεν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἀρετὴν, B ἔτσι καὶ διὰ τὸν νόμον θὰ ἦταν πολὺ μεγάλος ἔπαινος τὸ νὰ μὴ ἔχωμεν πλέον ἡμᾶς ἀνάγκην τῆς βοήθειας του. Καὶ πρά-γματι αὐτὸ, ἐνδεῶν τὸ νὰ γίνῃ ἡ ψυχὴ καταλληλότερα νὰ ἀπο-δεχθῆ ὑψηλότεραν φιλοσοφίαν, τὸ χραισσοῦμεν εἰς τὸν νόμον. Ὅσοι αὐτὸς μὲν ποὺ παραμένει ἀκόμη προσκεκολλημένος εἰς τὸν νόμον καὶ δὲν δύναται νὰ ἴδῃ κατὰ ὑψηλότερον ἀπὸ δευ. ἐκεῖ ἔχουν γραφῆ, τίποτε τὸ μεγάλον δὲν ἐκέρχεται ἀπὸ αὐτῶν. Ἐγὼ ὅμως ποὺ τὸν ἐγκατέλειπα καὶ ἔτρεξα πρὸς τὰ ὑψηλότερα δόγματα τοῦ Χριστοῦ, κάλλιστα θὰ ἤμπορούσα νὰ τὸν μεγαλύνω, διότι μὲ κα-τέστησαν ἱκανόν, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ ὑπερῶ τὴν μικρότητα τὸν γραμμένον εἰς αὐτὸν καὶ νὰ προχωρήσω εἰς τὸ ὄθος τῆς διδασκα-λίας, ποὺ ὁ Χριστὸς μὲς ἔφερε. C εἶναι μεγάλην πράγματι ἡ ὀφέ-λεια τοῦ νόμου διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀλλ' ἐπ' ὅσον ὀδηγῆ σω-στὰ πρὸς τὸν Χριστόν. Ἐάν ὅμως τοῦτο δὲν γίνεται, μὲς ἐλάττει, διότι μὲς ἀπνοστερεῖ ἀπὸ τὰ μεγάλτερα ἀγαθὰ μὲ τὴν προσκόλλη-σιν εἰς τὰ μικρότερα καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ κατακρατῆ εἰς τὰ μύρια τραύματα τῶν παραβάσεων του. Καὶ ὅπως ἔην ὑπὲρ ἄνθρωπον δύο λα-τροί, καὶ ὁ μὲν ἕνας ἦταν κατώτερος, ὁ δὲ ἄλλος ἀνώτερος, καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀπὸ ἕκαστου φάρμακα εἰς τὰς πληγὰς δὲν κατάρθω-νε νὰ ἀπαλλάξῃ διὰ μίαν τὸν ἄρρωστον ἀπὸ τὸν πόνον τῶν ἐλ-κῶν...¹¹

3. «...ὁ ἀδελφός σου, ἄφες τὸ δῶρόν σου ἐμπροσθεν τοῦ θε-

11. Τὸ κείμενον διακόπτεται 120. Ἔχει ἄκρως, φαίνεται, μικρὸν μόνον μέρος αὐτοῦ.

πιστοῦ, καὶ ἴσως» πρῶτον διαλλάξθῃ τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τό-τε ἰδὼν πρόσωπον τὸ δῶρόν σου» (Ματθ. 5, 23-24). D Ὁ Κύ-ριος δὲν εἶπε περιόρισε τὴν θυσίαν καὶ τότε φόρε, ἀλλὰ μὴ ἐπι-καλεῖς τὴν θυσίαν καὶ ἀπὸ ἀπέλλης, συμφιλίωσόν με τὸν ἀδελφόν σου. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ ἔπραξε μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆν, ἀλ-λά τὸ ἐπανέλαθε καὶ ἄλλοις. «Ἐάν μὲν γὰρ ἄπιστος ἔχῃ γυναῖκά-τις», εἶναι ἐγκαθ' ἐπιβολάτῃς, δὲν ὑποχρεῖνται νὰ τὴν ἀπομα-κρύνῃ. Διότι λέγει: «Εἰς τις ἔχει γυναῖκα ἄπιστον καὶ αὐτὴ συνου-δοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφίεται αὐτῆν» (Α' Κορ. 7, 12). Ἐάν δὲ ἡ γυναῖκα τοῦ εἶναι πόρνη καὶ μογαλῶτα ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἀποπέμψῃ. Ἡ Γραφὴ λέγει: «Ὅς γὰρ ἐν ἀπολύσει τὴν γυναῖκα αὐ-τοῦ, παρκατὰ λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι» (Ματθ. 5, 32). Ὅστε ἐπιτρέπεται νὰ διώξῃ κανεὶς τὴν γυναῖκα του, ἔταν αὐτὴ πηγαίνει μετ' ἄλλον ἄνδρα. Ἐξῆς τὸ μέγεθος τῆς φιλοφρο-σύνης καὶ τῆς μερίμνης τοῦ Θεοῦ; Ἄν ἡ σκίζυγὸς σου πιστὴ εἰς τὰ εἰδωλὰ, λέγει, μὴ τὴν διώξῃς, ἐν ὅμοις ἀπιστοσύῃ εἰς ἐπ', κα-νεὶς δὲν σὲ ἐμποδίζει νὰ τὴν ἀπομακρύνῃς. Ἐπειτα, ἐνθ' ὁ Θεὸς μὲς μεταχειρίζεται μετ' ὅσον τιμὴν, ἐπειδὴ δὲν θὰ καταδεχθῶμεν νὰ τοῦ ἀναποδοδώσωμεν ὅσα κἄν τὰ ἴσα; Ὅτ' ἀπαφροσύνησαν, ἔταν αὐτὸς ὀβριζόμενος ἀπὸ τὰς σκίζυγῶν μας καὶ μάλιστα ἔταν γνωρί-ζομεν ὅτι μὲς ἀνομιέει ἢ ποὺ μεγάλη κόλασις καὶ τιμωρία, ἔταν ἀμολοῦμεν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν γυναικῶν μας; διὰ τοῦτο ἄλλοι-στε σὲ κατέστησε κεφαλὴν τῆς γυναικῆς, 605 A διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐπέταξεν «εἰ τι μὴ εἶναι θέλουσιν αἱ γυναῖκες, ἐν ὅσῳ τοῦς ἰδίους ἄνδρας ἑπιρωτῶν» (Α' Κορ. 14, 35); ἐπὶ νὰ ὀδηγῆ εἰς τὴν εὐσέβειαν ὡς διδάσκαλος, κηδεμῶν καὶ προστάτης. Ἐπειδὴ ὅ-μως, ἔταν μὲν ἔρχεται ἡ κανονικὴ ἄρα νὰ συγκεντρωθῶμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν τὰς ἀρπυνίζετε ἀπὸ τὴν ὀνηρίαν των, καὶ ἔταν ὁ διάβολος τὰς προσκαλεῖ εἰς τὴν ἔσθη τῶν σαπύγγων καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀναποκαθῶν, δὲν τὰς συγκρατεῖτε, ἀλλ' ἀδια-φορεῖτε ἂν θὰ γίνων αἰχμάλωτοι εἰς τὰ ἐργάματα τῆς δουλείας καὶ παραπυρῶν εἰς τὴν ἀνομοσίαν. Πράγματι καὶ αἱ πόρνοι καὶ οἱ θηλυπρεπεῖς καὶ δόλοκλῆρος ἢ παρὰ τῆς ὀρχήστρας συνήθισον νὰ προστρέχουν ἐκεῖ.

Καὶ διατὶ ἐμιμῶ διὰ τὰς πορνείας ποὺ γίνονται; Δὲν φοβεῖται μήπως ἡ σκίζυγὸς σου ἐπιστρέψῃ ἐπ' ἐκεῖ εἰς τὸ σπίτι καὶ φέρῃ μαζί της κανένα δαίμονα; B Δὲν φέουσαι εἰς τὴν προηγουμέ-νην διὰλεξιν, ἔπει ποὺ καθαρὰ ὁ λόγος μὲς ἀπέδειξεν ὅτι δαι-μόνες κατοικοῦν καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ εἰς τοῦς τόπους, ἔπει αὐτοὶ συγκεντρῶνται; Πῶς μου λοιπὸν, πῶς τοι-μὲς, ἀπὸ ἐχθρόφας μετ' τοῦς δαίμονας, νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὴν

συνέλκυεν τῶν ἀποστόλων; Πῶς δέ, δὲν φοβίης νὰ ἐλθῃς καὶ νὰ λάβῃς μέρος εἰς τὴν ἑρῶν τράπεζαν καὶ νὰ μεταλάβῃς τὸ τιμὸν αἷμα, ἀφοῦ ἐπήγες ἐκεῖ καὶ συναναστρέφῃς μὲ ἐκείνους, ποὺ ἔχουσιν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ; Δὲν φοβίης, δὲν φοβίηται νὰ κάμῃς τέτοιαν παρανομίαν; Δὲν δοκιμάζεις φόβον οὕτω εἰς αὐτὴν τὴν ἁγίαν τράπεζαν; Ἀπὸ τὰ πράγματα αὗτ' εἶπα ἐγὼ, ἀπὸ καὶ ἐσεῖς εἰς ἐκείνους καὶ τὰ ἴδια ἐκείνοις εἰς τὰς συζητήσεις των. «Εἰς τὸν ἕνα οἰκοδομεῖται» (Α' Θεσ. 5, 11). Καὶ ἐν μὲν αὐτῷ, ποὺ πάσχει ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτὴν, εἶναι κατηχούμενος, νὰ τοῦ ἐμποδίσαι τὴν εἴσοδον εἰς τὸν καιρὸν, C ἐν δὲ εἶναι πιστὸς καὶ μεμνημένος νὰ τὸν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῆς ἁγίας Τραπέζης. Διότι ἡ προτροπὴ καὶ ἡ συμβουλὴ δὲν εἶναι ἐξ ἰσοῦ φρέλλοις δι' ἅλα τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ὑπάρχουν μερικά, τὰ ὅποια εἶναι φυσικῶν νὰ διορθῶνται μὲ σύντομον καὶ ταχυτάτην ἐπέμβασιν. Καὶ ὅπως ἀπὸ τὰ τραύματα, ἄλλα μὲν, τὰ πῶς ὑποφερτὰ ὑποχωρῶν μὲ ἡπιώτερα φάρμακα, ἄλλα δὲ, τὰ σάπια καὶ δυσκολοθεράπευτα, τὰ ὅποια ἀπειλοῦν καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, θεραπεύονται μὲ χειρουργικὴν ἐπέμβασιν καὶ καυτηρίασιν. Ἔτσι γίνεται καὶ μὲ τὰ ἁμαρτήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια, ἄλλα μὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ συνεχῆ νοσησίου καὶ ἄλλα δὲ ἀπὸ ἐλέγχου ἀποστόρων. D Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος διέταξε νὰ μὴ συμβουλευόμεθα μόνον ἀλλὰ καὶ νὰ ἐλέγχωμεν ἀπόστολας «ὅτι ἦν αἰτίαν ἐλαγξῆ αὐτοὺς ἀποτόμως» (Τίτ. 1, 15) λέγει. «Ὅς ἐλέγξωμεν λοιπὸν αὐτοὺς τώρα ἀπότομος, ὥστε, ἀφοῦ ἐντραποῦν καὶ καταδικάσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς των διὰ τὸ κατάντημά των, νὰ μὴ δεχθῶν ποτὲ πλέον τὴν ἑσχίαν ἀπὸ τὴν μισσητὴν νηστειῶν τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ λοιπὸν, ἀφοῦ ἔφησα τὴν προτροπὴν διαμαρτυροῦμαι καὶ κραυγάζω» «Εἰ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἔστω ἀνάθεμα» (Α' Κορ. 16, 22). Θὰ ἤμπορούσε νὰ ὑπάρξῃ μεγαλύτερα ἀπόδειξις ἀπὸ αὐτὴν τοῦ ὅτι δὲν ἀγαπᾷ κανεὶς τὸν Χριστόν, ἀφοῦ συμμετέχῃ εἰς τὴν ἑορτὴν αὐτῶν, ποὺ τὸν ἐφόρευον; Δὲν εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος, ποὺ τοὺς ἀνεθεμάτισεν ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ Παῦλος ἢ καλύτερα οὕτω ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ Χριστός, ὁ ὅποιος ὀμίλει μὲ τὸ σῶμα τοῦ Παύλου, καὶ ὁ ὅποιος προηγουμένως E εἶπεν ὅτι οἱ «ἐν νόμῳ δικαιοῦμενοι τῆς χάριτος ἐξέπεσαν» (Γαλ. 5, 4). Τὰ λόγια αὐτὰ εἶπαι τὰ καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ ἀνακρινόμεναι τοῦ ἕως ἀποφάσις; καὶ ἀφοῦ μὲ κάθε ἐπιμέλειαν τοὺς διακώσται καὶ τοὺς ἀρπάξεται ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ διαβόλου, ἐγγήγησάτε τους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς νηστειᾶς εἰς ἡμᾶς. Καὶ ἔτσι ἀφοῦ ἐλοκληρώσω τὴν ὑπόθεσίν μου πρὸς χάριν σας, εἶμι μὲτ' οἱ ἀδελφοὶ μας μὲ ἕνα σῶμα, ἕως δοξολογήσωμεν τὸν Θεὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ κτίσις ὅσα. Γίνεσθε!

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Πρὸς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι μὲ νηστειῶν ἐσπιάζου τὸ πρωτοχριστιανικὸν Πάσχα.*

1. ⁸⁰⁶ A Κάποια περίστασις ἀνάγκης καὶ πολὺ ἐπείγουσα, ἀφοῦ διέκοψε τὴν συνέλειαν εἰς τὰ ὅσα προχθὲς ἐλέγγαμεν. Ἐφαλκίει τὸν λόγον μας πρὸς αὐτὴν καὶ μὲς ἀπομακρύνει σήμερα ἀπὸ τοῦ ἀγῶνα κατὰ τῶν αἰρετικῶν. Καὶ ἐνθ' ἡμεῖς προετοιμαζόμεθα νὰ ἐμμελήσωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀγάπην σας διὰ τὴν δόξαν τοῦ Μονογενοῦς ἢ θεοῦ καὶ ἀνόχως φιλονεικία αὐτῶν, ποὺ θέλουσιν μὲ νηστειῶν νὰ ἐσπιάζου τὸ πρωτοχριστιανικὸν Πάσχα ἐξαναγκάζει τὸν λόγον μας νὰ ἀγαλλῶσθ' σήμερα μὲ τὴν ἑραπειάν αὐτῶν. Καὶ πρᾶγματι ὁ καλὸς ποιμὴν δὲν διώχνει μόνον τοὺς λύκους ἀπὸ τῆς κοπῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ πρόβατα ποὺ εἶναι ἄρρωστα μὲ κάθε φροντίδα θεραπεύει. B Διότι ποῖον θὰ ἦταν τὸ κέρδος εἶναι τὰ κοπάδια γλυτώνουσαν μὲν ἀπὸ τὰ σῶματα τῶν θηρίων, καταστρέφοντα δὲ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν; Ἔτσι κάμει καὶ ὁ ἀριστος τῶν στρατηγῶν δὲν ἀπομακρύνει μόνον τῆς ἐξωτερικῆς πολημικῆς ἐπιθέσεις, ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ ἅλα αὐτὰ φροντίζει νὰ συμφιλίωσῃ τοὺς πολέτας τῆς πόλεως ποὺ σκαπάζει, διότι γνωρίζει καλὰ ὅτι ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μῶσα εἰς τὴν πόλιν, θὰ εἶναι μηδανίον τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν νίκην. Καὶ διὰ τὴν μέθης πῶς τίποτα δὲν ἐξισπένεται, ὡς πρὸς τὴν καταστραφικὴν δόνησιν, μὲ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν διαμάχην, ἔκουσε τί λέγει ὁ Χριστός «ὁσκιλαία μερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν οὐ σκεθῆσεται» (Ματθ. 12, 25). Καὶ ἔμους ποῖον πράγμα εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθῆ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν μὲ τὴν διαπλείαν. ὅπου καὶ εἰσπδήματα χρημάτων ὑπάρχουν καὶ ὄπλα καὶ τεῖχη καὶ

* Σημειώσις: Ἠρόδοτος διὰ τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς ἢ τετρασεκαίδεκάκιτας οἱ ὅποιοι καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτῆν, ἐσπιάζου νὰ ἐσπιάζου τὸ Πάσχα κατὰ τὴν παλαιὰν νοσησίν, μὴ ἀκολουθεῖν τὴν ἀπάσιν τῆς Α' Οἰκουμένης Συνόδου, διὰ τῆς ὅποιος εἶχε καθορισθῆ ἕνικοις ἑορτασμῶς τοῦ Πάσχα, συμφώνως πρὸς τὸν ὅποιον ἐστρέφοντο μέχρι σήμερον τὴν ἑορτὴν αὐτῆν.

εγχεύματα και πλήθος στρατιωτών πολύ, και έλογα και πλήθους άλλων πραγμάτων, που της προσέδωκε μεγάλην δύναμιν; C' Η μεγάλη αυτή δύναμις παρά ταύτα καταλύεται, όταν επαναστατή κατά του λαού της. Διότι εκ φύσεως τίποτε δεν προκαλεί τόσην εξασθέγησιν, όσην ή φιλονικία και τα μαλώματα, όπως και αντίθετα, τίποτε δεν διατίθει τόσην ισχύν και δύναμιν, όσην ή αγάπη και ή έμόνηα. Αλλά λοιπόν τό κατένησαν ή Σολομών και διά τούτο έλεγεν αδελφός υπ' αδελφού βοηθούμενος, ως πέλις όχηρά και μαμαχλευμένη βασίλεια» (Παροιμ. 18, 19). Βλέπετε πόση είναι ή δύναμις της δημοσίας και πόση ή έλλάξη της φιλονικίας; Όλόκληρον βασίλειον όταν διαταρασσεται από έσωτερικός διαμάχης καταλύεται, δύο όμως άνθρωποι, που δημοσούν και είναι συνδεόμενοι μεταξύ τους, είναι στερεώτεροι και από τό τάχος.

D Και γνωρίζω θέβαια ότι με την χάριν του Θεού τό μεγαλύτερον μέρος αυτής; έδώ της ποιήσης έχει απαλλαγή από την άρρώστιαν και ότι ή ασθένεια έχει περιορισθή εις ελίγους. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι πρέπει να άμελήσωμεν διά την θεραπείαν των. Πράγματι, και αν άκόμη ήταν δέκα, ή πέντε ή δύο ή ένας, οι άσθενείς, ούτε και εις την περίπτωση αυτήν θα έπρεπε να άδιαφορήσωμεν διά την θεραπείαν των. Διότι και αν ένας είναι αυτός που νοσεί, και αυτός είναι τυποτικός και παραπεταμένος και δι' αυτόν δεν θα έπρεπε να άδιαφορήσωμεν, έφ' όσον είναι αδελφός μας, διά τον όποιον μάλιστα ή Χριστός απέθανε. Και ή Χριστός κήκει πολύν λόγον διά τούς εδυοχείς: «ος έάν σκανδαλίση, λέγει, «ένας των μικρών των πιστευόντων εις έμέ, σμιγέσει αυτός ένα κρεμαστή μύλος ενικός περί τον τράχηλον αυτού και καταποντισθή εις την θάλασσαν» (Ματθ. 18, 6). E Και πάλιν: «Εφ' όσον ουκ έποιήσατε έχι' των μικρών τούτων, ουδέ έμοι έποίησατε» (Ματθ. 25, 45). Και τέλος: «ούκ έστι θέλημα έμμορσθεν του πατρός μου τον εν ουρανό, ένα απόληται εις των μικρών τούτων» (Ματθ. 18, 14). Πώς λοιπόν δεν θα ήταν πράγμα άστονον, έν, ένφ ή Χριστός φρονίζε; τόσον πολύ διά τούς ταπεινούς, ήμεις άδιαφορούσαμεν δι' αυτούς; 607 A Μή ισχυρισθής τούτο, ότι δηλαδή ένας είναι ή άρρωστος, άλλ' ότι ένας παραμελούμενος και εις τούς υπολοίπους θα μεταδώση την νόσον. Διότι λέγει: «μικρά ζώνη, εινεν τό σφύσμα ζυμοί» (Γαλ. 5, 9). Και αυτό είναι που καταστρέφει και άνατρέπει όλα, τό ότι δηλαδή παραμελούμεν τούς ταπεινούς. Διά τούτο μεγαλύνουν τά έλαχ, όπως με την κατάλληλον θεραπείαν, θα ήμμορσθων να μικραίνων τά μεγάλα. Λέγομεν λοιπόν προς αυτούς τούτους πρώτα, ότι δεν υπάρχει χειρότερον πράγμα από την φιλονικί-

κίαν και την διαμάχην, από την διάσκαυν της Έκκλησίας και τό κομμάτισμα του χιτώνα, τον όποιον ούτε οι λησται έτόλμησαν να διαρρήξουν. Δέν άραούν αι λωκαί αιρέσεις, άλλ' είναι άσκήγη και ήμεις να κατακερματισώμεθα; B Δέν άκούεις τον Παύλον να λέγη και διά άλλήλους δάκοντε και κατασπίστε, βλέπετε μή από άλλήλον άκαλοήτητα;» (Γαλ. 5, 15). Πές μου, θαδίζεις έξω από την ποιήσιν και δεν φοβείσαι τον λόγον, ή όποιος την περιτριφυρίζει; Διότι «ο έχθρός ήμών», λέγει, «ως λέων περιέρχεται, άφουμένος και ζητών τινα άρπάσσει» (Α' Πέτρ. 5, 8). Βλέπε και θυμιάζε την σοφίαν του ποιμένου! Όστε μέσα εις τά πρόβατα του επέτρεψε να μνηξ, διά να μη κατασπαράξη την ποιήσιν, οστε απ' έξω των άπεμάκρυνε, διά να συγκεντρώσση έτσι με τον φέρον του θηρίου ελους μέσα εις την μάνδραν. Δέν σέβασαι τον Θεόν Πατέρα, φοβήσθου τότε τον έχθρόν, διότι, εάν άποσχίσης τον έαυτον σου από την ποιήσιν, να είσαι θέβαις; ότι έναινος θα σέ υποδεχθή. Ήταν δυνατόν ή Χριστός να εκδιώξη μακράν από την μάνδραν τον έχθρόν, C αλλά διά να τό προπαρσκευάσση να είσαι ζήστος και ενάγωνος και διά να καταπαύσης συνεχώς κοντά εις την μητέρα σου, του επέτρεψε να θρυχέται απ' έξω, οστε και έναινος που είναι μέσα εις την μάνδραν, άκούοντας τον θρυγνήσιόν του, να συσφίγγουν την δεσμών τους και ή ένας να εύρισθη καταφυγήν εις τον άλλον. Έτσι ένεργούν και αι μητέρες, που άγαπούν άληθινά τά παιδιά τους. Όταν αυτά κλαίουν τά άπειλοβν πολλάς φορές ότι: θα τό ρίψουν εις τό στόμα των λύκων, έχει θέβαια ότι θέλουν πραγματικά να τό ρίψουν, αλλά διά να σταματήσουν τό κλάμα των. Διά τούτο ή Χριστός έναιμεν όλα αυτά, ώστε να έχωμεν ειρήνην μεταξύ μας και να είμεθα συνδεόμενοι ή ένας με τον άλλον.

2. D Διά τούτο και ή Παύλος, αν και ήμμορσθε να κατηγορήσση τούς Κορινθίους διά πολλά και μεγάλα πράγματα, δεν τούς κατηγορήσση διά τίποτε πριν από αυτό. Και ένφ ήμμορσθαι να τούς κατηγορήσση διά την πορνείαν, την άκαλονείαν, την προσφυγήν των εις τά κοσμικά δικαστήρια, διά τά συμπτώσια εις τά ιερά των ειδώλων, διά τό ότι αι γυναίκες δεν έκάλυπτον την κεφαλήν των, πράγμα όμως που έκαμναν οι άνδρες, και μαζί με όλα αυτά διά την περιφρόνησιν, που έδεικνυαν εις τούς φτωχούς, και διά την άκαλονείαν, που έδημιουργείτο εις αυτούς από τά διάφορα χολείατα και διά τό ζήτημα της άναστάσεως των νεκρών και ένφ θα είλε λόγους να τούς επιτιμήσση μαζί με όλα αυτά και διά τά μεταέν τους μαλώματα και τάς έρδεις, εν τούτοις άφου άρχισεν όλα αυτά κατά μέρος τούτοις διορθώνει πρώτα απ' όλα. E Και διά να μη

γίνονται ἐνοχλητικῶς, θά σῶς παρουσιάσω μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἰδίου τοῦ Παύλου τοῦτο, ὅτι μολοῦντι ἤθνηται νὰ τοὺς κατηγορήσῃ δι' ἅλα αὐτὰ, αὐτὸς ὁμοίως πρὶν ἀπὸ αὐτῶν τίποτε ἄλλο δὲν ἠθέλησε νὰ διορθώσῃ. Ἄκουσε τί λέγει σχετικῶς μὲ τὴν πορνείαν των· «ὡς ἰσοῦται ἐν ὅμιν πορνεία» (Α' Κορ. 5, 1), καὶ τί ἔσται ἄρα εἰς τὴν ὑπεροφίαν καὶ τὴν ἐλαφροτάτην των· «ὡς μὴ ἐργασμένου ἐέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐρωσιώθησάν τινες» (Α' Κορ. 4, 18). Διὰ τὸ ὅτι δὲ προσέφυγον εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια λέγει· «τοῖμα τις ἐξ ὑμῶν, πράγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀπίστον.» (Α' Κορ. 6, 1) καὶ διὰ τὸ ὅτι Ἑβραίων κρέκτα ἀπὸ τὰ ἱερὰ τῶν εἰδωλῶν «οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μεταίχθιν καὶ τραπέζης δαιμονίων» (Α' Κορ. 10, 21). 608 Α Καὶ διὰ τὸ ὅτι αἱ γυναῖκες ἄφηναν ἀκάλυπτον τὴν κεφαλὴν των, ἐνθ' οἱ ἄνδρες ἐκάλυπτον τὴν δική των, ἔκουσε πῶς τοὺς ἐπιπλήττει· «πᾶς ἄνθρωπος προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, κατασχῶναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακάλυπτος τῆ κεφαλῇ, κατασχῶναι τὴν κεφαλὴν αὐτῆς» (Α' Κορ. 11, 4-5). Καὶ διὰ τὸ ὅτι περιφρονοῦσαν τοὺς πτωχοὺς, καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιστήμανε μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει» καὶ «ἡ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ κατασχόντες τοὺς μὴ ἔχοντες.» (Α' Κορ. 11, 21-22). Καὶ ἐπειδὴ ἔλοι σχεδὸν ἐπεδύκων τὰ μεγαλύτερα χαρίσματα καὶ κανεὶς δὲν κατεδέχτο τὰ μικρότερα, λέγει· «Μὴ πάντες ἀπόστολοι· μὴ πάντες προφῆται·» (Α' Κορ. 12, 29). Ἐπειδὴ δὲ εἶχον ἀμφοβολίας καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, λέγει· «ἀλλ' ἔραϊ τις, πῶς ἔγειρονται οἱ νεκροί; Β Ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;» (Α' Κορ. 15, 35).

Ἐνθ' λοιπὸν εἶχε ἅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, διὰ τὰ ὅποια θά ἤμποροῦσε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ, ἐν τούτοις πρὶν ἂν ἅλα τοὺς ἀνέστη διὰ τὴν θεόγνωστον καὶ τὰς εἰδήσας. Ἐδόθη ἁμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς του, νὰ εἰ λέγῃ· Παρρησιασθε τοῖς ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα» (Α' Κορ. 1, 10). Ἐγγύρως βέβαια καὶ ἐγγύρως πολὺ καλὰ, ὅτι τούτο ἦταν τὸ πρῶτον καὶ ἐπισηνὸν ζήτημα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, δηλαδὴ τὸ σχίσμα. Διότι ἐν ἑσπερίᾳ συνέχευε νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ ὁ ὑπερήφανος ἢ ὁ ποικιλοῦς, καὶ εἶχον ὁποιοδήποτε ἐλάττωμα, πολὺ γρηγορὰ καὶ κάτω ἀπὸ συνεχῆ διδασκαλίαν, θά ἀποβάλλῃ τὸ ἐλάττωμά του καὶ θά ἐπανεῦρῃ τὴν ὕψισιν του. C Αὐτὸς ἔμεινε, καὶ θά ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴν ὁμοίαν αὐτῆν καὶ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν κατέρων καὶ ἀποφύγῃ τὸ λατρεῖν, καὶ ὅταν ἀκόμα νομίζῃ· ἵτι εἰ-

ναι ὀρθῆς, πολὺ γρηγορὰ θά πέσῃ εἰς τὴν ἀφρόνησιν. Καὶ ὅπως ὁ ἱατρὸς θεραπεύει τὰς πληγὰς καὶ τὰ κατάγματα, ἀπὸ πρῶτα σταματῆσθ τὸν πυρετὸν. ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος ἐνήργησεν, ἀπὸ πρῶτου ξερίζωσε τὴν ἐχθρότητα, τότε ἰθεράτευσε τὰ τραύματα, καὶ διαφύραξεν εἰς καθὲ μέλος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς χάριν τοῦτο ὁ Παῦλος, πρὶν ἀπὸ ἅλα τὰ ἄλλα, κάμνει λόγον, νὰ μὴ διαφωνοῦν μεταξὺ τους, οὔτε νὰ ἀνακηρύσσουσι δικούς των ἀρχηγούς, μήτε νὰ σχίσουν εἰς πολλὰ μέρη τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ εἶπε μόνον εἰς ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται μετὰ ἀπὸ ἐκείνους καὶ ἔχουν τὴν ἰδίαν μὲ ἐκείνους ἐπίβλεψιν. D Ἐγὼ βέβαια πολὺ εὐχαριστῶς θά ἐρωτοῦσα αὐτοὺς νὰ μοῦ εἴπουν, τί τέλος πάντων εἶναι Πάσχα, τί εἶναι Τεσσαρακοστή¹² καὶ τί μὲν εἶναι τὸ ἰουδαϊκόν, τί δὲ τὸ δικὸ μας Πάσχα, καὶ διατί ἐκείνο μὲν μίαν φορὰν καθόλου τὸ ἔτος ἐορτάζεται, τὸ δικὸ μας δὲ ἐκτελεῖται εἰς καθὲ σάββατον.¹³ Καὶ ἀκόμη ποῖα εἶναι ἡ σημασία τῶν ἀζύμων καὶ ἄλων ἐκείνων τῶν ἄλλων, καὶ συμβόλου εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν. Καὶ τότε θά κατανοοῦσατε πολὺ καλὰ τὴν ἐπισημίαν φρονεῖσθαι αὐτῶν, οἱ ὅποιοι ἐνθ' εἶναι ἱκανοὶ οὔτε μίαν διδακτολογίαν ἢ προσκηρῶσιν δι' ἅλα κάμνον, θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των σοφωτέρους ἀπὸ ἅλους, καὶ ἔτσι οὕτε μαθαίνουν ἀπὸ τοὺς ἅλους, πράγμα ποὺ ἀξίζει τὴν ἄκραν κατη-

12. Ἐπίσης εἰς ἄλλων ἐκδοσῶν καὶ ἡ γραφὴ «ἱστορικῆς», ἀλλὰ ἡ ὀρθὴ εἶναι αὐτῆ. Ὁ ὄρος «Τεσσαρακοστὴ» ἠμνησθεῖται διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὸν βαν κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου· Αἱ δὲ οὐνοὶ γενεσθῆσαν, μὴ μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πᾶσι μικροφθασί ἀνακουσμένης, τὸ ὄρθον καθαρὸν προσφέρται τῇ Θεῷ (Πάλλη, Πολίτῃ, Σύστασις Κανόνων, Τόμ. Β', σ. 125). Ἀπὸ τῶν λόγων τούτων τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ἀποστόλου εἶναι ὅτι ὑπόκειται μόνον μίαν Τεσσαρακοστὴν εἰς ἐλάττωρον τῶν ἀζύμων ἀζύμων, αὐτὴ ποὺ συνδέεται μὲ τὸν ἐπίσημον ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα. Καὶ αὐτὸν δὲ ἡ νεώτερα κατὰ τὴν Τεσσαρακοστὴν αὐτῆν δὲν συνδέεται μὲ τὸ μυστήριον τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ Σαββατοῦ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ γίνεται διὰ τὰς ἀμαρτίας τοῦ αἵματος καὶ διὰ τὴν καλὴν προσομοίαν των, νὰ προσέλθῃ εἰς τὰ μυστήρια. Ἡ αἴσθησις καὶ ἡ στασιμότης τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι γενομένη ὅλησις, ἀλλὰ χάρις ἐστὶν ἐλάττωρον τῶν ἄλλων.

13. Πρόκειται ἀνασῆθαι περὶ τοῦ Πάσχα ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς βασιλῆς βασιλείας, τῆς εὐχαριστικῆς θυσίας, τελουμένης εἰς καθὲ ὁ λειτουργίαν, καὶ ὅτι περὶ ἑορτασμῶν τοῦ Πάσχα, πολλὰκις τοῦ ἔτους τελουμένη. Προσποσθεῖται ἄλλοις ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς ἑτήσιον ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, ὡς καθιερωθῆν ἐπὶ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἄλλων Γ', 3. Οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐτέλουν πρὸς ἡ καὶ ἑορτασὰν ἑορτασὰν, δηλαδὴ κατὰ ἑκάστην Κυριακὴν, τὸ Πάσχα τῆς εὐχαριστικῆς θυσίας. Ὡς πρὸς τούτο ἡ ἰδία παράδοσις, προσποσθεῖται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Λόγον Γ', 4, καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας.

γορίαν, ούτε αυτογνωσίαν έχουν, ούτε ακολουθούν τὰ διατεταγμένα. Ε ἄλλ' ἀπλῶς ἀφοῦ ἐγκαταλείψουν τὰς ὑποθέσεις εἰς τὴν ἀνθρώπου συνήθειαν, ὀδηγούνται εἰς τὰ θάρατρα καὶ τοὺς κρημνοὺς τῆς καταστροφῆς.

3. Ἄλλ' ἔσταν ἡμεῖς τοὺς ἀντιπένησαν αὐτὰ, ποῖα εἶναι ἡ σοφὴ ἀπάντησις των; Ἐοικε, λέγουσιν, δὲν ἐτηροδοῦσα πρῶτα τὴν νηστείαν αὐτήν; Αὐτὸ δὲν ἤμπορεῖς ἐσὺ νὰ μὴ τὸ εἶπας, ἀλλ' ἐγὼ θὰ ἦταν δίκαιον νὰ σοῦ εἴπω ὅτι καὶ ἡμεῖς ἔτσι ἐνηγοῦμεθα πρῶτα, ἀλλ' ἡμῶς ἐπροσηγοῦμεθα τὴν συμφορὴν, ποῦ ἐπιβάλλει ἡ παρτήρησις τῶν χρόνων. ⁶⁰⁸ Α Καὶ αὐτὸ ποῦ ὁ Παῦλος εἶπεν εἰς τοὺς Γαλάτας, τοῦτο λέγω καὶ ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς: «Ἦνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς» (Παλ. 4, 12). Τί σημαίνει ὁμοίως τοῦτο; Τοῦς ἔπειθε νὰ ἀποφύγουν τὴν περιτομὴν καὶ νὰ περιφρονήσουν τὰ σάββατα, τὰς ἡμέρας καὶ διὰ τὰ ἄλλα πράγματα ποῦ ὀρίζει ὁ νόμος. Ἐπειτα, ἐπειδὴ τοὺς ἔβλεπε νὰ διατάξουν καὶ νὰ φοβῶνται μὲ τὴν ἰδέαν ἔτι ἡ παράβασις τοῦ νόμου θὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τιμωρίαν καὶ κολασμὸν, τοὺς ἐνεβάρρυνε μὲ τὸ νὰ προβάλλῃ τὴν κατάστασιν τοῦ σὸν πρότυπον. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἦνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς». Μήπως, λέγει, κατὰγομαι ἀπὸ τὰ ἔθνη; μήπως ἀγνοῶ τὸ πολιτεῖμα τοῦ νόμου καὶ τὴν τιμωρίαν, ποῦ ὀρίζει δι' ἑσῶν τὸν παραβιάζον; Ἐβραῖοι εἰς Ἐβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖοι, κατὰ ἔθλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν. Ἄλλα καὶ ἕτινα ἦν μοι κέρδη, τὰυτα ἤγγραι μὲν τὸν Χριστὸν ζῆμίαν» (Φιλιπ. 3, 5-7). Β Πρῶτον ποῦ σημαίνει ὅτι ἀπομακρύνθητε ἀπὸ τὰς τάξεις των δριστακά. Γίνετε λοιπὸν ὅπως καὶ ἐγώ, διότι καὶ ἐγὼ ἦμουν κάποτε σὸν καὶ ἑσῶς.

Ἄλλὰ διατί νὰ ἐπιβῶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μου; Τριακόσιοι καὶ πλέον πατέρες συγκεντρώθησαν εἰς τὴν πόλιν τῶν Βιδυονῶν καὶ ἐνομοθέτησαν αὐτὰ καὶ ἐπὶ ἀτιμώσις ἑλοὺς αὐτοὺς.¹⁴ Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆν δύο πράγματα πρέπει νὰ συμβαίωσιν· ἡ κατηγορεῖς ἑλοὺς αὐτοὺς διὰ μωρίαν, ὅτι δὲν ἔχουν ἀκριθεῖ γνῶσιν, ἢ διὰ δειλίαν, ὅτι ἐγνώριζαν μὲν ἀλλ' ὑποκρίθησαν καὶ ἐπρόδοσαν τὴν ἀλήθειαν. Διότι ἔσταν δὲν ἐμμένοντες εἰς ὅσα ἐκείνοι ἐνομοθέτησαν, εἶναι φυσικὸν νὰ γίνωται τέτοιου εἶδους σκέψεις. Ὅτι ὁμοίως οἱ Πατέρες ἐπέδειξαν τότε καὶ πολλὴν σοφίαν καὶ γενναιότητα μεγάλην, γίνεται φανερὸν ἀπὸ διὰ ὅσα ἔχουν συμβῆ. Καὶ τὴν μὲν σοφίαν των φαυροῦναι ἡ πίστις, τὴν ὅποιαν διετύπωσαν τότε, C καὶ ἡ ὁποία ἔπραξε τὰ στίγματα τῶν αἰρετικῶν καὶ ἀπέτρους σὸν ἀ-

14. Ἀναφορὰ εἰς τὴν Α' Οἰκουμένην Σύνοδον τῆς Νικαίας, τοῦ 325.

διάρρηκτον τείχος θλας τὰς βολοπλοκίας αὐτῶν, τὴν δὲ ἀνδρείαν των δεκνύει ὁ διωγμὸς, ποῦ μάλιστα πρόσφατα κατέπεσε καὶ ὁ πόλεμος, τῶν ἐκκλησιῶν. Διότι ὡς γενναῖα παύλημέρια ποῦ ἐπήγαν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐπιστρέφουν ἀφοῦ ἔστησαν ἀναρτήματα τρώματι νίκης καὶ ἐδέχθησαν πολλὰ τραύματα, ἔτσι ἀπὸ παντοῦ ἦσαν τότε εἰς τὴν Νικαίαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι ἔφεραν εἰς τὰ σώματά των τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ ὁποῖοι ἔχουν νὰ ἀποριθμίσουν πολλὰς τιμωρίας, ποῦ ὑπέμειναν χάριν τῆς διαλογίας των. Διότι ἄλλοι μὲν θὰ ἤμποροῦσαν νὰ ὀμλήσουν διὰ τὰ διάφορα μεταλλὰ καὶ τὰ βασανιστήρια, ποῦ ὑπέστησαν εἰς αὐτὰ, ἄλλοι δὲ διὰ τὴν ἠμέμιον τῶν περιουσιῶν, D ἄλλοι διὰ τὴν πίκαν καὶ ἄλλοι διὰ συνεχεῖς θαρμούς. Καὶ ἄλλοι μὲν ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν τὰ καταπληγνυμένα πλευρὰ τους, ἄλλοι δὲ τὴν σκακατεμένην ράχιν, ἄλλοι τὰ θυγαλιμένα μάτια καὶ ἄλλοι ἄλλο μέρος τοῦ σώματός των, ποῦ τοὺς ἔχουν ἀφαιρέσει, διὰ τὴν πίστιν των εἰς τὸν Χριστόν. Ἡ σύνθεσις ἐκείνη συγκροτήθηκε τότε ἀπὸ ἑλοὺς αὐτοὺς τοὺς ἀβλητάς, οἱ ὅποιοι μαζὶ μὲ τὴν διαπίπτωσιν τῆς πίστεως ἐνομοθέτησαν καὶ τοῦτο, δηλαδὴ τὸν καθορισμὸν ἑσκαταμοῦ τοῦ Πάστρη, ὅσπε ἀπὸ κοινοῦ καὶ συμφώνως ἔλοι νὰ ἐπιτελοῦν τὴν ἐσπέρτην αὐτήν. Αὐτοὶ λοιπὸν ποῦ δὲν ἐπρόδοσαν τὴν πίστιν εἰς τῶν δυσκόλου καιροῦς, αὐτοὶ ἦτο δυνατοὶ εἰς ἕνα ζήτημα προσδιορισμὸς τῶν ἡμερῶν νὰ ἐνεργήσουν μὲ ὑποκρίσιν; Ε Πρόσκει τι κἀνεὶς μὲ τὸ νὰ κατακρίνης τόσους πατέρας, ποῦ ὤθησαν τόσον γενναῖοι καὶ τόσον σοφοί. Διότι ἐάν ὁ Φαρισαῖος, ἐπειδὴ κατέκρινεν ἕνα τελώνην, ἔλασεν διὰ τὰ ἀγαθὰ ποῦ εἶχε, ποῖαν συγγνώμην θὰ λάβῃς ἐσὺ καὶ ποῖαν ἀπολογίαν θὰ κἀμης, ἔσταν καταφέρεσαι ἐναντίον τῶν διδασκάλων, εἶλον τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα ἄδικα καὶ μὲ πολλὴν ἀπερηκαξίαν; Δὲν ἤκουσας τὸν Ἰωάνν τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ ὅτι: «ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συναγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι: ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. 18, 20). Ἐάν δὲ ὁ Χριστὸς αὐρίσκειται ἀνάμειχτος εἰς δύο ἢ καὶ τρεῖς, ποῦ περιωότερον περίστατο ἐκεῖ ὅπου ἐμαζεύθησαν τριακόσιοι καὶ ⁶¹⁰ Α πλέον καὶ αὐτὸς ἦταν ἐκεῖνος ποῦ κατηρόνουν διὰ καὶ ἐνομοθετοῦσε.

Καὶ ἐπὶ δὲν καταδικάζεις μόνον ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ ὀλοκληρον τὴν οἰκουμένην, ποῦ ἐδέχθητε καὶ ἐπίησε τὰς ἀποφάσεις ἐκείνων. Ἡ μήπως νομίζεις ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι σοφώτεροι ἀπὸ ἑλοὺς τοὺς πατέρας τῆς γῆς, καὶ μάλιστα τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἔχουν βεβῶγει ἀπὸ τὸν τρόπον ζωῆς τῶν πατέρων των καὶ δὲν τελοῦν καμμίαν ἐσπέρτην; Διότι αὐτοὶ δὲν ἔχουν πλέον ὅσπε ἄζυμα, ὅσπε Πάστρη (καὶ μάλιστα ἀκούω πολλοὺς νὰ λέγουν

και τοτο, οτι το Πάσχα εορτάζεται μαζί με την εορτή των άζύμων), άλλ' οτι αυτοί δεν έχουν άζυμα, άκουσε τον νομοθέτην, που λέγει: «ου θνησθήσε παίχται το Πάσχα εν οδωμῆ των πλείων σου, ον Κύριος ο Θεός σου έδωκε σοι, άλλ' ή εις τον τόπον, ον έδεν επικλήσῃ το όνομα αυτού» (Δευτ. 16, 5). Β έννοωv με αυτά την Ιερουσαλήμ. Βλέπεις πως, αφού περιώρισεν την εορτήν να τελεσται εις μίαν πόλιν, ύστερα και την ίδίαν την πόλιν κατέστρεψε, διά να τους εδιδχησῃ Ισραηλ χωρίς την θέλησιν των μακαρῶν από τον παλαιόν τρόπον ζωής των; (Οτι δε ο Θεός προέβλεψεν αυτό που έφρόνιζο να ακολουθήσῃ είναι ελοφάντερον. Διά ποίον λόγον λοιπόν συνεκέντρωσεν αυτούς εκεί, από διάκόληρον την οικουμένην, επειδή προέβλεψεν οτι ή πόλις θα καταστραφῃ; Δεν είναι φανερόν οτι επειδή ήθελε να καταλυθῇ ή εορτή; Ο Θεός κατέλυσεν αυτήν και έσῳ ακολουθεῖς τους Ιουδαίους, διά τους οποίους ο προφήτης λέγει: «Και τίς τυφλός, άλλ' ή οι πατέρες μου, και κωφός, άλλ' ή οι κυριεύοντες αυτών» (Ησ. 42, 19). Διότι πρὸς ποίον αυτοί δεν έφρόνιζον άγνώμονες και άνοήτους; C Πρὸς τους άπιστοαυλιμένους του Θεού, πρὸς τους προφήτας, πρὸς τους διδασκάλους των; Και διατί είναι ανάγκη να κήνωv λόγον διά διδασκάλους και προφήτας, την στιγμήν κατά την οποίαν αυτοί κατέσφαξαν τά Ιβια τά παιδιά των; Πράγματι «έθυσαν γάρ τους υιούς αυτών και τάς θυγατέρας αυτών τοῖς δαιμονίοις» (Ψαλμ. 106, 37). Αυτοί άδουκέρησαν διά τά τέκνα των και, πᾶς μου, διά έφρόνιζαν να τηρήσουν ώρισμένας ημέρας της εορτής; Κατεπάτησαν την συγγένειαν, έλχημένονταν τά παιδιά τους και εξέλασαν τον Θεόν, που τους έπλασε. Διά τοτο ή Γραφή λέγει: «Θεόν γάρ, τον γεννήσαντά σε εγκατέλειπες και έπελάθου Θεού του τρέφοντός σε» (Δευτ. 32, 18). Αυτοί που εγκατέλειψαν τον Θεόν ήταν δυνατόν να φυλάξουν της εορτής των; Και ποῖος θα ήμπούσε να ειπῇ αυτό; Αφού και ο Χριστός διά τοτο έορτάσε το Πάσχα μαζί τους, D δηλαδή όχι διά να εορτάζωμεν και ήμεῖς μαζί τους, άλλ' διά να παρασκευάσῃ το πέραςια από την οικίαν του τύπου εις την άλλειαν. Δι' αυτό και την περιτομήν υπέμεινε και το σάββατον έτήρχε και τάς εορτάς έώρτασε και άζυμα έφαγε και έλα αυτά έφαγεν εις τά Ιερουσαλήμια. 'Αλλ' ήμεῖς δεν εῖμεθα υποχρεωμένοι: τίποτε από έλα αυτά να τηρήσωμεν. Διότι ο Παύλος λέγει: «Έδεν περιτέμνησθε, Χριστός ήμᾶς εὐδέν ὀφειλέσει» (Γαλ. 5, 3). Και σχετικᾶ με τά άζυμα λέγει πάλιν «Ὅτε εορτάζωμεν, μη ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας και πονηρίας, άλλ' ἐν άζύμοις ειλικρινείας και αληθείας» (Α' Κορ. 5, 8). Διότι: τά δικά μας άζυμα δεν απο-

τελούνται από αδελφῶν άνακατωμένων, άλλ' είναι τρόπος; αληθινῆς πολιτείας και ενάρετου βίου.

4. Διατί λοιπόν ο Χριστός ετήρησεν Ισραηλ τότε; E 'Επειδή το παλαιόν Πάσχα ήταν τύπος του μελλοντικού, του καινού Πάσχα, έπρεπε να θέσῃ την άλλειαν έπάνω από τον τύπον. Αφού δε πρώτα έδειξε τον τύπον, έπειτα έφανέρωσε την άλλειαν, την πραγματικότητα εις την θείαν ευχαριστίαν. Και αφού ή άλλεια έφανέρωθη, ο τύπος λοιπόν εξαφανίσθηκε διά μας και δεν έχει πλέον λόγον ύπαρξεως. Μη λοιπόν μου αντιτεινῆς τοτο, άλλ' έδειξε μου καλύτερα εκείνο, αν δηλαδή ο Χριστός έδειξε να κήνωv εις Ισραηλ. Διότι: έγω άποδεικνύω το αντίθετον, οτι δηλαδή ο Χριστός όχι μόνον δεν έδειξε να φυλάττωμεν ώρισμένας ημέρας, άλλ' και μας απήλλαξεν από τέτοιου είδους υποχρεώσεως. Άκουσε λοιπόν τι λέγει ο Παύλος, και όταν αναφέρω τον Παύλον, έννοώ τον Χριστόν, 61 Α διότι αυτός είναι εκείνος, που κινεί την ψυχήν του Παύλου. Τι λοιπόν λέγει αυτός; «Ημέρας παρατηρήσθε και μήνας και καιρούς και έκαστούς. Φοδοθῆτε ήμᾶς, μήπως εἰσῆ κοκοπίσκα εις ήμᾶς» (Ρωμ. 4, 10-11). Και πάλιν λέγει «όσακις αν έσθῆτε τον άρτον τοτον, και το ποτήριον τοτο πίνετε, τον θάνατον του Κυρίου καταγγέλλετε» (Α' Κορ. 11, 26). Με το να ειπῇ την λέξιν «όσακις» (κάθε φοράν), ο άπόστολος, κατέστησε κύριον αυτόν, που μετέχει εις το μυστήριον της θείας ευχαριστίας και τον απήλλαξεν από κάθε υποχρέωσιν σχετικᾶ με την τηρήσιν ώρισμένων ημερών. Το Πάσχα δεν είναι το ίδιον με την Τεσσαρακοστήν. Άλλο πράγμα είναι το Πάσχα και άλλο ή Τεσσαρακοστή. Διότι ή Τεσσαρακοστή μεν έρχεται: μίαν φοράν κάθε χρόνον, το Πάσχα όμως γίνεται τρεις φορές κάθε εβδομάδα. Β μερικᾶς δε φορές και τέσσαρας ή καλύτερα έσας φορές θα ήθελαιεν. Το Πάσχα δεν είναι νηστεία, άλλ' προσφορά και θυσία, που γίνεται εις κάθε συναξιν των πιστών. Και οτι πρόκειται: περι τοτο, άκουσε τον Παύλον, ο οποίος λέγει: «Το Πάσχα ήμῶν υπέρ ήμῶν έποίη Χριστός και όσακις αν έσθῆτε τον άρτον τοτον και το ποτήριον πίνετε, τον θάνατον του Κυρίου καταγγέλλετε» (Α' Κορ. 5, 7-11, 26). Ὅτε κάθε φοράν που προσέρχεται με καθαράν συνείδησιν εις την θ. ευχαριστίαν, εορτάζει το Πάσχα, όχι οτι νηστεύει, άλλ' οτι μετέχει εις την θυσίαν εκείνην. «Ὅσακις γάρ αν έσθῆτε τον άρτον τοτον και το ποτήριον τοτο πίνετε, τον θάνατον του Κυρίου καταγγέλλετε». Εορτάζει το Πάσχα σημαίνει λοιπόν εξαγγέλλω τον θάνατον του Χριστού. C Διότι: και ή προσφορά που γίνεται σήμερα και άναίτη, που

έγινε χθές και αύτή, που γίνεται κάθε ημέραν, είναι όμοια και ή ίδια με αύτήν που γίνεται κατά την ημέραν έκείνην του Σαββάτου και δέν είναι ούτε κατά τό ελάχιστον έκείνη σπουδτέρα από αύτήν, ούτε αύτή εδτελειστέρα από έκείνην, αλλά ή ίδια, παρομοία, φρικτή και σωτήριας.

Διαιτ λοιπόν, λέγει, νηστεύομεν κατά την διάρκειαν τών σαράντα ημερών; Πικλαιότερα πολλοί πιστοί προσήρχοντο εις τήν νηστεία χωρίς καμμίαν προετοιμασίαν και μάλιστα κατά τόν καιρόν αυτών, που ο Χριστός συνίστησεν αυτά. Οι Πατέρες λοιπόν επειδή κατάλαβαν την ζημίαν, που γίνεται από μίαν χωρίς προετοιμασίαν προσέλευσιν, από συνήθειαν εις σύνθετον, καθέκαστος νηστείας σαράντα ημερών. Η νηστείαν διά προσευχήν, δι' άκράσιν του λόγου του Θεού, διά συνάξεις. Και έτσι, από καθαρισθόμεν κατά τας ημέρας αυτές βλοί μας με κάθε επιμέλειαν και με προσευχάς και έλεησιμώνας και νηστείας και με όλονκτίους παρακλήσεις και με δάκρυα και με εξομολόγησιν και με όλα τ' άλλα παρόμοια, να προσέλθωμεν εις τό μυστήριον της θείας ευχαριστίας, όσον έφαρθεαι από την δικήν μας δυνάμιν με καθάρων συνειδήσιν. Ότι δε είχαν εξαιρετικά αποτελέσματα με τό να μας ειθίσουν με την υποχώρησιν αυτών εις την περιοδικήν νηστείαν, γίνεται φανερόν από τό εξής γεγονός: Καθ' όλην την διάρκειαν του χρόνου, ενώ ήμεις συνεχώς φρονίζομεν και κηρύσσομεν την νηστείαν, κανείς δέν προσέχει εις αυτά, που τους λέγομεν. Όταν όμως έλθη ο καιρός και μόνον της σαρανταήμερου νηστείας, Ε χωρίς να προτρέπη και να συμβουλεύη κανείς, τότε και ο πιδ όκνηρός άρπυνίζεται και άκολουθεί την συμβουλήν και την προτροπήν, που ή συνήθεια της περιόδου επιβάλλει. Αν λοιπόν ο έρωτήσης ο Ιουδαίος και ο ειδωλολάτρης, διατί νηστεύεις, μη του άπαντήσης δι νηστεύεις εξ αιτίας του Πάσχα ή του μυστηρίου του σταυρού, διότι ή το προσφέρεις έτσι μεγάλην λαθήν δι' άνευρελλοίης.

Πράγματι δέν νηστεύομεν εξ αιτίας του Πάσχα ούτε λόγω του μυστηρίου του σταυρού, αλλά εξ αιτίας τών άμαρτημάτων μας και επειδή πρέπει να προσέλθωμεν εις τό μυστήριον. Το Πάσχα δέν είναι υπόθεσις νηστείας ούτε πάνθους, αλλά υπόθεσις χαράς και πνευματικής εφοροσύνης. Το ίδιον και ο σταυρός, διότι εξερτίκωσε την άμαρτίαν. 612 Α έκάθαρσις την οικουμένην, απέλειψε την πικυρότηταν έθθραν, άνοιξε τας πόλεις του σόραου, συνέφιλιωσε τους έχθρούς, επανέφερεν εις τόν αέραν και έκάθισε την ανθρωπίνην φύσιν εις τό δεξιό του θρόνου του Θεού και προσέφερεν άναρίτητα άλλα αγαθά. Λοιπόν δέν πρέπει δι' όλα αυτά

να πανθούμεν ούτε να θλιβόμαθα, αλλά να δοκιμάζομεν άπέραντον άγαλλίασιν και χαράν. Διά τοτο και ο Παύλος λέγει: Έρσοι δε μη γένοιτο καυχέσθαι, ειμή εν τώ σταυρώ του Κυρίου ήμων Ιησου Χριστού και πάλην συνίστησι δε την έκουστον άγάπην εις ήμεις ο Θεός, ότι έτι άμαρτηλώων όντων ήμων Χριστός, όπερ ήμων απέθανε» (Γαλ. 6, 14 Ρωμ. 8, 8). Και ο Ιωάννης, να τι λέγει: (Όστω γάρ ήγάπησεν ο Θεός τον κόσμον» (Ιω. 3, 16). Πίς, πώς τόν ήγάπησεν; Ο άπόστολος, από θάρρα κατά μέρος έλα τα άλλα, προέταξε τό μυστήριον του σταυρού. Β Διότι, από εις ούτω; ήγάπησεν ο Θεός τον κόσμον, έπρόσθεσεν ότι τον μονογενή αυτου υιον έθηκεν, ίνα σταυρωθή, ίνα πός ο πιστεύων εις αυτόν μη άπόληται, άλλ' έχη ζωήν αιώνιον» (Ιω. 3, 16). Έάν λοιπόν ο σταυρός είναι υπόθεσις άγάπης και είναι καύχημα διά τόν πιστόν, τότε δε μη λέγομεν ότι παυθόμεν δι' αυτόν. Δέν πανθούμεν δι' αυτόν, άπαγα, αλλά διά τά άμαρτημάτα μας. Διά τοτο νηστεύομεν.

5. Ο καταχρούμενος λοιπόν δέν έορτάζει ποτέ τό Πάσχα και όμως νηστεύει κάθε χρόνο, διότι δέν μετέχει εις την θείαν ευχαριστίαν. Αντίθετα λοιπόν και αυτός που δέν νηστεύει, έν προσέληθη με καθάρων συνειδήσιν, έορτάζει τό Πάσχα, είτε κοινωνεί σήμερα, είτε κήριον, είτε έποστέθητος. C Διότι ή άριστη προσέλευσις εις την θείαν κοινωνίαν δέν κήριεται από τόν καιρόν κατά τόν όποσον γίνεται, αλλά από την καθάρων συνειδήσιν. Εμεις όμως κήριόμεν τό αντίθετον. Δέν καθαρίζομεν την διάνοιάν μας, εάν δε προσέλθωμεν κατά την ημέραν έκείνην, νομίζομεν ότι έορτάζομεν τό Πάσχα, έστω και έν εμείθα γεμάτοι με άπειρα άμαρτημάτα. Τα πράγματα όμως δέν έχουν έτσι, δι: δέν έχουν έτσι! Διότι και έν άκόμη προσέληθς εις τό μυστήριον κατά τό μεγάλο Σάββατον με έκάθαρτον και πονηράν συνειδήσιν, έχεις άπίσαι από την θείαν κοινωνίαν, έρωτες μακροτά, δέν έώρτασες τό Πάσχα. Όπως και τό αντίθετον πάλιν, έν σήμερα πάρος μέρος εις την θείαν κοινωνίαν, από όμως πρώτα καθάρσις τό άμαρτημάτα σου, έώρτασες τό Πάσχα με κάθε ακρίβειαν, όρθά! D Έπρεπε λοιπόν ήμεις την ακρίβειαν αυτήν και την ρωμικολέστην αυτήν να διατηρούμεν κατά την προσέλευσιν μας εις τό μυστήριον και δι: εις την φύλαξιν αύτης ή της άλλης ημέρας, αυτού ή του άλλου καιρού. Και όπως τώρα προτιμάτε να ύποσώθητε παρή να μεκακηνώσετε την συνήθειαν, έτσι έπρεπε, αυτήν μεν να περιφρονήτε, να προτιμάτε δε να ύποφέρετε και να κάμνετε τό κάθε τι, ώστε να προσέρχεσθε εις τό μυστήριον χωρίς άμαρτημάτα. Ότι: δε ο Θεός δέν ένδιαφέρεται

διὰ τὴν φύλαξίν ὑπερμένον καιρῶν, ἄκουσέ τον τί λέγει ἔσαν κρί-
 νη· «Πεινῶντά με εἶδατε, καὶ ἔφραξατε, βιβῶντα καὶ ἱποτίσασατε·
 γυμνὸν καὶ περιβάλατε» (Ματθ. 25, 36). Καὶ αὐτοὺς ποῦ εἶναι
 εἰς τὰ ἀριστερὰ τοὺς καταγορεῖ μὲ τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτά, Ε Καὶ
 πάλιν ἄλλον, ἀφροῦ τὸν προσάγει διὰ νηρηκακίαν, τὸν κολλάζει λέ-
 γοντάς του· «Πονηρὸ βεβλα, πάσαν τὴν ἡμετέραν ἐκείνην ἀφῆκᾶ
 σε» οὐκ ἔδει καὶ πὲ εἰσῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγὼ πὲ
 ἔλλησα» (Ματθ. 23, 32). Ὁμοίως, ἀπηγόρευσαν εἰς τὰς παρθέ-
 νους, ποῦ δὲν εἶχαν λάβει εἰς τὰς λέμπας του, νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ
 νυμφικόν θυμέλιον (Ματθ. 25, 7), καὶ ἄλλον ἀπειδὴ εἰσῆλθε χοί-
 ρις νὰ ἔχη ἔνδυμα γάμου καὶ ἦταν ἔνδεδυμένος μὲ θρώμικα ἐνδύ-
 ματα, δηλαδὴ τὴν πορνείαν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν. Κανεὶς ἡμῶς δὲν
 ἐπιμαρτύρησε καὶ δὲν ἀπεκλεισθήκα ποτὲ, διότι ἐτέλεσε τὸ Πάσχα
 αὐτὸν ἢ τὸν ἄλλον μήνα (Ματθ. 22, 19 ἔξ.).

613 Α Καὶ διατί νὰ ἐμιλῶ δι' ἡμᾶς, ποῦ ἔχουμε ἀπαλλαγῆ
 ἀπὸ κάθε τέτοιαν ἀνάγκην καὶ πολυτέλειαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς,
 ἔπου μήνης καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ κύκλου ἐπὶ δὲν ὑπάρχουν·
 Ἄλλωστε, ἂν κάποιος θελήσῃ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν θὰ εἶναι
 ὅτι οὐτε μετὰ τῶν Ἰουδαίων γίνεται ποὺς λόγος διὰ τὸ ζήτημα
 τοῦ χρόνου, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ὑπάρχει ἡ προτίμησις διὰ τὸν τόπον,
 τὰ Ἱερουσόλυμα. Κάποτε, ἀφροῦ προσῆλθαν εἰς τὸν Μωυσοῦν μερικοὶ
 ἄνδρες Ἰουδαῖοι, τοῦ εἶπαν «Ἀκαθαρτοὶ ἔσμεν ἐπὶ ψυχῇ πὺς ἵνα
 μὴ ὑστερήσωμεν ἀπὸ τῶν ἑθνῶν τοῦ Κυρίου». Καὶ ὁ Μωυσοῦς τοὺς
 ἀπάντησε· «στῆτε αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺσμεν ἐπὶ τὸν Θεόν» (Ἐξ. 9,
 7-8). Καὶ ἀφροῦ συνεβουλεύθη τὸν Θεόν, ἔφρασε ἔπειτα ἔνα νό-
 μον ὁ ὁποῖος λέγει· «ἂν τις ἀκάθαρτος ἐπὶ ψυχῇ ἢ, ἢ ἢ ἐν ὄσφ
 μακρῆ, καὶ μὴ δύνηται ποιῆσαι ἔν τῷ πρώτῳ μηνί τὸ Πάσχα, ποι-
 ῆσαι ἔν τῷ δευτέρῳ» (Ἐξ. 9, 9-10). Β Ἔτσι εἰς τοὺς Ἰου-
 δαίους καταργεῖται ἡ φύλαξις τοῦ χρόνου, διὰ νὰ γίνῃ τὸ Πάσχα
 εἰς τὸ Ἱερουσόλυμα. Ἐπὸ λοιπὸν δὲν προτιμᾶται τὴν συμφωνίαν τοῦ
 χρόνου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ νὰ φανῆς ὅτι τῆρις ὑπερμένους
 ἡμέρας προσβάλλεις τὴν κοινήν μητέρα ἑλων μας καὶ διαχίζεις
 τὴν κοινήν σύνθετον. Καὶ ποῦς ἡμπορεῖ νὰ γίνῃς ἄτιος διὰ νὰ λέ-
 γης συγχώρησον, ἔσαν προτιμᾶς νὰ ὑπερτάνης διὰ τὸσον ἀσήμε-
 να πρῆγματα· Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διατί πρέπει νὰ ἐμιλῶ διὰ
 τοὺς Ἰουδαίους; Ὅτι ἡμῶς δὲν εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς, οὐτε καὶ
 ἂν ἀκόμη τὸ ἐπιθυμοῦμεν πρόδρα καὶ τὸ ἐπιθυμοῦμεν, νὰ τῆρησω-
 μεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁραὶν ἐσταυρώθηκα ὁ Χριστός·
 γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ ἔξῃ· Καὶ ἂν ἀκόμη οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πα-
 ραβιάζων τὸν νόμον καὶ δὲν παρυσιάζοντο ἀγνώμονες καὶ σέλι-

ροί, Ὅ οὐτε ὀκνηροὶ καὶ καταφρονηταί, καὶ δὲν εἶχαν εἰσκαίλει
 ἀπὸ τὸν τρόπον ζωῆς τῶν Πατέρων του καὶ ἐφύλασσαν μὲ κάθε
 ἀκριβείαν αὐτὸν μέχρι σήμερα, δὲν θὰ ἦσαν δυνατόν εἰς ἡμᾶς, ποῦ
 παρακολουθοῦμεν αὐτά, οὐτε ἔτσι νὰ προσδιορισθῶμεν τὴν ἡμέραν,
 κατὰ τὴν ὁραὶν ὁ Κύριός μας ἐσταυρώθηκα καὶ ἔφρασε τὸ Πά-
 σχα. Καὶ ποῦς αὐτό; Ἐγὼ θὰ εἶπὸς τὸ εἶπω. Ὅταν ὁ Χριστός ἐσταυ-
 ρώνητο, ἦταν τότε ἡ πρώτη τῶν ἔξῃμων καὶ ἡ παραμονὴ ποῦ θὰ
 ἐφραζέτο τὸ Πάσχα. Αἱ δύο αὐταὶ ἡμέραι δὲν ἦσαν δυνατόν νὰ
 συμπέσωσι. Νὰ λοιπὸν, κατὰ τὸν χρόνον ποῦ διατρέχουμε ἡ πρώτη
 τῶν ἔξῃμων συμβαίνει νὰ εἶναι ἡμέρα Κυριακὴ καὶ πράπει κατ'
 ἀνάγκην νὰ νηστεύωμεν τὴν ἑβδομάδα. Καὶ ἐπὸ τὸ πάθος θὰ ἔ-
 χῃ περᾶσει καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως θὰ ἔχη
 φθάσει, ἡμῶς θὰ νηστεύωμεν ἀκόμη. Καὶ αὐτὸ συνέθη, πολλὰς φο-
 ρὰς μετὰ τὴν ἡμέραν τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως· Ὅ καὶ ἐνῆρ
 ἡ ἑβδομάδα δὲν ἔχει ἐλοκληρωθῆ, ἡμῶς νὰ τῆρησωμεν ἀκόμη τὴν
 νηστείαν. Ἔτσι ἡ τῆρησις τοῦ καιροῦ δὲν εἶναι καταρτηθῆ.

6. Ἄς μὴ φιλονεικώμεν λοιπὸν, οὐτε νὰ λέγωμεν τοῦτο· νὰ
 τόσον χρόνια ἔχω νηστεύσει κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ τόρα θὰ
 ἐλλάξω τὴν συνήθειάν μου; Ἄλλαξε λοιπὸν ὡς πρὸς τοῦτο εἶδὸν
 ἀφροῦ ἐπὶ τῶν χρόνων εἶμαι ἀποκομμένος ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκα-
 λοιπὸν πάλιν εἰς τὴν μητέρα. Κανεὶς δὲν λέγει, ἀφροῦ εἶχον τόσον
 χρόνια εἰς τὴν ἔχθραν ἐντέταμαι· τόρα νὰ συμφιλιωθῶ. Διότι ἐν-
 τροπή εἶναι τὸ νὰ παραμῆνῃ κανεὶς εἰς τὴν ἐλαθέραν φιλονεικίαν
 καὶ ἔχει ἡ μεταβολὴ πρὸς τὸ καλλίτερον. Αὐτὸ κατέστρεψε καὶ τοὺς
 Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τῆς συνείδησός τους πάντοτε τὴν παλαιάν συνήθειαν
 παρεπόρευον εἰς τὴν ἀεβίαν. Ε Ἄλλὰ διατί νὰ ἐμιλῶ διὰ τὴν
 νηστείαν καὶ τὴν τῆρησιν ὑπερμένον ἡμερῶν; Ὅ Παῖδες ἐφύλα-
 τε τὸν νόμον καὶ πολλὸν ἰδρώτη ἔχουσ' καὶ πολλὰς ὀδοποιρίας ἔκα-
 με καὶ ἄλλα, πολλὰς ταλαιπωρίας ἀπέφερε καὶ ἀπὸ δίους τοὺς
 συνηλικιωτάς του ὑπερέχον κατὰ τὴν πικρὴν τῆρησιν τοῦ νόμου.
 Ἄλλ' ἡμῶς, ἀφροῦ ἔφρασαν εἰς τὴν ἔχθραν τελειότητα τῆς πολι-
 τείας τοῦ νόμου καὶ ἀφροῦ εἶδατε συνείδησιν διὰ αὐτὰ ποῦ ἔφρατε
 τὸν ἀδελφῶσαν εἰς τὸν ἐλαθρόν καὶ τὴν ἔχθραν, ἡμῶς ἀλλάξε.
 Καὶ δὲν διερωτήθηκα διατί αὐτό; 614 Α Διατί νὰ χάσω τοὺς καρ-
 ποὺς τόσο μεγάλου ζήλου; Διατί νὰ πάχῃ χαμένος τῶς κόπος;
 Ἄλλ' ἀκριβὸς δεῖα τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν ἔλλαξε τὸ ταχύτερον,
 διὰ νὰ μὴ παραμῆνῃ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν ἔχθραν. Καὶ ἐπὶ ἐφέ-
 ρησε τὴν δικαιοσύνην τοῦ νόμου, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν δικαιοσύ-
 νην τῆς πίστεως. Διὰ τοῦτο φωνάζει καὶ λέγει· «ἄπειν ἢ μοι κέρ-
 ῃ, ταῦτα ἡγῆμαι διὰ τὸν Χριστὸν ἔχμα» (Φιλιπ. 3, 7).

Και ἡ Γραφή λέγει: «Ἐάν προσφέρῃς τὸ θυρὸν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεὶ μνησθήσῃς ἐπὶ ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σου, ὅπως πρῶτον διαλλάγηθῃ τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθῃς προσφέρει τὸ θυρὸν σου» (Ματθ. 5, 23). Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγεται; Ἐάν μὲν ὁ ἀδελφός σου ἔχη κάτι ἐναντίον σου, δὲν σοὺ ἐπιτρέπεται νὰ προσφέρῃς τὴν θυσίαν μέχρις ὅτου συμφιλιωθῇς μαζί του. **Β** τώρα δὲ ποὺ ὁλόκληρος Ἐκκλησία καὶ τόσο Πατέρας εἶναι ἐναντίον σου, τοῖμας σοὺ καὶ ἱππόμενοι, χωρὶς νὰ ἔχῃς διαλύσει τὴν ἐπισημίαν αὐτῆν ἔχθραν, νὰ προέλθῃς εἰς τὰ θεία μυστήρια. Καὶ ἀκόμη πῶς θὰ ἠμπορούσες μὲ τέτοιαν διάθεσιν νὰ ἑορτάσῃς τὸ Πάσχα; Αὐτὰ δὲν τὰ λέγω μόνον σοὶ ἑκείνους ποὺ νοσεῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ σὰς ποὺ ὑγιαίνετε, διὰ νὰ ἐπαναγέρσῃτε εἰς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν ὅσους ἢ ἰσθῆτε νὰ ἀσθενοῦν καὶ ἄσους μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ εὐγένειαν καὶ ἀλλοτρίτητα. Καὶ ἂν ἀκόμη αὐτοὶ ἀντιβροῦν, καὶ ἂν δυστροποῦν, καὶ ἂν πράττουν ὑπερήματα ἄλλα, ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ κωραπίσθωμεν μέχρις ὅτου τοὺς μεταπιστώσῃμεν. Διὰ τίποτα δὲν ἐξισώνεται μὲ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἁμόνοισιν. **Γ** Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐπίσκοπος ποὺ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν, δὲν ἀναβαίνει εἰς αὐτὸν εἶδὸν τὸν θρόνον, πρὶν εὐχηθῆ εἰς ὅλους σὰς τὴν εἰρήνην, καὶ ἀφοῦ ἐγαρήθῃ, δὲν ἀρχίζει τὴν διδασκαλίαν του πρὸς σὰς, πρῶτον καὶ πάλιν εὐσυχ εἰς ἕλους σὰς τὴν εἰρήνην. Καὶ οἱ ἱερεῖς ἔταν πρόκειται νὰ εὐλογῆσιν, δὲν ἀρχίζουσιν τὴν εὐλογίαν των, παρὰ ἀφοῦ σὰς εὐχηθῶσιν τὴν εἰρήνην. Ἐπίσης καὶ ὁ δικάριος¹⁵ ὅταν μὲς προσέρῃ νὰ προσευχηθῶμεν διὰ μαζί, συγχρόνως συστήνει καὶ τοῦτο κατὰ τὴν προσευχὴν, νὰ ζήτοῦμεν δηλαδὴ τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης καὶ ὅλα τὰ προσφερόμενα νὰ εἶναι εἰρηνικά. Καὶ ὅταν μὲς ἀπολύῃ ἀπὸ τὴν δύναξιν αὐτῆν, τὸ ἔβριον μὲς εὐχαίται μὲ τὸ νὰ μὲς λέγῃ «Πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ, καὶ γενικῶς τίποτα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰπωμεν ἢ νὰ πράξωμεν χωρὶς αὐτῆν. **Δ** Διὰ αὐτὴ εἶναι ἡ προσφῶς μας καὶ ἡ μάνα, ποὺ μὲς θέλει μὲ πολλὴν φροντίδα. Ἐνωσθὲ δι' εἰρήνην, ἔχῃ αὐτὴν τοῦ κοινῶς χαρισματοῦ, οὔτε αὐτὴν τῶν συμποσίων, ἀλλὰ τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, τὴν εἰρήνην τῆς πνευματικῆς ἁμόνοιας, τὴν ὁποῖαν πολλοὶ τώρα δικαιοῦν, μὲ τὸ νὰ ζημιώσωνται μὲ διαδεράς συζητήσας τὰ δικὰ μας πράγματα καὶ νὰ αὐξάνωνται τὰ ἰουδαϊκά, μὲ τὸ νὰ θεωροῦν πῶς ἀξιοπρίστους διδασκάλους ἑκείνους, παρὰ τοὺς Πατέρας μας καὶ μὲ τὸ νὰ ἠμιστεῦνται ὡς πρὸς τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς. Τί ποὺ ἀνόητον ἀπὸ

15. Ἦτιμος καὶ εἰς ἄλλους λόγους του ἔτσι καὶ ἐθὶ ὁ Χριστοδότημος θεοκλής τὸ ἐπισημῶν του διὰ τὴν λειτουργικὴν ζωὴν, κατὰ τῆς ἰσοίας παρὰ τῆς ἀσκητικῆς πληροσφίας.

αὐτὸ θὰ ἠμπορούσας νὰ ἀπαρῆ; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἑκαὶ ἐγὼ μὲν, τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, ἦσαν τύπος, τοῦτο δὲ, τὸ δικὸν μας, πραγματικότης. Βλέπε πόση εἶναι ἡ μεταξὺ των διαφορά! Ἐκαὶ μὲν ἀπέτριπε τὸν σωματικὸν θάνατον, τοῦτο δὲ διέλυσε τὴν ὄργην, ποὺ ἐπετρέματο εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. **Ε** Ἐκαὶ ἀπῆλλαξε τότε τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς Αἰγύπτου, τοῦτο μὲς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἑκαὶ καταπόντισεν τὴν Φαραὼ, τοῦτο δὲ τὴν διάβολον. Τὸ Πάσχα ἑκαὶ ὠδήγησε εἰς τὴν Παλαιστίνην, τὸ Πάσχα τοῦ Χριστοῦ ὠδήγηε εἰς τὸν οὐρανόν. Διὰ τί λοιπόν, ἐνὸς ἡλίου ἀνέτειλεν, ἐπὶ παραμένεις εἰς τὸ φῶς; τοῦ λυχνικοῦ; Διὰ τί θέλεις νὰ τρέφῃς μὲ γάλα, ἐνὸς σοὺ προσφέρεις στερεὰ τροφή; Διὰ τοῦτο ἐτρέφῃς μὲ γάλα, διὰ νὰ μὴ παραμείνῃς δικαιοῦς; εἰς τὸ γάλα διὰ τοῦτο τὸ λυχνικὸν εἰς ἐπίστασι. Διὰ νὰ πορευθῆς εἰς τὸν ἦλιον.¹⁶ **Α** Μὴ λοιπόν, ἐνὶ ἡλίῳ τὰ τελευταῖα πράγματα, ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ πρῶτα, τὰ ἀτελή, οὔτε νὰ φυλάσσωμεν ἡμέρας, ἐποχὰς καὶ ἔτη, ἀλλὰ παντοῦ, ἂν ἀκολουθοῦμεν μὲ ἀκριβείαν τὴν Ἐκκλησίαν, θέτοντας ἑαῖναι ἀπὸ ὅλα τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην. Διὰ τί καὶ ἂν ἡ Ἐκκλησία διεπράττε σφάλμα, τὸ κατόρθωμα ἀπὸ τὴν ἀκριθεῖ τήρησιν των χρόνων δὲν θὰ ἦταν τῶσιν μεγάλον, ὅσον τὸ ἐγκλημα ἀπὸ τὴν διαίρεσιν καὶ τὸ ὀπίσθια τοῦτο. Τώρα ἡ τήρησις τοῦ καιροῦ δι' ἐμὲ δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν, ἀφοῦ οὔτε διὰ τὸν Θεὸν ἔχει, ὅπως ἀποδείξωμεν. Ἀλλοῦτε καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ πολλὰς σκέψεις ἀφαιρούσας.

Μόνον ἓνα πράγμα ζητοῦ. Νὰ κἀνωμεν τὸ κἀθε τι μὲ εἰρήνην καὶ ἁμόνοισιν. Καὶ ὅταν ἐμαῖς καὶ ἕλος ὁ λαὸς νηστεύωμεν καὶ οἱ ἱερεῖς μας ἀναπέμψουν τὰς κοινὰς ἐκτελέσεις εὐχὰς ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης. **Β** ἐπὶ τὸ νὰ μὴ παραμείνῃς μαθημένος εἰς τὸ σπῆμα σου. Πρέπει νὰ καταλάβῃς ὅτι αὐτὸ εἶναι θεολογικὰ ἐπεσφάγια καὶ ἔτι τὰ ἀμαρτήματα δὲν εἶναι οὔτε ἓνα, οὔτε δύο, οὔτε τρία, ἀλλὰ πολλὰ περισσώτερα. Δὲ ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ πῶσιν, εἰς προσημαζῆσαι νὰ μένῃσαι τόσοις Πατέρας, καὶ ἐπιβάλλῃς εἰς φιλονεικίας, εἰ σπρώχνῃς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ εἰ κἀκόστω πῆρην σκευδάλου εἰς τοὺς ἀδελφούς σου καὶ τοὺς ἔθνους. Πῶς λοιπόν, θὰ ἠμπορούσῃς νὰ κατηγορήσῃς ἑκείνους, ποὺ παραμένουν εἰς τὰ σπῆμα τους, ὅταν ἐπὶ τρέχῃς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους; Καὶ ἂν εἶναι μόνον αὐτὰ τὰ ἀμαρτήματα. Ἐπίσης, μεγάλη ζημία εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ καὶ ἔτσι ἐπὶ δὲν ἀποκαρδιώσῃς εἰς αὐτὰς τὰς νηστείας ποὺ ἀνεφάρμας, οὔτε τὸν λόγον τῶν Γραφῶν, οὔτε τὰς συζητήσεις, οὔτε τὴν εὐλογίαν καὶ τὰς κοινὰς προσευχὰς. **Γ** ἀλλὰ μὲ παντὴν συνεσίῃσιν περὶ; ὅλον αὐτὸν τὸν χρόνον, διὰ τὸ φοβεῖσαι καὶ τρέ-

μας μη τυχόν ανακαλυφθῆ, πᾶν κάποιος ἀλλόφρων καὶ ἀλλογενής. Πρέπει λοιπὸν μὲ παρηγοίαν, μὲ εὐχαρίστησιν καὶ εὐφροσύνην, μὲ δόξην τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐπὶ κοινοῦ μὲ δόλοκληρον τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀποτελοῦμεν ἕνα τὰ μυστήρια.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀναγνώρισε τὴν ὑποχρεωτικὴν καὶ ἀκριβῆ τήρησιν τῶν κειρῶν. Ἀλλὰ ἐπειδὴ κατ' ἀρχὴν ἐφάνηκε καλὸν πρῶγμα εἰς ἄλλους τοὺς Πατέρας, ποὺ ἦταν διασκορπισμένοι παντοῦ, νὰ συγκεντρωθῶν καὶ νὰ ἐρίσων αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἑποὶ ἐκτιμᾷ τὴν ἀρμονίαν παντοῦ καὶ γὰρ τὴν ἐπέκεινται, ἀποδέχθηκα τὴν ἀπόφασιν. Ὅτι δόξα εἶναι πρῶγμα ἀδύνατον ἢ ἐμεῖς ἢ ἐσεῖς ἢ οὐκοῦν ἄλλος νὰ καθορίσῃ ἐπακριτως τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἐτέλεσε τὸ μυστήριον. Ἐπεὶ ἀποδείχθη ἀκριτὰ ἰκκονομαχικὰ μὲ ἕνα εἰσκαμὴν προσηυμένως. **D** Ἀς μὴ σκεταχθῶμεν λοιπὸν καὶ ἡς μὴ ὑπαινοῦμεν τοὺς ἀκούτας μας εἰς τὰ μεγάλα πρῶγματα μὲ τὸ νὰ φιλονικιοῦμεν διὰ τὰ μηδαμικά. Διότι τὸ νὰ νηστεύωμεν αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην περίεον δὲν εἶναι ἔγκλημα. Ἐγκλημα εἶναι, καὶ μάλιστα ἀνεγνώριστον καὶ ἕξιον καταδίκης καὶ πρόσθεν μεγάλης τιμωρίας, τὸ νὰ διακρούμεν τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ νὰ διαπληκτιζοῦμεθα καὶ ἀναπειροῦμεν τὴν διχόνοισιν καὶ τὸ νὰ ἀποταροῦμεν συνεχῶς τὸν αὐτὸν μας ἀπὸ τῆς συνέσεως. Ἦταν δυνατόν λοιπὸν νὰ εἴπω περισσότερα ἀπὸ ἕνα εἶπα, ἀλλὰ οἱ ἕσους προέχοντες εἶναι ἀκριτὰ τὰ ἕνα ἔχον ἀρχὴν, οἱ ἕσους ἕως δὲν προέχοντες, δὲν ἔχουν ἀφελοῦσαν εἰς τίποτε, εἴτε καὶ ἂν λαβῶσιν περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ. **E** Διὰ τοῦτο, ἀπὸ κατακλείσασθαι εἰς τὸν λόγον, ἐπὶ κοινοῦ ἡς εὐχρησθῶμεν ἕνα, νὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἀδελφοὶ μας, πλῆθει μας, νὰ ἀποκαθῶσιν τὴν εἰρήνην, νὰ ἀποφύγουν τὰς ἀλαβάρδας συζητήσεις καὶ ἀπὸ γαλοποιήσασθαι τὴν μικρότητα τῶν κινήματων τῶν, νὰ σκεφθῶσιν τοσάυτιστα καὶ νὰ ἀπελευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν τήρησιν τῶν ἡμερῶν. Καὶ ἔτσι ἕναί μας, μὲ μίαν ψυχὴν καὶ μὲ ἕνα σῶμα, ἡς δεξιόζωμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς εἰς αὐτὸν ἀνάμνησιν ἢ δόξαν καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δόξα καὶ πάντοτε καὶ εἰς ἄλλους τοὺς αἰῶνας. Ἐγένετο!

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

616 A Τοῦ ἰδίου κατὰ τὸν Ἰουδαϊόν. Εἰς τὰς ἐπιπέγας τοῦ Πάσχα αὐτῶν. Ἐξαιρηθῆ εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας.

1. Πάλιν οἱ ταπεινότεροι καὶ οἱ ποὺ δυστοχεῖς μεταδὸ ἄλλων τῶν ἀνηθρίων Ἰουδαίων πρόκειται νὰ χάρισον τῆς νηστείας τῶν, καὶ πάλιν περισσότερο ἀνάγκη νὰ προστατευθῆ τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ. Διότι καὶ οἱ πεινήμες, ὅσον δὲν ὑπάρχει κίνδυνος κανόνος ἡθρίου, ἀφήσων παντελῶς ἐλευθέρως τὰ πρόβατα νὰ ἔδωκον καὶ ἐκείνοι ζαλευμένοι κάτω ἀπὸ κάποιαν δειλανάδιαν ἢ παύσων παύσων τὴν φλογέρα τῶν. **B** Ὅταν ἕως ἀντιληφθῶσιν ἐπιδραστήριον ἴκωνται, γρήγορα ἀπὸ εἴφου τὴν φλογέρα κατὰ μέρος, ἀρπάξουν εἰς τὰ χέρια τῶν τὴν σφαιρὴν καὶ ἀπὸ ἀφήσων τὸ μυστικὸν ἔργον ἐσταλίζοντες μὲ ῥέπαλα καὶ λίθους καὶ ἀπὸ σταλῶν ἡρατὰ εἰς τὰ κεφάλια τῶν πρέσβητων καὶ κραυγάζουν δυνατὰ, καὶ ἐπὶ πολλῶν κρομακρούσων πολλὰς φωνὰς τὸ ἡθρίον μὲ τὴν φωνήν, πρὶν ἀόλη ἐκείνη ἐπιταθῆ. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐμεῖς ποὺ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν προγεγεμένων ἡμερῶν ἀνταρροῦσασθαι εἰς τὴν διήγησιν τῶν Γραφῶν, πᾶν εἰς κάποιον καιρῶν, δὲν μὲς ἀτηρηθῆσων ὁ ἀγωνιστικὸς λόγος, διότι κανεὶ δὲν μὲς, ἐνώλησεν. **C** Σήμερα ἕως, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἀγριότεροι ἀπὸ ἄλλους τοὺς λαούς, πρόκειται νὰ προσεγγίσουν τὰ πρόβατα μας εἰς ἀνάγκη νὰ πικραχθῶσιν καὶ νὰ διωθῶμεν μὴ γινῆ, ὅσα κανόνες ἀπὸ τὰ πρόβατα μας νὰ μὴ γίνῃ ἐστὶ τοῦ ἡθρίου. Καὶ μὴ ἀπορήσασθαι διότι ἐμεῖς ἀπὸ τῆρα μὲλλας ἐξελίξθηθα καὶ λαμβάνομεν προστατευτικὰ μέτρα διὰ τὰς ψυχὰς σας, ἐν ἡ νηστεία τῶν πρόκειται νὰ ἐλθῆ μετὰ δέκα ἢ καὶ περισσότερας ἡμέρας. Ἀλλῶστε καὶ οἱ σκληροὶ ἀπὸ τοὺς γεωργούς, ἔσαν γαυνοῦσων μὲ χαιμαρρῶν ποὺ παρακρούει τὰ χωράφια τῶν, δὲν ἀναμένουν νὰ ἐλθῆ ἡ ἐποχὴ τοῦ χαμῶντος, ἀλλὰ πολλὸ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ τὰς ὄχθας παραφροσύσων καὶ ἀνεγνώριστα ὀφένων καὶ τῶν ἀνοήτων **D** καὶ οἱ κῆρα ἔρπον προστατευθῆσθαι διὰ τὰ τὸν ἀνταρροῦσασθαι. Διότι κατῶσων ὁ χαιμαρρῶς ἡσυχάζει καὶ εἶναι ἡσυχῶς, εὐκολότερον κῆρῶν

τάς ἐργασίας αὐτάς, ὅταν ἄμφοι ἀδελφάνουν καὶ μὴ πολλὴν ὄψιν
 τρέχουν τὰ ὄσα αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἐκόλον, ὅπως πρῶτα, γὰρ τὸν πλη-
 αίσουν. Διὰ τοῦτο μισοῦσά ἀπὸ πολλῶν χρόνων προλαμβάνουν τὰς
 πλημυρίας του μὴ τὸ νὰ ἐπινοῦν κατὰ ἀναγκαστικῶν μέσων. Τὸ
 ἴδιον συνήθισαν νὰ κάμνουν καὶ οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ναῦται καὶ
 οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ θερισταί. Πράγματι καὶ ἐκεῖνοι πρὶν ἀκρόν ἔλ-
 λη ἢ ὄρα τῆς μάχης καὶ τὸν θώρακα ἀποστειλάνουν καὶ τὴν ἄ-
 σπίδα ἐπιθέουσιν καὶ τὰ χαλκίονα ἐτοιμάζουν καὶ τὰ ἄλλα μὴ
 πολλὴν φροντίδα Ἐ ταῖζον καὶ δια τὰ ἄλλα καλὰ τακτοποιοῦν.
 Καὶ οἱ ναῦται, πρὸς καθέλκυσιν τοῦ σκάφους εἰς τὸ λιμῆνι, καὶ
 τὴν καρὶνα ἐπιδορθάνουν καὶ τὰ τοιχώματα ἀνανεώνουν καὶ τὰ
 κουπιὰ λειάνουν καὶ τὰ ἴστια ράπτουν καὶ ἔλθιν τὴν ἄλλην κατα-
 τακτὴν τοῦ πλοίου εὐπρεπίζουσιν. Ὁμοίως καὶ οἱ θερισταὶ πολλὰς
 ἡμέρας πρὶν ἀρχίσαι ὁ θερισμὸς καὶ τὸ βρεπῆν ἀκούουσιν καὶ τὸ
 κλῆνι προετοιμάζουν καὶ τὰ ὄσα καὶ τὸ ἄμψι καὶ ὅσα ἄλλα
 χρῆσιμα εἰς αὐτοὺς διὰ τὸν θερισμὸν. 17 **A** Καὶ δλους τοὺς
 ἀνθρώπους εἶναι δυνατόν νὰ ἴθι κανεῖ νὰ κάμνουν τὰς ἐτοιμασίας
 τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐγκαίρων, ὥστε ἔταν ἔλθῃ ἡ καιρὸς του μὴ
 εὐκολίαν νὰ ἐπιτελέσων τὰ ἔργα του. Ὅλους αὐτοὺς λοιπὸν καὶ
 ἡμεῖς παίνομεν τὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν, ἐγκαίρως παραλά-
 βωμεν τὰς ψυχὰς τὰς μὴ τὸ νὰ εἴσιν προετοιμημέναι νὰ ἀποσπῶνται
 τὴν αἰτίαν καὶ παράνομον αὐτῆν νηστειάν τὸν Ἰουδαίου. Μὴ μοῦ
 εἴπῃς ὁδοῦς τοῦτο, πὸς νηστεύουσιν, ἀλλὰ δεῖξέ μου τὸ ἄλλο, ἐν
 ἧμερῶν τὴν νηστειάν σύμφωνα μὴ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐρ' ὅσον
 ἡμεῖς δὲν γίνεσθαι τοῦτο, ἢ νηστεία των εἶναι περισσώτερον ἐγκλη-
 ματικὴ καὶ ἀπὸ τὴν μέθηρ. **B** Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάζωμεν
 μόνον αὐτὸ τοῦ πράττειν αὐτοί, ἀλλὰ νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τὰ αἰ-
 τία τῶν πράξεων τῶν. Διότι εἴτι γίνεσθαι σύμφωνα μὴ τὸ θέλημα
 τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν ἀκρίει τοῦτο φαίνεται φαῦλον εἶναι ἀπὸ ἕνα τὸ
 ἄριστον, εἴτι δὲ γίνεσθαι, παρα τὴν θέλησιν του καὶ τὴν εὐαρέσκειαν
 του, καὶ ἐν ἀκρίει θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἄριστον, εἶναι ἀπὸ δια πε-
 ρισσώτερον φαῦλον καὶ ἐγκληματικόν. Καὶ ἐν κάποιος φρονήσῃ
 καὶ ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, ὁ φρόνις αὐτοῦ εἶναι καλύτερος ἀπὸ κατὰ
 οὐλονηρικῶν, καὶ ἀνεπίθετα. ἐν κάποιος ἀπὸ λύπην καὶ πικρῶν
 ἠρωσίων, ποὺ δὲν ἐπιδοκίμαζῃ ὁ Θεὸς ἀποφύγη νὰ διατρέξῃ τὴν
 φρόνιν, ἢ φαῖδον αὐτὸν ἢ ἡμεροῦσαι νὰ γίνῃ μισωτέρα ἀπὸ κατὰ
 φρόνιν. Διότι δὲν εἶναι ἡ φρόνις τῶν πραγμάτων καλὴ ἢ κακὴ, ἀλλὰ
 καὶ ἀποφάσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖναι, ποὺ κάμνουν νὰ εἶναι καλὰ
C καὶ σὺν τὰ ἴδια πράγματα.

2. Καὶ διὰ τὴν μέθηρ εἴτι αὐτὴ εἶναι ἢ ἀλλήθεια, ἔκουσε τὴν

ἐξῆς ἱστορίαν: Κάποτε ὁ Ἀγαθὸς ἀπὸ συνάλας κάποιον βασιλέα
 τῶν Σύρων, ἔσωσε τὴν ζωὴν του παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ
 ἐκεῖς τοῦτου τὸν ἐκάθετε πλάγιον τοῦ θρόνου του καὶ εἶλες μὴ
 πολλὰς τιμὰς τοῦ ἀπέτραψε νὰ ἀποτρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐ-
 πείτα, παρουσιάσθησιν κάποιος προφήτης καὶ εἶπεν εἰς κάποιον
 ἀπὸ τῶν συνέτροφους του: Ἐν λόγῳ Κυρίου πάταξον δὴ με. Καὶ
 οὗκ ἠθέλησαν ὁ ἀνθρώπος πατάξαι αὐτόν. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν
 καὶ ὅν οὐκ ὀνήκουσας τῆς φωνῆς Κυρίου, ἰδοὺ σὺ ἀποτρέχεις
 ἀπ' ἐμοῦ καὶ πατάξῃ σε ὁ λέων. Καὶ ἀπέλαθεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐβ-
 ραν αὐτόν ὁ λέων καὶ ἐπάταξεν αὐτόν. Καὶ εὐρίσκει ἀνθρώπον ἄ-
 λου καὶ εἶπε πάταξον δὴ με. Καὶ ἐπάταξεν αὐτόν ὁ ἀνθρώπος καὶ
 συνέτριψεν αὐτόν. **D** καὶ κατεδύρατο τὸ πρόσωπον ἐκείνου. (Γ'
 Περ, 20, 36 - 38).

Τὴν πρὸ παράδοξον πράγμα ἀπὸ αὐτὸ ἢ ἡμεροῦσαι νὰ ση-
 μή: αὐτὸς ποὺ ἐκτύπησεν τὸν προφήτην ἐσώθη καὶ ἐκεῖνος ποὺ λυ-
 τήθηκε νὰ τὸν κτυπήσῃ ἐπιμνησθεῖ, διὰ τὴν μέθηρ: εἴτι ὅταν ὁ Θεὸς
 προστάξῃ δὲν πρέπει νὰ παρεργάζεται κανεὶς τὴν φρόνιν τῶν προ-
 γμάτων, ποὺ συμβαίνουσιν, ἀλλὰ μόνον νὰ πεύθεται. Καὶ διὰ τὴν μὴ
 ἐπιτήρησιν λοιπὸν ὁ πρῶτος τὸν προφήτην ἀπὸ δεσμάων δὲν τὸ εἶ-
 πεν ἀλλῶς πάταξον με, ἀλλὰ ἐν λόγῳ Κυρίου: ὁμοίως ὁ Θεὸς
 ἐπέσταξε καὶ μὴ γρηῃς νὰ μέθηρ, τίποτε περισσώτερον. Ὁ νομι-
 μέτης εἶναι βασιλεὺς, σβάσσει τὸ αἷμα του καὶ ὑπάκουε μὴ ἄλλῃ
 τὴν προθυμίαν, ὥστε αὐτὸς διατάσσει. Ἐκεῖνος ἡμεῖς δὲν ὑπάκου-
 ομε καὶ ἀρνέθηκα. **E** διὰ τοῦτο καὶ ἐπιμνησθήκαμε μὴ τὴν ἐσχάτην
 τὸν ποιῶν, εἴτι νὰ γίνῃ εἴτι με: ὁ πῶθεν τὸ παράδειγμα εἰς
 τοὺς μεταγενετέρους, εἴ ἴσωςί πρέπει νὰ ὑπάκουον καὶ νὰ πε-
 νησυχῶν εἰς ὅσα ὁ Θεὸς διατάσσει. Ἐπειτα, ἀπὸ ὁ δεύτερος ἐ-
 κείνος ἀνθρώπος τὸν ἐκτύπησεν καὶ τὸν ἐπλήγωσεν, αὐτὸς περιετύ-
 λισε τὸ κεφάλι του μὴ δερμάτινον λιπρὸ καὶ ἀπέκρυψε τὰ μάτια
 του καὶ ἔκαθεν ἀγνωρίστον τὸν αὐτόν του. Διὰ τὸ λοιπὸν ἔκαμε
 τὸ πρῶτον αὐτοῦ: Ἐσκέπαι νὰ ἐλέγξῃ τὸν βασιλέα καὶ νὰ τὸν
 κατηγορήσῃ, ὥστε ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως τῶν Σύρων. Ἐ-
 παιδὴ λοιπὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγαθὸς εἶπεν ἅπαντοια μὴ ἀπέχθειαν συμ-
 παριεφέρετο πρὸς τοὺς προφήτας, καθὼς ἀπεθῆς, διὰ τὴν μὴ, ἀπὸ
 τὸν ἀναγνωρίσῃ ἀπὸ τὴν ἐμφάνειν, τὸν ἐκδιώξῃ, καὶ διὰ τὴν μὴ,
 μὴ τὸ νὰ τὸν ἐκδιώξῃ, ἀποφύγη τὸν ἔλαγον, ποὺ θὰ ὄβηροσεν
 εἰς τὴν διδρῆσιν, ὁ προφήτης ἀποκρίσκει καὶ τὸ πρόσωπον του
 καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ πράγματος, ὥστε καὶ νὰ ὑπακούσῃ κατὰ
 τὴν συνομιλίαν μὴ τὸν βασιλέα καὶ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ αὐτοῦ τὴν
 συγκρατήσιν του εἴτι ὅσα ἐπιθυμοῦσαι. Καθὼς λοιπὸν ὁ βασιλεὺς

διήρχετο, ἐπέναξθε θυνάκῃ πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπα· Ὁ δουλόσ σου ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατείαν τοῦ παλάμου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ εἰσῆγγαγεν ἄνδρα πρὸς με καὶ εἶπέ μοι· φράσαζόν μοι τούτων· καὶ ἔστα· ἔάν ἐκπηδῶν ἐκπηδῶσθαι, ἔστα· ἡ ψυχὴ σου ἐστὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ τῶ λαοῦ ἀργυρίου πιάσθαι. Καὶ ἐγένετο ὡς ὁ δουλόσ σου περιεβλάπτεισθε καὶ εἶπε· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς οὐκ ἦν. Καὶ ἔπειτα πρὸς αὐτὸν ὁ δουλόσ τοῦ Ἰσραὴλ· **Β** ἰδοὺ σὺ δικαιοσύνην κερὶ ἐμοὶ ἐφώνησας. Καὶ ἔσπευσε καὶ ἔκαλε τὸν βασιλέα ἀπὸ τῶν οὐρανόων αὐτοῦ καὶ ἐπέγνω αὐτὸν ὁ βασιλέωσ Ἰσραὴλ, ὅτι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν οὕτως καὶ εἶπα πρὸς αὐτὸν· Τάδε λέγει Κύριωσ, ὅτι ἐξαπέστειλασ σὺ ἄνδρα ἀλείριον ἐκ τῆς χειρὸς σου· ἡ ψυχὴ σου ἐστὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ὁ λαόσ σου ἐστὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. (Γ' Κορ. 29, 86 εἰ.)

Βλέπεισ λοιπὸν πὸσ ἔχει μόνον ὁ Θεόσ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι κρῖνον ἡμοῖσ, μὲ τὸ νὰ προσέχουν ἡμῖσ εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκδοσιν καὶ τὰ αἰτία· Ἡσ λοιπὸν καὶ ὁ δουλόσ τοῦ λέγει· «δικαιοσύνη σὺ κερὶ ἐμοὶ ἐφώνησας. Εἶσαι φωνὴ ἀνθρώπου, λέγει, διότι ἄφρασ τὸν ἄξιον νὰ φύγῃ. **Γ** Διὰ τούτω, δάσκαλι καὶ ὁ προφήτωσ περιεβλάπτεισ τὸν δερμάτινον κορμὴ εἰς τὸ κεφάλι του καὶ ἐξέφερε τὴν ἀπόφασιν του ὅτι νὰ ἔσπευσὶσ θεὸσ ἰσχύεισ ὑπόθεσιν, ὅσασ ὁ δουλόσ νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἀπόφασιν του μὲ κρῖον ἐρήθῃ. Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἔρνε. Ἀπὸ ὁ δουλόσ ἐξέφερε τὴν καταδικαστικὴν τὴν ἀπόφασιν, ὁ προφήτωσ ἐβγάλεν ἀπὸ τὸ πρόσωπον του τὸν δερμάτινον ἐπιθεσμον καὶ εἶπα· «εἰ ἐξαπέστειλασ σὺ ἄνδρα ἀλείριον ἐκ τῆς χειρὸς σου καὶ ἡ ψυχὴ σου ἐστὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ὁ λαόσ σου ἐστὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ». Εἶδες πὸσον τιμωρήθηκε ἔξ αἰτίασ τῆς φιλοανθρωπείασ καὶ ποῖον τιμωρίων ὑπέμεινε λόγω τῆς συμπαιθείασ καὶ ἐκδηλωθήκεν εἰς ἀκατάλλαλον κειρόν; Ὁ Θεωλόσ λοιπὸν, ὁ ἔσπευσε εἰς μίαν στιγμὴν διέπραξε δύο φρονεῖσ μὲ τὸ νὰ φοιτῆσ ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα συγχρόνωσ, ἐπιμήθηκε μὲ τὸ αἶσιμα τῆς ἐρησίνεσ. **Δ** Ἔτσι ἔχει μόνον δὲν ἐβλάυνε μὲ αἶμα τὰ χέρια του, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκθέριστα καλύτερα. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃσ αὐτὸν μὲν πὸσ ἐκτύπησ τὸν προφήτην νὰ σοῦρεται, ἐκείνων δὲ πὸσ ἀνήθῃκα νὰ τὸν κτησῆσ νὰ χανεται καὶ αὐτὸν μὲν πὸσ τὸν ἐκτύπησ νὰ κτησῆσ καὶ ἐκείνων, πὸσ δὲν τὸν ἐκτύπησ καὶ τὸν ἐκτύπησ νὰ χρεῖσεται, ἐξέτασε παντὸσ καὶ πάντωσ πρὶν ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ὡσ ἀπεφασισ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν εὐργεσ κάποι τὶ νὰ γίνετασ κατὰ τὸ θέλωσ του, αὐτὸσ νὰ τὸ ἀποδαχῆσ.

8. Ἄ· ἐξαπέστειμον καὶ τὴν ἰουδαϊκὴν νηστείαν τὴν κα-

μῶντασ χρεῖων τοῦ κινῶντοσ τούτου. **Ε** Αὐτὸσ ἔάν δὲν σκοπεῖσται νὰ κηρύξῃ αὐτὸ, ἀλλ' ἐξαπέστειμον μόνον τὰ πράγματα γονὰ κατὰ αὐτὰ, ἀπὸ τὰ φέρονεσ ἀνώπιον μαῖ, ἡ σὺγγυμῖσ θεὸσ εἶναι μεγάλη καὶ ἡ ταραχὴ πολλή. Πράγματι καὶ οἱ ἁγιοὶ καταμαστωγῶνται εἰς τὰ πλευρά καὶ οἱ τομωροῦχοι καὶ οἱ ἀπκατοῦεσ, ἀλλὰ καὶ οἱ μάρτυρεσ τὸ ἴδιον παθαίνουσ. Καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν τὰ ἴδια πράγματα τομωδῶνται, ἀλλὰ ἡ πρόθεσ καὶ ἡ αἰτία μὲ τὴν ὁμοίαν γίνετασ· δὲν εἶναι ἡ ἴδια, καὶ διὰ τούτω μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἐκείνων ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ. Ὅπωσ λοιπὸν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῶν δὲν ἐξαπέστειμον μόνον τοὺσ δικαιοσύμωσ, ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ αὐτοὺσ τὴν σηματοῖαν καὶ τὰ κίρηρα ἔξ αἰτίασ τῶν ὁμοίων γίνετασ οἱ βασιλικοὶ! — Διὰ τούτω δὲ καὶ τοὺσ μάρτυρεσ ἀγαπῶμεν, ἔχει διότι δασκάζοντασ. **619** **Α** ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὸν Χριστὸν δασκάζοντασ, καὶ τοὺσ κακουργοὺσ ἀπεστραφόμεθα, ἔχει διότι τιμωροῦντασ, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν κακίαν τῶν κολάζοντασ — ἔτσι νὰ κρῖνεσ καὶ θεὸσ γίνετασ ἔδω. Καὶ ἂν μὲν ἴδῃσ νὰ νηστεῖσταισ διὰ τὸν Θεόν, νὰ ἀσχεθῆσ τὴν νηστείαν σου, ἂν δὲ ἴδῃσ νὰ νηστεῖσταισ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, νὰ τοὺσ ἀπορευγῇ καὶ νὰ τοὺσ μισῇσ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅσων τοὺσ μισῶσταισ καὶ αὐτοὺσ, πὸσ ἔξ αἰτίασ τῆς μίσησ ἀπχρησῶν, καὶ αὐτοὺσ πὸσ παίρνωσ μέρος εἰς τὰσ εἰδωλοκρατικὰσ ποιημάσ. Σχετικὰ μὲ τὴν νηστείαν αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ κρῖνωμεν τὴν αἰτία μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν ἐποχὴν, πὸσ γίνετασ. Προτὸσ ὁμοσ στρέφω τὸν λόγον μου πρὸσ τοὺσ Ἰουδαίωσ, μὲ πολλὴν εὐχρηστικὴν ἢ ἐπιλήρωσ πρὸσ τὰ μάλτ, μαρ, πὸσ ἐνθὸν νεμίζουσ διὰ ἔχουσ ταχθῆσ μὲ εἶδησ, ἐν τούτωσ λατρεῖσταισ τὰ ἰουδαϊκά καὶ προσπαθῶν νὰ ἀμφισβητήσταισ δεικνῇσ τοὺσ ἄγῶνασ μαρ ἐναντίων τουσ. **Β** Καὶ ὡσ πρὸσ τούτω ἐνθὸν νεμίζωσ διὰ αὐτὸσ ἀξίζουσ μεγαλυτέρωσ κατακίησ ἀπὸ ἐκείνην πὸσ ἀξίζουσ οἱ Ἰουδαίωσ δεικ. Καὶ εἰς αὐτὸσ θεὸσ συμφορῶντων μαρτῖ μαρ ἔχει μόνον οἱ σοφοὶ καὶ οἱ μυαλωμένοσ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πὸσ διαθετοῦσ κινῶν ἀσκητικὴν καὶ εὐαγγέλιον σάφῃσ. Διότι δὲν χρεῖσζοντασ παρῖσματα καὶ μακροσκελεῖσ συλλογισμοὶσ διὰ νὰ ἀποδείξωμεν αὐτὸ. Ἀρκαὶ μὲσ ἀπλή ἐρώτημασ διὰ νὰ τοὺσ συλλόωσ, ὁ ἐρωτῶν ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν του.

ΤΙ λοιπὸν· Ἡ ἐρωτήσων τὸν καθῆνα ἀπὸ αὐτοὺσ πὸσ πάσων ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴν νόσων εἶσαι χριστιανόσ; Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δεικνύουσ ἔχῃλον διὰ τὰ ἰουδαϊκά πράγματα; Μήπωσ εἶσαι Ἰουδαίωσ; Τότε διὰ τὸσ λοιποὺσ ἐνοχλεῖσ τὴν Ἐκκλησίαν; **Γ** Δὲν σκέπτετασ παρῖκα ὁ Πέτροσ καὶ δὲν ἐνδοκῶρετασ διὰ τὰ δικὰ τῶν πραγμάτων ὁ ἀσχετοσ; Ὁ κάτοικεσ τῶν χωρῶν τῆσ ρωμαϊκῆσ κυ-

μαρχίας δὲν εἶ σύμφωνα μὲ τὸ πολίτευμά μας; Πές μου, ἂν κάποιος, ποὺ κατοικεῖ εἰς τὰ μέρη μας, συλλήψῃ νὰ φρονῇ εἰς καὶ ἐκεῖνος δὲν τιμωρεῖται ἡμᾶς, χωρὶς νὰ λογοδοτήσῃ καὶ νὰ ἐξετασθῇ, ἂν καὶ θὰ εἶχε πολλὰς δικαιολογίας νὰ ἐπικαλεσθῇ; Καὶ ἂν κάποιος μεταξὺ τῶν βαρβάρων φανῇ εἰς συμμορφώνας μὲ τοὺς ρωμαϊκοὺς νόμους δὲν θὰ πᾶθῃ πάλιν τὰ ἴδια; Πῶς λοιπὸν τοῦ ἔχει τὴν ἀπαίτησιν νὰ σωθῇ τὴν στιγμήν, ποὺ φεύγει ἀπὸ τὰς τάξεις μας καὶ πηγαινεῖ εἰς τὸ παράνομον πολίτευμα τῶν Ἰουδαίων; **D** Μήπως εἶναι μικρὰ ἡ διαφορά ἀνάμεσα εἰς ἡμᾶς καὶ ἐκεῖνους; Μήπως ἡ ἀμφοδότησις γίνεται διὰ μικρὰ πράγματα, ὥστε νὰ νομίζωσιν εἶναι ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ πράγματα; Διατὶ ἀνομιγυνοῦσι αὐτὰ ποὺ δὲν ἐπιδέχονται ἀνάμειξιν; Ἐκεῖνοι ἐσαύρουσαν τὸν Χριστὸν, τὸν ὅποιον εὐὸ προσκυνεῖς. Βλέπετε ποῦα εἶναι ἡ διαφορά μας; Πῶς λοιπὸν εὐὸ, ὃ ὅποιος διακρινεῖται εἰς προσκυνεῖς τὸν ἐσταυρωμένον, σπεύδει πρὸς ἐκεῖνους ποὺ τὸν ἐφύλασαν; Μήπως εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος ποὺ εἰσάγω τὸν νόμον αὐτὸν διὰ τὰ ἐργάματα αὐτὰ καὶ τὸ εἶδος τῆς κατηγορίας; Δὲν χρησιμοποιοῦ καὶ ἡ Γραφὴ σχετικὰ μὲ αὐτοὺς τὸν ἴδιον τρόπον κατηγορίας; Ἄκουσε εἰ πρὸς τοὺς Ἰβνους λέγει ὁ Ἰερεμίας: Ἐπίθετε εἰς Κηβάρ καὶ ἴθατε ἀπειθεῖσθε εἰς τὰς νόμους Κασεμί καὶ γνώτε εἰ γέγονε τοιαῦτα. **E** Ποῦα εἶναι αὐτὰ; Ἐὶ ἀλλάξατε τὴν θέσιν Θεοῦ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ οὐκ εἶσι Θεοὶ ἡμεῖς; εἰ ἠλλάξατε τὴν δόξαν ἡμῶν εἰς ἡς οὐκ ἠφελήθησθε. (Jer. 2, 10-11). Δὲν εἶπαν ἀλλάξατε τὸν Θεὸν σας, ἀλλὰ τὴν δόξαν σας. Αὐτὸ ποὺ λέγει σημαίνει τὸ εἶδος; Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, λέγει, ἂν καὶ προσκυνοῦν τὰ εἰδωλά καὶ λατρεύου τοὺς δαιμόνας, ἔχου τὸσον σταθερὸν συνείδησιν εἰς τὴν πλάνην των, ὥστε δὲν θὰ προτιμῶσαν νὰ ἐγκαταλείψου αὐτὴν καὶ νὰ μεταπηδήσουσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἐσεῖς ἡμεῖς, ἐνθ προσκυνεῖτε τὸν ἀληθινὸν Θεόν, **620 A** ἀφῆρατε τὴν πατρικὴν πίστιν καὶ ἔδραπέτευσατε πρὸς τὰ ἕνα σεδάσματα καὶ δὲν ἐπεδείξατε τοὺλάτιστα τὸσον σταθερότητα εἰς τὴν ἀλήθειαν ὅταν ἐκεῖνοι εἰς τὴν πλάνην των. Διὰ τοῦτο λέγει: καὶ γέγονε τοιαῦτα, εἰ ἀλλάξατε τὴν θέσιν Θεοῦ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ οὐκ εἶσι Θεοὶ ἡμεῖς; εἰ ἠλλάξατε τὴν δόξαν ἡμῶν, εἰς ἡς οὐκ ἠφελήθησθε. Δὲν εἶπαν ἠλλάξατε τὸν Θεὸν ἡμῶν, διὰ τὸ Θεὸς δὲν ἀλλοιωθεῖται, ἀλλὰ ἠλλάξατε τὴν δόξαν ἡμῶν. Μήπως ἀδικήσατε ἡμεῖς, λέγει, μήπως ἐπρωτεύησατε εἰς ἡμᾶς ἡμεῖς; Ἰσαεὶ ἀδικήθηκατε, δὲν ἐμείψασθε τὴν δόξαν μου, ἀλλὰ τὴν δόξαν σας. Ἐπιτρέψατέ μου λοιπὸν **B** νὰ εἶπω τὸ ἴδιον καὶ πρὸς τοὺς δικούς μας, ἐάν δεῖται πρέπει ν' ἀποκαλῶ δικούς μας αὐτούς, ποὺ φρονοῦν τὰ Ἰουδαϊκά.

Πηγαινετε εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ προσέξατε ἂν οἱ Ἰουδαῖοι ἔχου ἀλλάξει τὴν νομίαν των. ἂν ἐνέστεισαν τὸ Πάσχα μαζί μας, ἂν ἔπραξαν κάποτε τὴν ἡμέραν αὐτῆν. Καὶ θὰ ἴδωτε πῶς αὐτὴ δὲν εἶναι νομίαν, ἀλλὰ παρανομία καὶ ἀμαρτία καὶ ἀσέβεια. Παρὰ τοῦτα ἡμεῖς δὲν τὴν ἄλλαξαν. Ἐσεῖς ἡμεῖς ἔχετε ἀλλάξει τὴν νόμιον σας, ἀλλὰ δὲν θὰ ἠφελήθητε μὲ τὴν ἀλλαγὴν αὐτῆν, καὶ ἐκποκατηύρατε πρὸς τὰ σεδάσματα τῶν Ἰουδαίων. Πότε αὐτοὶ ἐνέστεισαν τὸ Πάσχα; Πότε εὐφράσασιν μαζί μας κάποιαν ἑορτὴν τῶν καρτῶν μας; Πότε ἐπῆραν μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων μαζί μας; **C** Ἐκεῖνοι δὲν ἔρχονται πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐσεῖς πρὸς τὴν παρανομίαν; Καὶ ἔσαν λέγω παρανομίαν, ἐννοῶ αὐτὸ ποὺ δὲν γίνεται εἰς τὸν καιρὸν ποὺ ἠμῶς εἶ. Ἰσχυρὰ κάποια καιρὸς ὅποτε ἔπρεπε νὰ τηροῦν αὐτὰ, ἀλλὰ τώρα δὲν ὑπάρχει. Δι' αὐτὸ εἶσι κάποια ἕσαν νόμιμον τώρα εἶναι παράνομον.

4. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ εἶπω εἰς αὐτούς τὸν λόγον τοῦ προφήτου Ἠλία. Διότι καὶ ἐκεῖνος μὲ τὸ νὰ ἐλέησῃ τοὺς Ἰουδαίους νὰ λαθεῖν καὶ ἄλλοτε μὲ νὰ ἔχου ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν των εἰς τὸν Θεόν καὶ ἄλλοτε νὰ λατρεύου εἰδωλά, νὰ πῶς τοὺς ἡμεῖς: Ἐσεῖς ποτε χωλιανετὲ ἐπ' ἀμφοτέραις τῶν ἰσχυρῶν; Ἐὶ ἔστι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν μεθ' ἡμῶν, εὐδοτε καὶ πορευθεῖτε ὅπως αὐτοῦ, εἰ δὲ ὁ Πάππ, παραθεθεῖ ἔπισθον αὐτοῦ. (1° Βασίλ. 18, 21). **D** Καὶ ἐγὼ λέγω τὸ ἴδιον τώρα πρὸς τοὺς δικούς μας. Ἐάν νομίζετε εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν εἶναι ἀλήθεια, τότε διατὶ ἐνεχέλιτα τὴν Ἐκκλησίαν; Ἦν ἡμεῖς ὁ Χριστιανικὸς εἶναι ἀλήθεια, ὅπως καὶ εἶναι, τότε μένετε καὶ ἐκολουθεῖσθε του. Πές μου, μετέχεις εἰς τὰ μυστήρια, προσκυνεῖς τὸν Χριστὸν ὡς Χριστιανός, ἀπ' αὐτὸν ζητᾷς νὰ λάβῃς τὰ ἀγαθὰ, καὶ παρ' ἅλα αὐτὰ οὐνεορτάεις μὲ τοὺς ἔχθρους του; Ἰσχυρὰ ἐπὶ ἅλα αὐτὰ μὲ τοῦτον φρόνημα εἰσέρχεσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Δι' αὐτούς λοιπὸν, οἱ ὅποιοι λέγουσιν εἰς ἔχου τὸ ἴδιον μὲ ἡμᾶς φρόνημα καὶ ποὺ ἐπεδεικνύουσι ἕβλον διὰ τὰ Ἰουδαϊκά, ἀρκεῖ ὁ λόγος αὐτός. Ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ ἀπευθυνθῶ καὶ πρὸς ἐκεῖνους, **E** ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἡμιλήσω ἐκτενεστέρα καὶ νὰ εἰπῶ εἰς οἱ Ἰουδαῖοι, μὲ τὸ νὰ νηστεῖτεν τώρα, ἀτιμάζου τὸν νόμον καὶ καταπατοῦν τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ νὰ ἐνεργοῦν πάντοτε ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα του. Ὅταν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ νηστεῖτεν, αὐτοὶ ἐπρωτεύον ὑπερβολικὰ καὶ ἐπάχυναν, καὶ ἔσαν ὁ Θεὸς ἐπιθυμῶσε νὰ μὴ νηστεῖτεν, αὐτοὶ τότε ἡμιλλῶντο νὰ τηροῦν νηστεῖαν. Ὅταν ἤθελε νὰ τοῦ προσφέρου θυσίαν, αὐτοὶ τότε ἔπραξαν πίσον ἐπὶ τὰ εἰδωλά, καὶ ὅταν δὲν ἐπιθυμῶσε τὰς ἑορτάς των μὲ πολλὴν σπουδὴν ἐφρόντιζαν νὰ ἐορτάζου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Στέφανος

τούς ΄λαγες· Ἐγὼ εἶμι τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτω· (Πράξ. 7, 51). 621 A Ἐνα πρῶτον μόνον οὐκ ἔχει ἀπολογίην· λέγει, τί πῶς νὰ ἐνεργῆται ἀντίθετα πρὸς ἕνα ὁ Θεὸς διατάσσει. Καθὼς ἀκριβῶς καὶ τότε κάρηνον. Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν; Ἀπὸ τῶν ἴδιον τῶν νόμων. Διότι σχετικῶς μὲ τῆς ἰουδαϊκῆς ἐορτῆς ὁ νόμος δὲν ὤρισε νὰ τηροῦν μόνον τὸν καιρὸν ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον, ἵπου θὰ γίνωνται. Πράγματι ἔταν ἐπιληπὸς πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα κάποιος ἔτσι ἐκφράζεται· «Ὁ δυνήσαθε ποιῆν τὸ Πάσχα ἐν οὐδαμῇ τῶν πόλεων ἢν Κύριος ὁ Θεὸς σου δίδωσι σοι» (Δευτ. 16, 5-6). Ἄλλ' ἔπως ἔριξε νὰ τελεῖται τὸ Πάσχα κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ πρώτου μηνὸς (Νισάν); ἔτσι ἔριξε; καὶ τὰ Ἱερουσόλυμα ὡς τόπον ἐορτασμοῦ. Ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς καθόρισε τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον, ἵπου ἔπρεπε νὰ τελεῖται μὲ τὸ νὰ ἔριξη νὰ ἐορτάζεται αὐτὴ μετὰ ἐπιτῆ ἐδδομάδας καὶ σχετικῶς μὲ αὐτὸ δὲν παρέλιπε νὰ προσθέσῃ οὐ· B ἐν τῷ τόπῳ ὃν ἔν ἐκλήρηται Κύριος ὁ Θεὸς σου» (Δευτ. 12, 11). Τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς σκηνοπηγίας.

Ἄλλ' ἔς ἴδωμεν, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ, δηλαδὴ ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος, εἶναι ἀναγκαϊότερον νὰ τηρηται, ἔταν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φυλάσσωνται καὶ τὰ δύο μαζί. Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο; Πρέπει νὰ ἀδιαφορήσωμεν διὰ τὸν τόπον καὶ νὰ φυλάξωμεν τὸν καιρὸν ἢ νὰ περιφρονήσωμεν τὸν καιρὸν καὶ νὰ τηρήσωμεν τὸν τόπον; Αὐτὸ ποῦ λέγω, σημαίνει τὸ ἔξῃ; Ὁ νόμος ὤρισε νὰ γίνεταί τὸ Πάσχα κατὰ τὸν πρώτον μῆνα καὶ μέσῳ εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, δηλαδὴ εἰς καιρὸν καὶ τόπον καθωρισμένον. Ἄς ὑποθέσωμεν λοιπὸν ἔτι δύο ἄνθρωποι· ἐπιτελοῦν τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα, καὶ ὁ μὲν ἕνας ἔς παραβῆ τὴν τήρησιν τοῦ τόπου καὶ εἰς φυλάξῃ τὸν καιρὸν, ὁ δὲ ἄλλος ἔς τήρησιν μὲν τὸν τόπον, ἔς παραβῆ δὲ τὸν καιρὸν. Καὶ ἔς ἐορτάσῃ αὐτὸς, ποῦ τηρεῖ τὸν καιρὸν καὶ παραβιάζει τὸν τόπον, τὸ Πάσχα εἰς τὸν πρώτον μῆνα καὶ εἰς τόπον. C ποῦ καίται ἔξω καὶ μακρὰ ἀπὸ τὰ Ἱερουσόλυμα, καὶ αὐτὸς ποῦ τηρεῖ τὸν τόπον καὶ παραβιάζει τὸν καιρὸν, ἔς ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, ὅχι ὅμως κατὰ τὸν πρώτον μῆνα, ἀλλὰ κατὰ τὸν δεύτερον. Ἐπειτα, ἔς ἴδωμεν ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς κατηγορεῖται καὶ ποῖος ἐπαινεῖται, αὐτὸς ποῦ παρέβῃ τὸν καιρὸν καὶ ἐτέλεσε τὸ Πάσχα εἰς τὸν καθωρισμένον τόπον, ἢ αὐτὸς ποῦ ἐγκατέλειπε τὸν τόπον καὶ ἐφύλαξε τὸν καιρὸν; Διότι ἂν αὐτὸς μὲν, ποῦ παρέβῃ τὸν καιρὸν διὰ νὰ τελέσῃ τὸ Πάσχα μέσῳ εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, φανὴ ἔτι εἶναι ἄξιος παραδοχῆς, αὐτὸς δὲ, ποῦ τὸν μὲν καιρὸν ἐφύλαξε, τὸν δὲ τόπον παρέλιπε νὰ τηρήσῃ, φανὴ ἔστις ἐγκαλιματων καὶ

κατηγορίας, ὡς παραδόχης. D εἶναι διαφανερόν οὐ καὶ αὐτοὶ παρανομῶν, ποῦ τελοῦν τὸ Πάσχα εἰς τὸν καθωρισμένον τόπον, ἔστιν καὶ ἂν ἰσχυρίζονται ἐπιμένοντες ἔτι τηροῦν τὸν καιρὸν. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν αὐτὸ θὰ ἀποδειχθῇ; Ἀπὸ τῶν ἴδιον τῶν Μωυσῆν. Ἀπὸ μαρτυρίας καὶ ἄνθρωποι ἐθήραται· ἔξω ἀπὸ τὴν κοινότητα τὸ Πάσχα, προσήλθον Ἰσραῖτα, λέγει, εἰς τὸν Μωυσῆν καὶ τοὺς λέγων· ὁ ἡμεῖς ἀνάκαρτοι ἔσταν ἐπὶ φυγῇ ἀνθρώπου· μὴ ὑπερτίσωμεν προσενηκάν τὸ δῶρον Κυρίου κατὰ καιρὸν αὐτοῦ ἐν μέσῳ οὐδὸν Ἰσραήλ; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωυσῆς· στήτε αὐτοῦ καὶ ἀκούσωμαι τί ἐπιτελεῖται· Κύριος περὶ ὧν. Καὶ ἔλαλθε Κύριος πρὸς Μωυσῆν λέγων· λέλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων ἄνθρωπος, Ἐ ἔς ἐάν γέννηται ἀκάθαρτος ἐπὶ φυγῇ ἀνθρώπου ἢ ἐν ὄσῳ μακρῷ ἢ ἐν οὐδὲν, ἐν ταῖς γενεαῖς ὅμων, ποιῆσαι τὸ Πάσχα ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεύτερῳ» (Αριθ. 9, 7-11). Καὶ αὐτὸ σημαίνει τὸ οὐ, ἐάν κάποιος ἀδράσῃ, λέγει, εἰς ταξείδιον κατὰ τὸν πρώτον μῆνα, ἔς μὴ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀλλ' ἔς τελέσῃ τὸ Πάσχα κατὰ τὸν δεύτερον μῆνα, ἀπὸ ἐκτανέσῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἄς παραβῆ δηλαδὴ τὸν καιρὸν, διὰ νὰ μὴ παραβῆ τὴν τήρησιν τοῦ τόπου, μὲ τὸ νὰ τελέσῃ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν τὸ Πάσχα. Ἀπὸ τοῦτο ἀπέδειξε δὲ ἢ τήρησι; τοῦ τόπου εἶναι πῶ ἀναγκαῖα ἀπὸ τὴν τήρησιν τοῦ καιροῦ.

Τὶ λοιπὸν θὰ ἤμπεροῦσαν νὰ ἀπαντήσωμεν ἔτι ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους ἐορτάζουσι τὸ Πάσχα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν των; 622 A Διότι ἀπὸ παραβῆν ἕκαστος ποῦ εἶναι περισσότερον ἀναγκαῖον. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς δικαιοσύνη ἢ τήρησις τοῦ μικροτέρου. Ὅσπερ, καὶ ἂν ἀκόμη μωρίας φασὶν νομίζουσι ἔτι δὲν παραβαίνουσι τὴν τήρησιν τοῦ καιροῦ, διαπράττουσι τὴν ἐσχάτην παρανομίαν. Καὶ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύεται ἀπὸ αὐτὰ ἔξω ὁμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦς προφητάς. Διότι ἔταν ἐκείνοι παρουσιάζονται νὰ μὴ θυσιάζουσι, νὰ μὴ τραγουδοῦν ἄσμα εἰς ἔξῃν πατριδα, μήτῃ νὰ τηροῦν κάποιαν παρανομίαν νηστείαν, τότε ποῖαν δικαιολογίαν ἤμπεροῦν νὰ ἐπικαλεσθῶν αὐτοὶ; Καὶ ἐκείνοι; δέβαια ἔξωσαν μὲ τὴν προσδοκίαν νὰ ἐπιλαύσουσι τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ τοῦ πολιτεύματός των. Ἄλλ' ὅμως ἤμετεν πιστοὶ εἰς τὸν νόμον καὶ ἐτηροῦσαν τῆς διατάξεως του, διότι αὐτὸ ἐπιτελοῦσαν ὁ νόμος. Αὐτοὶ δὲ ἂν καὶ δὲν ἔχουν καρμίαν ἐπιπίδα B ἔτι; θὰ ἐπανορθοῦν τὸ παλαιὸν πολιτεύμα τους (εἰς πόλιν ἄλλωστε ἀπὸ τοῦς προφήτας των ἤμπεροῦν νὰ τὸ θεάσωμεν αὐτὸ), παρὰ ταῦτα οὐτε ἔτι ἤμπεροῦσαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ὄψηρες κάποια δυνατότης νὰ πραγματοποιηθοῦν εἰς προσδοκίαν των, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ ἔπρεπε νὰ μιμηθῶν τοῦς ἁγίους ἐκείνους; καὶ νὰ μὴ νηστειῶν, μήτῃ νὰ πράττουσι τίποτε ἄλλο πρὸς

μοίον.

5. Ἐπειδὴ δὲ τίποτε ἀπὸ ὧν αὐτὰ δὲν ἔκαμαν ἐκεῖνοι, ἔκουσε τί ἀπαντοῦσαν εἰς αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἑρωτοῦσαν. Ὅταν οἱ θάρσαροι τοὺς ἐξεβιάζαν καὶ τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ καίθουν τὰ μουσικὰ τῶν ἄρχαυα μὲ τὸ νὰ τοὺς λέγουν· Ὅλας ἡμῖν τὴν ἰσθίην Κυρίου· Ὁ ἐκείνοι ἐπειδὴ ἠγνοοῦσαν πολὺ καλὰ τὸν νόμον, ποὺ δὲν ἐπίτρεπε νὰ κἀφουν αὐτὰ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν των, ἀπαντοῦσαν· Πῶς ἴσασμεν τὴν ἰσθίην Κυρίου ἐπὶ γῆς ἄλλοτρίως; (Ψαλμ. 136, 3-4). Ἐπίσης καὶ οἱ τρεῖς νέοι, ποὺ ἦσαν ἀγκυλωτοὶ εἰς τὴν Βαβυλώνα. Λέγαν· οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης, οὐδὲ τίποτε τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου καὶ εὐρεῖν ἕλεος (Δαν. 3, 38). Ἄν καὶ ὑπῆρχεν ἐκεῖ πολλὸς τίπος, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ὁ σὸς, παρέμεναν χωρὶς νὰ τελοῦν θυσίας. Καὶ πάλιν ὁ Θεὸς μὲ τὸ τίμημα τοῦ προφήτου Ζαχαρίου ἔλεγεν εἰς ἄλλους· μὴ νηστεύειν νεηστευκῶς μοι ἐν τῇ ἐδομοσίῳτα· (Ζαχ. 7, 6) καὶ ἐννοοῦσε τὰ χρόνια τῆς ἀγκυλωσίας. **D** Πῶς λοιπὸν τώρα ἐστὶ νηστεύειν; πῶς μὲν, ἐνθ' οἱ πρόγονοι σου οὐτε εἰθυσίαν, οὐτε ἐνήστευσαν, οὐτε ἐψάρασαν; Ὅτι δὲ οὐτε τὸ Πάσχα εἰσέρχεται, γίνεται φανερόν πολὺ καλὰ ἀπὸ αὐτῶν ἔδω. Ὅπου δὲν ὑπῆρχε θυσία, οὐτε ἐορτὴ ἐγένετο, ἐπειδὴ ἔπρεπε ἕλα ἔτσι νὰ ἐπιτελοῦνται. Καὶ διὰ νὰ προσφέρωμεν τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἴδιου τοῦ πράγματος, ἔκουσε τί λέγει ὁ Δανιὴλ· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις ἤμην ἐγὼ Δανιὴλ πενθὸν, τρεῖς ἑβδομάδας ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, καὶ οἶνος καὶ κρέας οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ στόμα μου καὶ ἄλλομα οὐκ ἤλειψάμην ἐν ταῖς ἐδομοσίαις ἐκεῖναις. Καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ τετάρτῃ, καὶ εἰκάδι ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνός, εἶδον τὴν ἄρσαν· (Δαν. 10, 2-4). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο προσέξατέ με μὲ μεγαλύτεραν προσοχήν, διότι ἀπὸ αὐτῶν γίνεται φανερόν ὅτι δὲν εἰσάρασαν τὸ Πάσχα οἱ Ἰουδαῖοι. Καὶ τὸ πῶς, θὰ πᾶς τὸ ἐξηγήσω ἐγὼ.

Ἄν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ νηστεύουν κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἄζυμων. Καὶ ὁ Δανιὴλ ὁ Ἰβῆος ἐπὶ εἰκοσι καὶ μίαν ἡμέρας δὲν ἔφαγε καθόλου. Καὶ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ εἰκοσιμα ἡμέραι συνέτασαν μὲ τὰς ἡμέρας τῶν ἄζυμων; Ἀπὸ αὐτῶν ποὺ εἶπαν ὅτι· τετάρτη καὶ εἰκάδι τοῦ πρώτου μηνός, ἐν καὶ τὸ Πάσχα, δέδοται, λέγει· 623 **A** τὴν 21ην τοῦ μηνός αὐτοῦ. Διότι, ἀπὸ ἄρχαιαν ἀπὸ τὴν 14ην τοῦ πρώτου μηνός καὶ εἰσάρασαν ἐπειτα ἐπὶ τὰς ἡμέρας, τελειῶνται τὴν 21ην. Ἄλλ' ἡμῶς αὐτὸς συνέτασε τὴν νηστεύειν καὶ μετὰ τὸ Πάσχα. Διότι, ἀπὸ ἄρχαιαν ἀπὸ τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ πρώτου μηνός καὶ συνεπλήρωσεν ἐπειτα 21 ἡμέρας, ἐπρόσπερασε τὴν 14ην καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὴν ἄλλας δέκα ἡμέρας ἀκό-

μη. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἐδόηλοι καὶ μαρὰ αὐτοί, ποὺ πράττουσιν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ φιλονεικίαν καὶ ἐριστικὴν διάθεσιν, τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ἵστίαν οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι τίποτε παρόμοιον ἀπὸ τὰ νόμιμα δὲν ἐφύλαξαν εἰς τὴν κατρίδα; Καὶ ἐάν μὲν αὐτοὶ ποὺ λέγουσιν καὶ πράττουσιν αὐτὰ ἦσαν κάποιος ἀδιάφοροι καὶ ἀνευλαβεῖς, ἴσως θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι τὸ νὰ μὴ τηροῦν τὰς διατάξεις τοῦ νόμου εἶναι ἕσιον τῆς ἀδιαφορίας, **B** ἐάν ἡμῶς ἦσαν φιλόθεοι καὶ εὐλαβεῖς καὶ ἐπρόσπεραν τὴν ζωὴν των εἰς αὐτὰ, ποὺ εὐαρεσταιται ὁ Θεός, εἶναι φανερόν ὅτι τὸ νὰ μὴ τηροῦσιν τὸν νόμον δὲν τὸ ἔκαμαν ἀπὸ ἀδιαφορίας ἀλλὰ ἀπὸ πεποιθήσειν εἰς αὐτὸν τὸν νόμον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκτελοῦν τὰς θρησκευτικὰς ὑποχρεώσεις ἔξω ἀπὸ τὰ Ἰερουσόλιμα. Καὶ ἀπὸ τούτου ἔχει προσιόμην ἀνάμην καὶ κατὰ ἄλλο πῶς σπουδαίον, ὅτι ἡ τότε θρησκευτικὴ ζωὴ ὡς ἐκ περισσοῦ ἀπαιτούσε τὴν τήρησιν θυσιῶν, σάββατων, νεκημῶν καὶ πολλῶν ἄλλων παρομοίων πραγμάτων καὶ ὅτι οὐτε ἐάν ἐφυλάσσοντο ἦσαν δυνατόν νὰ συντελέσουν **C** κατὰ τι εἰς τὴν ἀρετὴν, οὐτε ἐάν παρεμερίζοντο εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλουν τὸν φαθλὸν εἰς σπουδαίον ἢ νὰ μειώσουν κατὰ ἀπὸ τὴν ἀγνότητά, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν ψυχὴν. Αὐτοὶ λοιπὸν ποὺ μὲ τὴν ζωὴν των ἐπέδειξαν εἰς τὴν γῆν ἕσιον ἐφάμιλλον πρὸς τὸν οἶον τῶν ἀγγέλων, χωρὶς νὰ ἐπιτελοῦσιν τίποτε ἀπ' ὧν αὐτοὶ, δηλαδὴ χωρὶς νὰ προσφέρουν θυσίας, νὰ τηροῦσιν ἐορτὴν, νὰ ἐπιτελοῦν ἀνάλογον νηστεύειν, τόσον πολὺ ἤρσαν εἰς τὸν Θεόν, ὅσως νὰ ὑπερισχύουν καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς πίστεως καὶ νὰ προσελκύσουν ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην πρὸς τὴν Θεογονίαν μὲ τὰ ἕλα συνέτησαν εἰς αὐτοὺς. Διότι, τί θὰ ἤμποροθε νὰ συγκριθῆ μὲ τὸν Δανιὴλ; Τί μὲ τοὺς τρεῖς νέους, οἱ ὅποιοι, ἀπὸ προκαταβολικὰ ἔλασαν τὸ πῶς σπουδαίον ἀπὸ τὰ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα, σὺν ὀθρηγόν ὄλιον τῶν ἀγαθῶν, ἔμπρακτα πλέον τὸ ἀπέδειξαν; **D** Διότι λέγει·· Μείζονα ταύτης ἀγάπην, οὐδεὶς ἔχει; ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ θῆται; (Ἰω. 15, 13). Ἐκεῖνοι ἡμῶς εἰθυσίαν τὴν ζωὴν των διὰ τὸν Θεόν. Καὶ δὲν εἶναι διὰ τοῦτο μόνον ἀξιοθαύμαστοι, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐπράξαν αὐτὸ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ λάβουν μισθόν. Διὰ τοῦτο ἔλεγαν ὅτι·· ἔστι Θεός ἐν τῷ ὀρανῷ δυνατὸς ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς; καὶ ἐάν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοὺς Θεοὺς σου οὐ λατρεύομεν (Δαν. 3, 17). Μᾶς ἀρεταί, λέγει, ὁ μισθὸς τὸ ὅτι μεθαινομεν διὰ τὸν Θεόν. Καὶ χωρὶς νὰ τηροῦσιν τίποτε ἀπὸ τὰ καθιερωμένα **E** κατέβησαν αὐτὰ καὶ ἐπέδειξαν τόσον μεγάλην ἀρετὴν.

6. Καὶ διὰτί, λέγει, ὁ Θεὸς ὤρισεν αὐτὰ, ἐάν δὲν ἤθελε νὰ γίνονται; Καὶ ἐάν ἤθελε νὰ τηροῦνται; διὰτί κατέστρεψε τὴν πόλιν

σου; Διαφορητικῶς αὐτὸς ὤφειλε νὰ κἀμῃ δύο πράγματα. Ἐφ' ὅσον ἤθελε νὰ διατηροῦνται αὐτὸ, ἢ δὲν ἔπραξε νὰ διατάξῃ νὰ γίνῃται ἡ θυσία εἰς ἓν τόπον, ἀποῦ ἐπέσκευε νὰ σὺς διασκορπίσῃ εἰς διάκληρον τὴν οἰκουμένην. ⁶²⁴ Α ἢ ἐφ' ὅσον ἤθελε νὰ ἐπιτελέσῃ ταῖς τῆν θυσίαν ἐκεῖ, δὲν ἔπραξε νὰ σὺς διασκορπίσῃ εἰς κάθε σημείον τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ καταστήσῃ ἀπληρίαστον τὴν πόλιν ἐκεῖνην. Ἰσοῦ ἔπραξε νὰ προσφέρῃται ἡ θυσία. Τί συμβαίνει λοιπόν; Ἀντιμάχεται τὸν ἑαυτὸν του, λέγει, μὲ τὸ νὰ διατάσῃ, ἀπὸ τὴν μίαν, νὰ γίνῃται ἡ θυσία εἰς ἓνα τόπον, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην, νὰ ἀποκλείσῃ τὸν τόπον ἐκεῖνον; Καθόλου εἶναι μάλιστα πάρα πολὺ σύμφωνα μὲ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐξ ἄρχῃς ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε νὰ σὺς δώσῃ τὰς θυσίας. Καὶ δι' αὐτὸ ποῦ λέγω προσκομίζω μάρτυρα τὸν ἴδιον τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει: τὰ ἔξῃς· «ἀκούσατε λόγον Κυρίου, θεογονεῖς Σαδδόμεον προσέχετε νόμον Θεοῦ ὑμῶν, καθὼς Γοιόραξ» (Ἠσ. 1, 10). Καὶ ἐδῶ δὲν διαλέγεται πρὸς τοὺς Σαδδόμεους ἢ τοὺς κατοικοῦς τῶν Γοιόρων, ἀλλὰ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. **Β** Τοὺς ὀνομάζει: δι' ἔτσι, ἐπειδὴ μὲ τὴν μίμησιν τῆς κακίας τῶν ἔργων συγγενεῖς μὲ ἐκεῖνους. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον λοιπὸν τοὺς ὀνομάζει καὶ οὐλοῦς καὶ ἱσπουὸς θηλυμανεῖς, ὅχι διότι ἔχουν μεταπέσει εἰς τὴν φύσιν τῶν ζώων αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπέδωκαν τὴν λαγνείαν τῶν (Ἠσ. 56, 11 Ἰερ. 5, 8). «Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; Λέγει Κύριος» (Ἠσ. 1, 11). Ὅτι κάτοικοι δὲ τῶν Σαδδόμεων οὐδέποτε παρουσιάσθησαν νὰ προσφέρουν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν. Συνεπὸς οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὁποῖους ἀπειθῆνται: ὁ προφητικὸς λόγος, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀποκαλεῖ μὲ τὰ ὀνόματα αὐτὰ **Γ** διὰ τὴν αἰτίαν ποῦ εἶπα. «Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; Λέγει Κύριος. Πλήρης εἶμι διακαυσιμάτων κριῶν καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ δοῦλομαι· οὐδὲ ἐὰν ἔρχῃσθε δεσθῆναι μοι. Τίς γὰρ ἐξήγησε ταῦτα πάντα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;» (Ἠσ. 1, 11).

Ἦκουσες τὴν ἐλοκώθηρην φωνὴν τοῦ προφήτου νὰ λέγῃ δι' ἐξ ἄρχῃς ὁ Θεὸς δὲν ἔζητοῦσαν ἀπὸ σὺς αὐτὰ; Διότι ἐὰν τὰ ἀπειτούσε θὰ ἀδηγοῦσαν εἰς τὸ καθιστῶς αὐτὸ καὶ δίλους τοὺς παλαιούς, ποῦ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ αὐτούς. Πῶς λοιπὸν τώρα, λέγει, ἐπέτρεψαν; Ἀπὸ συγκινητικῶν εἰς τὴν ἀσθένειάν σας. Καὶ ὅπως ὁ ἱατρός, ποῦ παρακολουθεῖ κάποιον ἀνθρώπον, **Δ** ὁ ὁποῖος ἔχει ὀφθαλμὸν πυρετὸν καὶ εἶναι δύστροπος καὶ ἀνυπόμονος καὶ ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ κῆ κρῖο νερὸ καὶ ἀπειλεῖ, ἐὰν δὲν τοῦ δώσουν, νὰ κρεμασθῇ ἢ νὰ κατακρημνισθῇ, θέλων νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον κακόν, ἀποχωρεῖ εἰς τὸ μικρότερον, προκειμένου νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸν βίαιον θάνατον, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς ἐνηργήσεν εἰς τὴν περιπτώσιν τῶν

Ἰουδαίων. Ὅταν τοὺς εἶδε νὰ κἀμῃον τὴν τρέλλοι, νὰ στενοχωροῦνται, νὰ θέλουν θυσίας, νὰ εἶναι ἔτοιμοι, ἐὰν δὲν τὰς λάβουν, νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἀγαθὸν Θεόν καὶ νὰ δραστηροῦνται εἰς τὰ εἰδωλά, καὶ ὅχι ἀπλῶς νὰ εἶναι ἔτοιμοι, ἀλλὰ νὰ ἔχουν κιάλας λιποτακτικῆς, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτούς τὰς θυσίας. **Ε** Καὶ δι' αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία, εἶναι δυνατόν νὰ καταδύχῃ καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον ποῦ ἐπετρέψαν. Διότι, μετὰ τὴν ἐσπῆν ποῦ ἐτέλεσαν εἰς τοὺς πονηροὺς δαίμονας, τότε ἐπέτρεψε τὰς θυσίας, πᾶν νὰ τοὺς ἔλεγε' ἐπρελλαθῆκατε καὶ ἐπιθυμεῖτε νὰ θυσιάζετε. Προσφέρατε λοιπὸν καὶ εἰς ἐμὲ θυσίας. Ἄλλ' ὅμως, ἀποῦ ἐπέτρεψεν ἔτσι καὶ αὐτὸ, δὲν τὸ ἐπέτρεψεν ἀπερίεριστα, ἀλλὰ μὲ τὴν σοφωτάτην μέθοδον τοῦ τὸ περιώρισε πάλιν. Καὶ ὅπως ὁ ἱατρός ἐκεῖνος (τυποῖ διότι αὐτὸν δὲν μὲς ἐμποδίζει νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸ ἴδιον παράδειγμα). ⁶²⁵ Α ἀποῦ ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀθανάτου ἔπρεψεν ἀπὸ τὸ σπῆν τοῦ φίλλου καὶ ἔδωκεν ἐντολήν μόνον ἀπὸ αὐτὴν νὰ πίνῃ κρῖον νερὸ καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀποῦ ἔτσι ἀπειθῆ, κρυσθὸς τότε ὁ ἱατρός διέταξε τοὺς νοσοκόμους νὰ σπᾶσουν τὴν φίλλην, ὥστε ἀνύσπαιτα καὶ κρυφίως νὰ τὸν ὀδηγήσῃ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν του. Τὸ ἴδιον ἔπραξε καὶ ὁ Θεός, ἀποῦ ἐπέτρεψε τὴν θυσίαν, δὲν ἄφηκε νὰ γίνῃται αὐτὴ εἰς κανένα ἄλλον τόπον τῆς οἰκουμένης, πρὸ μόνον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐπειτα, ἀποῦ ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐπρόσφαρον ἐκεῖ τὴν θυσίαν, κατέστρεψε τὴν πόλιν, ὥστε μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν μακριὰ ἀπὸ τὸ πρῆγμα. ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἱατρός μὲ τὴν θρασὺν τῆς φιλίας ἀπεμάκρυνε τὸν ἀρρωστον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν του. **Β** Διότι, ἐὰν φανερὰ τοὺς ἔλεγε «ἀπέχεσθε», δὲν θὰ ἤναιχοντο μὲ εὐκολίαν νὰ ἀποστῶν ἀπὸ τὴν τρέλλαν τῶν νὰ θυσιάζου. Τώρα ὅμως μὲ τὴν ἔλαψιν τοῦ τόπου, κρυσθὸς τοὺς ἀμακρόνους καὶ ἀπὸ τὴν μανίαν, ποῦ ἔχουν διὰ τὸ πρῆγμα, Ἄς εἶναι λοιπὸν, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα, ὁ μὲν ἱατρός ὁ Θεός, ἡ δὲ φιλὴ ἡ πόλις, ὁ ἀρρωστος, ὁ δύστροπος Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ἡ ὀυγκρησία ἢ ἔθειξ καὶ ἡ δυνατότης τῶν θυσιῶν. Ὅπως λοιπὸν ὁ ἱατρός μὲ τὸ νὰ ἐξκαρμύσῃ τὴν φιλίαν συγκαταί τὸν ἀρρωστον ἀπὸ τὴν βλαβερὰν ἀπειτησίαν του. ἔτσι καὶ ὁ Θεός μὲ τὸ νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ ἀπληρίαστον, ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὰς θυσίας. Διότι ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ κἀμῃ αὐτὸ, διὰτὶ περιώρισε τὴν τελευταίην αὐτὴν εἰς ἓνα τόπον, αὐτὸς ποῦ εἶναι παντοῦ παρών καὶ γερῖζει μὲ τὴν παρουσίαν του τὰ πάντα; **Γ** Διὰτὶ δὲ, ἀποῦ περιώρισε τὴν μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς κειρὸν, τὸν δὲ κειρὸν εἰς μίαν πόλιν, κατέστρεψεν ἔπειτα τὴν πόλιν

αυτήν; Και τὸ περισσότερο θαυμαστὸν καὶ παράδοξον πρᾶγμα εἶναι τοῦτο· ἐλόκληρος ἡ οἰκουμένη εἶναι διέπλητα ἀνοικτὴ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἔπου ἡμῶς δὲν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ τελέσωσι τὴν θυσίαν, ἢ δὲ Ἱερουσαλήμ, ἔπου μόνον ἐπιτρέπεται ἢ προσφορὰ τῆς θυσίας, ἔστι γίνεαι ἀπόρρητο. Δὲν εἶναι λοιπὸν βλοφάνησι καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἡλιθίους ἢ αἰτία τῆς καταστροφῆς ἑαυτῶν; Καὶ ὅπως ὁ οἰκοδόμος, ἀφοῦ θέσῃ θεμέλιον, ὀψέσθῃ τοίχους, Ὁ κατασκευαστὴς θολωτὴν ὀροφήν καὶ συνδέσθῃ τὴν κωμόραν αὐτῶν εἰς μίαν κεντρικὴν πέτραν, τὴν ἑποῖαν, ἂν ἀφαιρέσθῃ, θὰ διαλύσθῃ ὅλην τὴν ἀρμογὴν τοῦ οἰκοδομηματός, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς, ἀφοῦ κατὰ κάποιοι τρόπον κατέσῃ τὴν πόλιν σύνδεσμον τῆς λατρείας, ἔπειτα μὲ τὸ νὰ καταστρέψῃ αὐτήν, κατέλυσε καὶ ἐλόκληρον τὸ ὑπόλοιπον οἰκοδόμημα τοῦ θρησκευτικοῦ τρόπου ζωῆς.

7. Ἡ μάχη λοιπὸν ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων, ἃς καταπαύσθῃ ἔδοκ. Σήμερον ἐρρίψαμεν τὰ βέλη ἐναντίον τοῦς μὲ τὸ νὰ εἰπωμεν τόσα μόνον, ὅσα ἦσαν ἀρκετὰ — μᾶλλον δὲ καὶ πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα χραιδίζονται — διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀδελφῶν μας. Ἐὐπολεῖται τώρα νὰ θερμοπαρεκαλέσω ἑσᾶς, ποὺ περιστοιχισθε ἔδοκ, νὰ ἐπιδείξετε πολλὴν φροντίδα διὰ τὰ μέλη μας, καὶ νὰ μὴ λέγετε, τί μὲ ἐνδιαφέρει; Διὰ τί ἐγὼ νὰ ἐνδιαφέρωμαι καὶ νὰ ἀσχολώμαι μὲ τοὺς ἕλληνας; Ὁ Δεσπότης μας ἀπέθανε δι' ἡμᾶς καὶ ἐσὺ δὲν προσφέρει οὐτε μίαν λέξιν; Ποῖαν συγχώρησιν θὰ λάβῃς; Ποῖαν δικαιολογίαν θὰ προβάλλῃς; Πῆς μου, πῶς, μὲ ποῖον θάρρος θὰ παραστής μπροστὰ εἰς τὸ θεῖον τοῦ Χριστοῦ, θὲν ἀδιαφορῆς διὰ τὴν ἀπέλειαν τῶσαν ψυχῶν; Μακάρι νὰ ἤμποροῦσα νὰ γνωρίζω τοὺς πιστοὺς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι συγχάζουν εἰς τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ δὲν θὰ εἶχα ἀνάγκη ἀπὸ τὴν βοήθειάν σου, ἀλλὰ μόνος θὰ ἔκαμα τὴν ἐπιπόρευσιν των καὶ πολὺ γρηγορὰ μάλιστα. 626 A Ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ διορθώσῃς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἂν ἀκόμη χρειασθῇ νὰ προσφέρῃς τὴν ζωὴν σου, μὴ παραιτησῇς, ἀλλὰ γίνε μιμητὴς τοῦ Δεσπότη σου. Καὶ ἂν ἔχῃς δοῦλον, καὶ ἂν ἔχῃς γυναῖκα, κράτησέ τοὺς μέσα εἰς τὸ σπῆτι, ἔστιν καὶ μὲ πολλὴν βίαν. Διὰ τί, ἂν δὲν τοὺς ἐπιτρέψῃς νὰ πηγαῖουν εἰς τὸ θέατρον, πολὺ περισσότερο δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃς νὰ ἐπισκέπτονται τὰς συναγωγὰς ἢ παρανομία αὐτῆ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἑαυτῆν. Τὸ νὰ πηγαῖν κανεὶς εἰς τὸ θέατρον εἶναι ἀμαρτία, τὸ νὰ παρεῖσαι ὅμως εἰς τὴν συναγωγὴν εἶναι ἀσέβεια. Καὶ λέγομεν αὐτὰ, ὅχι διὰ νὰ ἀρνήσῃτε νὰ συγχάζουν εἰς τὰ θέατρα, διότι καὶ ἑκαίς εἶναι κακόν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἠμπούσετε αὐτὸ ἔδοκ πολὺ περισσότερο.

Τί πράξεις νὰ ἴδῃς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Θεομάχων Ἰουδαίων, πῆς μου, ἀνθρώπους ποὺ παύουν ἀλλοίγως; Ἐσπικε ἐσὺ νὰ κάθῃσαι εἰς τὸ σπῆτι σου καὶ νὰ στενάζῃς; Ἐ καὶ νὰ χύνης δάκρυα διὰ λογαριασμὸν τοῦς, διότι αὐτοὶ ἀντιμάχονται τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχουν τὸν διάβολον, ποὺ χερσεῖται. Διότι αὐτὸ ποὺ γίνεται χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ — πρᾶγμα διὰ τὸ ἔποιοι ἠμίληρα καὶ παραπάνου — καὶ ἂν ἀκόμη κάποιος εἶχεν ἐπιτροπὴν νὰ γίνεται, ὅσοτα γίνεται παρανομία καὶ αἰτία δι' ἀπειροῦς τιμωρίας. Κάποτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐπαύσαν ἀλλοίγως, τότε δηλαδὴ ποὺ ἔτελοσαν τὰς θυσίας, τώρα ἡμῶς δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς νὰ κἀνωμεν αὐτὸ. Ἀκούου λοιπὸν καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔλαβον τὰς ἀλλοίγως. «Ποίησον σεαυτῷ, λέγει ἡ Γραφή, «ἀλλοίγως ἐλατὰς ἀργυρᾶς» (Ἀριθ. 10, 2). Ἐπειτα, ὀμίλειν διὰ τὴν χρῆσιν τῶν σαλπύγγων, ἐπρόσθεσε· «Καὶ σαλπικεῖται ἐν αὐταῖς ἐπὶ τοῖς ἐλοκαυτώμασιν ὑμῶν καὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν» (Ἀριθ. 10, 10). Ποῦ εἶναι λοιπὸν τώρα ὁ ὄμιλος; Ποῦ ἡ κωμῆς; Ποῦ ἡ σκητὴ καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων; C Ποῦ ὁ ἱερεὺς; Ποῦ τὰ Χερουδεῖς τῆς δόξης; Ποῦ δὲ τὸ χρυσὸν θαυμαστήριον; Ποῦ τὸ ἑξήλαστῆριον; Ποῦ ἡ φιλέη; Ποῦ τὰ σκεῖα διὰ τὸν λιθασμὸν; Ποῦ ἡ φωνὴ ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἀρτῆς διὰ τὰ ἔλλα καὶ κρατῆς μόνον τὰς ἀλλοίγως; Βλέπεις διὰ ποῦ πολλοὺ παύουν παρὰ λατρείων; Ἀλλ' ὅπως κατηγοροῦμαι ἑαυτοὺς διότι παραβαίνουσι τὸν νόμον, ἔτσι καὶ πολὺ περισσότερο κατηγοροῦμαι ἐσᾶς, διότι συναναστρέφεσθε μὲ αὐτοὺς, ποὺ παρανομῶσι καὶ ὅχι μόνον αὐτοὺς ποὺ τοὺς συναναστρέφονται εἰς τὰς συναγωγὰς, ἀλλὰ καὶ ὅσοις ἠμποροῦν νὰ τοὺς ἠμποδίσουν καὶ δὲν θέλουν. Μὴ μοῦ εἴπῃς, τί κοινὴν ὑπάρχει ἀνάμεσα εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἑκαίς; Ἐνός εἶναι καὶ ἄγνωστος. D Ἐνφ' ἀκόμη εἶναι πιστὸς καὶ μετῆς; μαζὶ σου εἰς τὰ μυστήρια καὶ συγχάζει εἰς τὴν ἴδιαν ἐκκλησίαν, εἶναι περισσότερον οὐκείος σου καὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς σου καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἔλλα. Ὅπως λοιπὸν τιμωροῦνται μὲ τὴν ἴδιαν τιμωρίαν, ὅχι μόνον οἱ κλέπται, ἀλλὰ καὶ ἑκαίς, ποὺ εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ ἀποτρέψουν τὴν κλεψίαν καὶ δὲν τὴν ἠμποδίσαν, ἔτσι τιμωροῦνται ὅχι μόνον οἱ ἀσεβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἠμποροῦν μὲν νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν ἄλλους καὶ δὲν τὸ κάμνουν, ἢ διότι δὲν θέλουν, ἢ ἀπὸ φόβον, ἢ ἀπὸ νουθεσίαν. Διότι καὶ αὐτοὺς, ποὺ ἐπαράχμους τὸ τάλαντον, ἐλόκληρον τὸ ἐπίστρεψαν εἰς τὸν Δεσπότην, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐπολλυπλασιασάν τιμωροῦνται. Καὶ ἐσὺ λοιπὸν, ἂν ὁ ἔβιος παραμεινῇς καθαρός καὶ ἀκέραιος, Ἐ δὲν πολλαπλασιασῇς ἡμῶς τὸ τάλαντον σου καὶ

δὲν ἀναπαύρηται εἰς σωτηρίαν ἄλλων ἀδελφῶν, ποῦ χάνεται. Ἡ πά-
 υς τὰ ἴδια καὶ ἐσὺ μὲ ἐκείνον.

Ἀγαπητοὶ μου, δὲν εἶς ζητῶ πολλά! Ὁ καθένας ἀπὸ ἐσῶς.
 Ἡ ἀναπαύρη πρὸς χάριν μου εἰς τὸν ἔρμον τῆς σωτηρίας ἔνα
 ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, ἢ ἀσχοληθῆ σοβαρὰ καὶ μὲ ζῆλον, ἢ ἀνοή-
 τήσ, ὥστε εἰς τὴν ἐπιμένῃ σύναξίν μας νὰ παρουσιασθῶμεν ἰδῶ
 μὲ περισσύτερον ἄχος, προσηκόντως δῶρα εἰς τὸν Θεόν, ὅθρα
 τιμωτέρα ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ἀναπαύρητες εἰς τὸν ἔρθῃ ἔρμον
 τὰς ψυχὰς τῶν πλανημένων ἀδελφῶν μας. Καὶ ἂν χρειασθῆ νὰ ὑ-
 ποστῶμεν ὄφεις, 627 A νὰ διαρῶμεν, νὰ ὑποφέρωμεν ἐπιτόσιμα
 ἄλλο, ἢ κἀμωμεν τί καὶ τι, ὥστε νὰ τοὺς ἀνακτήσωμεν. Πρά-
 γματι ἀνεχώρηθα τοὺς ἄρρώστους καὶ ἐταν μὲς λακτίζουσι καὶ ἐταν
 μὲς ὄφριζουσι καὶ ἐταν μὲς εἰρωνεύονται. Καὶ δὲν μὲς παύσονται
 αἱ ὄφεις τῶν, ἀλλ' ἔνα μόνον πρᾶγμα ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἴδωμεν, τὴν
 ὑγείαν αὐτοῦ, ποῦ διαπράττει τόσας ἀσχημίας εἰς ἄχος μας. Πο-
 λὰς φορές μάλιστα ὁ ἄσθενῆς ἐσυχίζει καὶ τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱεροῦ,
 τοῦτο ὅμως δὲν τίεται ἐμπόδιον εἰς ἐκείνον νὰ συνεχίσῃ τὴν θε-
 ραπείαν του. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἄτοπον, αὐτοὶ μὲν ποῦ φροντι-
 ζοῦσι διὰ τὰ σῶματα νὰ ἐπιδεικνύουσι τόσην πολλὴν μέριμναν, ἡ-
 μεῖς δὲ νὰ ἀδιαφοροῦμεν καὶ νὰ νομίζωμεν ὅτι δὲν παθίνωμεν τί-
 ποτε τὸ σοβαρὸν, ἐταν τόσα ψυχὰ γίνονται; καὶ ἐταν τὰ μέλη
 μας παύσονται; Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν ἐσκέπτετο ἴτσι. Ἀλλὰ πῶς;
 Τίς ἀσθενεὶ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; B Τίς σκανδαλίζεται; καὶ οὐκ ἐγὼ
 παύομαι; λέγει (B' Κορ. 11, 29). Αὐτὴ τὴ φλόγα δίξου καὶ
 ἐσὺ μέγα του. Καὶ ἐταν ἴθις τὸν ἀδελφόν σου νὰ χάνεται, εἴτε σὲ
 εἰρωνεύεται, εἴτε σὲ ὄφριζαι, εἴτε σὲ κτυπᾷ, εἴτε σὲ ἀπαιεῖ πῶς
 ἢ γίνῃ ἔχθρὸς σου, εἴτε ἐπιτόσιμα ἄλλο σοῦ ἀντιτίθει, ἔλα νὰ τὸ
 ὑπομείνῃς μὲ γενναίότητα, εἰς νὰ κερδίσῃς τὴν σωτηρίαν του.
 Ἐάν αὐτὸς γίνῃ ἔχθρὸς σου, ὁ Θεὸς ἢ εἶναι φίλος σου καὶ ἢ σὲ
 ἀμείψῃ μὲ μεγάλα ἀγαθὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως. Εἴθε
 τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων νὰ ἀναεύρωσι τὴν σωτηρίαν τῶν οἱ πλανη-
 μένων καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς τὴν ἄγραν, καὶ οἱ ἐκάρημοι
 ἀπὸ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν νὰ γνωρίσωσι τὸν Χριστὸν ποῦ
 ταυρώθηκε δι' αὐτοῦ. C Καὶ ἴτσι ἔλαί μαζί μὲ μίαν καρδίαν καὶ
 μὲ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων νὰ ἀναεύρωσι τὴν σωτηρίαν τῶν οἱ πλανη-
 τῶν Χριστοῦ. Εἴς αὐτὸν ἀνῆκει ἡ δόξα καὶ ἡ δόξαμις μαζί μὲ
 τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς ἀεράντους αἰῶνας. Ἄνοιτο!

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

Ἀρχαῖο δὲ ὕστερον
 ἢ ἄλλο

**ΙΩΑΝΝΟΥ
 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΛΟΓΟΙ**

APXAIION
 KEIMENON